

Studium Wykonalności dla inwestycji pn. „Ochrona różnorodności biologicznej na terenie powiatu słupskiego”

Zleceniodawca:
Gmina Dębica Kaszubska

Dębica Kaszubska, kwiecień 2017 rok

Spis treści

1.	Uzasadnienie i opis zakresu rzeczowego projektu	3
1.1.	Opis stanu aktualnego przed realizacją projektu	3
1.1.1.	Ogólny opis obszaru objętego oddziaływaniem projektu	3
1.1.2.	Formy ochrony przyrody na terenie objętym projektem	36
1.1.3.	Opis obszaru objętego projektem	54
1.2.	Opis potrzeby realizacji projektu	70
1.3.	Przedmiot projektu	79
1.3.1.	Analiza różnych wariantów realizacji rozwiązania zidentyfikowanych problemów ...	79
1.3.2.	Szczegółowy opis wybranego wariantu	81
1.4.	Opis stanu po realizacji projektu – logika interwencji	97
1.4.1.	Oddziaływanie projektu – cele	97
1.4.2.	Wskaźniki i efekty projektu	101
1.4.3.	Kompleksowość i komplementarność projektu	101
1.4.4.	Matryca logiczna projektu	107
2.	Uwarunkowania realizacji projektu	109
2.1.	Opis wnioskodawcy	109
2.2.	Opis sposobu wdrażania projektu	119
2.3.	Uwarunkowania prawne realizacji projektu	134
2.4.	Występowanie pomocy publicznej	144
3.	Analiza finansowa projektu	144
3.1.	Określenie założeń do analizy finansowej projektu	144
3.2.	Analiza finansowa	145
4.	Analiza kosztów i korzyści	154
5.	Analiza ryzyka i wrażliwości	154
6.	Trwałość projektu	155
	Spis rycin	156
	Spis tabel	156
	Spis zdjęć	157

1. Uzasadnienie i opis zakresu rzeczowego projektu

1.1. Opis stanu aktualnego przed realizacją projektu

1.1.1. Ogólny opis obszaru objętego oddziaływaniem projektu

Województwo Pomorskie jest jednym z 16 województw Polski i jednym z 3 położonych nad Morzem Bałtyckim. W układzie administracyjnym Polski region graniczy z województwami: zachodniopomorskim, wielkopolskim, kujawsko-pomorskim oraz warmińsko-mazurskim. Powierzchnia województwa wynosi 18 310 km², co stanowi 5,9% obszaru Polski. Mieszka w nim ponad 2 240 tys. osób. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 121 osób na km². W skali kraju należy do województw średniej wielkości, zarówno pod względem powierzchni, jak i liczby ludności.

Strukturę terytorialną województwa tworzą:

- Na poziomie powiatowym: 16 powiatów ziemskich i 4 miasta na prawach powiatu,
- Na poziomie gminnym: 123 gminy, w tym 25 miejskich, 17 miejsko-wiejskich i 81 wiejskich.

Rycina 1. Podział administracyjny województwa pomorskiego.

Źródło: Opracowanie własne.

Województwo Pomorskie jest regionem wielofunkcyjnym. Rozwinęły się tutaj niemal wszystkie rodzaje funkcji gospodarczych: gospodarka morską, przemysł przetwórczy, rolnictwo, turystyka i rekreacja, leśnictwo, wyspecjalizowane usługi o znaczeniu ponadregionalnym (nauka i edukacja, kultura, ochrona zdrowia) oraz ponadregionalna infrastruktura (transport morski, lotniczy i lądowy).

Rolnictwo jest bardzo zróżnicowane, zarówno pod względem jakości gleb, jak i sposobu organizacji gospodarstw i technologii stosowanych w produkcji. Najwyższym potencjałem agroekologicznym dysponują: Żuławy Wiślane i Dolina Dolnej Wisły, Równina Słupska, Wysoczyzna Damnicka, Wysoczyzna Żarnowiecka oraz Pojezierze Krajeńskie. Tereny

te charakteryzują gleby o najwyższej i wysokiej przydatności, duży udział użytków rolnych, rozwinięte przetwórstwo rolno-spożywcze¹.

Pomorskie cechuje wysoka aktywność gospodarcza mieszkańców wyrażona m.in. dużą liczbą MŚP na tysiąc osób (4. miejsce w kraju) oraz znacznymi nakładami inwestycyjnymi, w tym w sektorze przedsiębiorstw (również 4. lokata); tworzącymi się strukturami klastrowymi. Zgodnie z przedstawionymi (zob. tabel 1) danymi statystycznymi w województwie z roku na rok wzrasta liczba podmiotów gospodarczych. W większości są to mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa. Przeważającą formę własności stanowi sektor prywatny, co cechuje dojrzałą strukturę gospodarki wolnorynkowej. Główne ośrodki rozwoju gospodarczego stanowią obszary metropolitarne województwa (Gdańsk, Gdynia, Sopot, Słupsk), na których terenie skoncentrowanych jest ponad 47% ogółu podmiotów gospodarczych województwa.

Tabela 1. Podmioty gospodarcze wg. rejestru REGON w województwie pomorskim

Wyszczególnieni e	podmioty gospodarki narodowej			sektor publiczny			sektor prywatny		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
POLSKA	4 119 671	4 184 409	4 237 691	122 079	121 768	121 951	3 996 274	4 028 506	4 071 719
POMORSKIE	275 990	281 861	286 844	7 870	7 813	7 819	268 106	272 446	276 555
Powiat gdański	12 949	13 511	14 057	235	206	205	12 714	13 227	13 737
Powiat kartuski	12 513	12 958	13 445	303	306	306	12 208	12 585	13 088
Powiat nowodworski	3 919	3 917	3 999	115	118	118	3 804	3 786	3 858
Powiat pucki	11 633	11 944	12 154	249	245	242	11 384	11 669	11 883
Powiat wejherowski	21 839	22 446	22 877	403	400	405	21 435	21 960	22 354
Powiat bytowski	6 405	6 502	6 624	227	225	223	6 178	6 261	6 387
Powiat lęborski	8 273	8 291	8 327	363	362	363	7 910	7 913	7 936
Powiat słupski	9 061	9 125	9 245	288	284	287	8 773	8 816	8 911
Powiat m.Słupsk	13 146	13 007	12 912	683	692	696	12 463	12 276	12 137
Powiat kwidzyński	7 873	7 889	7 858	305	303	304	7 568	7 576	7 526
Powiat malborski	6 484	6 501	6 426	383	384	377	6 101	6 108	6 022
Powiat starogardzki	11 318	11 541	11 595	403	399	396	10 915	11 111	11 166
Powiat tczewski	10 290	10 423	10 530	395	399	397	9 894	9 993	10 098
Powiat sztumski	3 278	3 294	3 296	182	180	178	3 096	3 105	3 100
Powiat m.Gdańsk	71 093	73 305	75 402	1 862	1 844	1 854	69 225	70 794	72 333
Powiat m.Gdynia	37 804	38 623	39 312	457	462	463	37 344	37 820	38 410
Powiat m.Sopot	8 681	8 806	8 953	256	256	258	8 424	8 470	8 608

¹ <http://pomorskie.eu/>

Powiat chojnicki	8 507	8 599	8 615	242	235	237	8 265	8 336	8 336
Powiat człuchowski	5 103	5 128	5 110	275	272	270	4 828	4 845	4 822
Powiat kościerski	5 821	6 051	6 107	244	241	240	5 577	5 795	5 843

Źródło: Opracowanie własne na podstawie banku danych lokalnych GUS.

W regionie są wyraźne i niekorzystne zróżnicowania przestrzenne w zakresie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, zwłaszcza między dynamicznie i wszechstronnie rozwijającym się Obszarem Metropolitalnym Trójmiasta, a obszarami najbardziej od niego odległymi. Dysproporcje te przejawiają się różnym poziomem aktywności społecznej (m.in. edukacyjnej, kulturalnej, obywatelskiej) i gospodarczej (w tym zawodowej).

Istotną barierą rozwojową regionu jest utrzymujący się niedostateczny poziom zatrudnienia mieszkańców, szczególnie na obszarach wiejskich, których liczba jest wyższa od średniej krajowej. Przekłada się to na znaczną populację biernych zawodowo i wysoki poziom bezrobocia, w tym strukturalnego oraz wciąż wyższy niż średnio w kraju odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej².

Tabela 2. Stopa bezrobocia w Polsce i województwie pomorskim.

Wyszczególnienie	POLSKA			POMORSKIE		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Stopa bezrobocia	11,4%	9,7%	8,3%	11,1%	8,9%	7,3%
Liczba bezrobotnych	1 825 180	1 563 339	1 335 155	96 752	77 662	64 132
Liczba bezrobotnych kobiet	939 648	816 138	712 227	54 077	44 573	38 481
Liczba bezrobotnych mężczyzn	885 532	747 201	622 928	42 675	33 089	25 651

Źródło: Opracowanie własne na podstawie banku danych lokalnych GUS.

Pomorskie charakteryzuje się różnorodnością kulturową, wynikającą z tożsamości regionalnej i lokalnej czerpiącej z dziedzictwa Kaszub, Kociewia, Powiśla, Żuław i innych części regionu oraz tradycji morskich i historycznych, w tym solidarnościowych. Dziedzictwo kulturowe coraz częściej traktowane jest jako istotny czynnik rozwoju lokalnego (sposób na aktywizację gospodarczą, tworzenie nowych miejsc pracy oraz kreowanie pozytywnego wizerunku danego obszaru). Dodatkowo znaczenia zaczynają nabierać regionalne produkty kulinarne i żywność wysokiej jakości.

Pomorze należy do najbardziej zróżnicowanych przyrodniczo i krajobrazowo regionów Polski. Charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu i dużymi różnicami jego wysokości. Wśród typów krajobrazów możemy wyróżnić krajobraz doliny i delty Wisły, krajobrazy pojezierne i nadmorskie.

Województwo należy do najbardziej zalesionych (trzecie miejsce w kraju) - lasy pokrywają ponad 36% jego powierzchni. Największe zwarte kompleksy znajdują się w południowo zachodniej części, wśród nich Bory Tucholskie - jeden z większych kompleksów leśnych w Europie³.

² Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020.

³ Strategia działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 roku.

Województwo pomorskie wyróżnia się na tle kraju **ponadprzeciętnymi walorami przyrodniczymi**. Wynikają one ze znacznego zróżnicowania środowiska i krajobrazu naturalnego oraz z dużego stopnia zachowania naturalności niektórych ekosystemów.

Województwo należy do nielicznych w kraju posiadających bogate zasoby wodne, zaspokajające potrzeby komunalne i gospodarcze.

Bogactwo to obejmuje zarówno wody powierzchniowe, jak i podziemne – w tym geotermalne i mineralne. Wielkość zbiorników wodnych, jeziorność, długość, liczba i zróżnicowanie cieków oraz wielkość przepływów i związane z tym zagrożenie powodziowe, a także spadki rzek i cechy morfologiczne koryt, tworzą duże bogactwo hydrologiczno-krajobrazowe. Wielość składników hydrograficznych i ich różne rozmieszczenie względem siebie, jak i w poszczególnych częściach województwa, nadają specyficzne rysy fizjonomiczne i cechy funkcjonalne poszczególnym jego regionom.

Obszar Województwa Pomorskiego od północy oblewają wody otwartego Morza Bałtyckiego, od wschodu Zatoki Gdańskiej z jej częściami –Zatoką Pucką i Zalewem Wiślany. Morze Bałtyckie przyjmuje wody rzek oraz wody podziemne z północnego skłonu Pojezierza Kaszubskiego. Poza wodami podziemnymi, Zatoka Gdańska odbiera wody wiślane z całego jej dorzecza i wody cieków spływających z wysoczyzny na zapleczu obszaru metropolitarnego, a Zalew Wiślany jest odbiornikiem części wód z delty Wisły, Pojezierza Iławskiego oraz wód ze Wzniesienia Elbląskiego.

Cechą, która wyróżnia Województwo Pomorskie i od której biorą swą nazwę pojezierza, są jeziora. Liczba ich, wielkość czy różnorodność typów należą do podstawowych warunków decydujących o jego potencjale wodnym. W przeważającej większości są to jeziora polodowcowe, a wśród nich rzadko występujące jeziora lobeliowe (szczególnie na Pojezierzu Kaszubskim). Największymi, równocześnie płytkimi, są jeziora przybrzeżne.

Do szczególnie cennych ekosystemów wodnych województwa pomorskiego, które wymagają ochrony, należą jeziora lobeliowe. Większość z nich (84 ze 118) objęto różnymi formami ochrony, w tym:

- 12 jezior objęto ochroną rezerwatową,
- 22 jeziora uznano za użytki ekologiczne,
- 7 jezior leży na terenie parków narodowych,
- 13 jezior leży na terenie parków krajobrazowych,
- 29 jezior leży w granicach obszarów chronionego krajobrazu.

Jeziora tworzą skupiska o największej jeziorności w Polsce. Ich łączna liczba przekracza 18 tysięcy, jednak rozmieszczenie jest nierównomierne. Różnią się również pod względem wielkości. Liczebnie dominują jeziora niewielkie lub wręcz oczka (o powierzchni < 1 ha) w tym ponad 2800 jezior o powierzchni pow.1 ha, a liczba jezior dużych, o powierzchni powyżej 50 ha, wynosi w woj. pomorskim ponad 150. Rozmieszczenie jezior jest nierównomierne. Największa ich liczbą cechuje się zlewnia Wierzycy – ponad 3 tys., najmniejszą – zlewnia Redy – niecałe 500 (Fac – Beneda 2011). Obszarem, na którym występuje największe skupienie jezior są Pojezierze Kaszubskie i Pojezierze Bytowskie, a największe powierzchniowo – zbiorniki przybrzeżne, występują na Pobrzeżu Słowińskim.

Ze względu na silnie rozwiniętą sieć hydrograficzną, dużą ilość jezior, wpływ na jakość morskich wód przybrzeżnych i przejściowych (Zatoka Gdańska i Zalew Wiślany) ochrona wód powierzchniowych jest bardzo ważnym zagadnieniem w regionie.

Czynnikiem stanowiącym największe zagrożenie dla stanu jakości wód zarówno powierzchniowych, jak i podziemnych, jest działalność antropogeniczna. Do głównych presji wywieranych przez człowieka na środowisko wodne należą:

- Pobór wody na różne cele,
- Niedostateczne oczyszczanie ścieków,
- Intensywne użytkowanie rekreacyjne bezpośrednich zlewni jezior,

- Wprowadzanie zanieczyszczeń wraz z wodami zużyтыми (ścieki komunalne i przemysłowe),
- Zanieczyszczenia obszarowych, spływające z wodami opadowymi głównie z terenów użytkowanych rolniczo.

Wody podziemne w Województwie Pomorskim stanowią główne źródło zaopatrzenia w wodę zarówno do celów komunalnych, jak i przemysłowych. Zasoby wód podziemnych występują w trzech podstawowych piętrach wodonośnych: czwartorzędowym, trzeciorzędowym i kredowym. Ogólne zasoby eksploatacyjne wód podziemnych szacowane są na 1 413,6 hm³ i stanowią 8,6% ogółu zasobów Polski, lokując województwo pomorskie na czwartym miejscu w kraju – po mazowieckim, wielkopolskim i zachodniopomorskim – pod względem zasobności.

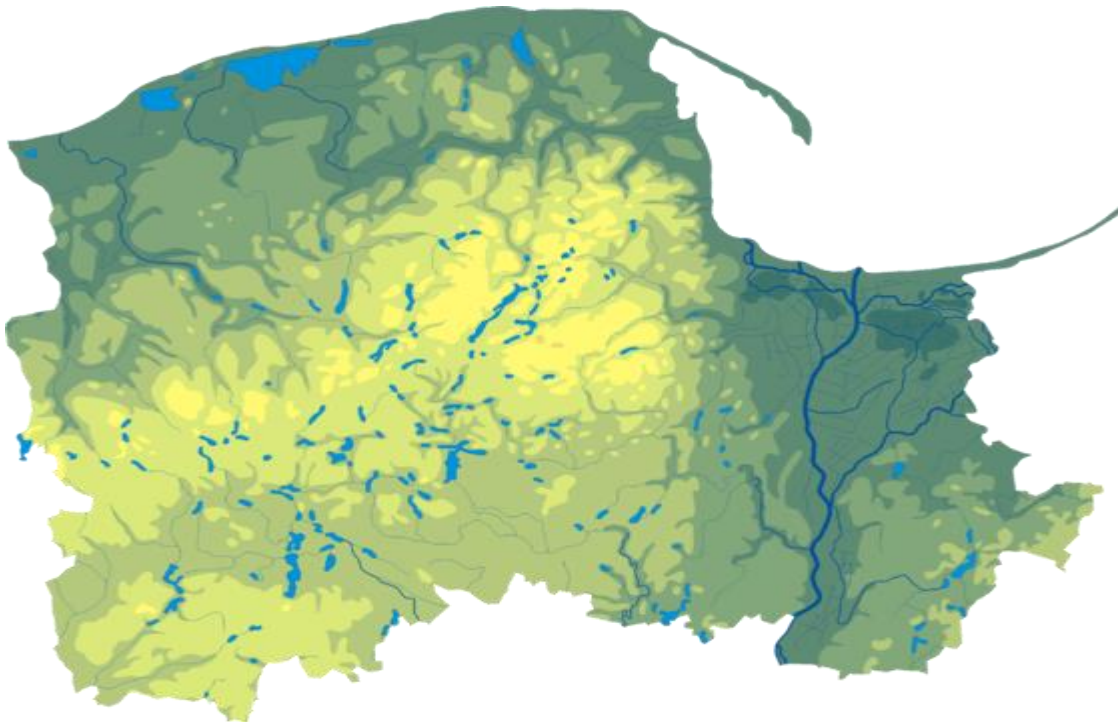
Ze względu na ochronę największych zasobów wód podziemnych, z uwagi na ich cechy, wydajność ujęć, przewodność utworów i czystość wyznaczone zostały Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP) gromadzące strategiczne zasoby kraju. W granicach województwa i na jego obrzeżach wyznaczonych zostało 17 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych. Są to wyjątkowo zasobne struktury wodonośne o znacznym rozprzestrzenieniu i dobrej jakości wody, niewymagające skomplikowanego uzdatniania, zapewniające szacunkowe zasoby dyspozycyjne w wielkości ponad 1,5 mln m³ / dobę. Przeważają zbiorniki czwartorzędowe, w tym otwarte do powierzchni – doliny i pradoliny oraz zamknięte – międzymorenowe i kopalne. Spośród 8 największych zbiorników czwartorzędowych o zasobach przekraczających 100 tys. m³/dobę, wydzielonych w Polsce Północnej, trzy oraz fragment czwartego zlokalizowane są w woj. pomorskim. Do grupy tej należą: GZWP Pradoliny Kaszubskiej i rzeki Redy (110), GZWP Bytów (117), GZWP Pradoliny Łeby (107) oraz część GZWP Ława (210).

Szczególny potencjał Województwa Pomorskiego posiadają rzeki, które charakteryzują się korzystnymi cechami dla rozwoju turystyki kajakowej. Szlaki te przebiegają w większości przez mało zmienione przez człowieka, atrakcyjne obszary województwa pomorskiego. Rzeki i ich doliny są ponadto ważnymi korytarzami ekologicznymi i siedliskiem wielu rzadkich, chronionych i zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt. W związku z tym szlaki kajakowe podlegają różnego rodzaju ograniczeniom w zakresie uprawiania turystyki i rozwoju zagospodarowania turystycznego, w zależności występowania na terenach, przez które przebiegają, różnego rodzaju form ochrony przyrody. Należą do nich m. in. parki narodowe, parki krajobrazowe, rezerваты przyrody, obszary NATURA 2000 oraz inne formy ochrony przyrody, na przykład obszary chronionego krajobrazu⁴.

---

⁴ Opracowanie ekofizjograficzne do planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, aktualizacja 2014.

Rycina 2. Zasoby wodne województwa pomorskiego.
 Źródło: Opracowanie własne.

Obecnie obszary chronione (bez obszarów Natura 2000) zajmują w Województwie Pomorskim powierzchnię 597 392 ha, co stanowi 32,66 % powierzchni województwa. Poza dwoma parkami narodowymi (Słowiński Park Narodowy i Park Narodowy Bory Tucholskie) w województwie znajduje się:

- 116 rezerwatów,
- 7 parków krajobrazowych w całości i 2 we fragmentach,
- 45 obszarów chronionego krajobrazu,

a także wiele obiektów ochrony indywidualnej:

- 2772 pomniki przyrody,
- 5 stanowisk dokumentacyjnych,
- 533 użytków ekologicznych.

Na system ochrony przyrody składają się również (oprócz ww. parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu i pomników przyrody) obszary Natura 2000, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów⁵.

Obszary Natura 2000 należą do jednych z najważniejszych w kraju form ochrony przyrody wprowadzonych w Polsce w 2004 roku, jako jeden z obowiązków akcesyjnych Unii Europejskiej. Obszary Natura 2000 w poszczególnych państwach członkowskich tworzą Europejską Sieć Ekologiczną obszarów ochrony Natura 2000. Głównym celem funkcjonowania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone w skali całej Europy oraz ochroną różnorodności biologicznej. W ramach ochrony wyznaczone są dwa typy obszarów:

- Obszary ptasie - formalnie obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) ustanowione na mocy tzw. dyrektywy ptasiej,

---

⁵ <http://pomorskie.eu/>

- Obszary siedliskowe - formalnie obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW) / specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) ustanowienie na mocy tzw. dyrektywy siedliskowej.

Sieć obszarów Natura 2000 w Województwie Pomorskim obejmuje 110 ostoi, położonych w 104 gminach i na przyległych wodach morskich. Obszary specjalnej ochrony ptaków obejmuje 13 ostoi, położonych w całości lub w części w granicach woj. pomorskiego o łącznej powierzchni 362 661 ha (19,8 % pow. województwa). Z obszarem województwa sąsiadują także 2 obszary ptasie położone wyłącznie na wodach morskich. Obszary specjalnej ochrony siedlisk obejmują 97 ostoi o łącznej powierzchni 167 739 ha (9,2% pow. województwa)⁶.

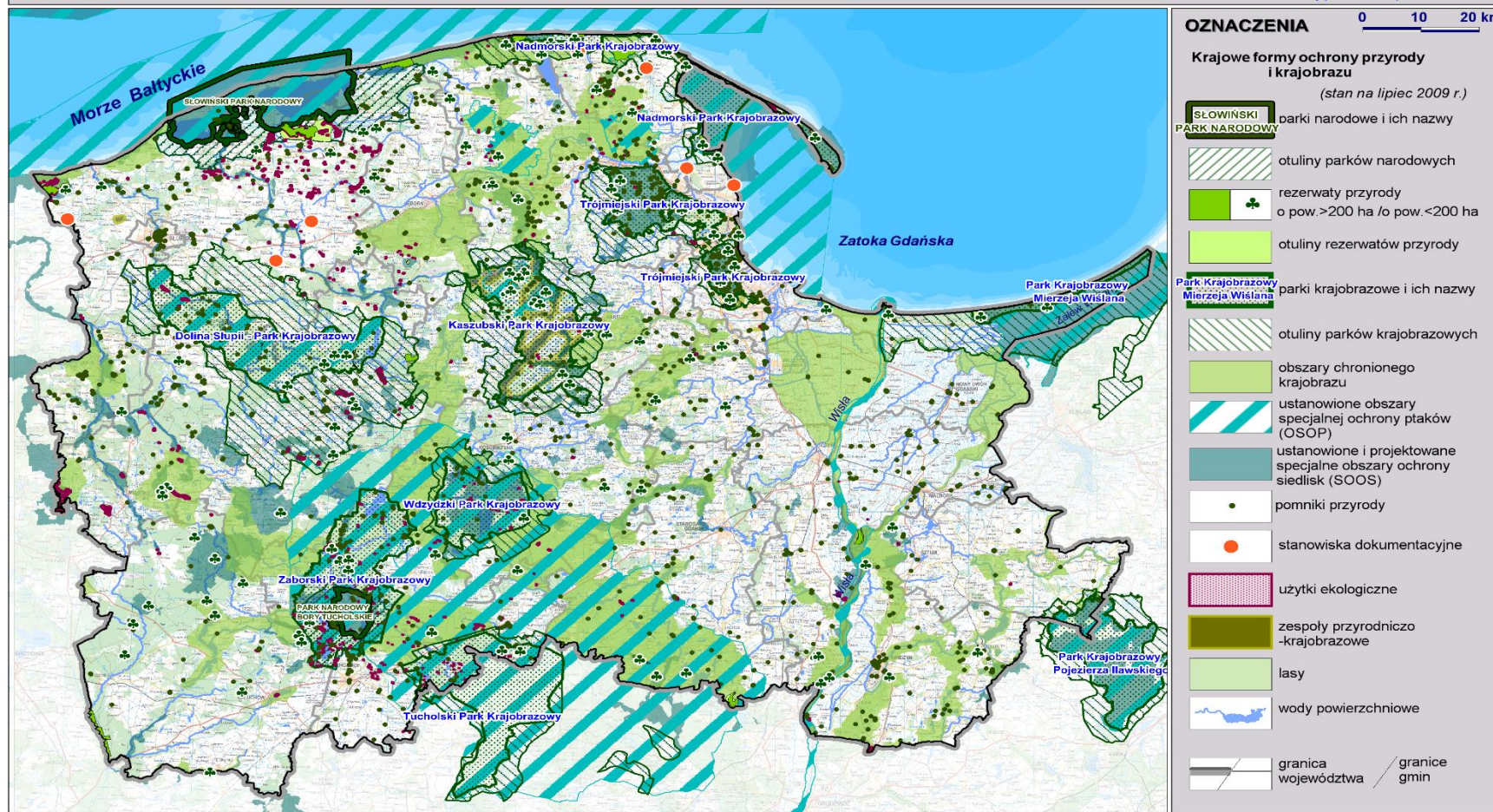
---

⁶ <http://gdansk.rdos.gov.pl/o-sieci>

PRAWNE FORMY OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO
DEPARTAMENT ROZWOJU REGIONALNEGO
I PRZESTRZENNEGO
UL. OKOPOWA 21/27, 80-810 GDAŃSK
TEL./FAX 58 32 68 684/ 32 68 688
www.woj-pomorskie.pl

Rycina 3. Formy ochrony środowiska przyrodniczego województwa pomorskiego.

Źródło: Urząd Marszałkowski województwa pomorskiego.

Projekt pn.: „Ochrona różnorodności biologicznej na terenie powiatu słupskiego” będzie realizowany na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Słupska.

Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Słupska został ustanowiony, aby wspólnie planować kierunki rozwoju całego obszaru poprzez poszukiwanie i wzmacnianie funkcjonalnych powiązań przynoszących korzyści społeczne i gospodarcze dla gmin należących do obszaru, a także określenie jego obszarów współpracy jednostek samorządu terytorialnego.

MOF Miasta Słupska określony został w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego (PZPWP)*. W PZPWP przyjęto definicję funkcjonalnego obszaru miejskiego jako *ośrodka wraz z jego bezpośrednim otoczeniem, ściśle i wzajemnie powiązanych z ośrodkiem, zawierający szereg jednostek osadniczych o łącznej populacji nie mniejszej niż 50 000 mieszkańców, w którym rdzeń miejski, liczący co najmniej 15 000 mieszkańców, tworzy przynajmniej jedno miasto. Obszary poza rdzeniem określane są odpowiednio sferą wpływu funkcjonalnego obszaru miejskiego*. Autorzy WPZP wskazali także, że kształtowanie funkcjonalnych obszarów miejskich powinno następować przez organizacyjne, instytucjonalne i techniczne wiązanie miast z obszarami wiejskimi oraz wspólne realizowanie polityki przestrzennej, transportowej, infrastrukturalnej i usług wyższego rzędu. Obok ośrodka ponadregionalnego, tj. centralnej aglomeracji Gdańsk- Gdynia-Sopot, wskazano istnienie ośrodków regionalnych, których głównym zadaniem jest równoważenie rozwoju całego obszaru województwa pomorskiego, w tym kształtowanie dynamicznych centrów równoważących rozwój gospodarczy na terenach peryferyjnych województwa. Jednym z określonych ośrodków regionalnych I rzędu jest Słupsk-Ustka. W WPZP zauważono również, iż procesy rozwojowe koncentrują się wokół miast i ich najbliższego otoczenia, kształtując enklawy wzrostu w postaci miejskich obszarów funkcjonalnych. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (w tym Słupska) wynika ze specyficznych warunków tworzonych przez skupisko ludności, bogatszą i intensywniejszą infrastrukturę miejską oraz istnienie większych podmiotów gospodarczych, kompensuje go z kolei dalsze otoczenie, w którym występuje strukturalna depresja społeczno-gospodarcza⁷.

Obszar MOF Miasta Słupska, położony jest w skrajnym, pn-zach. fragmencie woj. pomorskiego i obejmuje miasto Słupsk i Ustka oraz gminy wiejskie Słupsk, Ustka, Kobylnica, Damnica, Dębica Kaszubska. Od południa sąsiaduje z gminą Kępice oraz powiatem bytowskim, od zach. z woj. zachodnio - pomorskim, od wsch. z gminami powiatu słupskiego (Potęgowo, Główczyce, Smołdzino), północną granicę stanowi linia brzegowa Bałtyku.

Potencjał przyrodniczy, istotny zwłaszcza dla podnoszenia jakości życia mieszkańców, rozwoju turystyki, możliwości rozwoju energetyki odnawialnej, rolnictwa i leśnictwa, gospodarki morskiej, wiąże się z położeniem w nadmorskiej części województwa, w pasie wybrzeża wraz z jego wysoczyznowo-równinnym zapleczem, obejmującym kompleksy gleb, w tym o wysokiej przydatności rolniczej oraz na zalesionym skraju strefy pojeziernej. Obok bliskości morza, potencjał przyrodniczy przejawia się dużą gęstością rzek i występowaniem zbiorników wodnych.

Rdzeniem obszaru jest Słupsk – ośrodek o znaczeniu regionalnym powiązany w szczególności rynkiem pracy i turystycznie z miastem Ustka stanowiącym drugi biegun rozwoju w układzie dwumiasta, z podmiejskim zapleczem demograficzno - osadniczym dość intensywnie rozwijającym się (w związku z podażą terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe), zwłaszcza w gminach Kobylnica, Ustka i Słupsk oraz w płn. części gminy Dębica Kaszubska.

Ośrodek regionalny Słupsk – to centrum administracyjno-gospodarcze, usług zdrowotnych, oświaty z siecią szkół ponadgimnazjalnych (5 liceów ogólnokształcących i 5 zespołów szkół zawodowych kształcących łącznie w 58 kierunkach, pożądanym ze względu

---

⁷ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego

na zapotrzebowanie na lokalnym rynku pracy) i kulturalnych dla subregionu, drugi po Trójmieście ośrodek akademicki w województwie.

Oferta szkolnictwa, w tym wyższego, wymaga wzbogacenia, w zakresie profilu kształcenia, wyposażenia i kadry naukowo-dydaktycznej, w celu poprawy efektywności kształcenia i dostosowania go do potrzeb rynku pracy (zwłaszcza chodzi o kierunki techniczne).

Infrastruktura oraz oferta kulturalna i rozrywkowa nie jest dostateczna i nie odpowiada aspiracjom Słupska jako ośrodka regionalnego. Brak jest odpowiedniego zaplecza w postaci np. filharmonii, sali widowiskowej, centrum rozrywki, edukacji i rekreacji, w szczególności dla dzieci, młodzieży, rodzin, osób niepełnosprawnych i starszych.

Potencjał Ustki, jako ośrodka nadmorskiego, z portem i uzdrowiskiem, rozwiniętą infrastrukturą turystyczną, jest szczególnie istotny dla rozwoju MOF-u. Ustka jest ważnym węzłem komunikacyjnym umożliwiającym integrację różnych form transportu (transport drogowy, kolejowy, morski), stanowi ośrodek ruchu turystycznego, uzdrowiskowego o znaczeniu krajowym i stopniowo rosnącą rangą międzynarodową. Funkcja uzdrowiskowa determinuje ograniczoną możliwość rozwoju innych funkcji gospodarczych w mieście, łącznie z funkcją przemysłową.

Powiązania międzynarodowe, także z Gdańskiem, Szczecinem i pobliskim Koszalinem umożliwiają główne ciągi komunikacyjne na osi wschód – zachód: DK nr 6 i linia kolejowa nr 202, jednak standard obsługi nie jest najlepszy (brak ciągu drogi ekspresowej, linia kolejowa jest tylko jednotorowa). Na osi północ – południe przebiega DK nr 21 (Miastko–Ustka) oraz linia kolejowa nr 405 (Piła – Ustka). Obydwa ciągi łączą m.in. Słupsk z Ustką i umożliwiają, niestety, niekomfortowy dojazd z głębi kraju nad morze do Ustki i sąsiednich miejscowości nadmorskich. Dla obszaru istotne są powiązania siecią dróg wojewódzkich i powiatowych (DW nr 210 ze Słupska przez gm. Dębica Kaszubska po Unichowo, dwie drogi nadmorskie DW 213 ze Słupska przez gminę Słupsk dalej Wicko – Celbowo i DW nr 203 łącząca Koszalin - Darłowo-Postomino-Ustka oraz DW 209 przebiegająca w części gm. Kobylnica o kierunku Bytów-Warszkowo (DK nr 6), przecinająca się z DK 21.

Istotne dla MOF-u są ciągi dróg powiatowych nr 1112G (Ustka Wytowno- Objazda-Gąbino- dr. pow. 1120G); nr 1115G (Wytowno-Bydlino), nr 1117G (Rowy-Dębina –Objazda), nr 1120G (Smółdzino-Gardna Wielka-Gąbino-Lubuczewo), nr 1015G (od dr. woj. 203-Możdżanowo-Bruskowo Wielkie-Słupsk), 1123G (Kluki-Smołdzino-Wierzchocino-Choćmirówko- dr. woj. 213), nr 1139G (od dr. woj.213 –Wielka Wieś-Damnica-Mianowice), nr 1105G (Zaleskie-Krężołki-Swołowo- do dr. kraj. 6), nr 1108G (Duninowo-Bruskowo Wielkie); nr 1140G (Bobrowniki-Łebień- Stara Dąbrowa), nr 1176G (Dębica Kaszubska-Podwilczyn- granica powiatu). Są to m.in. ciągi łączące Słupsk z miejscowościami nadmorskimi: Rowy, Poddąbie, prowadzące do SPN i Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”.

MOF Miasta Słupsk jest jednym z najgorzej dostępnych komunikacyjnie obszarów w Polsce. Czas dojazdu samochodem ze Słupska do Gdańska wynosi powyżej 2 godzin. Słaba jest dostępność wewnętrzna w ramach MOF-u oraz powiązania z sąsiednimi powiatami, brak jest sprawnego, zintegrowanego systemu komunikacji zbiorowej obsługującej obszar MOF-u, powiązanej z zewnętrznym systemem obsługi komunikacyjnej.

Potencjalnym oknem na świat nie tylko dla MOF-u Miasta Słupska, ale i subregionu słupskiego jest port w Ustce, niestety o nie w pełni zadawalającej infrastrukturze i dostępności drogowej oraz kolejowej, co stanowi barierę dla rozwoju funkcji turystycznej, gospodarczej i handlowej. **W gminie Słupsk (w miejscowości Krępa Słupska) znajduje się lotnisko, którego funkcja w zasadzie ogranicza się do sportowej** (wskazane jest do rozwoju w kierunku funkcji turystycznej i biznesowej).

Na tle regionu, MOF wyróżnia się dość dobrze rozwiniętym systemem obsługi w zakresie infrastruktury technicznej, w tym wodno-kanalizacyjnej. Dobrze skanalizowane są miasta Słupsk i Ustka (poza jej częścią zachodnią), a także zurbanizowane tereny w gminach wiejskich. Barierą dla całego MOF Miasta Słupska jest niedostatecznie

rozwinięty system zagospodarowania wód opadowych i roztopowych. System ciepłowniczy wymaga kompleksowej rozbudowy i przebudowy.

Gospodarka miejskiego obszaru funkcjonalnego jest silnie związana z lokalnym potencjałem opartym na położeniu i zasobach środowiska. Istotne jest to, że rozwija się w zróżnicowanych, a jednocześnie tradycyjnych profilach działalności. **Ważną rolę pełni gospodarka morską i turystyczną, rybactwo morskie i śródlądowe, przetwórstwo tworzyw sztucznych, przemysł rolno-spożywczy, obuwniczy, metalowy, motoryzacyjny, drzewny, meblarski, rolnictwo i leśnictwo oraz sektor usług.**

Atutem obszaru jest dość szeroka oferta terenów inwestycyjnych (w znacznej części wymagających uzbrojenia) **Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej** (zarządzanej przez PARR S.A), z możliwością rozwijania funkcji przemysłowej i usługowej, zarówno w Słupsku, jak i na obszarach gmin wiejskich, jednakże barierą jest to, że tereny te w znacznej części są nieuzbrojone. Spośród siedemnastu podstref inwestycyjnych, zajmujących łącznie powierzchnię ok. 900 ha, w obszarze oddziaływania MOF zlokalizowanych jest pięć Podstref Słupskiej SSE: „Słupsk-Włynkówko” ok. 100 ha, „Słupsk-Westerplatte” ok. 38 ha, „Redzikowo” ok. 62 ha, „Wieszyno” ok. 82 ha, „Ustka” ok. 9 ha. Pod patronatem Strefy znajdują się inne tereny w gminie Słupsk „Płaszewko” ok. 34 ha, w mieście Słupsk „Sportowa” ok 20 ha. Inwestorzy Słupskiej SSE reprezentują głównie kapitał polski oraz zagraniczny, w tym: szwajcarski, niemiecki, włoski, cypryjski, norweski, szwedzki, duński, portugalski, kanadyjski.

W SSSE na terenie Słupska zlokalizowany jest Słupski Inkubator Technologiczny (SIT) umożliwiający rozwój współpracy biznesu z instytucjami naukowo-badawczymi. SIT dysponuje unikatową w skali kraju Pracownią Automatyki, Robotyki i Systemów Wizyjnych oraz mocno włącza się w działania służące upowszechnianiu czystej energii czego efektem jest powstająca Pracownia Odnawialnych Źródeł Energii wraz z instalacjami OZE.

Potencjał inwestycyjny na obszarze gmin wiejskich (poza SSSE) wiąże się z terenami przewidywanymi pod funkcje gospodarcze m.in. wzdłuż DK nr 6 – gmina Kobylnica i gmina Damnica, wzdłuż DW nr 210 w kierunku Słupska i tereny po dawnych ośrodkach produkcyjnych, np. pogarbarskich - gmina Dębница Kaszubska.

Obszar posiada znaczący potencjał do rozwoju energetyki odnawialnej (wiatrowej, w tym również na morzu, wodnej, słonecznej oraz opartej o biomasę). W ostatnich latach nastąpił duży rozwój energetyki wiatrowej. Dalszy jej rozwój musi być szczególnie starannie zaplanowany, w związku z ograniczeniami środowiskowymi jak i ograniczeniami w zakresie obronności państwa w kontekście budowanej bazy sił amerykańskich w Redzikowie.

Walory klimatu i zasoby surowców leczniczych udokumentowane w Ustce stanowią o jej uzdrowiskowym potencjale. Działania podjęte przez gminę Ustka związane z dokumentowaniem złóż surowców leczniczych stwarzają szansę na realizację funkcji uzdrowiskowej w miejscowości Rowy.

Funkcja turystyczna koncentruje się w pasie obejmującym miejscowości nadmorskie, wokół jezior i wzdłuż rzek (m.in. gm. Dębница Kaszubska i Damnica). Turystyczną atrakcją obszaru jest Dolina Charlotty (centrum rozrywki, wypoczynku i odnowy biologicznej) i Swołowo – stolica Krainy w Kratę. Potencjał turystyczny związany jest również z przebiegiem tras rowerowych (w tym międzynarodowej trasy R10), szlaków wodnych (w tym Szlak Papieski), tras konnych i szlaków pieszych oraz szlaku kulturowego Św. Jakuba, które wymagają znacznych inwestycji. Niedostatecznie wykorzystany jest potencjał głównego ośrodka – Słupska i pozostałego obszaru, w tym pasma południowego o dużej lesistości, częściowo w granicach Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”. Barierą rozwojową jest niedostatecznie rozwinięta i słabo zintegrowana infrastruktura turystyczna (np. szlaki turystyczne wraz z węzłami obsługi), słabo rozwinięte produkty turystyczne, niedostatecznie wyeksponowane atrakcje turystyczne, nieprzystosowane do funkcji turystycznej obiekty zabytkowe, ponadto barierą dla rozwoju turystyki jest stan infrastruktury drogowej oraz bardzo uboga oferta turystyczna poza sezonem. **Obszary chronione, w tym Słowiński Park Narodowy, Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”, Obszar Chronionego**

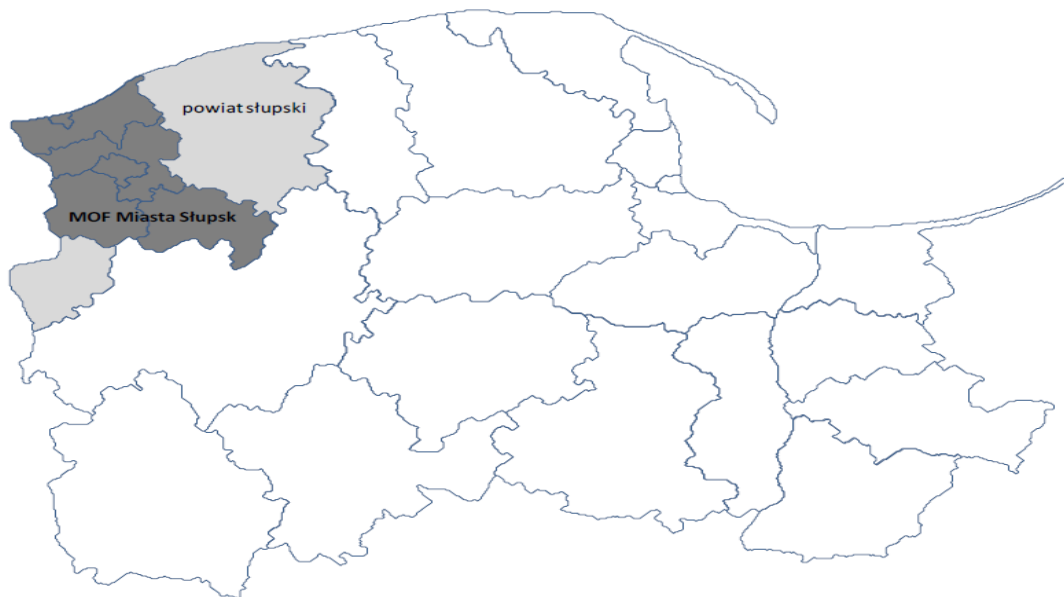
Krajobrazu Pas Pobreża na zachód i na wschód od Ustki, obszary Natura 2000 z jednej strony stanowią istotny walor turystyczny, z drugiej strony ich funkcjonowanie wiąże się z ograniczeniami i potrzebą odpowiednio zrównoważonego rozwoju turystyki.

Postępujące zjawisko suburbanizacji na obszarze gmin podmiejskich, w tym w strefie nadmorskiej powiązane z rozwojem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i turystycznej, powoduje niekontrolowany rozwój budownictwa, zajmowanie terenów cennych i wrażliwych przyrodniczo. Rozproszona zabudowa generuje wysokie koszty budowy infrastruktury technicznej i drogowej, stanowi poważne zagrożenie dla ładu przestrzennego (w tym substandardowa zabudowa turystyczna) oraz uszczuplenie powierzchni gruntów rolnych, w tym o wysokiej jakości przyrodniczej. Jednocześnie wyludnia się Słupsk i Ustka, przez co osłabia się znaczenie przestrzeni miejskiej jako atrakcyjnego miejsca zamieszkania.

Zagrożeniem dla procesów rozwojowych w MOF Słupska są niekorzystne uwarunkowania demograficzne i związane z rynkiem pracy: odpływ ludzi młodych do dynamicznie rozwijających się aglomeracji, za granicę, niskie wskaźniki urodzenia i postępujący proces starzenia się społeczeństwa, wysokie wskaźniki bezrobocia na tle kraju, spadek liczby podmiotów gospodarczych oraz liczby osób prowadzących działalność gospodarczą.

Obszar MOF-u ma strategiczne znaczenie w zakresie bezpieczeństwa i obronności państwa, ze względu na umiejscowienie tarczy antyrakietowej w Redzikowie pod Słupskiem oraz funkcjonowanie poligonu Wicko we fragmencie gminy Ustka i przyległym obszarze morskim. Elementy infrastruktury wojskowej, obok bariery rozwojowej, można postrzegać przez pryzmat korzyści dla rynku pracy i usług i ewentualnie w zakresie promocji obszaru.

Potencjał rolniczy występujący na MOF Miasta Słupska z uwagi na wysoką przydatność gruntów rolnych jest bardzo istotny dla obszaru jako strefy żywicielskiej m. Słupska, m. Ustka i obszaru nadmorskiego oraz rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego.

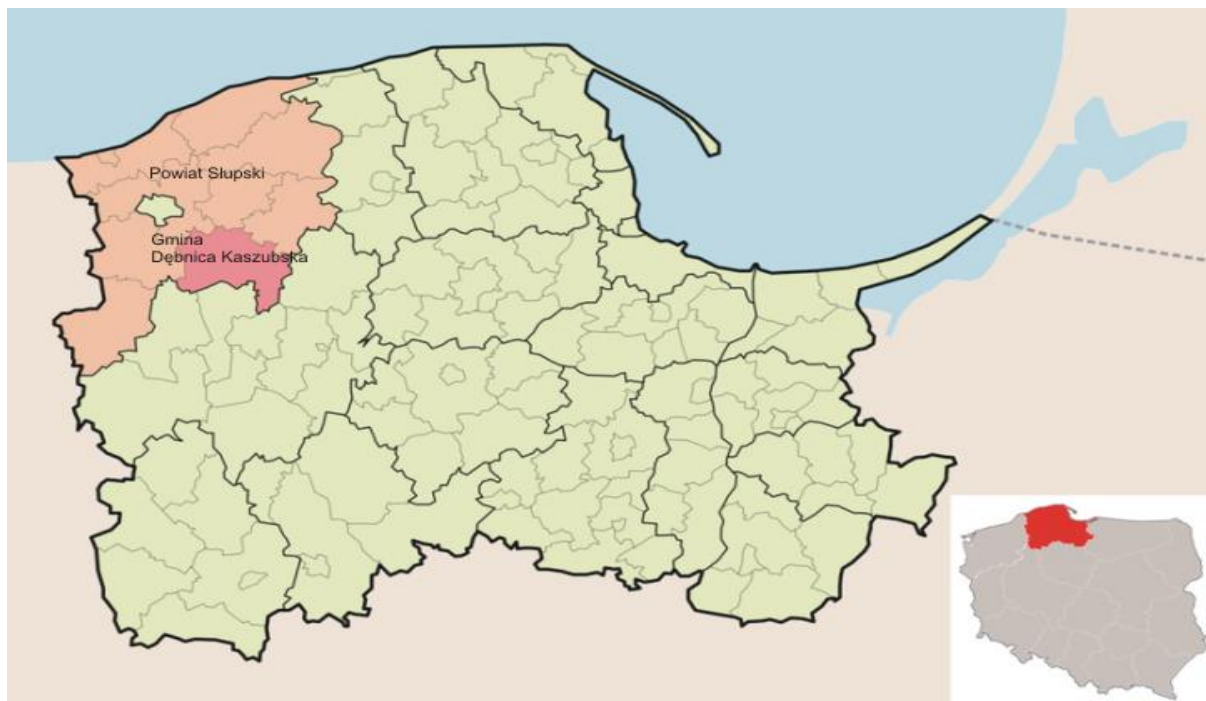
Rycina 4. Położenie MOF Miasta Słupska na tle województwa pomorskiego.

Źródło: Strategia rozwoju miejskiego obszaru funkcjonalnego Miasta Słupska na lata 2014-2020.

Poniżej opisano jednostki samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Słupska, na terenie których zaplanowano realizację projektu „Ochrona różnorodności biologicznej na terenie powiatu słupskiego”.

Gmina Dębica Kaszubska

Gmina Dębica Kaszubska leży w północno-zachodniej części województwa pomorskiego, w południowej części powiatu słupskiego, 12 km na południe od miasta Słupska, nad rzekami Słupią i jej dopływem Skotawą. Graniczy ona od zachodu z gminą Kobylnica (powiat słupski), od północy z gminami Słupsk, Damnica i Potęgowo (powiat słupski), od wschodu z gminą Czarna Dąbrówka (powiat bytowski), a od południa z takimi gminami jak: Trzebielino, Kołczygłowy, Borzytuchom (powiat bytowski).

Rycina 5. Lokalizacja Gminy Dębica Kaszubska na tle województwa pomorskiego.
Źródło: Opracowanie własne.

Gmina zajmuje obszar 300 km², co stanowi 13,02% powierzchni powiatu słupskiego i 1,64% powierzchni województwa pomorskiego. Gmina Dębica Kaszubska jest drugą pod względem wielkości powierzchni i czwartą pod względem liczby ludności w powiecie słupskim.

Ludność gminy zamieszkuje w 45 miejscowościach na obszarze 22 sołectw.

Największą część pokrycia terenu gminy stanowią lasy 15371 ha, co stanowi 51,23 % jej powierzchni, następnie grunty rolne 12815 ha (42,71%) i pozostałe 1816 ha (6,06%). **Nadaje to gminie, na tle powiatu słupskiego charakter leśno-rolniczy.** Lasy znajdują się głównie w południowej i środkowej części gminy i pokrywają się z przebiegiem dolin dwóch głównych rzek: Słupi i Skotawy.

Teren gminy Dębica Kaszubska należy do zlewni rzeki Słupi. Niewielki fragment w północno – wschodniej części gminy należy do zlewni rzeki Łupawy, natomiast w części południowo – zachodniej niewielki obszar należy do dorzecza rzeki Wieprzy. Sieć hydrograficzną gminy tworzy głównie Słupia wraz z jej największym dopływem – rzeką Skotawa, oraz mniejszymi rzekami na badanym obszarze są: Maleniec, Graniczna, Warblewska Struga, Kamienna, a także inne niewielkie cieki. Rzeki znajdujące się na tym terenie mają zwłaszcza w górnych biegach dno kamieniste i żwirowe. W dolnych odcinkach cieków występujących na obszarze gminy często występują torfy. Słupia w całym biegu na terenie gminy objęta jest osłoną przeciwpowodziową. Jest to konieczne dla ochrony obiektów hydroenergetycznych i zbiorników retencyjnych.

Uzupełnieniem sieci hydrograficznej, będącym znaczącymi komponentami przyrodniczymi gminy, są jeziora, zbiorniki zaporowe oraz jeziora lobeliowe, a także licznie występujące oczka wodne i stawy śródleśne. Największą liczbę jezior stanowią te, do 5

ha powierzchni. Na terenie gminy istnieje pięć jezior o powierzchni pow. 10 ha są to jeziora oraz zbiorniki wodne spiętrzone w ramach systemu elektrowni wodnych.

W granicach gminy Dębica Kaszubska znajduje się udokumentowany zbiornik wód podziemnych o nazwie Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 117 „Bytów”, o zasobach dyspozycyjnych 140 tys. m³/d. Na obszarze omawianej gminy znajduje się 36,9% całkowitej powierzchni tego zbiornika. Ochrona tego zbiornika przed zanieczyszczeniami antropogenicznymi jest jednym ze strategicznych priorytetów ekologicznych regionu.

Demografia Gminy Dębica Kaszubska

Liczba ludności w gminie wynosi 9 795 osób. Gęstość zaludnienia to 32 osoby/km². W gminie utrzymuje się jeden z najwyższych w powiecie wskaźników przyrostu naturalnego i dodatnie saldo migracji. Liczba gospodarstw domowych na terenie gminy mieści się w liczbie ok 3100 sztuk. Mieszkańcy gminy to w 22,7% ludność w wieku przedprodukcyjnym, 64,75% w wieku produkcyjnym i 12,55% w wieku poprodukcyjnym⁸. Ludność Gminy Dębica Kaszubska stanowi około 10% ludności powiatu słupskiego.

Ludność utrzymuje się głównie z rolnictwa, z pracy najemnej w przedsiębiorstwach oraz ze źródeł niezarobkowych (renty, emerytury, świadczenia socjalne).

Tabela 3. Liczba ludności Gminy Dębica Kaszubska

Liczba ludności	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	9 822	9 810	9 803	9 802	9 795
▪ mężczyźni	4 944	4 926	4 904	4 920	4 915
▪ kobiety	4 878	4 884	4 899	4 882	4 880
Ludność na 1 km ²	33	33	33	32	32
Współczynnik feminizacji (<i>kobiety na 100 mężczyzn</i>)	98	99	99	99	99

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bezrobocie w Gminie Dębica Kaszubska

Stan rozwoju gospodarczego gminy odzwierciedlony jest w poziomie bezrobocia. Na terenie gminy bezrobocie notowane jest na poziomie przekraczającym średnią krajową, jak i wojewódzką. Notowany poziom bezrobocia ulega zmniejszeniu na przestrzeni ostatnich 5 lat, jednak skala problemu jest nadal duża. Strukturę bezrobocia w gminie Dębica Kaszubska prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 4. Liczba bezrobotnych w Gminie Dębica Kaszubska

Liczba ludności	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba bezrobotnych	1 012	1 032	919	815	684
▪ w tym kobiety	510	510	456	411	353

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

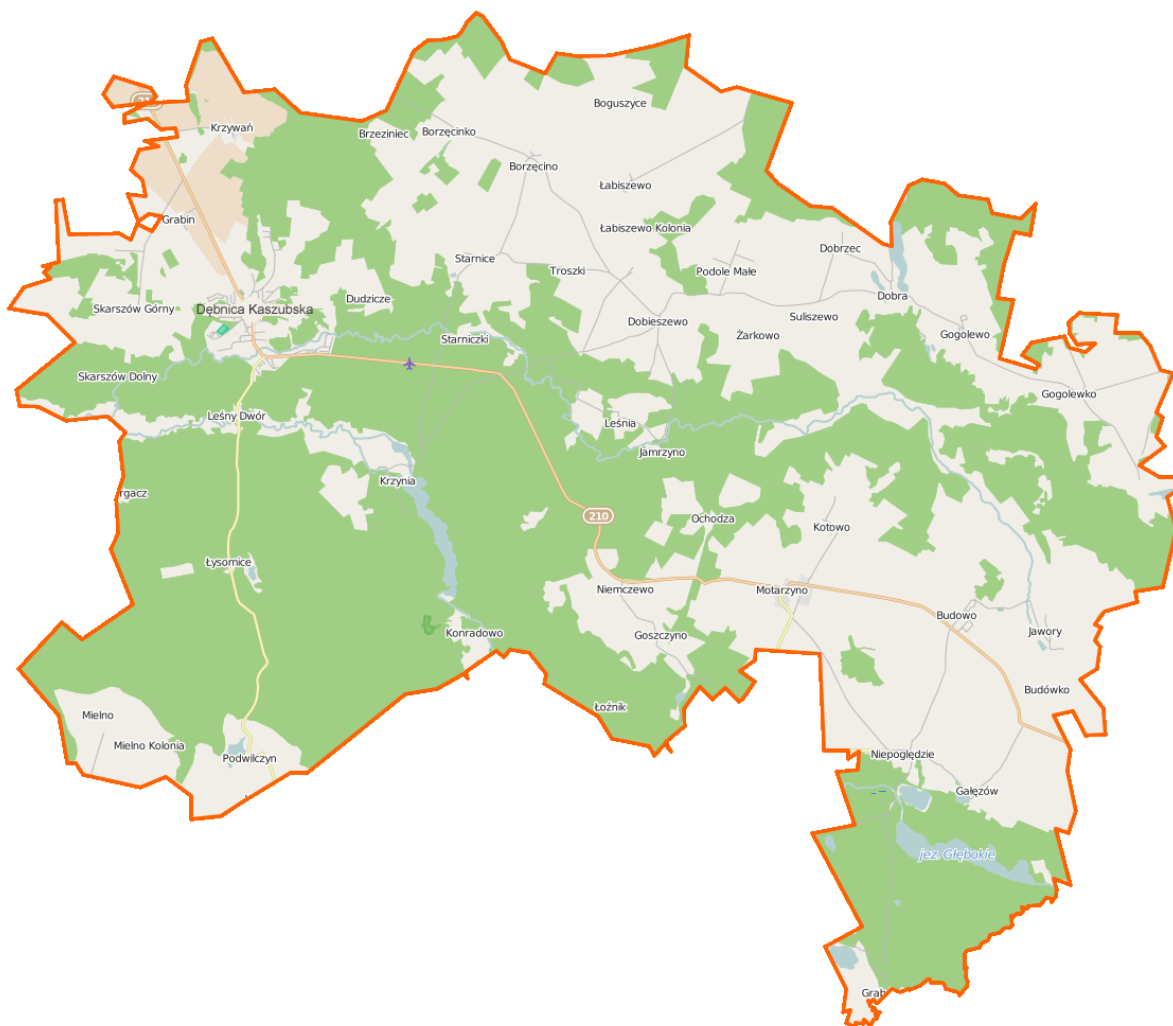
Na terenie Gminy, według danych GUS, w okresie 2012 – 2016 obserwuje się spadek bezrobocia. Największa liczba bezrobotnych była zarejestrowana w 2013 r. i było to 1 032 osób. W Gminie na koniec 2016 roku bez pracy pozostawało 684 osoby, w tym 353 kobiet.

Komunikacja w Gminie Dębica Kaszubska

Przez teren Gminy przebiega droga wojewódzka 210, o długości 38 km łącząca Słupsk z Unichowem, stanowiąc element połączenia drogowego Słupsk-Bytów-Chojnice. Droga przebiega przez 3 powiaty: grodzki Słupsk, słupski (gminy Słupsk i Dębica Kaszubska)

⁸ Dane z Ewidencji Ludności Urzędu Gminy Dębica Kaszubska.

i bytowski (gmina Czarna Dąbrówka). W ciągu drogi wojewódzkiej znajduje się drogowy odcinek lotniskowy DOL Dębica Kaszubska.

Rycina 6. Mapa Gminy Dębica Kaszubska.

Źródło: Zasoby Internetu.

Gospodarka w Gminie Dębica Kaszubska

Ludność utrzymuje się głównie z rolnictwa, z pracy najemnej w przedsiębiorstwach oraz ze źródeł niezarobkowych (renty, emerytury, świadczenia socjalne).

Gospodarka gminy ma charakter wielofunkcyjny. **Gospodarcze funkcje wiodące gminy to: rolnictwo, leśnictwo, rybactwo i rzemiosło.** Dobrze rozwinięta jest również sieć sklepów i zakładów usługowo-rzemieślniczych różnych branż. Na terenie gminy funkcjonują również dwa duże zakłady produkcyjne. Z uwagi na położenie gminy na terenie obszarów chronionych Parku Krajobrazowego Dolina Słupi i Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, brak jest tu ciężkiego przemysłu.

Rolnictwo, pomimo średnio korzystnych warunków, jest podstawową formą gospodarowania, dominuje roślinny kierunek produkcji rolnej. Hodowla zwierząt odbywa się, głównie w małych ilościach i na niewielką skalę. Usługi i produkcja związana z gospodarką leśną odgrywa bardzo ważną rolę i opiera się na dużych, dostępnych zasobach leśnych.

Według danych GUS na dzień 31 grudnia 2016r. **na terenie gminy zarejestrowanych było 749 podmiotów gospodarczych. Ponad 97% podmiotów działających na terenie gminy reprezentuje sektor prywatny.** Największy udział w sektorze prywatnym przypada na przedsiębiorstwa prowadzone przez osoby fizyczne.

Sektor publiczny jest ustabilizowany i w badanych latach nie wykazuje żadnych zmian. W gospodarce gminy stanowi znikomy odsetek podmiotów tworzących strukturę gospodarczą. Sektor prywatny zdominował gospodarczy rozwój gminy. Ponad 97% podmiotów działających na terenie gminy reprezentuje sektor prywatny. Największy udział w sektorze prywatnym przypada na przedsiębiorstwa prowadzone przez osoby fizyczne. Jednostki te charakteryzują się dużym poziomem adaptacyjności do zmieniających się dynamicznie warunków rynkowych.

Walory przyrodnicze w Gminie Dębica Kaszubska

Obszar gminy Dębica Kaszubska charakteryzuje się różnorodnością i bogactwem szaty roślinnej. Głównymi czynnikami które mają wpływ na obecny kształt szaty roślinnej mają: urozmaiconą rzeźbę terenu oraz zróżnicowane warunki glebowe i stosunki wodne. Kluczowym elementem szaty roślinnej gminy są lasy, które zajmują ponad połowę powierzchni gminy. Kompleksy leśne są rozmieszczone nierównomiernie. Największy ich udział przypada na część centralną oraz południową. W północnej i wschodniej części gminy lasy tworzą mozaikę z łąkami i polami uprawnymi. Według podziału na krainy i dzielnice przyrodniczo - leśne lasy opisywanego obszaru zaliczane są do Krainy Bałtyckiej i Dzielnicy Koszalińskiej. Na terenie gminy przeważają drzewostany subatlantyckiego boru świeżego oraz boru świeżego mieszanego porastające gleby bielcowe średnio i silnie zbielcowane, wytworzone z utworów piaszczystych. Na tym terenie zasięgu borów dominuje sosna zwyczajna z domieszką brzozy brodawkowej i świerka. Roślinami charakterystycznym dla runa leśnego są borówka czarna i borówka brusznica. Na południu i południowym-zachodzie występują kwaśna buczyna niżowa oraz acydofilne lasy dębowo-zbukowe. Dominującym drzewostanem jest buk, z niewielką domieszką sosny zwyczajnej, brzozy brodawkowej, dębu bezszypułkowego, wiązu szypułkowego, grabu zwyczajnego i olszy czarnej. W warstwie krzewów występuje trzmielina zwyczajna, leszczyna oraz kalina koralowa, w warstwie runa leśnego występują: zawilec gajowy, zawilec żółty, gwiazdnica wielkokwiatowa, kokorycz wąty oraz wawrzynek wilczyłyko, skrzyp olbrzymi i naparstnica zwyczajna. Istotną część drzewostanu stanowią łągi olszowe i olszowo - jesionowe występujące w dolinach rzek Słupi, Kamiennej i Skotawy reprezentowane głównie przez olszę czarną z domieszką jesionu. Poszycie tworzą krzewy czarnej porzeczki, kaliny i trzmieliny, natomiast runo charakterystyczne są: wiązówka błotna, pokrzywa pospolita, tojeść zwyczajna, wietlica samicza, a także jaskier rozłogowy oraz śledziennica skrętolistna. Kolejną formą zbiorowiska leśnego jest olszyna, które występują na terenach, które są zalane przez wodę praktycznie przez cały rok lub większą jego część. Podstawowym reprezentantem tego zbiorowiska jest olsza czarna oraz towarzyszące jej krzewy: porzeczka czarna, kruszynę pospolitą, psiankę słodkogórz i chmiel zwyczajny. Na poziomie runa leśnego występują: śledziennica skrętolistna, niecierpek pospolity, lepieźnik różowy i zawilec żółty.

Na obszarze gminy znaczną część gruntów stanowią zbiorowiska łąkowe zaliczane do łąk wilgotnych, gdzie występują liczne populacje storczyków (storczyk Fuchsa, plamisty, biały i szerokolistny), które występują w otoczeniu dolin rzek Słupi, Skotawy i rzeki Granicznej. **W dolinach rzecznych, obok użytków zielonych, wykształciły się torfowiska, głównie wysokie i przejściowe.** Na ich powierzchni zachowała się roślinność o ochronie częściowej lub ścisłej i są to takie gatunki jak: rosiczka okrągłolistna, modrzewnica zwyczajna, borówka bagienna, żurawina błotna, przygielka biała, bobrek trójlistkowy oraz bagno zwyczajne.

W zbiornikach wodnych występują hydrolity. Popularnymi przedstawicielami tej grupy są rzęsy, grąziel żółty i grzybień biała oraz czerwień błotna. **W jeziorze Dobrskim występuje roślinność lobeliowa tj. lobelia jeziorna, poryblin jeziorny i brzeżyca jednokwiatowa.**

Fauna występująca na terenie gminy reprezentowana jest przez następujące gatunki kręgowców: ryby, płazy, gady, ptaki i ssaki.

Ryby w wodach płynących reprezentowane są głównie przez ryby łososiowate - łosoś, pstrąg potokowy i tęczowy, lipień, węgorz, minóg strumieniowy, szczupak, lin, kleń, jelec, ukleja, koza, ciernik, okoń, głowacz białopłetwy i strzebla potokowa. W zbiornikach wód stojących

występują głównie takie gatunki jak karp, karaś srebrzysty, szczupak, okoń, jazgacz, węgorz, sandacz, ukleja, płoć, leszcz i lin.

Liczne gatunki płazów występują w podmokłych zagłębieniach terenu, oczkach wodnych, rozlewiskach i torfowiskach. Gatunkami reprezentatywnymi są: ropucha szara, żaba wodna, jeziorowa (ochrona częściowa) i moczarowa (ochrona całkowita). Nielicznie występują takie gatunki jak traszka zwyczajna, grzebieniasta, grzebiuszka ziemna oraz ropucha paskówka. Gady reprezentowane są przez jaszczurkę zwinkę i jaszczurkę żyworodną, padalca zwyczajnego, zaskrońca zwyczajnego oraz żmiję zygzakowatą. Gatunki te występują głównie na stanowiskach dobrze oświetlonych tj. polanach i drogach leśnych.

Obszar gminy to ostoja dla ok 140 gatunków ptaków. Ptaki gniazdują głównie w obrębie jezior, stawów śródpolnych i leśnych oraz w starorzeczach Słupi i Skotawy, a także na łąkach i torfowiskach. Ptakami, na które trzeba zwrócić uwagę są perkoz dwuczuby, łabędź niemy, krzyżówka, gągoł, bocian biały i bocian czarny, kania rdzawa, błotnik stawowy, derkacz, zimorodek, żuraw pospolity, dzierzba gąsiorek, dzięcioł czarny, skowronek borowy, jaskółka i bekas kszyk.

Ze względu na dużą lesistość terenu licznie reprezentowane są ssaki. Swoje ostoje mają tu sarny, jelenie, dziki, borsuki, jenoty, lisy, jeże, wiewiórki, kuny leśne, zające szare, gronostaje, łasice i wiele innych. **Do gatunków związanych z występowaniem zbiorników wodnych i cieków zaliczamy wydrę i bobra.** W ostatnich latach obserwowany jest wzrost liczebności saren, jeleni, dzików i lisów.

Na terenie Gminy znajdują się również **ścieżki przyrodnicze:**

- Ścieżki przyrodnicze w Krzyni, tzw. mała i duża pętla (5 i 12 km) przeznaczone są do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej,
- "Leśna ścieżka edukacyjna Nadleśnictwo Leśny Dwór" o długości 6,5 km, przeznaczona jest zarówno dla turystów pieszych, jak i rowerowych.

Szlaki rowerowe:

- Dębica Kaszubska – Krzynia o długości 4,4 km,
- Krzynia – Łysomiczki o długości 3,5 km,
- Krzynia – Elektrownia wodna Strzegomino o długości 4km,
- Skarszów dolny - Dębica kaszubska o długości 3,5 km,
- Łysomiczki – Żelkówko o długości 4,8 km,
- Strzegomino/Kondradowo - Krzynia o długości 3 km,
- Żelkówko - Elektrownia wodna Skarszów Dolny o długości 5 km,
- Szlakiem Elektrowni Wodnych.

Dziedzictwo kulturowe w Gminie Dębica Kaszubska

Gmina Dębica Kaszubska to wiele lat historii gminy, której początki sięgają według najstarszych podań i wspominek aż XII wieku. O bogatej przeszłości gminy świadczą liczne zabytki architektury, wśród których na szczególną uwagę zasługują piękne **zabytkowe dworki i kompleksy pałacowo-parkowe wraz z przylegającymi do nich zabudowaniami** i często bardzo rozległymi parkami, zachowane niestety w różnym stanie. Zachwycające bogactwem architektury pałace zobaczyć możemy w Borzęcinie, Niepogłędziu, Skarszewie Górnym, Krzywaniu, Starnicach i Motarzynie, a na piękne dworskie budowle natkniemy się w Kotowie i Jaworach. Wszystkie z tych turystycznych atrakcji lokalnej historii pochodzą z XIX - XX wieku i przedstawiają rozmaite style, dzięki czemu stanowią tak niezwykle istotny, ciekawy i warty zobaczenia obszar lokalnej turystyki. Cztery spośród nich wpisane są do rejestru zabytków: dwory w Kotowie i Starnicach wraz z przylegającymi do nich parkami dworskimi oraz pałace w Krywanu i Motarzynie wraz z otaczającymi je parkami pałacowymi.

Zabytki kultury sakralnej wskazują na kultywowaną tu wiele lat wstecz tradycję praktyki chrześcijańskiej.

- Kościół p.w. Św. Jana Chrzciciela w Dębicy Kaszubskiej,
- Kościół p.w. Św. Stanisława B.M. w Dobieszewie,
- Kościół p.w. NMP Królowej Polski w Budowie.

Spośród zabytkowych atrakcji turystycznych na uwagę zasługują pozostałości po dawnych zawodach, zlokalizowane na terenie gminy Dębica Kaszubska, pochodzące w większości z XIX w., **kuźnie w Motarzynie, Krzynie i Podolu**.

Ponadto na terenie gminy zachowały się **stanowiska kurhanowe** należą do najbardziej malowniczych stanowisk archeologicznych, pochodzące z roku 1200-1300 przed naszą erą. Najbardziej znane cmentarzysko tego typu znajduje się w miejscowości Gogolewko, ale podziwiać możemy je również w lasach nieopodal Dobieszewa i Budowa.

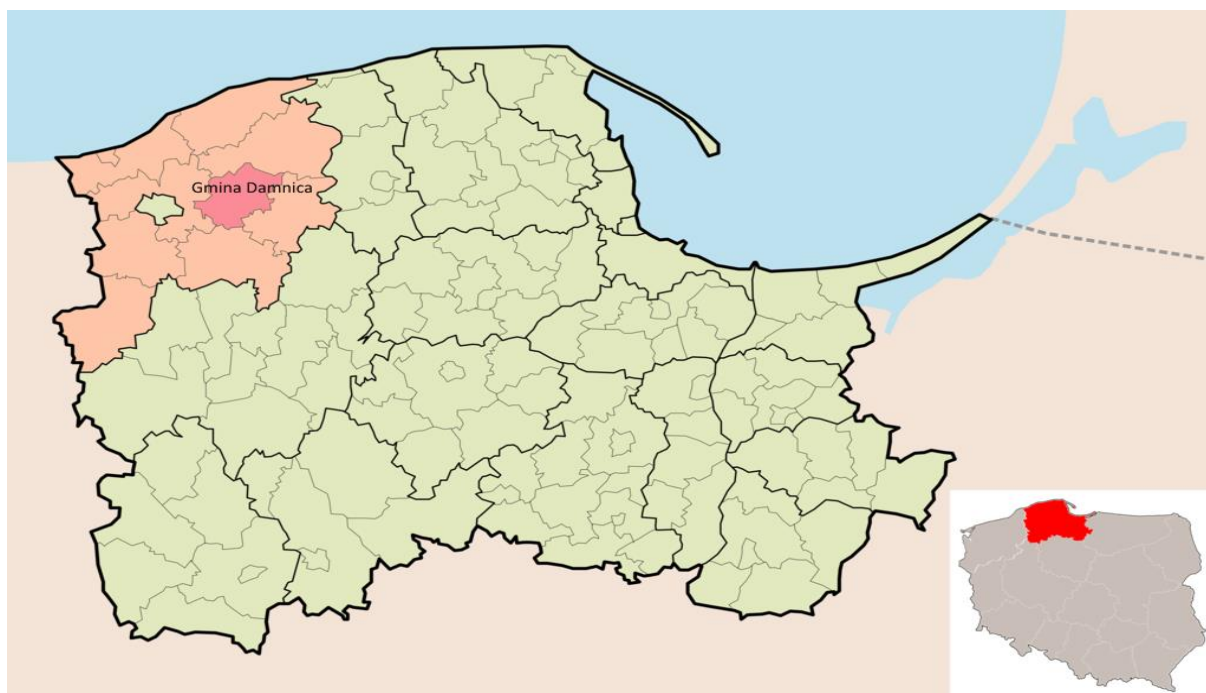
Na terenie gminy zachowało się także malowniczo położone **grodzisko w rejonie Budówka**. Główny ośrodek grodziska w Budówku ma postać grodu z towarzyszącymi trzema rozległymi osadami, datowanymi podobnie jak gród na okres halszacki kultury łużyckiej i pomorskiej (650 -400 p.n.e.) oraz na okres lateński. Grodzisko jest ochronie prawnej na mocy wpisu do rejestru zabytków. Grodzisko wyróżnia się w terenie wyniesieniem w okolicach Budowa, zwanym do dziś Zamkową Górą związana jest również najslynniejsza gminna legenda o „**Motarzyńskiej Lipie i Weselu karzełków**”.

Gmina Damnica

Gmina Damnica jest gminą wiejską położoną w północno-zachodniej części województwa pomorskiego, we wschodniej części powiatu słupskiego, granicząc niemalże z miastem Słupsk (w odległości 3 km). Gmina zajmuje obszar 168 km², co stanowi 7,28% powierzchni Powiatu Słupskiego i 0,92% Województwa Pomorskiego. W Powiecie Słupskim zajmuje dziewiątą pozycję pod względem obszaru jak i pod względem ludności - na 10 gmin.

Gmina graniczy z czterema innymi gminami powiatu słupskiego: Głównicyce, Potęgowo, Dębica Kaszubska, Słupsk. Przez Gminę przebiega Droga Krajowa nr 6 oraz Linia Kolejowa nr 202. Odległość z Damnicy do (centrum) Słupska to około 20 km, Lęborka 40 km, Gdańska 120 km. Mieszkańcy Gminy mogą korzystać z połączeń komunikacyjnych realizowanych przez: Nord Express (linia autobusowa nr 105), PKS w Słupsku, PKP Szybkiej Kolei Miejskiej (również połączenia z Trójmiastem).

Największymi miejscowościami Gminy są: Damnica z 1 247 mieszkańcami, Bobrowniki z 614 oraz Damno z 609, mieszka w nich blisko 40% ludności całej Gminy.

Rycina 7. Położenie Gminy Damnica na tle województwa pomorskiego

Źródło: www.wikipedia.pl.

Gmina Damnica jest gminą o charakterze rolniczym. Najwięcej – bo aż 64,70% jej powierzchni zajmują użytki rolne. Następne w kolejności grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione zajmują 30,41% powierzchni Gminy. Wśród użytków rolnych największą część stanowią grunty orne, które zajmują 9 554 ha. Następne w kolejności są pastwiska i łąki, zajmują one odpowiednio 667 i 403 ha.

W Gminie Damnica zamieszkuje 6 258 osób. Średnia gęstość zaludnienia w Gminie to 37 osób na km².

Tabela 5. Liczba ludności Gminy Damnica.

Liczba ludności	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	6 293	6 295	6 311	6 281	6 258
▪ mężczyźni	3 203	3 211	3 206	3 190	3 176
▪ kobiety	3 090	3 084	3 105	3 091	3 082
Ludność na 1 km ²	37	37	37	37	37
Współczynnik feminizacji (<i>kobiety na 100 mężczyzn</i>)	96	96	96	96	97

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bezrobocie w Gminie Damnica

Stan rozwoju gospodarczego gminy odzwierciedlony jest w poziomie bezrobocia. Na terenie gminy bezrobocie notowane jest na poziomie przekraczającym średnią krajową, jak i wojewódzką. Notowany poziom bezrobocia ulega zmniejszeniu na przestrzeni ostatnich 5 lat, jednak skala problemu jest nadal duża. Strukturę bezrobocia w gminie Damnica prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 6. Liczba bezrobotnych w Gminie Damnica

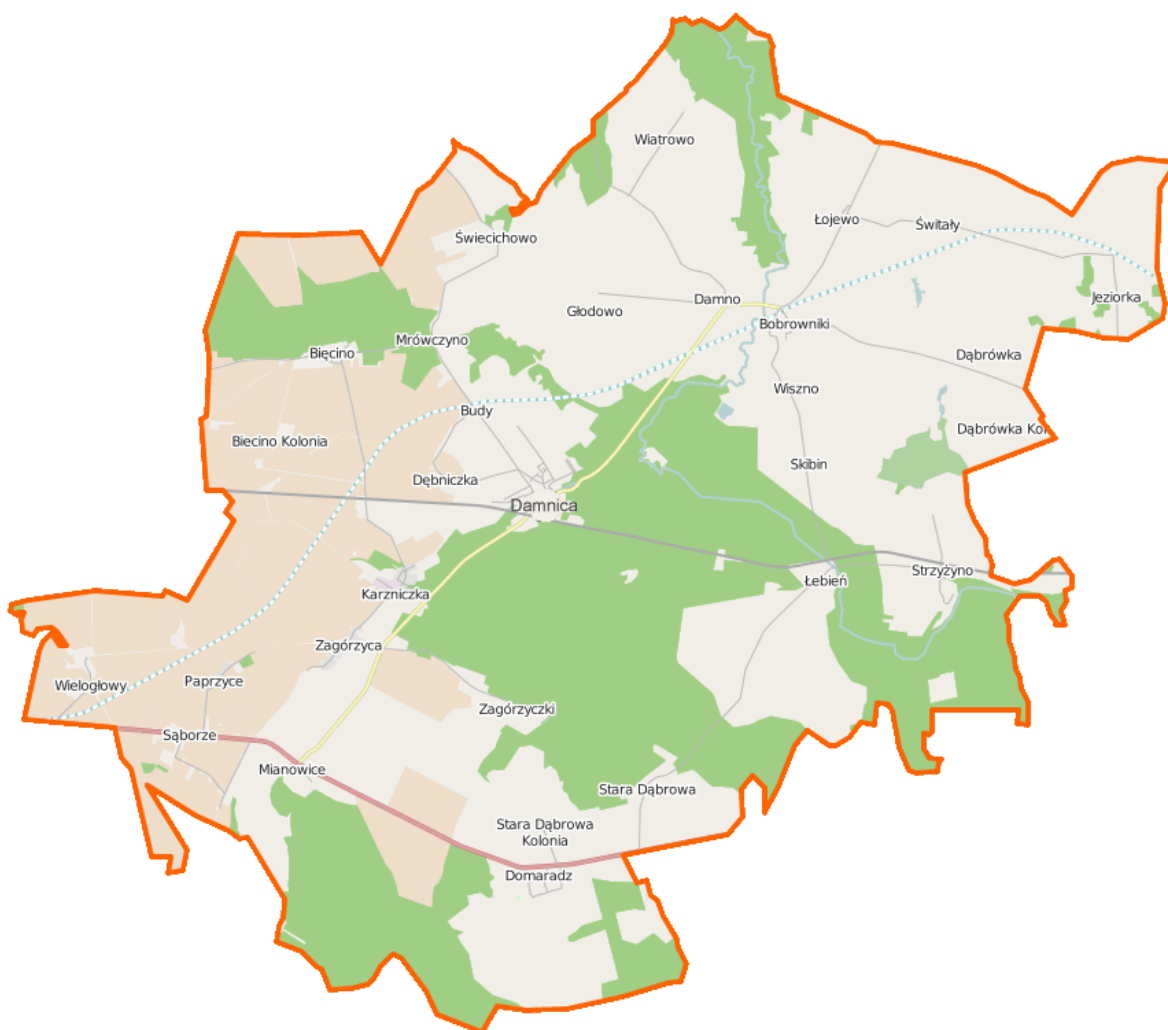
Liczba ludności	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba bezrobotnych	561	587	514	392	265
▪ w tym kobiety	316	318	265	202	157

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie Gminy, według danych GUS, w okresie 2012 – 2016 obserwuje się spadek bezrobocia. Największa liczba bezrobotnych była zarejestrowana w 2013 r. i było to 578 osób. W Gminie na koniec 2016 roku bez pracy pozostawało 265 osób, w tym 157 kobiet.

W Gminie Damnica w roku 2016 – według danych z Głównego Urzędu Statystycznego – w krajowym rejestrze urzędowym REGON zarejestrowanych było 358 podmiotów gospodarki narodowej. Ponad 93% to podmioty sektora prywatnego. Branżą w której działa najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie Gminy to handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych

Najpopularniejszą formą prowadzenia działalności w Gminie – podobnie jak w całym powiecie i w kraju – jest forma jednoosobowej działalności gospodarczej osoby fizycznej (79,64% liczby podmiotów prywatnych). I to właśnie osoby fizyczne mają największy udział w podmiotach wśród najpopularniejszych branż.

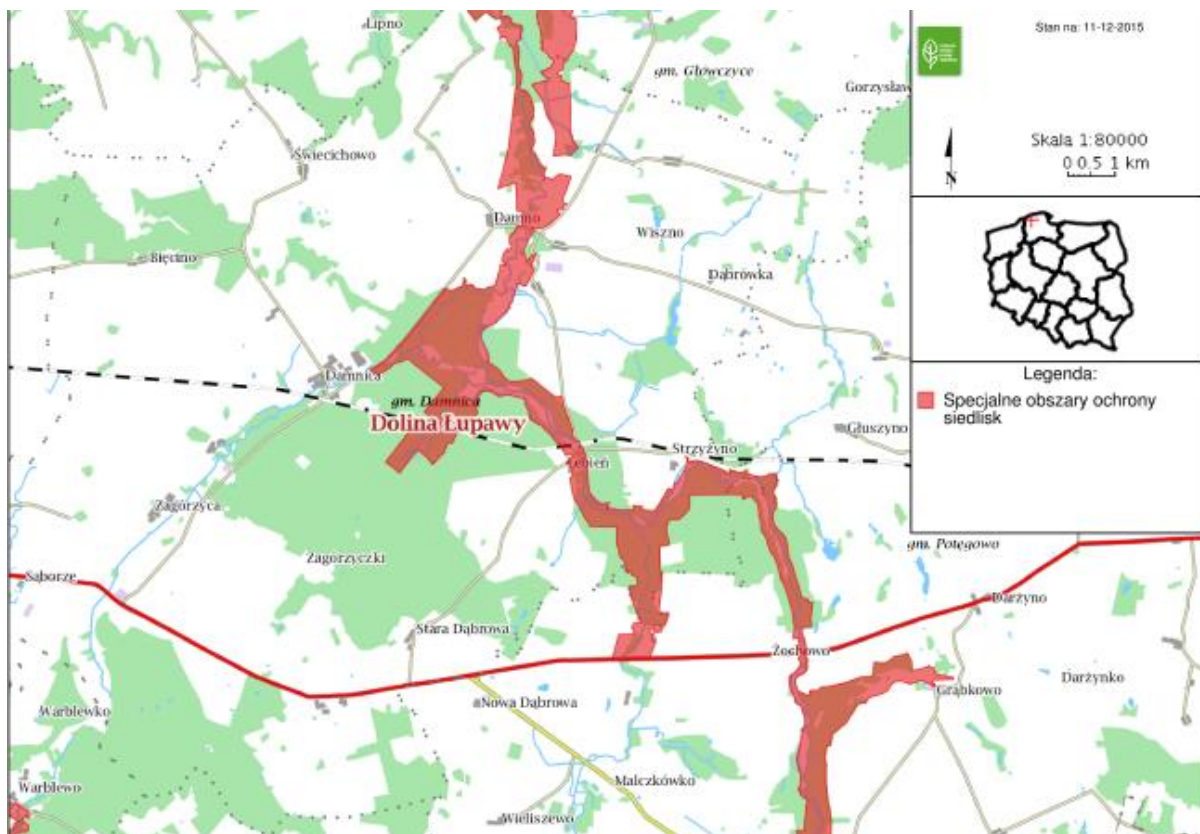
Rycina 8. Mapa Gminy Damnica.

Źródło: Zasoby Internetu.

Cenny przyrodniczy zasób gminy to lasy, które stanowią 29% całkowitej powierzchni gminy o szczególnie dużym udziale lasów bukowych, bukowo – dębowych i olsów. Na terenie gminy **występują tereny torfiskowe, bagienne oraz drobne oczka wodne spełniające ważną rolę przyrodniczą i hydrologiczną wpływając na wzrost bioróżnorodności**. Na obszarach leśnych gminy znajdują się stanowiska ptaków chronionych, a niezwykle cenne pasmo przyrodnicze stanowi dolina Łupawy wraz z samą rzeką stanowiącą środowisko życiowe i bytowe ptaków nawodnych, ssaków chronionych oraz ryb. Dolina wyróżnia się walorami krajobrazowymi oraz wartościowymi przyrodniczo kompleksami leśnymi i stanowi główny ciąg ekologiczny dla gminy. Na obszarze gminy występują 42 obiekty uznane za pomniki przyrody.

Na terenie gminy Damnica znajduje się Obszar Natura 2000 Dolina Łupawy (kod PLH220036), obejmuje doliny rzek Łupawy i Bukowiny od wypływu z jez. Jasień. Obszar zawiera 18 typów siedlisk z zał. I Dyrektywy Siedliskowej. Są to jednocześnie ważne siedliska fauny, niezwykle tu bogatej.

Rycina 9. Położenie Natura 2000 „Dolina Łupawy” PLH 220036 na terenie Gminy Damnica.
 Źródło: *Strategia Rozwoju Gminy Damnica 2016 – 2022*.

Szlak Wodny na Rzece Łupawie

Na terenie Gminy ulokowane są następujące trasy:

- Szlak Wodny na Rzece Łupawie,
- Szlak Doliny Łupawy (szlak pieszy, niebieski),
- Szlak Pierścień Gryfitów (szlak rowerowy, czarny).

Dziedzictwo kulturowe Gminy Damnica

Gmina Damnica jest zasobna w budownictwo historyczne o różnych funkcjach, które powstawało od wieków średnich przez wiek XVIII, aż do XIX i XX wieku. Najliczniej reprezentowana jest architektura i budownictwo XIX – wieczne, począwszy od kościołów, przez zespoły pałacowo – folwarczne. Sieć osadnicza na terenie gminy jest bardzo gęsta. Przeważają miejscowości należące niegdyś do majątków ziemskich, w których istniała siedziba właściciela z parkiem oraz folwark.

Zabytki nieruchome i ruchome z terenu gminy Damnica chronione są poprzez wpis do rejestru zabytków województwa pomorskiego oraz na podstawie ustaleń w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego miejscowości.

Zabytki nieruchome

- Damnica - Zespół pałacowo-parkowy (pałac, park) XIXw. – jeden z najpiękniejszych obiektów zabytkowych powiatu słupskiego,
- Damno – Dwór Artura von Livoniusa z XIX w.,
- Damno – Kościół pw. Św. Szymona i Judy Tadeusza – XIX w.,
- Damno – Młyn nad Łupawą XVIII w.,
- Bobrowniki – Zespół pałacowo - parkowy XIX w.,
- Łojewo – Zespół pałacowo – folwarczny z końca XIX w.,
- Wielogłowy – Zespół pałacowo - folwarczny, XIX w.,
- Domaradz - Kościół pw. Św. Stanisława, druga połowa XIV w..

Gmina Kobylnica

Gmina wiejska Kobylnica położona jest na zachodnim skraju województwa pomorskiego, w powiecie słupskim. Z gminą Kobylnica sąsiadują: od zachodu gminy wiejskie Postomino i Sławno, należące do powiatu sławieńskiego w województwie zachodniopomorskim, od północy miasto Słupsk i gmina wiejska Słupsk, od wschodu gmina wiejska Dębica Kaszubska, a od południa gminy wiejskie Kępicze oraz Trzebielino, należące do powiatu bytowskiego.

Administracyjnie gmina podzielona jest na 25 sołectw, które skupiają 37 miejscowości. Sołectwa te to: Bolesławice, Bzowo, Kobylnica, Komitowo, Komorczyń, Kończewo, Kuleszewo, Kruszyna, Kwakowo, Lubuń, Lulemino, Łosino, Płaszewo, Reblino, Runowo Sławieńskie, Słonowice, Słonowiczki, Sierakowo, Sycewice, Ścięgnica, Widzino, Wrząca, Zagórki, Zębowo oraz Żelkówko.

Powierzchnia gminy wynosi 24 391 ha, co stanowi 1,3% powierzchni województwa pomorskiego.

Rycina 10. Lokalizacja Gminy Kobylnica na tle województwa pomorskiego.

Źródło: Opracowanie własne.

Pod względem hydrologicznym obszar gminy należy do zlewni dwóch rzek – Słupi i Wieprzy. Poza Słupią i czterokilometrowym odcinkiem Wieprzy występują niewielkie rzeki i ciekі mające w większości swoje źródła i ujścia w granicach gminy. Sieć wód płynących na terenie gminy uzupełniają liczne rowy melioracyjne.

Gmina charakteryzuje się bardzo niską jeziornością. Poza akwenami w Ścięgnicy czy Zbyszewie, na terenie gminy brak jest większych jezior.

Ogólna powierzchnia pokryta wodami wynosi 224 ha, w tym przypada na: rzeki 43 ha, jeziora 23 ha, ciekі i rowy 158 ha.

Lesistość gminy wynosi ok. 32%. Na obszarze gminy dominują lasy Skarbu Państwa (97,9% powierzchni wszystkich gruntów leśnych w 2015 r.), z czego 97,1% stanowią lasy znajdujące się w Zarządzie PGL Lasy Państwowe. Lasy innej własności zajmują powierzchnię 162,5 ha.

Demografia Gminy Kobylnica

Gminę w 2015 roku zamieszkiwało 11 491 mieszkańców. Gęstość zaludnienia w gminie Kobylnica wynosiła 47 osób na km², przy średniej wojewódzkiej wynoszącej 125 osób. Gmina Kobylnica jest drugim co do gęstości zaludnienia obszarem wiejskim w powiecie.

Tabela 7. Liczba ludności Gminy Kobylnica

Liczba ludności	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	10 755	10 965	11 076	11 302	11 491
▪ mężczyźni	5 439	5 545	5 577	5 650	5 714
▪ kobiety	5 316	5 420	5 499	5 652	5 777
Ludność na 1 km ²	44	45	45	46	47
Współczynnik feminizacji (kobiety na 100 mężczyzn)	98	98	98	100	101

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bezrobocie w Gminie Kobylnica

Na terenie gminy Kobylnica, według danych GUS, w okresie 2012 – 2016 obserwuje się spadek bezrobocia. Największa liczba bezrobotnych była zarejestrowana w 2012 roku – 725 osób. W Gminie na koniec 2013 roku bez pracy pozostawało 352 osób, w tym 204 kobiet. Tendencja ta jest odbiciem sytuacji w całym powiecie słupskim.

Gmina Kobylnica w 2016 roku, pod względem udział bezrobotnych wśród ludności w wieku produkcyjnym, w porównaniu z innymi gminami wiejskimi na terenie powiatu słupskiego, wypadła bardzo dobrze, gmina posiada najmniejszy udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wśród wszystkich gmin wiejskich powiatu słupskiego.

Tabela 8. Liczba bezrobotnych w Gminie Kobylnica

Liczba ludności	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba bezrobotnych	725	639	560	363	352
▪ w tym kobiety	387	351	302	196	204

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Komunikacja w Gminie Kobylnica

Gmina Kobylnica zlokalizowana jest w odległości:

- 4 km do Słupska,
- 22 km do Ustki,
- 124 km do Gdańska,
- 227 km do Szczecina.

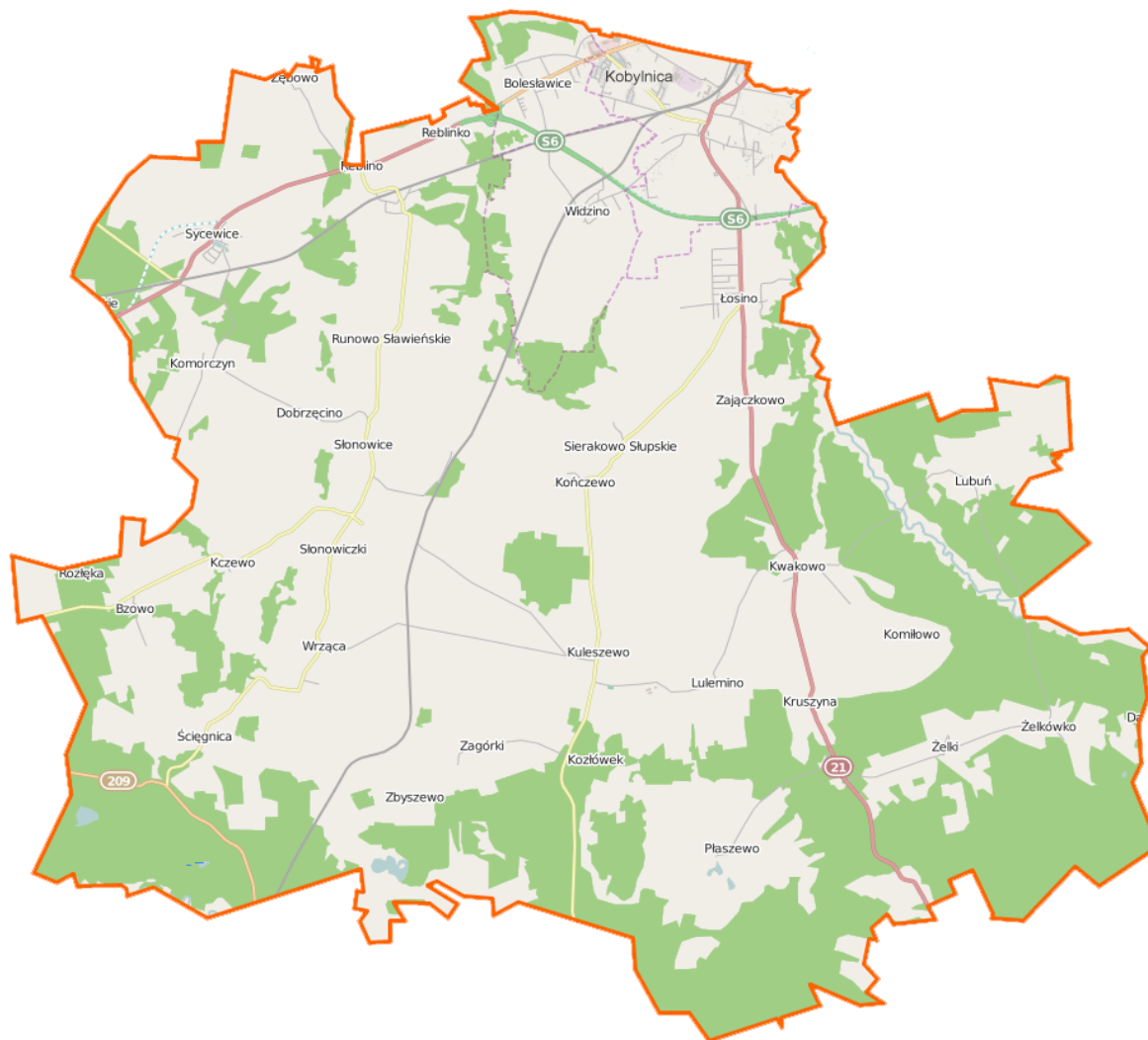
Na terenie Gminy zlokalizowane są drogi różnych klas począwszy od drogi krajowej przez wojewódzką, powiatowe i gminne. Łącznie długość dróg na terenie Gminy wynosi 583,834 km.:

- Drogi krajowe nr 6 o funkcji międzyregionalnej, położona w ciągu drogi międzynarodowej E- 28 (Szczecin - Słupsk - Gdańsk),
- Droga krajowa nr 21 o funkcji ponadregionalnej (Poznań - Szczecinek - Miastko - Słupsk - Ustka),
- Drogi wojewódzka nr 209 o funkcji regionalnej (Warszkowo - Suchorze - Bytów),
- Drogi Powiatowe: 13 odcinków dróg, które w większości stanowią układ podstawowy. Na terenie Gminy drogi te są podstawowym łącznikiem z drogami krajowymi i wojewódzkimi,
- Drogi gminne: 139,719 km dróg o bardzo zróżnicowanym standardzie,
- Drogi wewnętrzne.

Aktualnie system transportu kolejowego tworzą dwie linie kolejowe:

- Linia nr 202 Gdańsk - Stargard Szczeciński (zelektryfikowana pierwszorzędna, o znaczeniu państwowym),
- Linia nr 405 Piła - Ustka.

Obsługę ludności w zakresie lokalnych przewozów pasażerskich świadczą: stacja w Reblinie i przystanek w Sycewicach na linii nr 202 oraz przystanki osobowe w Kobylnicy, Widzinie, Słonowicach i Wrzącej na linii nr 405. W zakresie przewozów dalekobieżnych mieszkańców gminy obsługują stacje w Słupsku i Sławnie⁹.

Rycina 11. Mapa Gminy Kobylnica.

Źródło: Zasoby Internetu.

Gospodarka w Gminie Kobylnica

Gmina ma powierzchnię 243,91 km². Przeważającą część powierzchni gminy (ok. 62%) zajmują użytki rolne, natomiast lasy ok. 32 % powierzchni. Z uwagi na korzystne warunki przyrodniczo-glebowe. Kobylnica jest gminą o charakterze rolniczym. Najlepsze gleby uprawne oraz jednocześnie największe arealy gruntów rolnych występują w północnej i środkowej części gminy. Rolnictwo, z uwagi na zajmowaną przestrzeń oraz znaczenie gospodarcze, jest podstawową funkcją w gminie. Na terenie gminy działalność rolniczą prowadzi 7 spółek.

⁹ Program Ochrony Środowiska Gminy Kobylnica na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 roku

Obok nich gospodarują gospodarstwa indywidualne. Według danych Urzędu Gminy Kobylnica na terenie gminy znajdowało się 824 gospodarstwa indywidualne powyżej 1 ha użytków rolnych. Na terenie gminy nie uprawia się roślin na cele energetyczne.

Produkty rolne wytworzone na terenie gminy skupowane są przez różnorodne podmioty gospodarcze i przeznaczane na rynek lub do przetwórstwa. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy Kobylnica systematycznie wzrasta. Według danych GUS w 2016 roku, na terenie gminy Kobylnica, w krajowym rejestrze urzędowym REGON, zarejestrowanych było 1 710 podmiotów gospodarczych.

Największe zgrupowanie handlu, rzemiosła i usług ma miejsce w Kobylnicy, Bolesławicach, Syczewicach, Łosinie i Widzinie, gdzie funkcjonuje około 140 obiektów handlowo-usługowych, z czego około 100 w Kobylnicy.

Na terenie Gminy ulokowane są następujące trasy:

- Szlak rowerowy Słupsk - Krępa - Lubuń - Żelkówko - Żelki - Leśny Dwór (18 km),
- Szlak rowerowy Kobylnica Zagórki – Łosino – Lubuń - Żelkówko – Kruszyna – Lulemino – Zagórki - Zbyszewo – Korzybie – Ściegnica – Wrząca – Giełdoń – Kuleszewo - Kończewo - Sierakowo – Widzino – Kobylnica (40 km),
- Szlak rowerowy Kobylnica - Łosino - most-Lubuń - leśniczówka-Żelkówko – Żelki – Kruszyna – Lulemino – Zagórki - Zbyszewo, który łączy się z trasą rowerową Korzybie (Gmina Kepice) – Ściegnica – Wrząca – Giełdoń – Kuleszewo – Kończewo – Słonowice – Kończewo – Sierakowo – Widzino - Kobylnica (85 km),
- Trasa rowerowa żółta – Szlakiem starych młynów (37,9 km),
- Trasa rowerowa czerwona - Szlakiem zabytków sakralnych (23,8 km),
- Trasa rowerowa zielona - Szlakiem troci i łososa (5,1 km),
- 2 trasy nordic walking 7,3 km i 7,5 km w Łosinie,
- 2 trasy nordic walking 3,5 km. i 5,7 km w Zagórkach – Zbyszewie,
- 2 trasy do nordic walking 7 km. i 8,6 km w Lubuniu,
- 2 trasy do nordic walking 5,5 km. i 7 km w Ściegnicy.

Szlaki piesze PTTK (2 szlaki stanowią łącznie 26 km w Gminie):

- **Szlak pieszy PTTK czarny „Dolina Wieprzy i Studnicy” - w Gminie liczy 16 km, całość ze Słupska do Miastka wynosi 68 km.** Szlak przebiega w obrębie Parku i otuliny na długości 12 km trasa prowadzi przez miejscowości: Kozłówko, Lulemino, Kwakowo, Lubuń do drogi Łosino-Krępa. Napotykamy tu liczne zabytki sakralne i osobliwości przyrodnicze,
- **Szlak pieszy PTTK żółty „Dolina Słupi” - w Gminie liczy 10 km., całość ze Słupska do Bytowa wynosi 52 km** Szlak przebiega wzdłuż osi Parku, którą wyznacza dolina rzeki. Długość trasy wynosi 52 km szlak wiedzie przez miejscowości: Słupsk, Lubuń, Skarszów, Dębica Kaszubska, Krzynia, Konradowo, Gałęźnia Mała, Gałęzowo, Osieczki, Gostkowo, Dąbie, Bytów. Główną atrakcją trasy jest rzeka Słupia i związane z nią krajobrazy, system elektrowni wodnych, pomniki przyrody oraz grodziska.

Ścieżki przyrodniczo – tematyczna

- **„Szlakiem Troci i Łososa” o długości 4 km.** Ścieżka wyznaczona została nad rzeką Słupią, w miejscowości Łosino. Przez dużą część swojej trasy ścieżka wiedzie drogą z Łosina do Krępy. Optymalna wielkość grupy wędrującej po ścieżce wynosi 20 osób, a zakładany czas przejścia czterokilometrowej trasy to dwie godziny. Trasa ma 10 przystanków (tablice przystankowe), na których opisano charakterystyczne elementy danego miejsca lub osobliwości przyrodnicze. Można zapoznać się z charakterystyką dorzecza Słupi, opisem ryb zamieszkujących rzeki tego obszaru jak również poznać ich biologię, czy też obejrzeć grodzisko wczesnośredniowieczne i stary park podworski przy skarpcie nad Słupią z monumentalnymi drzewami - pomnikami przyrody i grobowcem Maximiliana von Zitzewitza.
- **Ścieżka przyrodnicza Krępa-Łosino o długości 4 km,** która prowadzi przez wieś Krępa z dobrze zachowanym pałacem z początku XX wieku i parkiem podworskim

z ciekawymi okazami drzew. Ciekawostką na ścieżce stanowi dawny most kolejowy i nasyp nieistniejącego już torowiska. Kolejną atrakcją jest wczesnośredniowieczne grodzisko a w Łosinie aleja grabową prowadzi do ruin spalonego po wojnie pałacu. W tym miejscu, jak głoszą mieszkańcy wsi, w czasie księżycowych nocy można spotkać zwiewną postać, której towarzyszy olbrzymi pies. Alejki prowadzą do grobowca ostatniego z właścicieli pałacu - Maksymiliana von Zitzewitza mieszkającego tu w latach 1886 - 1937. W pobliżu znajdują się także dwa zarastające stawy.¹⁰

Szlak kajakowy (15 km) tzw. „Papieski” to szlak kajakowy Słupią o długości łącznej 133 km, ale w Gminie Kobylnica przepływa na odcinku tylko 15 km przez Lubuń.

W 2009 roku Związek Miast i Gmin Dorzecza Rzeki Słupi i Łupawy zrealizował projekt oznakowania i opisanie Papieskiego Szlaku Kajakowego Słupią. Oznakowanych zostało 10 przystani Papieskiego Szlaku Kajakowego Słupią ogólnopolskim symbolem oznaczającym szlaki, po których chodził papież Jan Paweł II udostępnionym przez Fundację Szlaki Papieskie.

Dziedzictwo kulturowe Gminy Kobylnica

Gmina Kobylnica jest bardzo zasobna w budownictwo historyczne o różnych funkcjach, które powstawało od wieków średnich przez wiek XVIII, aż do XIX i XX wieku. Najliczniej reprezentowana jest architektura i budownictwo XIX – wieczne, począwszy od kościołów, dalej zespoły pałacowo – folwarczne i budownictwo zagrodowe. Sieć osadnicza na terenie gminy jest bardzo gęsta. Przeważają miejscowości należące niegdyś do majątków ziemskich, w których istniała siedziba właściciela z parkiem oraz folwark.

Zabytki nieruchome, ruchome oraz archeologiczne z terenu gminy Kobylnica chronione są poprzez wpis do rejestru zabytków województwa pomorskiego oraz na podstawie ustaleń w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego miejscowości.

Zabytki ruchome

Na terenie Gminy Kobylnica znajduje się 61 zabytków ruchomych, w tym 29 wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego (do rejestru zabytków województwa pomorskiego wpisano wyposażenie kościołów).

Zabytki nieruchome

Na terenie gminy znajduje się 13 obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego. W granicach administracyjnych gminy znajduje się 604 zabytków nieruchomych ujętych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

- Kończewo - Zespół pałacowo-parkowy (pałac, park) XIX/XX w.,
- Ściężnica- Zespół pałacowo-parkowy (pałac, park), murowany, 1880-90 r.,
- Zajączkowo - Zespół pałacowo-parkowy, 1835 r., 1 ćwierćwiecze XX w.,
- Łosino - Park w stylu krajobrazowym z początku XIX w.,
- Sycewice - Park w stylu krajobrazowym z początku XIX w.,
- Bzowo - Park w stylu krajobrazowym z połowy XIX w.,
- Sierakowo - Dwór nr 23 z dwiema oficynami nr 24, murowany, początek XIX w.,
- Kobylnica - Kościół parafialny pod wezwaniem Najświętszego Serca Pana Jezusa wraz z działką, murowany, XIV w., 1931 r.,
- Kuleszewo - wezwaniem św. Józefa wraz z otoczeniem, szachulcowy, połowa XVIII w.,
- Kwakowo - Kościół parafialny pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia NMP wraz z działką, murowany, XV, XIX w.,
- Sierakowo - Kościół filialny pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP wraz z otoczeniem, XV w., 1736 r.,
- Słonowice - Kościół parafialny pod wezwaniem św. Stanisława Kostki, XIV w., XIX w.

---

¹⁰ Program Ochrony Środowiska Gminy Kobylnica na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 roku

- Zębowo - Kościół filialny pod wezwaniem Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych wraz z otoczeniem, murowany, XV w., 1777 r., XIX w.

Zabytki archeologiczne

Na terenie gminy znajduje się 6 obiektów archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego takie jak osady, cmentarzyska kurhanowe, grodziska i obozowiska. W granicach administracyjnych gminy znajduje się 354 stanowiska archeologiczne ujęte w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków Archeologicznych¹¹.

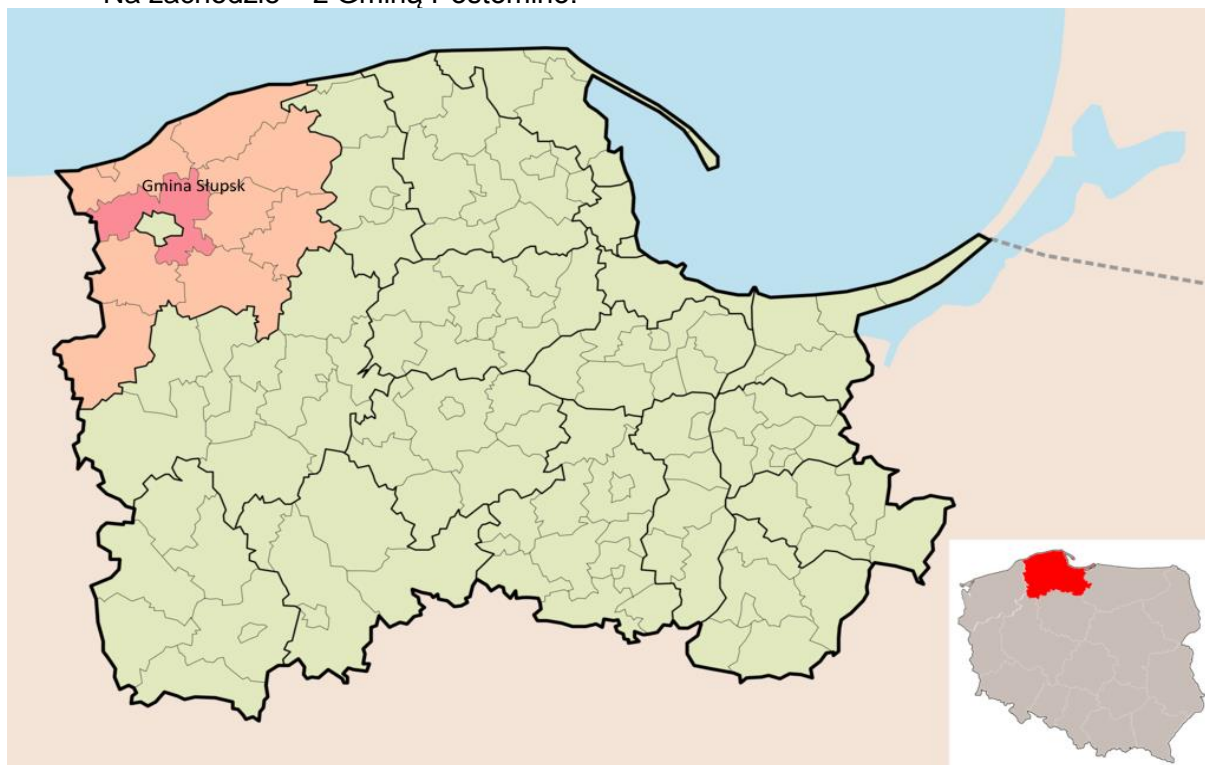
Gmina Słupsk

Gmina wiejska Słupsk położona jest w powiecie słupskim, w województwie pomorskim, w jego zachodniej części.

Gmina Słupsk otacza swojego najistotniejszego sąsiada – miasto Słupsk, tworząc wokół niego niedomknięty pierścień od południowo-zachodniej strony. Gmina w powiecie słupskim i jest jedną z 10 gmin powiatu. Sieć osadniczą tworzy 30 sołectw i 3 osiedla.

Jednostka zajmuje obszar o powierzchni 260,58 km², granicząc:

- Na północy – z Gminami Ustka i Smołdzino,
- Na wschodzie – z Gminami Głównicyce, Damnica,
- Na południu - z Gminami Dębica Kaszubska i Kobylnica,
- Na zachodzie – z Gminą Postomino.

Rycina 12. Położenie Gminy Słupsk na tle województwa pomorskiego.

Źródło: Opracowanie własne.

Gmina Słupsk jest gminą rolniczo-leśną. Grunty gospodarstw rolnych zajmują blisko 61,6% powierzchni gminy. Lesistość wynosi 29,4% całkowitej powierzchni Gminy.

Wody powierzchniowe na obszarze Gminy Słupsk leżą w granicach zlewni rzeki Słupi, zlewni rzeki Wieprzy, zlewni rzeki Łupawy, zlewni Przymorza od Wieprzy do Słupi (zlewnia Jeziora Modła).

¹¹ www.dolinastupi .pl

Główną rzeką przepływającą przez teren Gminy jest Słupia. Jej prawobrzeżne, dopływy to na południu Głaźna (dł. 15 km), odwadniająca południowo - wschodni obszar wysoczyzny morenowej, a na północy Gnilna (12 km) z Lubuczewską Strugą odprowadzająca wody z szerokiej płaskiej, równoleżnikowej doliny.

Na obszarze gminy Słupsk nie występują jeziora powyżej 10 ha, natomiast liczne są okrągłe bądź owalne jeziorka (oczka polodowcowe) o powierzchni poniżej 1 ha, zajmujące dna niewielkich zagłębień bezodpływowych. Na obszarze Gminy występują również zbiorniki sztuczne lub częściowo przekształcone antropogenicznie, jak stawy rybne (w tym w rejonie Siemianic, Głobina, Lubuczewa, Wiklina). Na całym obszarze Gminy licznie występują małe śródleśne i śródpolne oczka wodne oraz bagna i torfowiska. Tereny te odgrywają dużą rolę w gospodarce wodnej, stanowiąc obszary naturalnej retencji wód.

Demografia Gminy Słupsk

Według stanu na koniec roku 2015 Gminę Słupsk zamieszkiwało 17 049 osób. Gęstość zaludnienia wynosi 65 os./km². Liczba ludności gminy stanowi około 17% ludności powiatu słupskiego oraz 0,7% ogólnej liczby mieszkańców województwa pomorskiego. Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat obserwuje się tendencję wzrostową w zmianach liczby ludności Gminy Słupsk. Spowodowane jest to migracjami ludności, zwłaszcza napływem mieszkańców z pobliskiego Słupska, którzy zaczynają traktować pobliskie Gminy jako tzw. „sypialnie”, a tereny wiejskie, w pobliżu miejsca pracy jako atrakcyjne obszary pod zabudowę.

Tabela 9. Liczba ludności Gminy Słupsk

Liczba ludności	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	15 775	16 065	16 317	16 558	17 049
▪ mężczyźni	7 936	8 066	8 193	8 304	8 550
▪ kobiety	7 839	7 999	8 124	8 254	8 499
Ludność na 1 km ²	61	62	63	63	65
Współczynnik feminizacji (kobiety na 100 mężczyzn)	98	99	99	99	99

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bezrobocie w Gminie Słupsk

Gmina Słupsk na tle powiatu słupskiego należy do gmin o najniższym poziomie bezrobocia. Według danych GUS w okresie 2012–2016 obserwuje się spadek bezrobocia. Największa liczba bezrobotnych była zarejestrowana w 2012 r. i było to 1 118 osób. W Gminie na koniec 2016 roku bez pracy pozostawało 518 osób, w tym 296 kobiet.

Tabela 10. Liczba bezrobotnych w Gminie Słupsk

Liczba ludności	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba bezrobotnych	1 118	1 089	953	716	518
▪ w tym kobiety	581	576	491	371	296

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Komunikacja w Gminie Słupsk

Sieć drogową na terenie Gminy Słupsk tworzą ogólnodostępne drogi publiczne, które ze względu na funkcję jaką pełnią, dzieli się na następujące kategorie: krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Zarządcami dróg, do właściwości, których należą sprawy z zakresu planowania budowy, modernizacji, utrzymania i ochrony dróg, są następujące jednostki:

- Dróg krajowych - Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad w Gdańsku,
- Dróg wojewódzkich – Zarząd Dróg Wojewódzkich w Gdańsku,
- Dróg powiatowych – Zarząd Dróg Powiatowych w Słupsku,
- Dróg gminnych – Wójt Gminy Słupsk, administrator Zakład Gospodarki Komunalnej w Jezierzycach Sp. z o.o..

Przez teren Gminy przebiegają zelektryfikowane linie kolejowe, zapewniające obsługę pasażerską dużej grupie mieszkańców Gminy, pierwszorzędna, o znaczeniu państwowym, nr 202 Gdańsk - Stargard Szczeciński oraz znaczenia miejscowego nr 405 Słupsk – Ustka. Obsługę ludności w zakresie lokalnych przewozów pasażerskich świadczą stacje w Jezierzycach na linii nr 202 oraz przystanki osobowe w Strzelinku i Gałęzinowie na linii nr 405. W zakresie przewozów dalekobieżnych mieszkańców Gminy obsługuje stacja w Słupsku.

Rycina 13. Mapa Gminy Słupsk.
Źródło: Urząd Gminy Słupsk.

Gospodarka Gminy Słupsk

Na koniec 2016 r. działalność gospodarczą w Gminie Słupsk prowadziło **1442 podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON**. Biorąc pod uwagę formę prawną prowadzenia działalności, w sektorze publicznym działały 39 podmioty, a w sektorze prywatnym – 1403. W sektorze prywatnym największa ilość podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, pozostałą część stanowią: spółki handlowe, spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego, spółdzielnie, fundacje, oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne.

W odniesieniu do branż w łącznej liczbie podmiotów gospodarczych dominuje sekcja przemysł i budownictwo stanowi (24,8%), sekcja rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo 5,3%, a pozostała działalność – 69,9%.

Walory przyrodnicze Gminy Słupsk

Do największych zasobów środowiska przyrodniczego Gminy Słupsk należą przede wszystkim lasy. Lasy Państwowe Gminy należą do Nadleśnictw: Ustka, Damnica i Leśny Dwór, będących w zarządzaniu Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinku.

Wśród powierzchni leśnych występujących na terenie Gminy stosunkowo duży jest udział cennych przyrodniczo lasów liściastych: bukowych, dębowo - bukowych, olsów.

Dziedzictwo kulturowe Gminy Słupsk

W Gminie Słupsk znajdują się 23 obiekty widniejące w wojewódzkim rejestrze zabytków, do których należą liczne budynki mieszkalne, leśniczówki, stodoły, obiekty sakralne czy zespoły folwarczne i pałacowe takie jak:

- Bierkowo - Kościół filialny p.w. św. Józefa, mur. poł. XIX w.,
- Bruskowo Małe - Remiza strażacka, mur., 1889r.,
- Bukówka Zespół folwarczny, 1858r., 1888 r., 1911 r.,
- Bydlino - Zespół folwarczny , 2 poł. XIX w., 1923-1930 r.,
- Gać - Zespół folwarczny, k. XIX w.,
- Grąsino - Zespół folwarczny A oraz zespół folwarczny B, poł. XIX w.,
- Jezierzyce - Zespół folwarczny, po 1880r.,
- Karżcino - Zespół folwarczny, poł. XX w.,
- Krępa Słupska - Zespół folwarczny, poł. XIX w., 2 ćw. XX w.,
- Kukowo 1. zespół folwarczny, 4 ćw. XIX w.,
- Lubuczewo - Zespół folwarczny,
- Redęcin - Zespół folwarczny, XIX w., lata 20-te XX w.,
- Redzikowo – Zespół folwarczny, 2,3 ćw. XIX w., po 1900 r. oraz Gorzelnia,
- Rogowica 1.zespół folwarczny, 4 ćw. XIX w., 1 ćw. XX w. oraz Remiza strażacka, mur., 1975 r.,
- Strzelino 1.zespół folwarczny, k. XIX w. oraz Gorzelnia , mur., 1929 r, cieletnik, mur. 1905r. a także Kuźnia, mur. 1930r.,
- Swochowo - Zespół folwarczny, 1875-1883r., 1926 r.,
- Warblewo - zespół folwarczny, 4 ćw. XIX w., po 1920r.,
- Wieszyno - Zespół folwarczny, 2 ćw. XIX w.,
- Włynkówko - Młyn wodny, mur. 2 poł. XIX w.,
- Wrzeście - zespół folwarczny, 1919r., 1923r.

W Gminie Słupsk są 533 obiekty znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, do których zaliczamy między innymi parki oraz cmentarze takie jak na przykład:

- Przypałacowy z 2 poł. XIX w. w miejscowości Bukówko,
- Przypałacowy z pocz. XX w. w miejscowości Grąsino,
- Przypałacowy z poł. XIX w. w miejscowości Karżcino,
- Park dworski z XIX w. w miejscowości Kusowo,
- Przypałacowy z pocz. XX w. w miejscowości Lubuczewo,
- Park dworski z ok. 1830 r. w miejscowości Redęcin,
- Park przypałacowy z poł. XIXw. w miejscowości Redzikowo,
- Park przypałacowy z k. XIX w. w miejscowości Rogawica,
- Park przypałacowy z k. XIX w. w miejscowości Strzelino,
- Cmentarz ewangelicki, pocz. XX w. w miejscowości Bierkowo,
- Cmentarz przykościelny, 1863 r., na gruncie średniowiecznym w miejscowości Bruskowo Wielkie,
- Cmentarz ewangelicki, 2 poł. XIX w. w miejscowości Bukówka,
- Cmentarz rodowy, 2 poł. XIX w. w miejscowości Gać,
- Cmentarz ewangelicki, ok. 1890 r. w miejscowości Gać,
- Cmentarz ewangelicki, 2 poł. XIX w. w miejscowości Grąsino.

Na obszarze gminy zewidencjonowano ponad 670 stanowisk archeologicznych, z których ochroną objęto 332; w tym pełną ochroną archeologiczną – konserwatorską 9 stanowisk archeologicznych, 61 stanowisk objęto strefą częściowej ochrony archeologicznej –

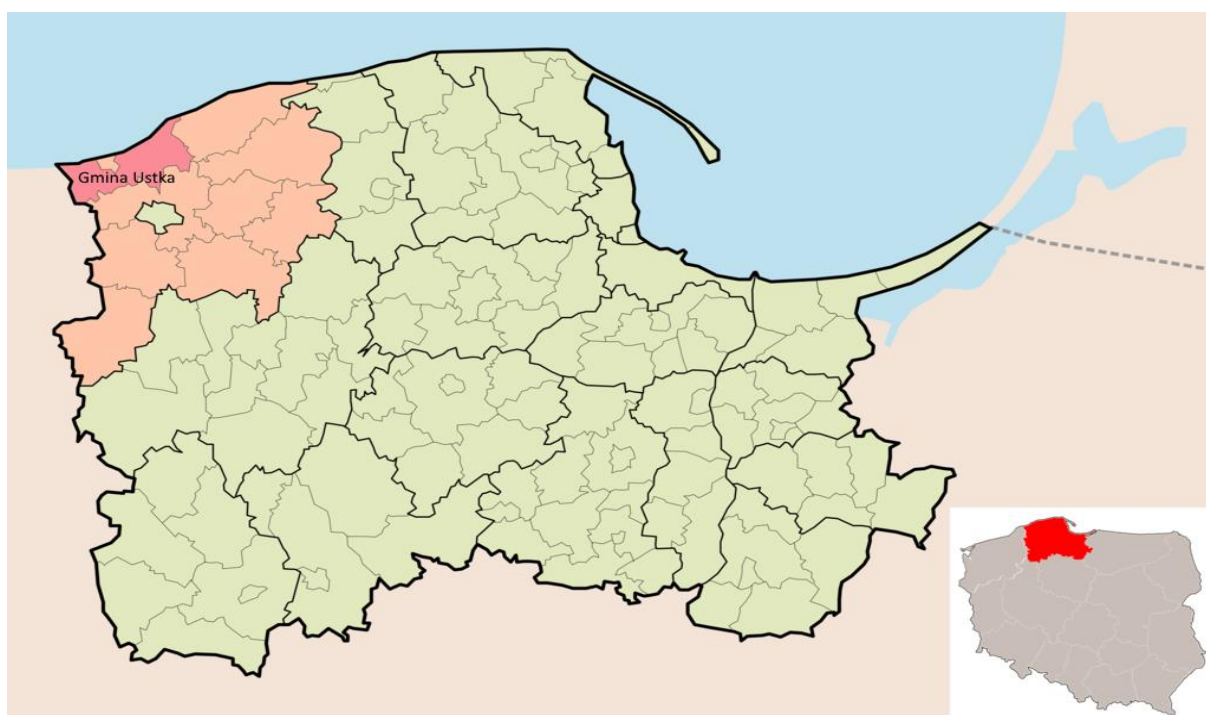
konserwatorskiej a 262 strefą ograniczonej ochrony. Do Stanowisk tych zaliczamy cmentarzyska, cmentarzyska kurhanowe, osady, grodziska¹².

Gmina Ustka

Gmina Ustka jest gminą wiejską, położoną północno - zachodniej części województwa pomorskiego w powiecie słupskim, na środkowym wybrzeżu Bałtyku, między ujściem rzeki Słupi i Łupawy. Gmina zajmuje obszar ok. 217,46 km², w tym około 50,8 % stanowią to użytki rolne a 30,8 % stanowią lasy. Długość wybrzeża morskiego wynosi około 20 km.

Administracyjnie gmina Ustka od wschodu graniczy z gminą Smołdzino, od południa z gminą wiejską Słupsk, a od zachodu z gminą Postomino leżącą już w województwie zachodniopomorskim. Znaczna część obszaru gminy położona jest w strefie ochrony uzdrowskiej Uzdrowiska Ustka.

Podział administracyjny gminy obejmuje 19 sołectw: Charnowo, Dębina, Duninowo, Gąbino, Grabno, Lędowo, Machowino, Machowinko, Niestkowo, Możdżanowo, Objazda, Pęplino, Przewłoka, Rowy, Starkowo, Wodnica, Wytowno, Zaleskie, Zimowiska.

Rycina 14. Lokalizacja Gminy Ustka na tle województwa pomorskiego.

Źródło: Opracowanie własne.

Gmina zajmuje obszar ok. 217,46 km², z czego ok. 56,5% stanowią użytki rolne oraz ok. 31% stanowią lasy. Obszar Gminy stanowi ok. 9,4 % obszaru powiatu. Lasy zajmują powierzchnię 6 712 ha, co stanowi blisko 31% powierzchni gminy (woj. pomorskie średnio 36,8%), w tym: lasy stanowiące własność Skarbu Państwa – 6 510 ha (zarządzane przez Lasy Państwowe: 6 237 ha, pozostałe w Zasobie WRSP lub Urzędu Morskiego), lasy stanowiące własność osób fizycznych: 120 ha, lasy stanowiące własność gminy – 29 ha, spółek prawa handlowego – 32 ha.

Demografia w Gminie Ustka

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), w Gminie Ustka na koniec 2015 r. zamieszkiwały 8 342 osoby. Stanowi to 8,1 % mieszkańców Powiatu. Biorąc pod uwagę relację liczby mieszkańców do powierzchni, gminę Ustka można uznać za słabo zaludnioną

¹² Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Słupsk na lata 2009 – 2012.

w skali województwa. Wynika to z sieci osadniczej i struktury geograficzno-fizjograficznej analizowanego obszaru.

Tabela 11. Liczba ludności Gminy Ustka.

Liczba ludności	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	8 051	8 076	8 112	8 277	8 342
▪ mężczyźni	4 088	4 103	4 126	4 209	4 244
▪ kobiety	3 963	3 973	3 986	4 068	4 098
Ludność na 1 km ²	37	37	37	38	38
Współczynnik feminizacji (kobiety na 100 mężczyzn)	97	97	97	97	97

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bezrobocie w Gminie Ustka

Stan rozwoju gospodarczego gminy odzwierciedlony jest w poziomie bezrobocia. Na terenie gminy bezrobocie notowane jest na poziomie przekraczającym średnią krajową, jak i wojewódzką. Notowany poziom bezrobocia ulega zmniejszeniu na przestrzeni ostatnich 5 lat, jednak skala problemu jest nadal duża. Strukturę bezrobocia w gminie Ustka prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 12. Liczba bezrobotnych w Gminie Ustka

Liczba ludności	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba bezrobotnych	513	463	422	365	325
▪ w tym kobiety	251	215	210	198	180

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie Gminy, według danych GUS, w okresie 2012 – 2016 obserwuje się spadek bezrobocia. Największa liczba bezrobotnych była zarejestrowana w 2012 r. i było to 513 osób. W Gminie na koniec 2016 roku bez pracy pozostawało 325 osób, w tym 180 kobiet.

Gospodarka w Gminie Ustka

Pod koniec 2016 r. na terenie Gminy Ustka zarejestrowanych było 876 podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne, 50 spółek prawa handlowego, 14 spółek prawa handlowego z kapitałem zagranicznym oraz 32 stowarzyszenia prowadzące działalność gospodarczą. Stanowi to 7,8 % wszystkich zarejestrowanych firm w Powiecie Słupskim co należy uznać za stosunkowo duży odsetek, biorąc pod uwagę, iż cała ludność Gminy w wieku produkcyjnym stanowi 8,7 % mieszkańców Powiatu w tym samym przedziale wiekowym. Wg danych statystycznych GUS na 10 gmin powiatu Słupskiego, gmina Ustka ze współczynnikiem liczy zarejestrowanych firm na 10 tys. mieszkańców klasyfikuje się na 3 miejscu w Powiecie Słupskim i na 33 w województwie. Tak duża aktywność gospodarcza jest wynikiem m. in. dużej roli jaką odgrywa turystyka na terenie Gminy Ustka.

Spośród zarejestrowanych firm :

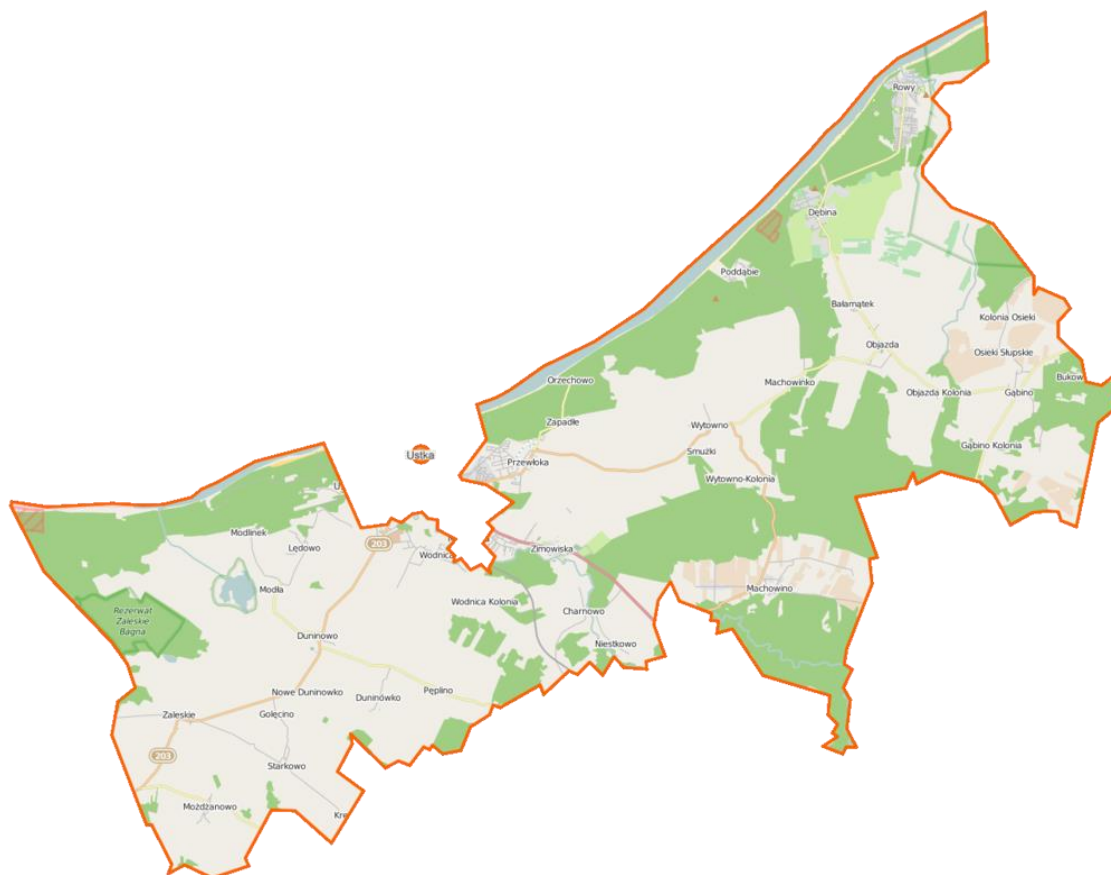
- 350 prowadzi obiekty noclegowe i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania (PKD 5520Z),
- 148 prowadzi działalność restauracyjną i inne placówki gastronomiczne (PKD 5610A),
- 109 wykonuje pozostałe roboty budowlane i wykończeniowych (PKD 4339Z),
- 100 prowadzi sprzedaż detaliczną prowadzona poza siecią sklepową, straganami i targowiskami (PKD4799Z).

Komunikacja w Gminie Ustka

Głównymi szlakami komunikacyjnymi na terenie Gminy są: droga krajowa nr 21 (odcinek 5,04 km), droga wojewódzka nr 203 Koszalin-Darłowo-Ustka (odcinek ok. 10,5 km) oraz drogi powiatowe o łącznej długości ok. 90 km i drogi gminne o łącznej długości ok. 386 km. Przez obszar gminy przebiega linia kolejowa znaczenia regionalnego nr 405 relacji Piła – Ustka,

jednotorowa zelektryfikowana na odcinku Słupsk – Ustka. Stanowi ona połączenie gminy z linią magistralną nr 202 Gdańsk-Starogard Szczeciński.

Rycina 15. Mapa Gminy Ustka.

Źródło: Zasoby Internetu.

Gmina Ustka utworzona została jako samodzielna jednostka administracyjna dnia 1 lipca 1976 roku. Położona jest na środkowym wybrzeżu Bałtyku, między ujściem rzeki Słupi i Łupawy do morza. Jest to obszar o niepowtarzalnych walorach krajobrazowych i zdrowotnych. Sąsiaduje od strony wschodniej ze Światowym Rezerwatem Biosfery - Słowińskim Parkiem Narodowym; od południowej z Parkiem Krajobrazowym "Dolina Słupi", Pomnikiem Przyrody Ożywionej i Nieożywionej. Zachodnią część gminy natura ukształtowała jako teren podmokły.

Na terenie gminy przeważają zbiorowiska roślinne związane z siedliskami podmokłymi lub w różnym stopniu wilgotnymi. Inną, charakterystyczną cechą roślinności gminy jest znaczący udział zbiorowisk związanych z siedliskami suchymi, a nawet skrajnie suchymi.

Do najbardziej interesujących, specyficznych i zarazem unikatowych zbiorowisk roślinnych, należą zbiorowiska związane z wąskim pasem wybrzeża morskiego, które tworzy północną, lądową granicę gminy.

Na odcinku od Ustki do Dębiny wybrzeża ma postać klifu, miejscami podlegającego procesom abrazji, ograniczającym rozwój roślinności na stokach. Pionierami sukcesji roślinności na nieczynnym klifie są zbiorowiska murawowe z przelotem pospolitym i koniczyną łąkową. W sprzyjających warunkach, następne stadium sukcesji tworzą zarośla z udziałem rokitnika. Od dawna utrwalone partie stoków porastają również fragmenty zbiorowisk leśnych, głównie kwaśnej, miejscami żywej buczyny niżowej. Silne wiatry hamują wzrost drzew, które przybierają także formę krzewów. Poza górną krawędzią klifu utrzymują się niewielkie fragmenty naturalnych buczyn pomorskich oraz zmienione antropogenicznie zbiorowiska lasów bukowo-dębowych.

Na wydmach na zachód od miasta Ustki do granicy gminy oraz na odcinku między Dębiną i Rowami, na siedliskach wykształconych z piasków eolicznych pochodzenia morskiego rozwijają się specyficzne zbiorowiska roślinne. Są to zbiorowiska tzw. wydm białych, zbudowane ze skupisk wysokich, rozłogowych traw, przede wszystkim - piaskownicy zwyczajnej, gatunku dominującego w płatach oraz wydmuchrzyca piaskowej. Trawom tym towarzyszą inne gatunki roślin zielnych – wszystkie w odmianie nadmorskiej, a wśród nich mikołajek nadmorski.

U podstawy wału wydmowego, na granicy z plażą zimową (poza zasięgiem fal sztormowych) osiedlają się wąskim pasem rośliny znoszące niewielkie zasolenie podłoża: głównie rukwiel nadmorska, solanka kolczysta i honkenia piaskowa. Utrwalone wierzchowiny wydm zajmują fitocenozy tzw. Wydmy szarej: od murawowych, przez zaroślowe z wierzbą piaskową, do zróżnicowanych postaci leśnego zbiorowiska - nadmorskiego boru bażynowego.

Północna i północno-zachodnia część gminy odgrywa szczególną rolę ornitologiczną. Wchodzi w skład terenów ważnych dla ptaków podczas migracji, wykorzystywanych jako bazy żerowe, zimowiska oraz lęgowiska wielu gatunków.

Na obszarze Możdżanowo - Zaleskie położone są żerowiska wykorzystywane podczas migracji wiosennych i jesiennych przez żurawie, siewki złote, czajki, mewy śmieszki i mewy pospolite. W różnych latach gromadzi się tam na odpoczynek i żerowanie od około 100 do około 1500 osobników każdego z wymienionych gatunków.

Na zalesionych wydmach północno-zachodniej części gminy znajduje się lęgowisko orła bielika. Obszary wód przybrzeżnych w odległości 2 – 3 km od brzegu, w okolicach klifu pod Orzechowem, Poddąbim, Dębiną oraz w okolicy Rowów, są wykorzystywane zimą przez liczne populacje kaczek morskich (lodówek, edredonów), lub w okresie koncentracji ich stad przed wędrówkami wzdłuż Wybrzeży Bałtyku. Z uwagi na liczebność stad, większość stanowisk ma w niektórych latach znaczenie regionalne, krajowe, a nawet międzynarodowe (koncentracja do 20 000 sztuk kaczek lodówek pod Rowami).

Do roślin najbardziej charakterystycznych dla terenu gminy należą gatunki związane z siedliskami brzegu morskiego. Na piaszczystych siedliskach wydm nadmorskich występują pionierskie trawy utrwalające ruchome piaski: wydmuchrzyca piaskowa i piaskownica zwyczajna, na plażach znoszące zasolenie honkenia piaskowa i rukwiel nadmorska. W borze bażynowym, na utrwalonych wydmach szarych występuje charakterystyczna krzewinka - bażyna czarna. Na gliniastych, żyznych siedliskach klifu spotyka się pionierskie murawy z przelotem pospolitym i koniczyną łąkową. Na odcinkach od dawna nieczynnych występują zarośla rokitnika, z udziałem paprotki zwyczajnej w runie.

1.1.2. Formy ochrony przyrody na terenie objętym projektem

Obecnie obszary chronione (bez obszarów Natura 2000) zajmują w Województwie Pomorskim powierzchnię 597 392 ha, co stanowi 32,66 % powierzchni województwa. Poza dwoma parkami narodowymi (Słowiński Park Narodowy i Park Narodowy Bory Tucholskie) w województwie znajduje się:

- 116 rezerwatów,
  - 7 parków krajobrazowych w całości i 2 we fragmentach,
  - 45 obszarów chronionego krajobrazu,
- a także wiele obiektów ochrony indywidualnej:
- 2772 pomniki przyrody,
  - 5 stanowisk dokumentacyjnych,
  - 533 użytków ekologicznych.

Na system ochrony przyrody składają się również (oprócz ww. parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu i pomników

przyrody) obszary Natura 2000, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów¹³.

Obszary Natura 2000 należą do jednych z najważniejszych w kraju form ochrony przyrody wprowadzonych w Polsce w 2004 roku, jako jeden z obowiązków akcesyjnych Unii Europejskiej. Obszary Natura 2000 w poszczególnych państwach członkowskich tworzą Europejską Sieć Ekologiczną obszarów ochrony Natura 2000. Głównym celem funkcjonowania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone w skali całej Europy oraz ochroną różnorodności biologicznej. W ramach ochrony wyznaczone są dwa typy obszarów:

- Obszary ptasie - formalnie obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) ustanowione na mocy tzw. dyrektywy ptasiej,
- Obszary siedliskowe - formalnie obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW) / specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) ustanowione na mocy tzw. dyrektywy siedliskowej.

Sieć obszarów Natura 2000 w Województwie Pomorskim obejmuje 110 ostoi, położonych w 104 gminach i na przyległych wodach morskich. Obszary specjalnej ochrony ptaków obejmuje 13 ostoi, położonych w całości lub w części w granicach woj. pomorskiego o łącznej powierzchni 362 661 ha (19,8 % pow. województwa). Z obszarem województwa sąsiadują także 2 obszary ptasie położone wyłącznie na wodach morskich. Obszary specjalnej ochrony siedlisk obejmują 97 ostoi o łącznej powierzchni 167 739 ha (9,2% pow. województwa)¹⁴.

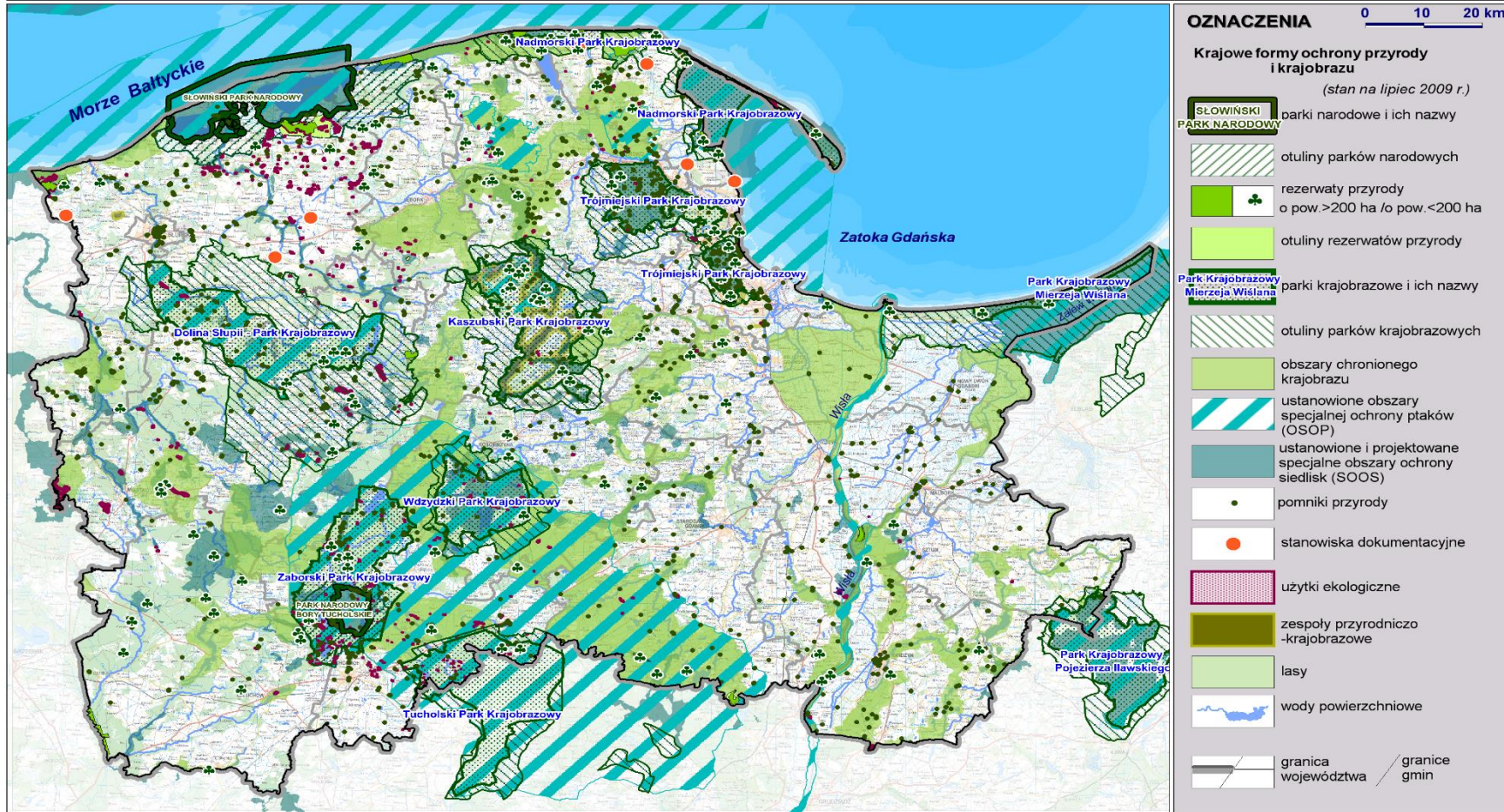
¹³ <http://pomorskie.eu/>

¹⁴ <http://gdansk.rdos.gov.pl/o-sieci>

PRAWNE FORMY OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO
DEPARTAMENT ROZWOJU REGIONALNEGO
I PRZESTRZENNEGO
UL. OKOPOWA 21/27, 80-810 GDAŃSK
TEL./FAX 58 32 68 684/ 32 68 688
www.woj-pomorskie.pl

Rycina 16. Formy ochrony środowiska przyrodniczego województwa pomorskiego.

Źródło: Urząd Marszałkowski województwa pomorskiego.

Gmina Dębica Kaszubska

Na terenie gminy Dębica Kaszubska zlokalizowane są następujące formy ochrony przyrody:

Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”

Ze względu na występowanie bogatej fauny i flory na przeważającej części gminy Dębica Kaszubska powstał w 1981 roku Park Krajobrazowy Dolina Słupi i obejmuje oprócz omawianej następujące gminy: Słupsk, Kobylnica, Kołczygłowy, Borzytuchom, Bytów i Czarna Dąbrówka. Ustawa o ochronie definiuje park krajobrazowy jako „obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju”¹⁵.

Flora Parku liczy 748 gatunków, z czego wiele z nich podlega ochronie. Na terenie Parku znajduje się ponad 200 gatunków porostów w tym epifity, epility i epigeiczne, a są to m.in.: płucnica islandzka (ochrona częściowa), oraz chronione: brodaczka, chrobotem dereniowy, chruścik, granicznik płucnik, płucnica i pawężnica. Występowanie tych porostów świadczy o występowaniu czystego powietrza, gdyż są one traktowane jako wskaźniki jakości środowiska przyrodniczego. Grzyby występują powszechnie, dodatkowo niektóre podlegają ochronie i są to: szmaciak gałęzisty, sromotnik bezwstydnny i solówka jodłowa.

Park Krajobrazowy "Dolina Słupi" jest parkiem typu dolinnego, a jego teren został ukształtowany w okresie topnienia północnoatlantyckiego lądolodu, co przyczyniło się do bogactwa form krajobrazu i znacznego zróżnicowania wysokościowego terenu. Park charakteryzuje duża lesistość (72% powierzchni zajmują lasy). **Do bardzo interesujących formacji roślinnych należą torfowiska, a wśród nich szczególnie cenne fragmenty nawiązujące do torfowisk wysokich. Ważnym elementem krajobrazu są jeziora o różnej wielkości, kształcie i pochodzeniu. Do najcenniejszych przyrodniczo należą jeziora lobeliowe z ich reliktową roślinnością.** Flora roślin naczyniowych Parku liczy 748 gatunków, z czego wiele z nich to gatunki chronione, zagrożone i ginące. Na szczególną uwagę zasługuje gniazdowanie gągoła, błotniaka zbożowego, kani rdzawej, bielika, orlika krzykliwego i puchacza - ptaków zagrożonych i wpisanych do "Polskiej czerwonej księgi zwierząt". **Ze względu na różnorodność i bogactwo awifauny cały obszar Parku został uznany za jedną z 118 ostoi ptaków w Polsce. W 2004 cały obszar Parku włączony został do sieci Natura 2000 jako obszar specjalnej ochrony ptaków jako "Dolina Słupi" - PLB 220002.** Na obszarze Parku stwierdzono również 41 gatunków ssaków. **Dla ochrony najcenniejszych fragmentów naturalnej przyrody, na terenie Parku utworzono 4 rezerваты przyrody, z czego jeden znajduje się na terenie Gminy Dębica Kaszubska i ustanowiono 57 pomników przyrody.**

Rezerwat przyrody

Na terenie Gminy Dębica Kaszubska zlokalizowano rezerwat przyrody „**Źródłiskowe Torfowisko**”¹⁶. Rezerwat przyrody obejmuje ochroną czynną obszar o powierzchni 8,17 ha, położony na terenie Leśnictwa Podwilczyn. Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie obszaru źródłiskowego z naturalną, charakterystyczną dla torfowisk źródłiskowych szatą roślinną oraz otaczających ten obszar lasów bukowych. W celu zabezpieczenia rezerwatu przed zagrożeniami zewnętrznymi wyznaczono otulinę rezerwatu o powierzchni 35,59 ha.

---

¹⁵ Ustawa o ochronie przyrody.

¹⁶ Rozporządzenia Nr 24/08 Wojewody Pomorskiego z dnia 7 listopada 2008r

Zdjęcie 1. Rezerwat przyrody „Źródłiskowe Torfowisko”

Źródło: <http://dolinaslupi.pl/formy-ochrony-przyrody-2/rezerwaty-przyrody/rezerwat-zrodlistkowe-torfowisko/>

Na obszarze gminy Dębica Kaszubska znajduje się 10 użytków ekologicznych.

- Torfowisko Wieliszewo 3, powierzchnia 0,5 ha (2008 r.),
- Torfowisko Wieliszewo 4, powierzchnia 1,22 ha (2008 r.),
- Torfowisko Wieliszewo 5, powierzchnia 0,6 ha (2008 r.),
- Torfowisko Wieliszewo 6, powierzchnia 0,37 ha (2008 r.),
- Torfowisko Wieliszewo 7, powierzchnia ,06 ha (2008 r.),
- Torfowisko Wieliszewo 8, powierzchnia 3,45 ha (2008 r.),
- Torfowisko Dobra, powierzchnia 0,38 ha (2008 r.),
- Torfowiska Gogolewo, powierzchnia 4,55 ha (1998 r.),
- Łąki nad ciekim Gogolewskim, powierzchnia 23,39 ha (2003 r.),
- Studnia nietoperzy, powierzchnia 0,1 ha (2007 r.).

Stanowiska dokumentacyjne

Na obszarze Gminy Dębica Kaszubska wyodrębniono stanowisko dokumentacyjne o nazwie SD3 – fragment równi zalewowej Słupi poniżej Krzyni wraz z zagłębieniem wytopiskowym. Celem ochrony jest zachowanie późnoglacialnych osadów limnicznych pod ok. 13 m. warstwą osadów fluwialnych.

Pomniki przyrody

Na obszarze gminy Dębica Kaszubska znajdują się **53 pomniki przyrody wraz z alejami:** 16 dębów, 14 buków, 8 lip drobnolistnych oraz szerokolistnych, 4 sosny, 1 cis, 2 klony, 1 brzoza, 8 żywotników zachodnich, 4 topole białe, 2 jesiony wyniosłe, 4 daglezie zielone oraz grupa krzewów – jałowiec pospolity.

Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe

- **ZPK 6** - Zajmuje odcinek Doliny Słupi od połączenia kanału elektrowni Krzynia z korytem Słupi do północnej granicy Parku, wraz z odcinkiem Doliny Kamiennej od mostu na trasie Dębica Kaszubska-Podwilczyn do jej ujścia do Słupi.
- **ZPK 2** - Zlokalizowany jest na odcinku Doliny Słupi od miejscowości Młynki do Jeziora Głębokiego. Ochronie podlegają interesujące rzeźby krajobrazu, walory krajobrazowe, faunistyczne i kulturowe fragmentu Doliny Słupi, stanowiska i miejsca rozrodu lipienia, głowacza białopłetwego, pstrąga potowego oraz strzelby potokowej, tereny lęgowe specyficznej dla rzek Pomorza awifauny.

- **ZPK 4** - Zajmuje odcinek Doliny Słupi (Stara Słupia) od ujścia Bytowy do Słupi do Gałąźni Małej. Ochroną objęte są interesujące rzeźby krajobrazu, walory krajobrazowe, faunistyczne i kulturowe, stanowiska i miejsca rozrodu lipienia, głowacza białopłetwego, pstrąga potokowego oraz strzelby potokowej, tereny lęgowe specyficznej dla rzek Pomorza awifauny.
- **ZPK 9** - „Budówko-Budowo-Jawory”. Celem utworzenia zespołu jest ochrona walorów krajobrazowych i kulturowych: obszaru między Budowem, Jaworami, Budówkiem wyznaczony stokami doliny Skotawy z dwoma wczesnośredniowiecznymi (VIII/IX w.) grodziskami - jednym kultury łużyckiej; osadami o własnej formie krajobrazowej i cmentarzyskami kurhanowymi. Krajobraz kulturowy wzbogaca zabytkowy kościół z 1350 roku, przebudowany w XVI wieku, dwór z XVIII wieku z założeniem parkowym, 2 cenne zabytki techniki - wodociągowa wieża ciśień i kolejowa wieża ciśień; przykłady budownictwa wiejskiego, grodziska wczesnośredniowieczne, cmentarzyska kurhanowe, zespoły dworsko-parkowe i folwarczne.

Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów oraz siedlisk

Według ustawy o ochronie przyrody „ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących na terenie kraju lub innych państw członkowskich Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej¹⁷.

Na obszarze Gminy Dębница Kaszubska występuje ok. 40 gatunków ssaków, z których 14 podlega ochronie gatunkowej, około 140 ptaków, z czego około 90% jest objętych ochroną, 9 objętych ochroną gatunków płazów, 5 gatunków gadów – wszystkie objęte ochroną, 26 gatunków ryb, wśród których 6 jest zagrożonych wyginięciem oraz 2 chronione gatunki raków.

Do gatunków objętych ścisłą ochroną należą:

- **Ryby:** strzebla potokowa, głowacz białopłetwy, koza, minóg strumieniowy, różanka, lipień, miętus, minóg rzeczny,
- **Płazy:** traszka zwyczajna i grzebieniasta, ropucha szara, żaba moczarowa, wodna, smieszka i jeziorkowa,
- **Gady:** jaszczurka zwinka i żyworodna, padalec zwyczajny, żmija zygzakowata, zaskroniec zwyczajny,
- **Ssaki:** wiewiórka, kret, ryjówka aksamitna, ryjówka malutka, nietoperze, jeż, wydra, bóbr, borsuk, kuny, łasica,
- **Ptaki gniazdujące i lęgowe:**
  - zagrożone globalnie lub w skali Europy, m.in.: żuraw, bocian czarny i bocian biały, kania rdzawa, błotniak stawowy, derkacz, puchacz, zimorodek,
  - o zmniejszającej się liczbie w Europie, m.in.: pustułka, kuropatwa, przepiórka, dzięcioł zielony,
  - zagrożone w kraju, m.in.: łabędź niemy, jastrząb, pliszka górską, kruk, orzechówka,
  - nieliczne na Pomorzu, m.in.: perkoz dwuczuby, myszołów, kukułka, puszczyk, strumieniówka, bekas kszyc, sowa uszata,
  - aktualnie niezagrożone, m.in.: dzięcioł duży, skowronek polny, oknówka, jerzyk, świergotek łąkowy, świergotek drzewny, pliszka siwa, rudzik, słowik szary, kopciuszek, pleszka, kwiczoł, kos, drozd śpiewak, paszkoł, piegża, pierwiosnek, piecuszek, mysikrólik, muchołówka szara, muchołówka żałobna, sikorka uboga, modraszka, bogatka, czubatka, wilga, sójka, szpak, wróbel, zięba, grubodziób, trznadel, potrzos.

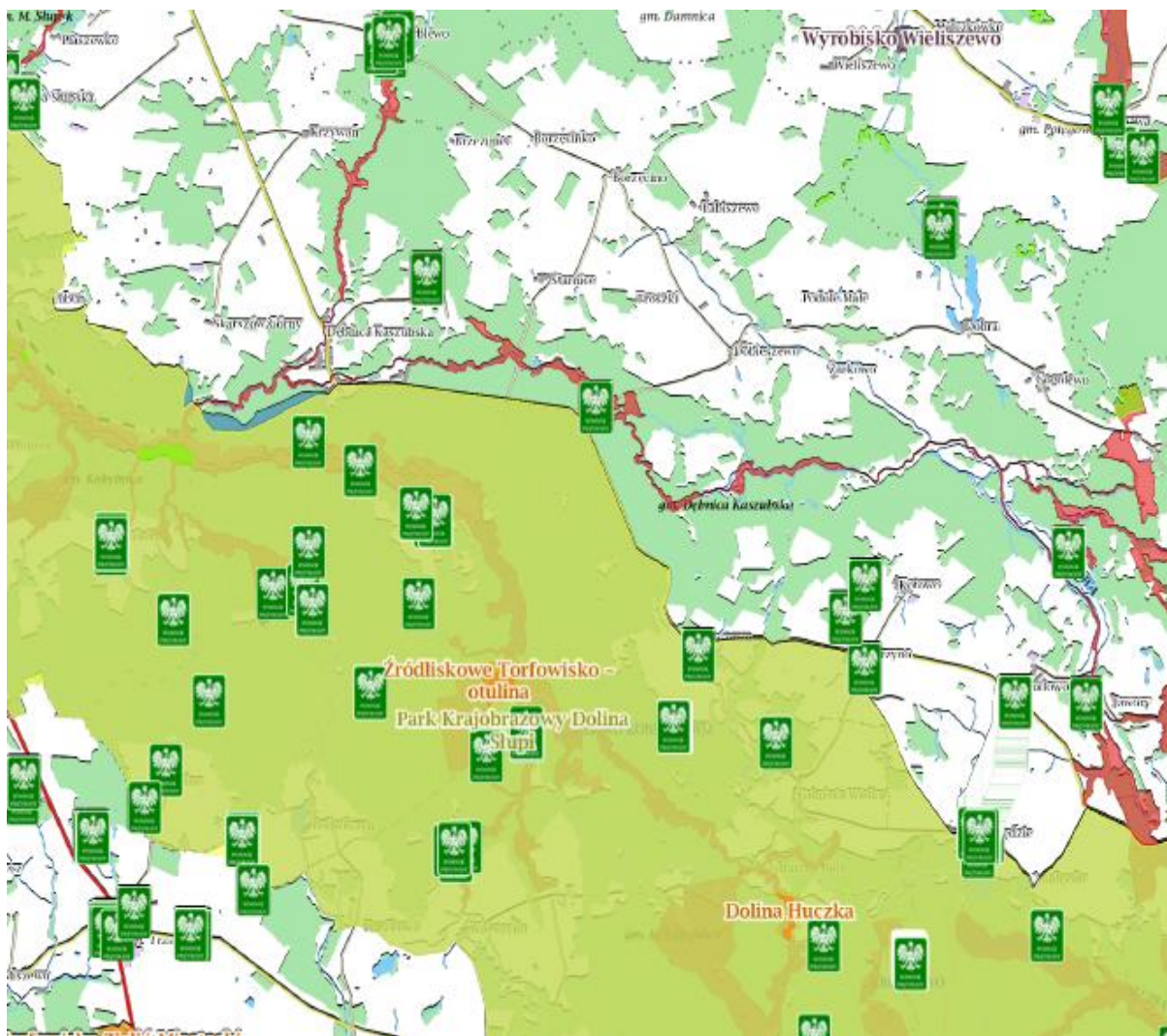
¹⁷ Ustawa o ochronie przyrody, z dnia 16 kwietnia 2004 roku (DZ U. 2004 nr 92 poz. 880 z póź. zm).

Na obszarze gminy występuje około 700 gatunków roślin naczyniowych, w tym ok. 5% jest objętych ochroną. Do gatunków objętych ochroną ścisłą należą m.in.: storczyki – kukułka plamista i kukułka szerokolistna, kruszczyk szerokolistny, tajeża jednostronna, rosiczka okrągłolistna i długolistna, widłaki: jałowcowaty i goździsty, grzęzel żółty, grzybień biała, paprotka zwyczajna, wawrzynek wilczczyko, bluszcz pospolity, lobelia jeziorna, poryblin jeziorny. Dodatkowo ścisłą ochroną objęte są przedstawiciele flory zarodnikowej: wszystkie gatunki mchów torfowców, wszystkie gatunki porostów oraz wszystkie gatunki grzybów poza gatunkami wielkoowocnikowymi. Do gatunków flory naczyniowej objętych ochroną częściową należą: konwalia majowa, kruszyna pospolita, kocanki piaskowe, marzanka wonna, bagno zwyczajne, wilżyna ciernista, kalina koralowa, porzeczka czarna, bobrek trójlistkowy, goździk kropkowany, przylaszczka pospolita.

Na obszarze Gminy Dębica Kaszubska prowadzi się również, na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska, ochronę siedlisk. Na opracowywanym terenie wyróżnić można znaczną liczbę siedlisk przyrodniczych wraz z zachowanymi fragmentami płatów roślinności reprezentującymi charakterystyczne dla tych siedlisk grupy syntaksonomiczne, do których należą:

- Starorzecza i inne naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne,
- Jeziora lobeliowe,
- Mokre łąki użytkowane ekstensywnie,
- Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą,
- Szuwary wielkoturzycowe,
- Kwaśna buczyna niżowa,
- Grąd subatlantycki,
- Acidofilne dąbrowy,
- Łęg olszowo-jesionowy,
- Olsy i łożowiska.

Rycina 17. Formy ochrony środowiska przyrodniczego gminy Dębica Kaszubska.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl>.

Gmina Damnica

Równinną powierzchnię Gminy urozmaicają doliny rzek Łupawy i Charstnicy (zwanej też Karżniczką), drobniejsze cieki oraz lasy wzdłuż dolin rzek. Doliny są przeważnie niezbyt szerokie i średnio głębokie, zwykle około 10 m, lokalnie tylko przekraczają 25 m. Większe spadki terenu można zaobserwować na krawędziach obu dolin w miejscach ich przewężeń.

Teren gminy zawiera się w granicach zlewni rzek przymorskich: Łupawy, Słupi oraz w niewielkim fragmencie zlewni Łeby.

Bezpośrednio przez obszar gminy przepływa Łupawa jedna z większych rzek Przymorza. Źródła Łupawy znajdują się na pojezierzach Pomorza Zachodniego. Źródłowy odcinek Łupawy (Obrówka) wypływa z jeziora Gogolinko, rzeka przyjmuje nazwę Łupawa od wypływu z jeziora Jasień w miejscowości Zawiaty. W górnej części zlewni znajdują się zatorfione zlewnie bezodpływowe jezior, np. jeziora Jelenie Wielkie. Ujście rzeki do Morza Bałtyckiego znajduje się w miejscowości Rowy. Do głównych odpływów Łupawy zalicza się m. in. Rzeki: Bukowina, Rokitnica, Darżyńska Struga, Charstnica. W środkowym i dolnym biegu Łupawy zainstalowano 7 elektrowni wodnych. W górnym biegu Łupawa spływa między wzgórzami morenowymi, kierując się ku stosunkowo płaskiej i słabo zalesionej Wysoczyźnie Damnickiej. Rzeka przecina wysoczyznę łagodnymi łukami i dociera do wysokiego wału morenowego na północnym skraju Wysoczyzny. Przełom Łupawy znajduje się w okolicach góry Rowokół. Następnie rzeka wpływa na wąski pas torfowisk i bagien Wybrzeża Słowińskiego. Zasila

płytkie, odcięte od morza wąską mierzeją Jezioro Gardno, z którego krótkim przesmykiem uchodzi do Bałtyku.

Lasy pokrywają około 38% powierzchni zlewni. Największe kompleksy leśne znajdują się w górnej i środkowej części zlewni, blisko głównego koryta rzeki. Około połowa powierzchni zlewni wykorzystywana jest rolniczo.

Wśród obszarów przyrodniczo cennych położonych w zlewni Łupawy należy wymienić:

- Park Krajobrazowy Dolina Słupi, w którym znajduje się obszar źródłowy Łupawy,
- Słowiński Park Narodowy, gdzie znajduje się odcinek ujściowy rzeki, objęty także ochroną jako Międzynarodowy Rezerwat Biosfery,
- Obszary sieci Natura 2000 PLB220002 Dolina Słupi, PLH220036 Dolina Łupawy.

Jednym z głównych dopływów rzeki Łupawy jest Charstnica. Wypływa ona z terenów bagiennych, na południe od miejscowości Mianowice. Początkowo rzeka płynie wśród kompleksów leśnych, następnie od miejscowości Mianowice, przez tereny upraw rolnych. Dolny odcinek rzeki znajduje się w zlewni rolniczo-leśnej. W dorzeczu rzeki znajdują się osiedla wiejskie: Mianowice, Zagórzycza, Karżniczka i Damnica. Wartość średniego niskiego przepływu wody w rzece (SNQ) z wielolecia w dolnym odcinku rzeki wynosi 0,3 m³/s, co daje roczny odpływ wód do rzeki Łupawy w ilości około 9,5 mln m³.

W Krajowej koncepcji Sieci Ekologicznej, dolina rzeki Łupawy została wyróżniona jako korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym. Ponadto dolina rzeki Łupawy stanowi specjalny obszar ochrony siedlisk zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej tzw. Dyrektywą siedliskową PLH 220036. Jest to specjalny obszar ochrony siedlisk, wskazany w Dyrektywie siedliskowej, obejmujący powierzchnię 5508,6 ha. Obszar został zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej.

Obszar obejmuje doliny rzek Łupawy i Bukowiny od wypływu z jez. Jasień. W granicach obszaru występują:

- Naturalne, głębokie koryta rzeczne Łupawy i Bukowiny
- Źródłiska i niewielkie potoki
- Rozległe obszary łągu o podgórskim charakterze *Carici remotae-Fraxinetum* na zboczach doliny, jak również grądy dębowo-grabowe *Stellario-Carpinetum* w wielu wąwozach oraz buczyny *Luzulo-Fagetum* and *Asperulo-Fagetum*.
- Podmokłe łąki, torfowiska przejściowe i wysokie, oraz dystroficzne jeziora w bezodpływowych obszarach.

Obszar zawiera 18 typów siedlisk z zał. I Dyrektywy Siedliskowej. Są to jednocześnie ważne siedliska fauny, niezwykle tu bogatej. Dodatkową wartość stanowią:

- Górski i podgórski charakter rzeki
- Jedno z największych skupisk źródeł na pomorzu
- Malowniczy krajobraz z rozległymi kompleksami lasów
- Duże kompleksy łągów o podgórskim charakterze
- Liczne rzadkie i zagrożone gat. Roślin z polskiej czerwonej księgi
- Bardzo liczna populacja słodkowodnego glonu *hildenbrandtia rivularis*, świadcząca o czystości wód.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*):

- Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea*,
- Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*,
- Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculion fluitantis*,
- Zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością *Chenopodion rubri p.p.* i *Bidention p.p.*,
- Zmienne-wilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*),
- Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*),

- Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*),
- Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea*),
- Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*,
- Źródlika wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati**,
- Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk,
- Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*),
- Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*),
- Grąd subatlantycki (*Stellario-Carpinetum*),
- Pomorski kwaśny las brzoźowo-dębowy (*Betulo-Quercetum*),
- Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, *Pino mugo-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum* i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne)*,
- Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*),
- Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe)*.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*):

- Bocian czarny – ptak,
- Bocian biały – ptak,
- Trzmielojad – ptak,
- Kania czarna – ptak,
- Kania ruda – ptak,
- Bielik – ptak,
- Błotniak stawowy – ptak,
- Błotniak zbożowy – ptak,
- Orlik krzykliwy – ptak,
- Rybołów – ptak,
- Derkacz – ptak,
- Żuraw – ptak,
- Puchacz – ptak,
- Lelek – ptak,
- Zimorodek – ptak,
- Dzięcioł czarny – ptak,
- Dzięcioł średni – ptak,
- Lerka – ptak,
- Świergotek polny – ptak,
- Podróżniczek – ptak,
- Jarzębatka – ptak,
- Gąsiorek – ptak,
- Bóbr europejski – ssak,
- Wydra – ssak,
- Traszka grzebieniasta – płaz,
- Minóg strumieniowy – ryba,
- Minóg rzeczny – ryba,
- Łosoś atlantycki – ryba,
- Koza – ryba,
- Głowacz białopłetwy – ryba.

W stosunkowo niewielkiej odległości od północnej granicy gminy znajduje się Słowiański Park Narodowy, w którym znajduje się odcinek ujściowy rzeki Łupawy, objęty także ochroną jako Międzynarodowy Rezerwat Biosfery. Z kolei na południe od obszaru gminy funkcjonuje Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”, którego otulina przylega bezpośrednio do granic gminy.

W Krajowej koncepcji Sieci Ekologicznej ECONET, dolina rzeki Łupawy, została wyróżniona jako korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym.

Cenny przyrodniczy zasób gminy stanowią lasy 29% całkowitej powierzchni gminy o szczególnie dużym udziale lasów bukowych, bukowo – dębowych, którego płaty dominują w obrębie największego, na terenie Gminy, kompleksu leśnego.

W obrębie lasów liściastych występują lokalne enklawy płatów olsów, najczęściej w najniższej położonych nieckach i zagłębieniach, na terasach zalewowych Łupawy, czyli w miejscach, w których woda utrzymuje się na powierzchni gruntu długo lub przez cały rok.

Łęgi jesionowo – olszowe zajmują niewielką powierzchnię Gminy. Wiążą się z siedliskami hydrogenicznymi o powolnym przepływie i niższym poziomie wód gruntowych, a ich podłożem są niemal wyłącznie murszejące torfy niskie. Płaty zespołu można spotkać najczęściej w podstokowych partiach doliny Łupawy i innych rzek.

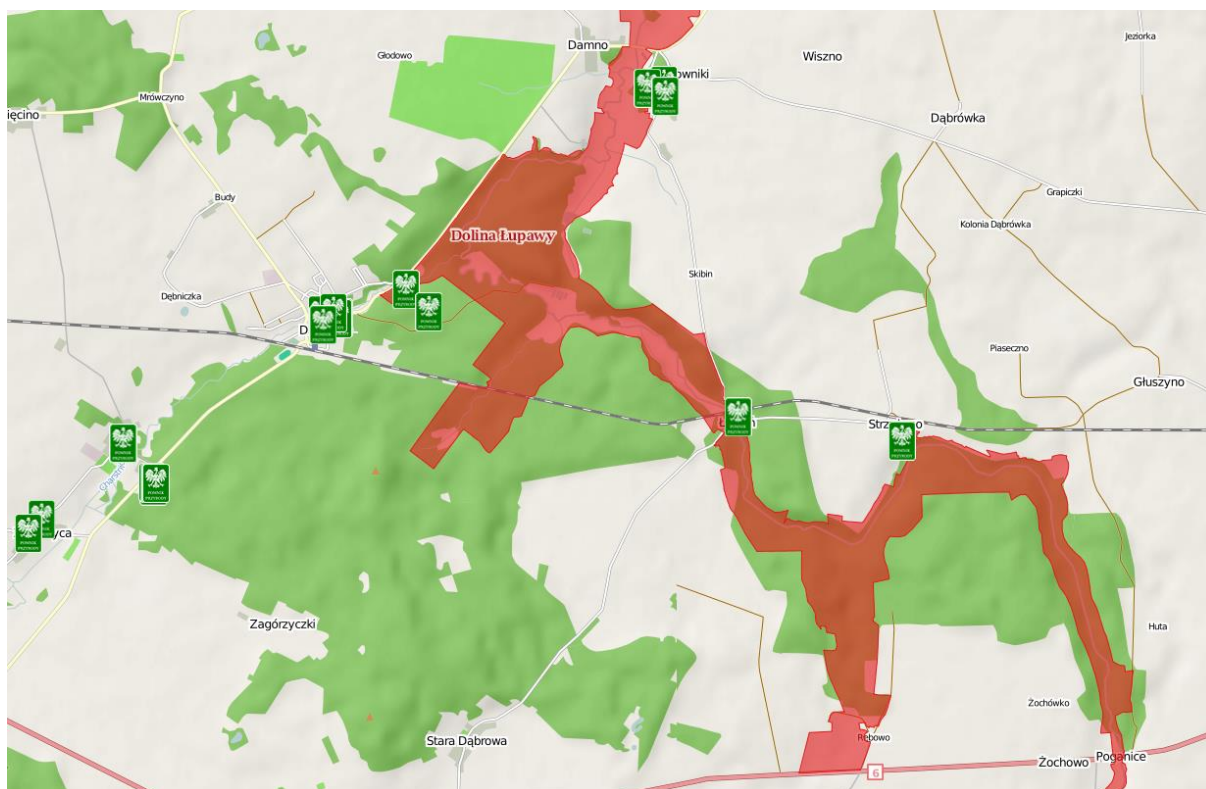
Na terenie gminy występują tereny torfiskowe, bagienne oraz drobne oczka wodne spełniające ważną rolę przyrodniczą i hydrologiczną wpływając na wzrost bioróżnorodności. W północnej i zachodniej części Gminy dominuje rolnicze użytkowanie terenu. Wiąże się to z występowaniem rozległych obszarów antropogenicznych upraw rolnych, którym mogą towarzyszyć elementy roślinności naturalnej w postaci zbiorowisk segetalnych. Zbiorowiska nieleśne reprezentowane są głównie przez eutroficzne łąki wilgotne (rdestowi – ostrożeńowe), różnorodne zbiorowiska szuwarowe i turzycowiska w dolinach rzecznych oraz zbiorowiska roślinności wodnej i przybrzeżnej.

Na obszarze gminy występują 42 obiekty uznane za pomniki przyrody - pojedyncze egzemplarze okazałych gatunków drzew oraz grupy drzew. Można wśród nich wyróżnić pomniki w następujących miejscowościach: Bobrowniki, Damnica, Domaradz, Karżniczka, Strzyżyno, Wiatrowo, Wielogłowy, Mianowice, Łebień, Zagórzycza.

Również zarejestrowanych jest 45 użytków ekologicznych- Głównie są to użytki wokół jeziora Dąbrówka, wraz z otaczającym borem bagiennym oraz drobne oczka wodne i bagna.

Na obszarach leśnych gminy znajdują się stanowiska ptaków chronionych, a niezwykle cenne pasmo przyrodnicze stanowi dolina Łupawy wraz z samą rzeką stanowiącą środowisko życiowe i bytowe ptaków nawodnych, ssaków chronionych oraz ryb. Są to również bardzo ważne siedliska dla fauny: wydry (*Lutra lutra*), bobra europejskiego (*Castor fiber*), ryb: minoga strumieniowego (*Lampetra planeri*), minoga rzecznoego (*Lampetra flu-viatilis*), łososia atlantyckiego (*Salmo salar*), kozy (*Cobitis taenia*) oraz głowacza białopłetwego (*Cottus gobio*).

Rycina 18. Formy ochrony środowiska przyrodniczego gminy Dębica Kaszubska.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl>.

Gmina Kobylnica

Teren gminy charakteryzuje się dużą różnorodnością biologiczną oraz licznymi walorami przyrodniczo – krajobrazowymi z uwagi na występowanie licznych dolin rzecznych różnych typów rzek: Słupi i Wieprzy oraz ich dopływów, kompleksów leśnych o znacznych powierzchniach zlokalizowanych w jego południowej części.

Na terenie gminy ochronie prawnej podlegają:

- Drzewa w ilości – 23szt. (pojedyncze drzewa),
- 2 grupy drzew,
- Głazy narzutowe – 2 szt.,
- Użytki ekologiczne – 10 szt.,
- Park Krajobrazowy "Dolina Słupi". Obszar gminy znajdujący się w granicach Parku wynosi 4 594 ha (19% powierzchni gminy, ok. 13% powierzchni Parku), natomiast w zasięgu jego otuliny 5 861 ha (24% powierzchni gminy),
- Obszary Natura 2000 - Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (PLB 220002), pod nazwą „Dolina Słupi” (OSO „Dolina Słupi”), Proponowany Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (PLH 220052), pod nazwą „Dolina Słupi” (SOO „Dolina Słupi”) oraz „Dolina Wieprzy i Studnicy” (PLH 220038)¹⁸.

Park krajobrazowy „Dolina Słupi”

Park obejmujący Dolinę Słupi utworzony został w 1981 r., w celu ochrony szczególnie cennych walorów krajobrazowych doliny rzecznej i okolicznych wzgórz morenowych. Ponad 70% obszaru stanowią lasy, spośród których największą powierzchnię zajmują bory sosnowe świeże. Z lasów liściastych dominują buczyny. W niedużych wsiach leżących na tym terenie zachowane zostały zabytki architektoniczne, głównie sakralne oraz zespoły pałacowo – parkowe.

¹⁸ Program Ochrony Środowiska Gminy Kobylnica na lata 2016-2020.

W parku znajdują się trzy spośród czterech elektrowni stanowiących tak zwany System Energetyczny Słupi. Powstał on w latach 1904-1925. Występują tam również naturalne stanowiska rzadkich roślin i miejsca gniazdowania ptaków chronionych, między innymi bielika.

Na terenie Parku stwierdzono dotychczas ok. 750 gatunków roślin naczyniowych, z czego zdecydowaną większość stanowią rośliny zielne (ok. 670 gatunków). Spośród odnotowanych gatunków 60 podlega ochronie prawnej, w tym 45 objętych jest ochroną ścisłą, a 15 ochroną częściową. Obszar cechuje wysoka lesistość. Lasy pokrywają 72% jego powierzchni.

Wokół parku wyznaczono strefę ochronną (otulinę), która w granicach gminy Kobylnica zajmuje powierzchnię około 5 500 ha. Otulina sama w sobie nie stanowi jednak formy ochrony, mimo że obowiązują w niej podwyższone reżimy korzystania ze środowiska, mające na celu zapewnienia ochrony obszaru parku krajobrazowego.

Obszary Natura 2000 w Gminie Kobylnica

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (PLB 220002), pod nazwą „Dolina Słupi” (OSO „Dolina Słupi”)

Powierzchnia 37471,8 ha, niemal w całości pokrywa się z granicą Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” i został wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Środowiska, obowiązującym od dnia 12 listopada 2004 r., ze zmianą w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 27 października 2008 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 - oso ptaków - "Dolina Słupi" PLB220002. Stwierdzono tu występowanie 154 gatunków ptaków z czego 26 znajdujących się w załączniku nr I Dyrektywy Ptasiej¹⁹.

Obszar znajduje się na Pomorzu i obejmuje dorzecze środkowego odcinka rzeki Słupi oraz jej dopływów: Bytowej, Jutrzenki i Skotawy. Charakteryzuje się on urozmaiconym krajobrazem polodowcowym z typowymi formami: jeziorami rynnowymi i wytopiskowymi, równinami sandrowymi oraz wzgórzami moren czołowych (wzgórza sięgają 160 m.n.p.m.). Wśród licznych jezior część stanowi oligotroficzne jeziora lobeliowe. Największymi jeziorami są: Jasień, Skotowskie i Głębokie. Lasy, w wieku 40-100 lat, to głównie lasy iglaste z sosną oraz mieszane i liściaste lasy z bukiem i dębem. W dolinach strumieni występują łągi olszowo-jesionowe. Krajobraz ostoi jest zróżnicowany, z licznie występującymi wąwozami i wzgórzami, osiągającymi wysokość do 160 m n.p.m. Występuje co najmniej 22 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: kania ruda, lelek, rybołów, brodziec piskliwy, nurogęś; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu występują: bocian czarny, gąsiorzek, lerka, żuraw. Wiele cennych, dobrze zachowanych typów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej tworzących mozaikę. Szczególnie cenne są różnego typu torfowiska i lasy łąkowe (obszar zawierający tego typu siedliska proponowany jako obszar siedliskowy w ramach "Shadow List").

Proponowany Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (PLH 220052), pod nazwą „Dolina Słupi” (SOO „Dolina Słupi”) to obszar obejmujący dolinę rzeki Słupi z jej dopływami, od Sulęczyna - do ujścia w Ustce. Na terenie tym znajdują się liczne zbiorniki wodne różnych typów, torfowiska i inne zbiorniki wodne nieleśne z cenną roślinnością. Znaczna część obszaru pokrywają lasy, z udziałem buczyn oraz grądu, a nad ciekami - pasem łągu. Na wąskim obszarze doliny Słupi i dolin jej dopływów, skumulowane są cenne siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich, zagrożonych wyginięciem gatunków z różnych grup systematycznych.

„Dolina Wieprzy i Studnicy” (PLH 220038)

Powierzchnia 14349 ha, uznany za obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Europejskiej (decyzja Komisji Europejskiej 12 grudnia 2008 r.). Dolina Wieprzy i Studnicy rozciąga się od źródeł koło Wąldowa i Miastka, aż po miejscowość Staniewice koło Sławna wraz z dużymi fragmentami zlewni tych rzek, w tym terenami źródłkowymi. Rzeki te mają naturalny

---

¹⁹ www.dolinastupi.pl

charakter, w niewielkim tylko stopniu zostały przekształcone przez człowieka. Wzniesienia morenowe w otoczeniu dolin dochodzą do ponad 200 m n.p.m. Przełomowe odcinki tych rzek mają podgórski charakter. Szczególnie głęboko wcięta jest rynna rzeki Wieprzy (od źródeł do Bożanki). W zlewni Wieprzy zachowały się duże połacie mokradeł, oraz torfowiska wysokie i bory bagienne (teren rezerwatu Torfowisko Potoczek). W dolinach rzek występują starorzecza, mezotroficzne i dystroficzne jeziora, niektóre otoczone torfowiskami mechowiskowymi i podmokłymi oraz świeżymi łąkami. Występuje tu także jezioro lobeliowe (j. Byczyńskie). Na terenach bezodpływowych, liczne są małe mszary i oczka dystroficzne. Cały obszar charakteryzuje się dużą lesistością. Strome zbocza (Pradolina Pomorska) i liczne wąwozy są porośnięte grądami oraz kwaśnymi i żyznymi buczynami, a w obszarach źródliskowych występują olsy źródliskowe i podgórskie łągi. Dolina Wieprzy i Studnicy obejmuje 21 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG, która szczególnie ważna jest dla zachowania jezior lobeliowych i dystroficznych zbiorników wodnych. Ponadto do walorów przyrodniczych należy: podgórski charakter rzek przymorskich, jedna z większych koncentracji źródlisk na Pomorzu, kompleksy leśne w Pradolinie Pomorskiej oraz lasy łąkowe o podgórskim charakterze. Są to również bardzo ważne siedliska dla fauny: wydry *Lutra lutra*, ryb (w tym łososiowatych), kumaka nizinnego *Bombina bombina* i traszki grzebieniastej *Triturus cristatus*. Występuje tu największa znana populacja słodkowodnego krasnorostu *Hildenbrandtia rivularis* na Pomorzu oraz wiele roślin rzadkich i zagrożonych z Polskiej Czerwonej Księgi Roślin. Cenne biotopy ptaków drapieżnych oraz związanych z obszarami wodno-błotnym²⁰.

Użytki ekologiczne w Gminie Kobylnica

Na terenie gminy, na podstawie uchwał Rady Gminy, ustanowiono użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 73,15 ha.:

- Torfowisko niskie nadrzeczne Komitówko, powierzchnia 5,7 ha,
- Torfowisko niskie nadrzeczne Komitówko, powierzchnia 4,39 ha,
- Torfowisko niskie nadrzeczne Lubuń, powierzchnia 1,56 ha,
- Łąka torfowiskowa Żelkówko, powierzchnia 1,24 ha,
- Łąka torfowiskowa Żelkówko, powierzchnia 10,43 ha,
- Łąka torfowiskowa Żelkówko, powierzchnia 15,63 ha,
- Łąki wilgotne i zalewowe w Dolinie rzeki Słupi i Kwaczej, powierzchnia 29,56 ha,
- Bór Bagienny Żukowo 65f, 92c,93f, powierzchnia 4,64 ha.

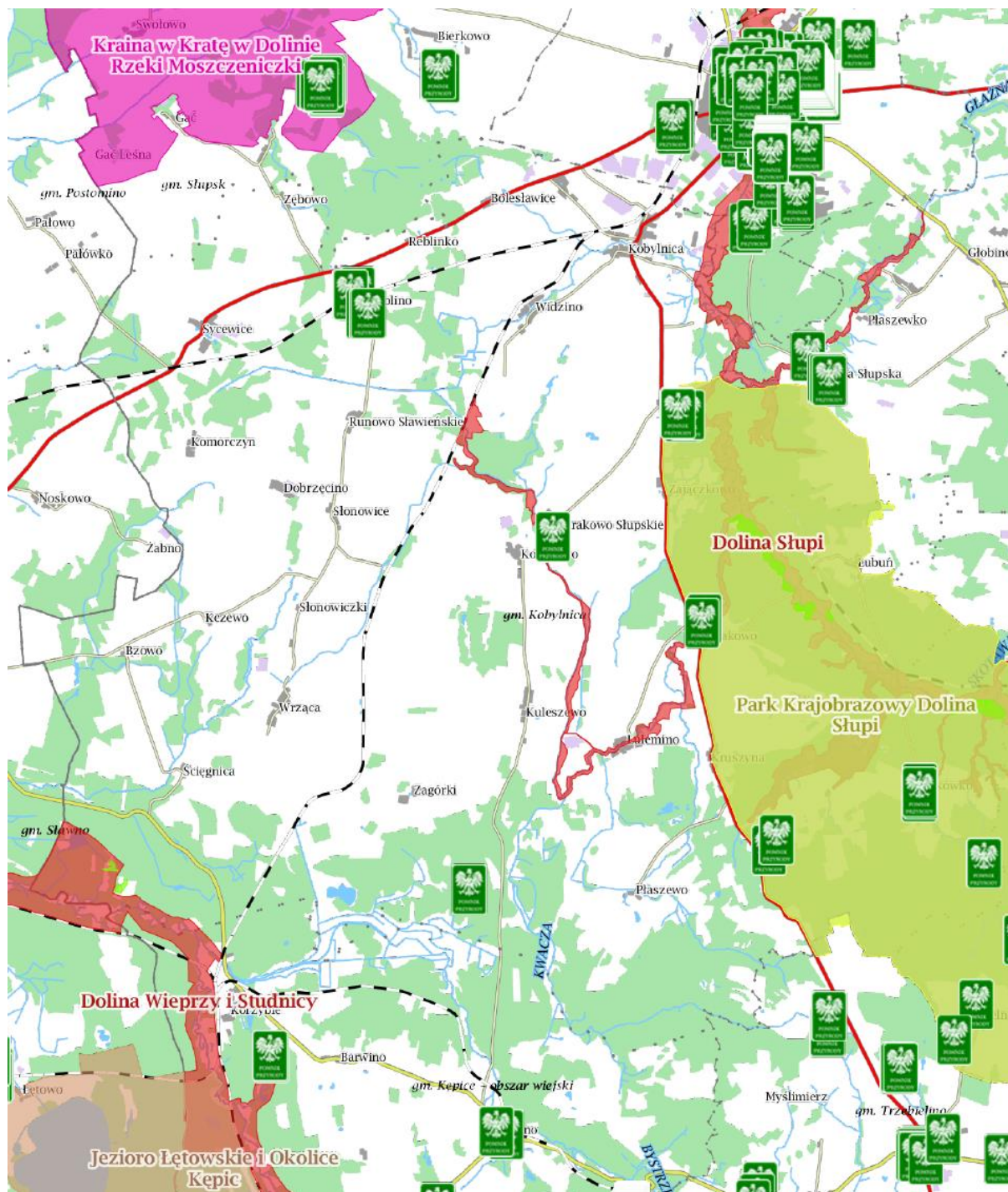
Pomniki przyrody w Gminie Kobylnica

Na terenie gminy Kobylnica znajduje się 27 obiektów uznanych za pomniki przyrody uchwałami Wojewódzkiej Rady Narodowej w Koszalinie, Rozporządzeniem Wojewody Słupskiego oraz uchwałą Rady Gminy Kobylnica (Nr XV/170/2004 z 27 stycznia 2004 r.). Są to 23 drzewa, 2 grupy drzew i 2 glazy narzutowe.

---

²⁰ <http://obszary.natura2000.org.pl>

Rycina 19. Formy ochrony środowiska przyrodniczego gminy Kobylnica.
 Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl>.

Gmina Słupsk

Gmina Słupsk jest rejonem o znaczących walorach przyrodniczych, w jego obrębie znajdują się formy ochrony przyrody ustanowione na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody:

- **Obszary Natura 2000, w tym:**
  - Obszar o znaczeniu dla Wspólnoty tzw. OZW – Dolina Słupi (PLH 220052),
  - Obszar Specjalnej Ochrony tzw. OSO – Dolina Słupi (kod PLB 220002).
- **Parki krajobrazowe:**
  - Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”.
- **Pomniki przyrody:**

- Pomnikami przyrody na terenie Gminy Słupsk objęto 129 obiektów, są pojedyncze drzewa, grupy drzew, a także aleja o szczególnej wartości przyrodniczej i krajobrazowej.
- **Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe:**
  - Kraina w Kratę w Dolinie Rzeki Moszczeniczki,
  - Bruskowskie Bagno.

Przez teren województwa pomorskiego, w tym przez teren Gminy Słupsk, przebiegają także korytarze ekologiczne. Charakteryzują się dużą różnorodnością gatunkową, krajobrazową i siedliskową. Są one także ważnymi ostojami dla gatunków rodzinnych i wędrownych, a zwłaszcza dla gatunków rzadkich i zagrożonych wyginięciem.

Dolina Słupi (PLH 220052)

Jest to obszar obejmuje dolinę rzeki Słupi z jej dopływami, od Sulęcyna - do ujścia. Na terenie tym znajdują się liczne zbiorniki wodne różnych typów, torfowiska i inne zbiorowiska nieleśne z cenną roślinnością. Znaczna część obszaru pokrywają lasy, z udziałem buczyn oraz grądu, a nad ciekami - pasem łągu. Na wąskim obszarze doliny Słupi i dolin jej dopływów, skumulowane są cenne siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich, zagrożonych wyginięciem gatunków z różnych grup systematycznych.

Obszar Specjalnej Ochrony tzw. OSO – Dolina Słupi (kod PLB 220002) - obejmuje dorzecze środkowego odcinka rzeki Słupi oraz jej dopływów: Bytowej, Jutrzenki i Skotawy. Charakteryzuje się on urozmaiconym krajobrazem polodowcowym z typowymi formami: jeziorami rynnowymi i wytopiskowymi, równinami sandrowymi oraz wzgórzami moren czołowych. Wśród licznych jezior część stanowi oligotroficzne jeziora lobeliowe. Występują tu najmniej 22 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 6 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: kania ruda (PCK), lelek, rybołów (PCK), brodziec piskliwy, gągoł, nurogęś; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu występują w znaczących ilościach: bocian biały, bocian czarny, żuraw, samotnik, lerka i gąsiorek. Wiele cennych, dobrze zachowanych typów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej tworzących mozaikę. Szczególnie cenne są różnego typu torfowiska i lasy łąkowe. Obszar występowania 6 gatunków zwierząt z Załącznika II, w tym wydry.

Na terenie Gminy Słupsk ustanowione zostały dwa zespoły przyrodniczo – krajobrazowe:

- **Bruskowskie Bagno** – powołany Rozporządzeniem Nr 87/06 Wojewody Pomorskiego z dnia 26 września 2006 r. Celem utworzenia zespołu jest ochrona wartości przyrodniczych i krajobrazowych torfowiska wysokiego, stanowiącego lokalną ostoję bioróżnorodności oraz zachowanie stanowisk chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt.
- **Kraina w Kratę w Dolinie Rzeki Moszczeniczki** – powołany Rozporządzeniem Nr 21/07 Wojewody Pomorskiego z dnia 21 czerwca 2007 r. Celem utworzenia zespołu jest ochrona cennych fragmentów tradycyjnego krajobrazu wiejskiego z doskonale zachowanymi zespołami architektury regionalnej oraz wysokich walorów przyrodniczych doliny rzeki Moszczeniczki²¹.

Pomnikami przyrody na terenie Gminy Słupsk objęto 129 obiektów, są pojedyncze drzewa, grupy drzew, a także aleja o szczególnej wartości przyrodniczej i krajobrazowej. Wśród chronionych gatunków są: lipa drobnolistna, jedlica zielona, jodła pospolita, dąb szypułkowy, klon zwyczajny, kępa cisów krzewiastych, buk zwyczajny, jesion wyniosły, jedlica Douglasa, świerk pospolity, modrzew europejski, daglezja zielona, sosna wejmutka.

---

²¹ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Słupsk na lata 2014 – 2017 z perspektywą na lata 2018 -2020.

Rycina 20. Formy ochrony środowiska przyrodniczego gminy Słupsk.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl>.

Gmina Ustka

Teren gminy znajduje się w zasięgu kilku wielkoobszarowych form ochrony przyrody.

Słowiński Park Narodowy, ustanowiony Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 23 września 1966 r., powiększony na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2.03.2004 obejmujący północno-wschodni fragment gminy o powierzchni 288,76 ha, wraz z ujściowym odcinkiem Łupawy, łąkami nad jez. Gardno, plażą nadmorską oraz kompleksem nadmorskiego boru bażynowego. Celem ochrony są dobrze zachowane formy brzegu morskiego o charakterze wydmowym, wraz z zachodzącymi w ich obrębie procesami morfogenetycznymi oraz charakterystyczną szatą roślinną i fauną. SPN został włączony do światowej sieci Rezerwatów Biosfery (program UNESCO MaB) w 1977r. Został również zaliczony do najważniejszych ostoi dla awifauny wodno-błotnej, objętych ochroną w ramach Konwencji Ramsarskiej, a także włączony do międzynarodowego systemu Bałtyckich Obszarów Chronionych HELCOM (HELCOM BSPA).

Wraz z powiększeniem obszaru SPN w 2004 r. utworzona została jego otulina. Obszar Parku uznany został za obszar specjalnej ochrony ptaków „Ostoja Słowińska” (kod obszaru PLB220003) oraz obszar ochrony siedlisk (kod PLH220023) w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000. Do obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 ze względu na masowe występowanie przelotnych i zimujących ptaków wodnych, należą również „Przybrzeżne wody Bałtyku” (kod PLB 990002), wyznaczone Rozporządzeniem. MŚ z 21.07.2004, na podstawie Dyrektywy Ptasiej 79/409/EWG z dnia 2.04.1979 w sprawie ochrony dzikich ptaków. Obszar obejmuje zaledwie 0,4 ha brzegu morskiego oraz szeroki pas morskich wód przybrzeżnych.

Obszar Natura 2000 „Jezioro Wicko i Modelskie Wydmy” - Obszar Jezioro Wicko i Modelskie Wydmy obejmuje bardzo dobrze wykształcone i zachowane nadmorskie wydmy białe i inicjalne stadia nadmorskich wydmy białych oraz najlepiej zachowane w województwie zachodniopomorskim płaty nadmorskich borów bażynowych. Bory bażynowe na tym obszarze prezentują całe spektrum swojego zróżnicowania. W obszarze znajduje się także duże

eutroficzne, jezioro przymorskie - Wicko. Maksymalna jego głębokość wynosi 6 ha; dno jeziora stanowi kryptodepresję. Wśród borów bażynowych znajdują się wysokie wydmy paraboliczne o historycznej genezie - w części zalesione kosodrzewiną, ale w części z zachowanymi płatami wydymowej roślinności napiaskowej.

Obszar leży w granicach Centralnego Poligonu Sił Powietrznych (Poligon Wicko Morskie), intensywnie użytkowanego do ćwiczeń wojskowych. W związku z tym, że teren jest czynnym poligonem, nie doszło dotychczas do umocnienia i przekształcenia wydym nadmorskich, a także do masowej presji turystycznej oraz degradacji borów bażynowych.

Rezerwat „Jezioro Modła” – to rezerwat faunistyczny o powierzchni 194,8 ha, chroniący lęgowniska ok. 40 gatunków ptaków wodno-błotnych oraz stanowiący przystanek dla następujących 30 gatunków podczas migracji wiosennych i jesiennych. Walorem obiektu jest również szata roślinna eutroficznego jeziora o powierzchni 45 ha, z charakterystycznymi zbiorowiskami roślinności wodnej, szuwarowej.

Rezerwat „Zaleskie Bagna” – to torfowiskowy o powierzchni 287,75 ha obejmujący naturalne i półnaturalne biocenozy torfowisk wysokich typu bałtyckiego z występującymi tu ekosystemami mszarnymi, bagiennymi, wodnymi i leśnymi. Utworzony Rozporządzeniem Wojewody Pomorskiego Nr 89/06 z dnia 4.12. 2006r.

Obszar Chronionego Krajobrazu “Pas pobraża na wschód od Ustki”, położony jest w całości na terenie gminy. Zajmuje powierzchnię 3 336 ha i wyznaczony został w celu ochrony walorów przyrodniczych klifowego oraz wydymowego odcinka wybrzeża.

Obszar Chronionego krajobrazu: “Pas pobraża na zachód od Ustki”, powierzchnia obszaru obejmuje 2 500 ha. Utworzono go dla ochrony walorów wydymowego odcinka wybrzeża z roślinnością kserotermiczną i wydymotwórczą oraz przylegającego od południa kryptodepresyjnego obniżenia z jeziorem Modła i rozległym obszarem Zaleskich Bagien. Wśród zbiorowisk leśnych przeważają zbiorowiska nadmorskiego boru bażynowego na siedliskach boru suchego i świeżego.

Jako **użytki ekologiczne** uznano w gminie Ustka 62 obiekty o łącznej powierzchni ok. 414 ha. Stanowisko dokumentacyjne „**Bursztyny Możdżanowo**”, utworzone 7 listopada 2001 r. Rozporządzeniem Wojewody Pomorskiego Nr 11/01. Obiekt o powierzchni 0,34 ha stanowi pozostałość po XVIII - wiecznej kopalni bursztynu.

Pomniki przyrody - ochroną w formie pomników przyrody objęto łącznie 88 obiektów, głównie pojedynczych drzew, w tym 3 obiekty wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a 85 wprowadzonych uchwałą Rady Gminy.

Na terenie gminy występuje wiele gatunków zwierząt i roślin objętych ścisłą i częściową ochroną gatunkową. W zachowanych, podmokłych zagłębieniach terenu gminy, w zakrzewionych oczkach wodnych oraz na obrzeżach niewielkich cieków występują gatunki płazów: żaby:- wodna, jeziorkowa, moczarowa, śmieszka, ropucha: szara oraz rzadkie gatunki ropuch: paskówka i grzebiuszka, traszka zwyczajna i grzebieniasta. Dość często na obszarze gminy występują gady: jaszczurki – zwinka i żyworodna, padalec, żmija zygzakowata. Wszystkie gatunki płazów i gadów objęte są ochroną ścisłą. Północne obszary gminy posiadają szczególnie wysoką rangę w skali krajowej, jako ostoja lęgowa awifauny. Tereny te skupiają liczne gatunki objęte w Polsce ochroną ścisłą, zagrożone wyginięciem w skali globalnej lub europejskiej oraz kilkadziesiąt gatunków zmniejszających liczebność w Europie w Polsce, czy też na Pomorzu. Należą do nich: strumieniówka, zimorodek, derkacz, dzierzba gąsiorek, przepiórka, skowronek, przepiórka, kuropatwa, kania rdzawa.

Specjalne obszary Natura 2000 położone w granicach gminy Ustka:

- Specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Słowińska (kod obszaru PLH220023),
- Obszar specjalnej ochrony ptaków Ostoja Słowińska (kod obszaru PLB220003),
- Specjalny obszar ochrony siedlisk Klify Poddębskie (PLH220100),
- Specjalny obszar ochrony siedlisk Przymorskie Błota (PLH220024) obejmujące rezerваты Modła i Zaleskie Bagna z otoczeniem,

- Specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Słupi (kod PLH220052),
- Specjalny obszar ochrony siedlisk Jezioro Wicko i Modelskie Wydmy (PLH320068),
- Ponadto w gminie znajdują się strefy ochrony uzdrowskiej B i C uzdrowiska Ustka. W strefach tych wymagane są odpowiednie zasady zagospodarowania, regulowane ustawą o ochronie uzdrowskiej oraz statutem uzdrowiska.

Wzdłuż linii brzegowej morza wyznaczony jest pas techniczny i pas ochronny brzegu morskiego, w celu utrzymania brzegu w stanie zgodnym z wymogami bezpieczeństwa i ochrony środowiska. Pas techniczny może być wykorzystywany na cele inne niż cel zasadniczy za zgodą właściwego organu administracji morskiej - Urzędu Morskiego w Słupsku.

Rycina 21. Formy ochrony środowiska przyrodniczego gminy Ustka.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl>.

1.1.3. Opis obszaru objętego projektem

Obszary gmin objęte projektem charakteryzują się szczególnymi walorami przyrodniczymi. Różnorodność ukształtowania terenu, zbiorowisk przyrodniczych, w tym szczególnie form ochrony przyrody w postaci chronionych gatunków roślin i zwierząt, czynią ten obszar nie tylko niezwykle cennym, ale również atrakcyjnym pod względem osiedleńczym, turystycznym i rekreacyjnym.

Wzrastający poziom życia i wzrastające oczekiwania konsumpcyjne mieszkańców Polski przekładają się także na rosnącą presję na zasoby przestrzeni. Rozwój sfery rekreacji, zwłaszcza związanych z licznymi gałęziami szeroko pojętej gospodarki turystycznej, prowadzi do narastania konfliktów pomiędzy użytkownikami a walorami środowiska przyrodniczego. Konflikty te są tym bardziej niebezpieczne, że gospodarka turystyczna wykorzystuje przede wszystkim najatrakcyjniejsze, czyli stosunkowo dobrze zachowane i względnie mało przekształcone antropologicznie zasoby przyrody. Szczególne znaczenie ma to w sytuacjach niekontrolowanego wpływu antropogenicznego na obszary chronione, z uwagi na ich cenne walory.

Różnorodność biologiczna jest więc szczególną wartością całej żywej przyrody. Można ją określić jako różnorodność form życia wraz z całą ich zmiennością na poziomie mikroskopowym jak i makroskopowym. Według definicji przyjętej oficjalnie przez Konwencję o różnorodności biologicznej oznacza zróżnicowanie wszystkich żywych organizmów

występujących na Ziemi m.in. w ekosystemach lądowych, morskich czy słodkowodnych, jak też w zespołach ekologicznych, których organizmy te są częścią.

Różnorodność form wynika więc z przystosowania do zmienności czynników środowiska oraz warunków atmosferycznych. Wraz ze zmianą czynników środowiska część osobników, gatunków i ekosystemów ginie, część z nich ma jednak cechy, dzięki którym może przetrwać nawet w najmniej dogodnych warunkach. Najczęściej są to rośliny uważane powszechnie za chwasty lub gatunki inwazyjne. Przekazując cechy korzystne kolejnym pokoleniom zapewnia przetrwanie gatunkowi. W procesie ewolucji przyroda wytwarza różnorodność i ją podtrzymuje, dlatego też ciągle kształtują się nowe gatunki. Osobniki o nowych cechach i nowych kombinacjach cech zwiększają prawdopodobieństwo przetrwania gatunku w wypadku kolejnych zmian w środowisku.

Wymieranie gatunków jest procesem naturalnym, do którego dochodzi na skutek nieustannych zmian zachodzących w środowisku i dotyczy każdego gatunku. Jest to proces, podczas którego słabe, nie potrafiące się przystosować gatunki, giną. W takiej postaci jest to naturalna kolej rzeczy. Inną kwestia jest natomiast ekspansja człowieka. Obecnie człowiek tak szybko i na tak wielką skalę przekształca przyrodę, że współczynnik wymierania gatunków przybiera katastrofalne tempo. Co najmniej 20 gatunków zwierząt i roślin ginie z naszej planety każdego dnia w wyniku zanieczyszczeń i przekształceń w ich naturalnym środowisku. Szacuje się, że w ciągu najbliższych 30 lat tempo to wzrośnie do ponad 100 gatunków dziennie.

Główna i najważniejszą przyczyną zanikanie gatunków jest utrata siedlisk, czyli niszczenie przez człowieka warunków odpowiednich dla życia danych gatunków. Na zagarniętych i przekształconych przez człowieka terenach większość organizmów nie potrafi żyć - ukryć się, rozmnażać ani znaleźć pokarmu. Zagrożenie wynikające z utraty siedliska dotyczy ponad połowy gatunków, które obecnie giną. **Na drugim miejscu jest wprowadzanie przez człowieka gatunków pochodzących z innych rejonów geograficznych, tzw. obcych gatunków inwazyjnych, które wypierają gatunki rodzime.**

Z uwagi na powyższe uwarunkowania szczególne znaczenie ma ochrona tak cennych walorów środowiskowych, które wynikają nie tylko z mocy obowiązujących przepisów prawnych, ale również z troski o ponadwymiarowe dobro. Środowisko naturalne, zwłaszcza w odsłonach obszarów chronionych, stanowi dziedzictwo, które w jak najmniej zdeformowanej formie należy przekazać przyszłym pokoleniom.

Korzystanie z dóbr przyrodniczych nie tylko objęte ma być ograniczeniami i restrykcjami, ale ma stanowić wartość dodaną. Kontakt z przyrodą wnosi w życie człowieka spokój, radość i daje wytchnienie. Natomiast wciąż rosnąca liczba turystów napływających na tereny gmin uczestniczących w projekcie niesie za sobą wzrastające ryzyko niszczenia cennych obszarów i siedlisk przez niekontrolowany i nieograniczony wpływ czynnika ludzkiego na te obszary.

Bezpośrednia presja człowieka na poszczególne gatunki i ekosystemy oraz zmiany w tych ostatnich będące wtórnym efektem działalności człowieka, niejako wymuszają czynną ochronę.

Dlatego też na obszarze gmin uczestniczących w projekcie wyznaczone zostały obszary i przestrzenie, które wymagają wsparcia w zakresie ochrony czynnej i biernej z uwagi na wysokie ich walory.

Poniżej przedstawiono lokalizacje realizacji operacji z określeniem ich walorów przyrodniczych oraz wskazaniem potrzeby działań w tych, konkretnych lokalizacjach.

Obszar Gminy Dębница Kaszubska

Planowana operacja obejmuje swoim zasięgiem trzy lokalizacje, których cenne walory wymagają interwencji z uwagi na wzrastające zainteresowanie tymi obszarami nie tylko mieszkańców, ale również coraz liczniejszej grupy turystów. Poniżej przedstawiono opis każdej z planowanych lokalizacji przewidzianej w projekcie.

Zdjęcie 2. Jezioro Wiejskie i jezioro Głębokie
Źródło: Zasoby Wnioskodawcy.

Lokalizacja - obszar Jeziora Wiejskiego w Gałęzowie

Jezioro Gałęzowskie od północy graniczy z miejscowością Gałęzów, od którego bierze swoją nazwę. Z pozostałych stron przylegają do niego powierzchnie leśne. **Obszar objęty interwencją położony jest w granicach obszaru Dolina Słupi PLB220002.** Od strony wschodniej graniczy z terenami miejscowości Gałęzów. Z pozostałych stron przylegają powierzchnie leśne. Brzegi zbiornika porasta roślinność szuwarowa. Na atrakcyjność turystyczną terenu wpływa sąsiedztwo ścieżki przyrodniczej pn. „Okolice jeziora Głębokiego”, wyznaczonej przez Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”. Ścieżka bierze swój początek na parkingu w Gałęzowie nieopodal jeziora Gałęzowskiego, następnie kieruje się na południowy - wschód od Jeziora Gałęzowskiego. Wiedzie przez interesujące przyrodniczo i krajobrazowo tereny położone w rynnach jeziora Głębokiego - drugiego pod względem wielkości jeziora w Parku Krajobrazowym „Dolina Słupi”. Zostało na niej rozlokowanych kilka przystanków opisujących walory przyrodnicze terenu.

Samo Jezioro Głębokie jest kluczowym elementem największych i znanych nie tylko w regionie zmian, zarówno krajobrazowych, jak i przyrodniczych, spowodowanych zabudową hydrotechniczną na Słupi. W przeszłości zostało połączone ze Słupią. Na zachodnim brzegu jeziora usytuowany jest dość ciekawy architektonicznie zamek wodny, wprowadzający wody Słupi w podziemną sztolnię. Jezioro położone jest w zlewni leśnej. W bezpośredniej zlewni jeziora występują bory świeże i mieszane. **W wielu miejscach brzegom zbiornika towarzyszą drzewostany olszowe, w których spotkać można chroniony gatunek rośliny - storczyka listerę jajowatą.** Inny, niewielkich rozmiarów storczyk - tajeża jednostronna, występuje w porastających bezpośrednią zlewnię jeziora borach sosnowych. **Storczykowate - 3 gatunki kukulek, spotkać można także w byłych, płytkich zatokach jeziora, przekształconych aktualnie w łąki.** W sąsiedztwie łąk występuje niewielkiej powierzchni torfowisko przejściowe, powstałe w wyniku lądowacenia jeziora. Jest to przykład chronionego w ramach sieci Natura 2000 siedliska przyrodniczego „Torfowiska przejściowe i trzęsawiska” (kod 7140). Mokrady odznacza się dobrze rozwiniętą warstwą mszystą, budowaną przez objęte ochroną prawną mchy torfowce. W warstwie zielnej przeważają niskie turzyce. **Z gatunków chronionych występują rosiczka okrągłolistna i bobrek trójlistkowy.**

Aktualnie obszar funkcjonuje na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U z 2011r., Nr 25,

poz. 133 z późn. zm.). Przedmiotami ochrony w obszarze wg. SDF (aktualizacja kwiecień 2014) są następujące gatunki ptaków: A074 kania ruda *Milvus milvus*, A075 bielik *Haliaeetus albicilla*, A122 derkacz *Crex crex*, A127 żuraw *Grus grus*, A215 puchacz *Bubo bubo*, A217 sóweczka *Glaucidium passerinum*, A223 włochatka *Aegolius funereus*, A067 gągoł *Bucephala clangula*, A070 nurogęś *Mergus merganser*, A168 brodziec piskliwy *Actitis hypoleucos*, A229 zimorodek *Alcedo atthis*.

Najbliżej lokalizacji przedmiotowego zamierzenia ok. 350 m od jeziora Wiejskiego znajduje się stanowisko derkacza.

Ocena stanu ochrony gatunków i ich siedlisk wykazała, że wszystkie znajdują się we właściwym stanie ochrony (FV). Wśród potencjalnych zagrożeń najpoważniejszym wydaje się być płoszenie związane z różnego rodzaju aktywnością człowieka (prace z zakresu gospodarki leśnej w sąsiedztwie gniazd, zbieranie runa leśnego, turystyką i rekreacją itp.). W celu zminimalizowania zagrożenia zaplanowano działania edukacyjne skierowane do organizatorów i uczestników, mające na celu unikanie płoszenia gatunków tj. ustawienie tablic informacyjnych (wzrost świadomości ekologicznej wśród społeczności).

Dla gatunków gniazdujących w dziuplach lub wykrotach będących przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 PLB 220002, zagrożenie potencjalne oprócz ww. płoszenia, stanowi niedobór dziupli lęgowych z powodu zmniejszenia udziału drzew w wieku rębny i starszym, w których zazwyczaj dzięcioły wykuwają dziuple lub też w wyniku ich usuwania podczas wycinki drzew. Czynny program ochrony polegał będzie na montowaniu budek lęgowych dla tych ptaków, które miałyby na celu poprawę jakości siedliska tych gatunków.

W ramach ochrony derkacza zaplanowano coroczne koszenie z usunięciem biomasy przy jeziorze wiejskim w Gałęzowie.

Zaplanowane działania ochronne mają na celu utrzymanie dotychczasowej liczebności gatunków ptaków stanowiących przedmiot ochrony w obszarze Natura 2000.

Zdjęcie 3. Jezioro Głębokie.

Źródło: *Zasoby Wnioskodawcy*.

W obrębie jeziora Gałęzowskiego obserwowano lęgowe perkozy dwuczube i krzyżówki. Zbiornik jest również godowiskiem płazów. Na północny - zachód od jeziora (przed wjazdem do miejscowości Gałęzowa) zlokalizowane są niewielkiej powierzchni zarastające

zbiorniczki wodne, gdzie widywano takie gatunki jak łabędź niemy i żuraw. Mają one znaczenie również jako godowisko płazów.

Zdjęcie 4. Jezioro Wiejskie w Gałęzowie.

Źródło: Zasoby Wnioskodawcy

Lokalizacja - obszar jeziora Rybiec

Jezioro Rybiec zlokalizowane jest na terenie miejscowości Podwilczyn, które znajduje się na południe od Dębnicy Kaszubskiej. Jezioro Rybiec daje początek rzece Rybiec, która jest prawostronnym dopływem rzeki Pokrzywnej w zlewni rzeki Wieprzy. **Obszar objęty interwencją położony jest w granicach obszaru Natura 2000 Dolina Słupi PLB220002.**

Dyrektywa Rady 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, obowiązująca w wersji ujednoliconej jako Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa – zapewnia prawną ochronę wszystkim gatunkom ptaków występujących naturalnie w stanie dzikim na europejskim terytorium państw członkowskich, do którego stosuje się Traktat. Dyrektywę stosuje się do ptaków, ich jaj, gniazd i naturalnych siedlisk. Przepis zobowiązuje do podjęcia niezbędnych środków w celu zachowania populacji gatunków ptaków na poziomie, który odpowiada w szczególności wymogom ekologicznym, naukowym i kulturowym.

W związku z powyższym planowane są działania, które mają na celu ochronę gatunkową jako zapewnienie przetrwania i właściwego stanu populacji dziko występujących rzadkich, endemicznych i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

Obszar Natura 2000 Dolina Słupi PLB220002 został wyznaczony jako obszar specjalnej ochrony ptaków rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313). Aktualnie obszar funkcjonuje na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U z 2011r., Nr 25, poz. 133 z późn. zm.). Przedmiotami ochrony w obszarze są następujące gatunki ptaków: A074 kania ruda *Milvus milvus*, A075 bielik *Haliaeetus albicilla*, A122 derkacz *Crex crex*, A127 żuraw *Grus grus*, A215 puchacz *Bubo bubo*, A217 sóweczka *Glaucidium passerinum*, A223 włośnatka *Aegolius funereus*, A067 gągoł *Bucephala clangula*, A070 nurogęś *Mergus merganser*, A168 brodziec piskliwy *Actitis hypoleucos*, A229 zimorodek *Alcedo atthis*.

Regularnie na jeziorze Rybiec znajduje się stanowisko gatunku ptaka migrującego wymienionego w załączniku I Dyrektywy Ptasiej: **gągoła *Bucephala clangula***.

Na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska gągoł jest w naszym kraju objęty nie tylko ścisłą ochroną gatunkową, ale także czynną, która polega na stwarzaniu tym ptakom korzystnych warunków do osiedlania się i prowadzenia lęgów. Na terenie UE ochronę tego gatunku sankcjonuje tzw. Dyrektywa Ptasia.

Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt nie ogranicza się do wymienienia zakazów i wyjątków od nich, ale określa także sposoby ochrony gatunków, w tym:

- Zabezpieczania ostoi i stanowisk przed zagrożeniami zewnętrznymi,
- Budowy sztucznych miejsc lęgowych,
- Wspomagania rozmnażania się gatunku na stanowiskach,
- Edukacji społeczeństwa oraz właściwych służb w zakresie rozpoznawania gatunków chronionych i sposobów ich ochrony,
- Prowadzenia działań zapobiegawczych, ograniczających i naprawczych w stosunku do szkód w środowisku dotyczących chronionych gatunków i siedlisk przyrodniczych (ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie).

Ocena stanu ochrony gatunków i ich siedlisk wykazała, że wszystkie znajdują się we właściwym stanie ochrony (FV). Wśród zagrożeń potencjalnych najpoważniejszym wydaje się być płoszenie związane z różnego rodzaju aktywnością człowieka (prace z zakresu gospodarki leśnej w sąsiedztwie gniazd, zbieranie runa leśnego, turystyką i rekreacją itp.). W celu minimalizacji zagrożenia polegającego na płoszeniu gągoła, przez turystów w trakcie uprawiania sportu i różnych form czynnego wypoczynku, zaplanowano działania edukacyjne skierowane do organizatorów i uczestników, mające na celu unikanie płoszenia gatunków tj. ustawienie tablic informacyjnych (wzrost świadomości ekologicznej wśród społeczności).

Dla gatunków gniazdujących w dziuplach lub wykrotach (gągoł) zagrożenie potencjalne oprócz ww. płoszenia, stanowi niedobór dziupli lęgowych z powodu zmniejszenia udziału drzew w wieku rębny i starszym, w których zazwyczaj dzięcioły wykuwają dziuple lub też w wyniku ich usuwania podczas wycinki drzew. Czynny program ochrony polegał będzie na montowaniu budek lęgowych dla tych ptaków, które miałyby na celu poprawę jakości siedliska tych gatunków.

Dla gągoła zagrożenie potencjalne stanowi także utrata miejsc bezpiecznych do wodzenia piskląt poprzez niszczenie roślinności wodnej i szuwarowej w korytach cieków naturalnych i na brzegach jezior i wysp, szczególnie w okresie od 1 kwietnia do 15 sierpnia. W celu minimalizacji tego zagrożenia zaplanowano działanie „zapobiegnięcie utracie miejsc bezpiecznych do wodzenia piskląt poprzez zachowanie roślinności w strefie przybrzeżnej cieków naturalnych, jezior (nie dotyczy udrażniania koryta cieku poprzez wykaszanie roślinności zanurzonej w celu umożliwienia spływu wód oraz wykonywanych poza okresem od 1 kwietnia do 15 sierpnia prac służących poprawie warunków korzystania z wód, ochronie przeciwpowodziowej lub utrzymywaniu wód, przy uwzględnieniu wymogów osiągnięcia/utrzymania właściwego stanu ekologicznego wód)”.

Zdjęcie 5. Jezioro Rybiec.

Źródło: Zasoby Wnioskodawcy.

Północno-wschodni brzeg Jeziora Rybiec jest trudnodostępny ponieważ porasta go szeroki (ok. 30 m) pas szuwarów. Są to szuwary budowane przez pałkę szerokolistną i tatarak zwyczajny. Fragment zajmuje płat torfowiska z dominacją roślinności z klasy *Scheuchzeria-Caricetea nigrae*. Z dużą ilością występują tu siedmiopalecznik błotny i mietlica psia. Do licznych komponentów należy sit rozpięzchły i tojeść pospolita. Ponadto występują m.in. turzyca pospolita, sitowie leśne, turzyca zastrzona, tarczyca pospolita, ostrożeń błotny i komonica błotna. Za strefą szuwarów i płatem torfowiska znajduje się w części teren zagospodarowany poprzez wiatę, huśtawki i wydzielone boisko sportowe. Należy podkreślić, że wskazana wiatę w chwili obecnej znajduje się w katastrofalnym stanie technicznym i wymaga gruntownej przebudowy. **W bezpośrednim sąsiedztwie, nieco na północny - zachód, wzdłuż drogi łączącej miejscowości Podwilczyn i Łysomice zlokalizowane jest torfowisko przejściowe, powstałe prawdopodobnie w wyniku lądowacenia jeziora.** W części północnej torfowisko jest lepiej uwodnione, z dobrze wykształconą warstwą mszystą, budowaną głównie przez różne gatunki torfowców oraz mech płonnik. W tym rejonie odnotowano występowanie żurawiny błotnej i pojedynczych osobników rosiczki okrągłolistnej. **W warstwie zielonej torfowiska występują: bobrek trójlistkowy, siedmiopalecznik błotny, turzyce: dzióbkowata, pospolita, prosowata i zastrzona, mietlica psia, fiołek błotny, sit rozpięzchły, wierzbownica błotna, przytulia bagienna, tojeść pospolita, komonica błotna, wąkrota zwyczajna, wełnianka wąskolistna, czermień błotna i pałka szerokolistna.** Miejscami większym udziałem odznacza się trzęślica modra. Na powierzchni torfowiska obserwuje się wkraczanie brzozy, sosny i krzewów wierzby.

W przypadku jednej działki sąsiadującej z jeziorem Rybiec nr 148 obręb ewidencyjny Podwilczyn stwierdzono występowanie gatunku inwazyjnego z rodziny rdestowców.

W ramach ochrony cennych gatunków występujących w sąsiedztwie jeziora zaplanowano działania zwalczania gatunku inwazyjnego. Działania te mają na celu ochronę torfowiska przejściowego występującego na północny – zachód od przedmiotowego jeziora.

Zdjęcie 6. Jezioro Rybiec.

Źródło: Zasoby Wnioskodawcy.

Lokalizacja - obszar Jeziora Dobrskiego

Jezioro Dobrskie (m. Dobra) położone jest na Pojezierzu Zachodniopomorskim, na Wysoczyźnie Polanowskiej (wysoczyzna morenowa) w zlewni rz. Łupawy, nad którym w południowej części jego brzegów położona jest miejscowość Dobra. **Obszar objęty interwencją położony jest w granicach otuliny Parku Krajobrazowego Dolina Słupi**, poza obszarami Natura 2000, lecz w niewielkiej odległości od – **Obszary Natura 2000: Dolina Słupi PLH 220052, Dolina Łupawa PLH 220036 oraz Dolina Słupi PLB 220002**. Samo jezioro jest niewielkim (22,5 ha) zbiornikiem rynnowym o głębokości średniej nieco poniżej 5 metrów i głębokości maksymalnej rzędu 12 m. Jego zlewnię stanowią lasy i pola uprawne. Średnia przejrzystość wód jeziora wynosi około 2 metrów. Stężenie substancji biogenicznych w jeziorze Dobra silnie skorelowane jest z przemiennymi cyklami stagnacji i cyrkulacji wód, a stan troficzny jeziora określany jest jako mezoeutroficzny. Ze względu na swoje parametry morfometryczne (niski iloraz objętości jeziora i długości linii brzegowej) oraz niewielki procent stratyfikacji wód w okresie stagnacji **jezioro jest słabo odporne na działanie czynników zewnętrznych**. Jezioro Dobrskie jest ciekawym miejscem ze względu na występującą tutaj roślinność. Jest prawdziwą oazą ciszy i spokoju z piękną roślinnością - **jest prawdziwą perełką przyrodniczą, z gatunkiem wskaźnikowym dla cennych i bardzo czystych jezior lobeliowych – brzeżycą jednokwiatową *Littorella uliflora*** Bogate w wiele gatunków cennych ryb jak: szczupak, leszcz, węgorz, okoń. W chwili obecnej jezioro użytkowane jest jako kąpielisko²².

---

²² Wszystkie opisy terenów wokół jezior pochodzą z zasobów Parku Krajobrazowego Dolina Słupi

Zdjęcie 7. Jezioro Dobra.

Źródło: *Zasoby Wnioskodawcy*

Zdjęcie 8. Jezioro Dobra.

Źródło: *Zasoby Wnioskodawcy*.

Teren planowanej inwestycji znajduje się w okolicach wsi Dobra. Dominującym elementem wokół krajobrazu jeziora są liczne wzniesienia z polami uprawnymi, pastwiskami zwartymi kompleksami leśnymi oraz małymi śródpolnymi lasami. Omawiane działki leżą poza obszarami objętymi ochroną na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134, z późn. zm).

Najbliżej położone obszary Natura 2000 to:

- 2,2 km na południe Dolina Słupi PLH 220052,
- 4,6 km na północny wschód Dolina Łupawa PLH220036,
- 6,6 km na południe Dolina Słupi PLB220002.

Pozostałe obszary objęte ochroną na podstawie ww. ustawy to leżący ok. 6,6 km na południe Park Krajobrazowy Dolina Słupi.

Mając na uwadze liczebność gatunków w obszarze planowanego przedsięwzięcia w ramach inwestycji zaplanowano budowę sztucznych miejsc lęgowych (budki lęgowe) w celu wspomagania rozmnażania się gatunków na stanowiskach naturalnych, jako jednej z metod czynnej ochrony in situ, czyli w miejscu naturalnego występowania przedmiotu ochrony.

Dla gatunków gniazdujących w dziuplach lub wykrotach zagrożenie potencjalne oprócz płoszenia, stanowi niedobór dziupli lęgowych z powodu zmniejszenia udziału drzew w wieku rębnym i starszym, w których zazwyczaj dzięcioły wykuwają dziuple lub też w wyniku ich usuwania podczas wycinki drzew. Czynny program ochrony polegał będzie na montowaniu budek lęgowych dla ptaków w celu poprawy jakości siedliska tych gatunków, gdyż zgodnie z dokumentacją przygotowaną w ramach oceny oddziaływania na środowisko dla sąsiedniej lokalizacji stwierdzono występowanie gatunki będące przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000, Dolina Słupi PLB2220002 (ok. 6,6 km od planowanej inwestycji.). Występującymi gatunkami były batalion *Philomachus pugnax*, bielik *Haliaeetus albicilla*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, błotnia zbożowy *Circus cyaneus*, bocian biały *Ciconia ciconia*, czapla biała *Egretta alba*, dzięcioł czarny *Dyrocopus smartius*, gąsiorek *Lanius collurio*, lerka *Lullula arborea*, łączak *Tringa glareola*, rybitwa czarna *Chlidonias nigra*, siewka złota *Pluvialis apricaria*, trzmielojad *Pernis apivorus*, żuraw *Grus grus*. Najliczniej obserwowane: szpak *Sturnus vulgaris*, ziemba *Fringilla coelebs*, trznadla *Emberisa citrinella*.

Obszar Gminy Damnica

Planowana operacja realizowana będzie w województwie pomorskim, powiecie słupskim, na terenie gminy Damnica, w miejscowości Strzyżyno, obręb geodezyjny Strzyżyno, dz. Nr 158.

Zdjęcie 9. Lokalizacja operacji w Strzyżynie.

Źródło: Zasoby Wnioskodawcy.

Miejscowość jest odrębnym sołectwem, jednym z 18 na terenie Gminy Damnica.

Strzyżyno jest położone w odległości około 12 km od centrum administracji gminnej w Damnicy oraz 26 km od miasta Słupsk. Leży nad rzeką Łupawą, przy szlaku kolejowym Słupsk – Lębork – Gdańsk.

Działka, na której jest planowana inwestycja jest zlokalizowana w odległości ok. 6 m od granicy obszaru NATURA 2000 – Dolina Łupawy PLH220036.

Pomniki przyrody usytuowane na terenie sołectwa Strzyżyno:

- Lipa drobnolistna, obwód 515 cm, pierśnica 171 cm, wys. 21 m, teren prywatny – dz. nr 144,
- Dąb szypułkowy, obwód 416 cm, pierśnica 138 cm, wys. 22 m, teren prywatny – dz. nr 146.

Najcenniejszy przyrodniczy zasób miejscowości gwarantujący ochronę jej bioróżnorodności, stanowią lasy. Ogromnym bogactwem jest też przepływająca przez teren sołectwa rzeka Łupawa. Jest to bardzo interesująca rzeka, która kończy swój bieg w jeziorze Gardno, należącym do Słowińskiego Parku Narodowego. Spływ Łupawą jest godną polecenia przygodą dla kajakarzy. Turystyka kwalifikowana w postaci spływów kajakowych w biegu tej rzeki jest bardzo popularną formą spędzania wolnego czasu zarówno wśród turystów jak i mieszkańców regionu. W granicach oddziaływania przedsięwzięcia występują siedliska ujęte w zał. I Dyrektywy siedliskowej: łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (siedlisko 91E0 – 0,15 ha), kwaśna buczyna niżowa (9110 – 1,96 ha). W obszarze występują gatunki zwierząt podlegające ochronie, ujęte w Załączniku II Dyrektywy siedliskowej – bóbr europejski *Castor fiber*, trzaska grzebieniasta *Triturus cristatus* oraz wydra *Lutra lutra*, a także gatunki ryb – minóg strumieniowy *Lampetra planeri*, minóg rzeczny *Lampetra fluviatilis*, łosoś atlantycki *Salmo salar*, koza *Cobitis teneia*, głowacz białopłetwy *Cottus gobio*.

Rosnące zainteresowanie wypoczynkiem i rekreacją niesie za sobą również rosnące zagrożenie dla zasobów środowiskowych. Rozprzestrzenianie się stale rosnącej grupy turystów – kajakarzy niesie za sobą postępujący proces ubożenia siedlisk i gatunków szczególnie cennych. Dlatego zidentyfikowano potrzebę przekierowania turystów w wyznaczone i atrakcyjne dla nich przestrzenie.

Również istotne będzie podjęcie działań, dzięki którym naturalne lokalizacje gniazdowania i żerowania ptaków chronionych, ograniczone turystycznym wykorzystaniem obszaru rzeki, zostaną zrekompensowane przez zwiększenie miejsc przystosowanych do łągu i żerowania.

Obszar Gminy Kobylnica

Obecnie tereny objęte inwestycją, w większości nie są zagospodarowane. W Kobylnicy i Słonowicach znajdują się na terenach zagospodarowanych obiektami użyteczności publicznej stanowiących własność gminy. W pozostałych miejscowościach działki, na których zlokalizowano miejsca postoju na trasach turystycznych przeznaczone są na infrastrukturę rekreacyjno-wypoczynkową lub znajdują się przy terenach sportowo – rekreacyjnych w poszczególnych miejscowościach.

Głównym celem realizacji inwestycji ukierunkowującej ruch turystyczny na obszarach cennych przyrodniczo narażonych na niekontrolowaną negatywną presję turystów oraz skanalizowanie ruchu turystycznego poprzez zagospodarowanie terenów 7 turystycznych szlaków rowerowych i pieszych jest konieczność ochrony cennych gatunków roślin.

Planowana inwestycja w miejscowości Łosino, gdzie zaplanowano dwie lokalizacje miejsc postojowych (dz. nr 227 oraz dz. nr 643/6) znajdują się na terenie Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk „Dolina Słupi” (PLH220052) oraz Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków „Dolina Słupi” (PLB220002). Na tych terenach występuje gatunek byliny należący do rodziny storczykowatych – Podkolan zielonawy (*Platanthera chlorantha*). W Polsce występuje na całym obszarze, zarówno na niżu jaki i w niższych położeniach górskich, ale jest rośliną rzadką

i podlega ochronie. Od roku 2014 wpisany na listę gatunków roślin objętych ochroną częściową. Preferuje wilgotne łąki i polany.

Z uwagi na niewielkie rozmiary jest narażony na wydeptywanie. W bezpośrednim sąsiedztwie obydwu lokalizacji oprócz rowerowych i pieszych tras turystycznych przebiega również cieszący się bardzo dużą popularnością szlak kajakowy. Dlatego ważne jest podjęcie działań polegających na organizowaniu miejsc postojowych na trasach turystycznych, w celu zapobiegania niekontrolowanej eksploracji turystów.

W miejscowości Lubuń, znajdującej się na terenie Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków „Dolina Słupi” (PLB220002) oraz w odległości 0,97 km od Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk „Dolina Słupi” (PLH220052) również zaplanowano miejsce postoju. W tej lokalizacji zaplanowano przystanek na rowerowych trasach turystycznych, które swój przebieg mają na terenie występowania gatunku należącego do rodziny storczykowatych – Kruszczyk rdzawoczerwony (*Epipactis atrorubens*). Dlatego też w ramach przedsięwzięcia zaplanowano miejsce postoju poza obszarem występowania gatunku objętego częściową ochroną.

W miejscowości Ściegnica znajdującej się w odległości ok. 2,10 km od Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk „Dolna Wieprzy i Studnicy” (PLH220038) zaplanowano „start i metę” znajdujących się w miejscowości tras turystycznych. Jedna z tras Nordic Walking przebiegająca na tym terenie sąsiaduje z siedliskiem 7140 torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria* – *Caricetea nigrae*) – jest to siedlisko wybitnie wrażliwe na zmiany stosunków wodnych i troficznych, zanieczyszczenia chemiczne, zmiany odczynu i wydeptywanie. Obszar realizacji operacji położony jest w niewielkiej odległości od obszaru chronionego.

Na obszarze objętym projektem zidentyfikowane zostały **liczne siedliska gatunku inwazyjnego tj. Barszczu Sosnowskiego, w obszarze miejscowości: Kobylnica, Słonowice, Łosino, Dobrzęcino, Komorczyń, Sycewice.**

Obszar Gminy Słupsk

W ramach realizacji projektu planuje się ochronę obszarów cennych przyrodniczo na terenie Gminy Słupsk przed inwazją barszczu Sosnowskiego. Zapobieganie rozprzestrzeniania się Barszczu Sosnowskiego na obszary chronione w Gminie Słupsk tj.:

- Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Bruszkowskie bagno,
- Otulina parku krajobrazowego Dolina Słupi,
- Obszar natura 2000 PLB220002, obszar ptasi w granicach parku,
- Zespół przyrodniczo-krajobrazowy kraina w kratę w dolinie moszczeniczki,
- Obszar siedliskowy natura 2000 Dolina Słupi PLH220052.

Specjalny obszar ochrony siedlisk "Dolina Słupi" (PLH220052) obejmuje rzekę Słupię od Sulęcyna do jej ujścia do morza w Ustce oraz większość jej dopływów, którym w Głobinie na terenie Gminy Słupsk jest rzeka Głażna.

W samym korycie rzeki oraz na jej brzegach występują siedliska wymienione w Dyrektywie Siedliskowej. Są to siedliska bardzo ważne dla cennej fauny i flory. Na szczególną uwagę i podkreślenie zasługuje:

- 3260 nizinne i podgórskie rzeki ze zb. włosieniczników,
- 6430 nizinne ziołorośla nadrzeczne i okrajkowe,
- 6510 łąki świeże użytkowane ekstensywnie,
- *91E0 lasy łęgowe, będące siedliskami wielu gatunków roślin i zwierząt wymienionych w załączniku I i II Dyrektywy Siedliskowej,

dla których dużym zagrożeniem jest ekspansywne rozprzestrzenianie się Barszczu Sosnowskiego (w tym zarastanie siedlisk) na terenie Natura 2000 wokół miejscowości Głobino, w Otulinie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” wokół miejscowości Warblewo oraz wokół Zespołów Przyrodniczo - Krajobrazowych w miejscowościach Swołowo, Redęcina na terenie Gminy Słupsk.

Oprócz tego barszcz będzie usuwany w obrębach miejscowości Stanięcino, Redzikowo, Wieszyno, Strzelino, Bruskowo Wielkie. Powierzchnia, na której rośnie Barszcz Sosnowskiego na terenie Gminy Słupsk to ok. 5,30 ha – wyniki ustalone po wykonanej inwentaryzacji z 2015 r. Aktualnie Barszcz Sosnowskiego nie rośnie jeszcze bezpośrednio w granicach wszystkich wymienionych terenów objętych ochroną, lecz w większym stopniu w sąsiedztwie tych obszarów chronionych. Barszcz Sosnowskiego rośnie na terenie ok. 60 działek geodezyjnych – wykaz w inwentaryzacji Barszczu Sosnowskiego na terenie Gminy Słupsk z 2015 r.

Natomiast działania czynnej ochrony gatunkowej Bruskowskiego Bagna będą realizowane poprzez niedopuszczenie do zarośnięcia pobliskiego stawu i w konsekwencji utrzymanie stanu i ilości wody na odpowiednim poziomie. Bruskowskie Bagno zgodnie z decyzją Wojewody Pomorskiego jest terenem chronionym. Podjęta decyzja o ochronie przedmiotowego terenu ma na celu ochronę wartości przyrodniczych i krajobrazowych torfowiska wysokiego, stanowiącego lokalną ostoję bioróżnorodności oraz zachowanie stanowisk chronionych, rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Staw w miejscowości Bruskowo Wielkie jest zbiornikiem wodnym opartym na opadach atmosferycznych i spływach powierzchniowych wód opadowych z terenów biologicznie czynnych okalających staw (tereny wokół miejscowości Bruskowo Wielkie).

Ten teren i znajdujące się na nim rośliny i zwierzęta podlegają szczególnej ochronie - dawniej wydobywano tam torf, teraz znajdują się potorfia, które powstały, kiedy w niecce po wybraniu torfu zebrała się woda. Teren ten nie jest już pierwotnym torfowiskiem, ale obecnie podlega ochronie i nie można na nim prowadzić żadnej gospodarki leśnej. Na Bruskowskim Bagnie można spotkać wiele unikatowych gatunków roślin. Jednym z nich jest tzw. bagno zwyczajne. Roślina ta, niegdyś służyła jako naturalny środek przeciw molom. Obecnie jest pod całkowitą ochroną, a jej zrywanie jest zagrożone grzywną. Inne chronione rośliny i zwierzęta, występujące na terenie Bruskowskiego Bagna to m.in. wrzosiec, owadożerna rosiczka, a z ptaków żurawie, myszołowy, dzięcioł czarny, skowronek borowy i brodziec samotny, je najczęściej można tam zaobserwować. Obecnie priorytetem jest utrzymanie tego terenu w niezmienionym stanie i działania zmierzające do zatrzymania wody. Notowane są co roku jej ubytki, więc istnieje niebezpieczeństwo, że te tereny, z braku dostatecznej ilości wody są zagrożone wysychaniem. Bruskowskie Bagno jest pod szczególną ochroną i w rozporządzeniu wojewody pomorskiego są wymienione działania, których nie można wykonywać na jego terenie. To między innymi niszczenie, przekształcanie obszaru, wylwanie gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych, wydobywanie do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych i umieszczania tablic reklamowych.

Na zachód od zbiornika wodnego w Bruskowie Wielkim znajduje się Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Kraina w Kratę w Dolinie Rzeki Moszczeniczki”, przez którego obszar przepływa rzeka „Moszczeniczka”, która jest dopływem rzeki Wieprzy. Moszczeniczka wraz z jej źródłiskami jest siedliskiem unikatowych roślin oraz miejscem rozrodu ryb łososiowatych (pstrąg potokowy *Salmo trutta* m. *fario*, troć wędrowną *Salmo trutta* m. *trutta*, łosoś atlantycki *Salmo salar*).

Obszar Gminy Ustka

Planowana operacja realizowana będzie w miejscowościach Dębina oraz Poddąbie. Obie miejscowości, zlokalizowane są na wybrzeżu Bałtyku, co w znaczący sposób determinuje nagromadzenie ruchu turystycznego w okresie sezonu wakacyjnego. Dębina i Poddąbie położone są w przestrzeni specjalnego obszaru ochrony siedlisk Klify Poddębskie (kod obszaru PLH220100). Obszar, na którym realizowane będą ciągi piesze to tereny leśne, położone w bliskiej odległości od brzegu morskiego. Planowane utwardzenia ciągów pieszych prowadzone będą po istniejących duktach (drogach) leśnych, prowadzących do istniejących zejść na plażę.

Omawiany teren zlokalizowany jest na obszarze chronionym, który obejmuje klifowy i wydmy brzeg Bałtyku między Orzechowem a Rowami oraz fragment kompleksu leśnego i wydmy parabolicznych na jego zapleczu. Brzeg klifowy zróżnicowany jest wysokościowo od 5 do 35 m n.p.m. Występują to zarówno odcinki klifu martwego, jak i żywego. Klif zbudowany kolejno z szarej gliny zwałowej, piasków mierzejowych oraz młodoholocenijskich torfów i gleb kopalnych w zachodniej części przykrytych piaskami eolicznymi. Omawiany odcinek wybrzeża stanowi jeden z najaktywniejszych klifów na południowym wybrzeżu Bałtyku. Według danych archiwalnych brzeg na wschód od Ustki cofnął się w latach 1862-1938 o 150 cm (w tempie ok. 2 m/rok). W latach 1960-1978 dolna podstawa klifu cofnęła się o 32 m. Brzeg wydmy jest dość niski, miejscami z wykształconymi inicjalnymi stadiami wydmy białej i wydmy szarej. Na zapleczu klifu zlokalizowanych jest kilka wydmy parabolicznych, do niedawna ruchomych. Ostoja obejmuje dość silnie zróżnicowane spektrum siedliskowe, obok siedlisk oligotroficznym występują tu także relatywnie żyzne siedliska buczyn, grądów i łągów.

W skali polskiego wybrzeża, ostoja obejmuje unikatową strukturę brzegu morskiego z sąsiadującymi odcinkami klifowymi i wydmy. Na szczególną uwagę zasługują utwory eoliczne (do niedawna ruchome wydmy paraboliczne) na zapleczu klifu. Piaski akumulacji morskiej przykrywają też zachodnią część klifu (odcinek od Orzechowa do Poddębna). Pod względem siedlisk przyrodniczych dominującą rolę odgrywają zbiorowiska kwaśnych buczyn (zlokalizowane miejscami na zawietrznych stokach wydmy parabolicznych) i nieźle zachowane nadmorskie bory bażynowe. Niewielkie powierzchnie zajmują wydmy białe i fragmenty ich stadiów inicjalnych oraz wydmy szare. W zagłębieniach międzywydmowych powstałych w nieckach deflacyjnych zlokalizowane są zbiorowiska borów i brzeziny bagiennych. Występują tu także fragmenty siedlisk grądów i łągów. Ostoja stanowi miejsce występowania szeregu gatunków roślin rzadkich i ginących w regionie, oraz objętych ochroną prawną.

Główne zagrożenia o indygenacie antropogennym dla ostoji stanowią turystyka pobytowa, piesza i rowerowa oraz prace związane z obroną przed aktywnością morza i ochroną wybrzeża. Pewien wpływ na ostoję ma też gospodarka leśna, szczególnie próby zalesienia wydmy, a także dawniejsze osuszanie siedlisk hydrogenicznym. Z zagrożeń naturalnym wymienić należy aktywność morza, która ukształtowała obecny obraz środowiska przyrodniczego, ale jednocześnie stanowi czynnik destabilizujący. Efektem działalności abrazyjnej jest m.in. dość duże tempo niszczenia klifu w okolicach Poddębna.

SOO Klify Poddębskie położone są w obrębie obszaru chronionego krajobrazu "Pas pobraża na wschód od Ustki".

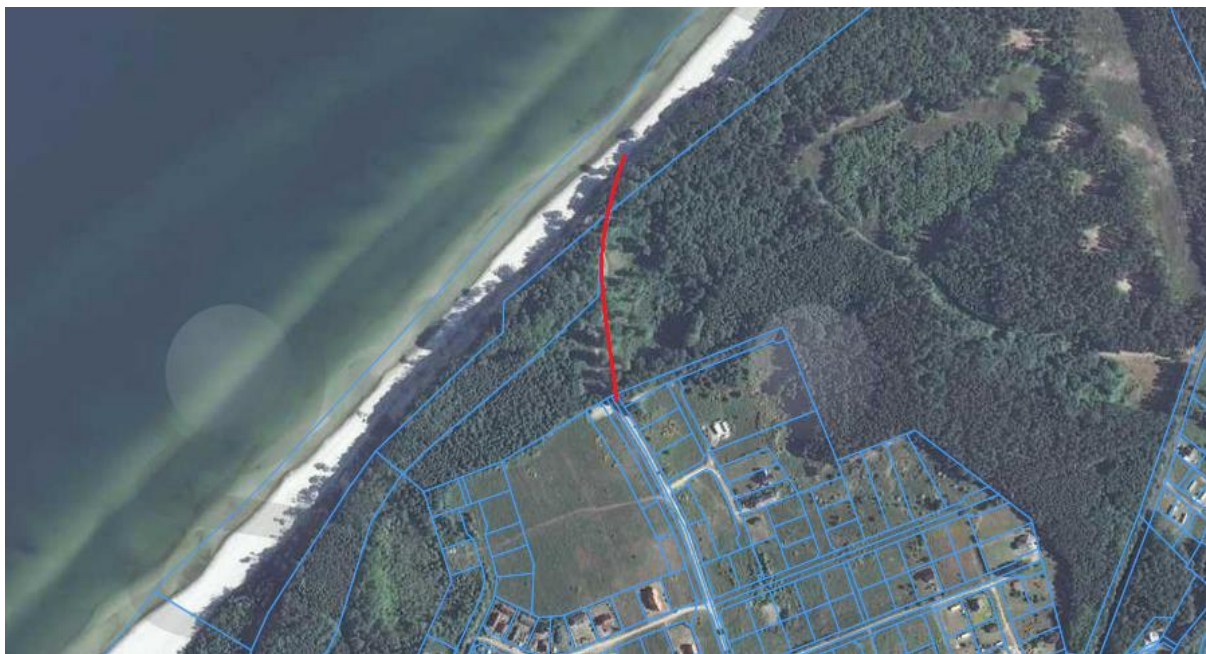
Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczym (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*):

- Klify na wybrzeżu Bałtyku,
- Inicjalne stadia nadmorskich wydmy białych,
- Nadmorskie wydmy szare*,
- Nadmorskie wydmy białe (Elymo-Ammophiletum),
- Lasy mieszane i bory na wydmy nadmorskich,
- Kwaśne buczyny (Luzulo-Fagenion),
- Żyzne buczyny (Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion),
- Grąd subatlantycki (Stellario-Carpinetum),
- Pomorski kwaśny las brzoźowo-dębowy (Betulo-Quercetum),
- Bory i lasy bagiennie (Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Pino mugo-Sphagnetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum i brzoźowo-sosnowe bagiennie lasy borealne)*,
- Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae, olsy źródłiskowe)*.

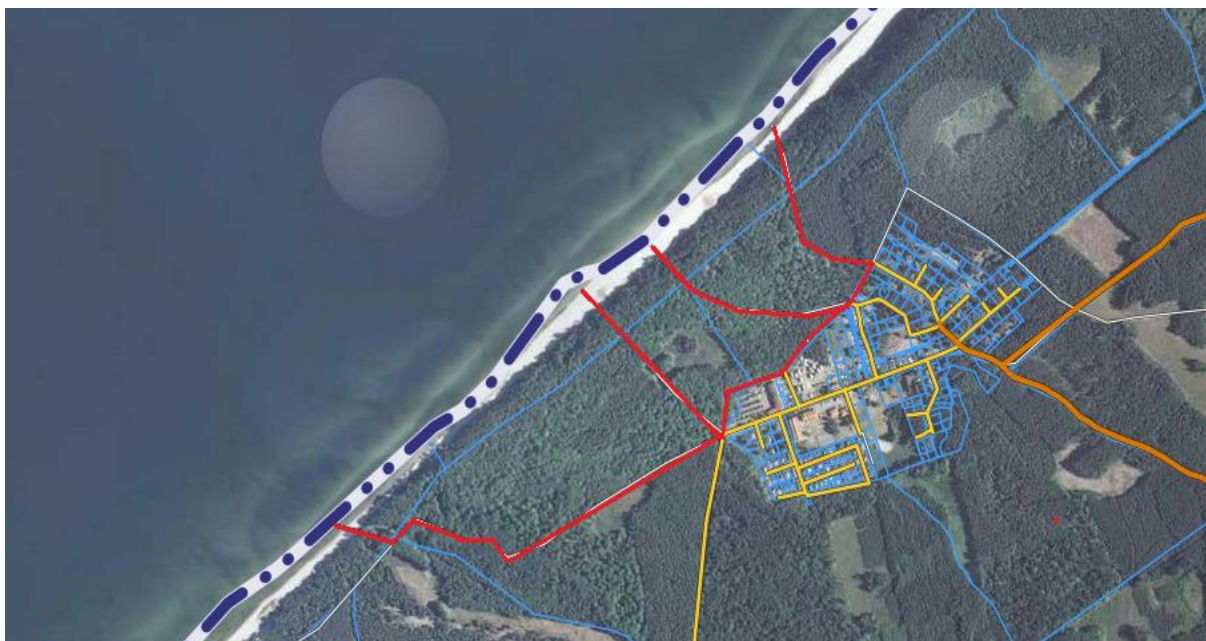
Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. siedliskowej), w tym gatunki priorytetowe(*) - *Inica wonna*.

Planowane działania, które obejmować będą czynną ochronę przyrody w postaci planowanych nasadzeń rokitnika zwyczajnego będą miały na celu reintrodukcję rodzimego gatunku rośliny chronionej w naturalnych siedliskach. Gatunek ten jest częściowo wypierany przez różę pomarszczoną, która rośnie jako gatunek inwazyjny, także zwykle zasiedla suche siedliska związane z brzegiem morskim, zwłaszcza wydmy i klify. Dlatego też w ramach projektu założono przeprowadzenie nasadzenia tej rośliny aby zwiększyć bioróżnorodność obszaru, które będą prowadzone w porozumieniu z Urzędem Morskim w Słupsku, który będzie prowadził ze swojej strony działania ograniczające rozprzestrzenianie się róży pomarszczonej.

Ponadto, z uwagi na specyficzny charakter obszaru, na którym realizowana będzie operacja – wybrzeże Bałtyku z unikatowym w skali całego kraju charakterem klifowym i obszarem chronionym Natura 2000 wymaga skanalizowania ruchu turystycznego, ukierunkowującego ruch turystyczny w określone miejsca udostępnione do ruchu w postaci ciągów pieszych oraz zejść na plażę. Ma to szczególne znaczenie nie tylko dla zachowania cennych walorów środowiskowych (w tym brzegu klifowego oraz szaty roślinnej), ale również dla zapewnienia bezpieczeństwa ludzi z uwagi na znaczące różnice poziomów grzbietu klifu i brzegu morskiego. W tym celu zbudowane są wyznaczone zejścia na plażę, zapewniające bezpieczne dojście z poziomu klifu na plażę. Budowa ciągów pieszych przez tereny leśne i pasa technicznego brzegu morskiego ukierunkuje ruch turystyczny i ograniczy antropopresję na obszar Natura 2000 z licznymi siedliskami przyrodniczymi oraz ograniczy wpływ czynnika ludzkiego na ostoje ptasie.

Rycina 22. Lokalizacja operacji w Dębnie.
Źródło: opracowanie własne

Rycina 23. Lokalizacja operacji w Poddąbiu.

Źródło: opracowanie własne

W regionie pomorskim, a tym samym na terenie gmin uczestniczących w projekcie, odczuwalna jest nasilająca się presja człowieka i rozwoju gospodarczego na środowisko naturalne. Obserwowany w ostatnich latach rozwój turystyki nie pozostaje bez oddziaływania na środowiska naturalne.

Wszystkie w/w zasoby sprawiają, że tereny gmin są atrakcyjne dla różnorodnych form wypoczynku indywidualnego i zbiorowego, uprawiania turystyki wodnej, rowerowej oraz pieszej, wędkowania, zbioru runa leśnego oraz szeroko pojętego wypoczynku weekendowego i agroturystyki.

Unikatowe, pod względem liczebności występowania cennych gatunków, obszary w chwili obecnej podlegają silnej antropopresji z uwagi na atrakcyjność tych lokalizacji pod względem turystycznym oraz rekreacyjnym. Potrzeba ludzka kontaktu z przyrodą, dostęp do akwenów jezior, bałtyckie plaże, obszary leśne bogate w owoce runa leśnego oraz zwierzynę, stanowią atrakcyjną przestrzeń dla mieszkańców, turystów, wędkarzy oraz myśliwych.

Ekspansja ludzi, którzy w bardzo dużej ilości przybywają w te rejony, powoduje postępującą degradację cennych obszarów oraz siedlisk flory i fauny. W większości nieświadomi tego faktu, ludzie korzystający z walorów środowiska naturalnego, dokonują zniszczenia cennych okazów roślin oraz siedlisk. Nieuporządkowane przestrzenie położone w rejonach jezior stają się losowo wybranymi lokalizacjami na miejsca pikników rodzinnych, spotkań towarzyskich i wypoczynku nad wodą. W wyniku tego typu zachowań następuje wzrastający proces wyniszczania szaty roślinnej tych cennych obszarów.

Na bazie powyższych wniosków rodzi się potrzeba podjęcia działań, które ukierunkowane będą na budowę i rozbudowę infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny na obszarach cennych przyrodniczo, w miejscach narażonych na największą i niekontrolowaną presję turystów. Efektem tych działań będą atrakcyjne obszary przyjazne dla turystów, które pozwolą ograniczyć niekontrolowane niszczenie cennych siedlisk. Istotnym elementem będzie również efekt edukacyjny, w ramach którego umieszczone zostaną również elementy infrastruktury edukacyjnej, informujące o cennych gatunkach spotykanych w danej lokalizacji oraz sposobach ich ochrony.

Pobudzenie prośrodowiskowych nawyków oraz odpowiedzialności za stan środowiska naturalnego jest jednakże utrudnione, ponieważ **ilość spotkań poświęconych edukacji**

ekologicznej jest niewystarczająca. Zatem konieczne jest zorganizowanie szkoleń – warsztatów z zakresu przyrody i ekologii, które będą angażować mieszkańców.

Konieczność edukacji ekologicznej i zapoznawanie się z otaczającą nas przyrodą powinno być wdrażane od najmłodszych lat. **Dlatego też przewidziano m.in. nasadzenia rodzimych roślin – rokitnika, które będzie realizowane pod opieką pracowników Urzędu Morskiego w Słupsku.** Nasadzenia te, w lokalizacjach wskazanych przez Urząd Morski w Słupsku, w pasie wydmy, będzie nie tylko działaniem edukacyjnym dla dzieci szkolnych, ale również czynną ochroną przyrody poprzez stabilizowanie brzegów morskich oraz zwiększenie populacji rodzimych gatunków roślin.

W przypadku rozmieszczania budek lęgowych dla ptaków ich lokalizację oraz typ budki a także działania polegające na wykaszaniu roślinności nad jeziorami skonsultowane zostanie ze specjalistami w dziedzinie ornitologii i botaniki.

1.2. Opis potrzeby realizacji projektu

Różnorodność biologiczna to niezwykle bogactwo otaczających nas ekosystemów, gatunków i genów – jest nie tylko wartością samą w sobie, ale również zapewnia szeroką gamę niezbędnych usług ekosystemowych: żywność, wodę słodką, zapylenie, ochronę przed powodzią itd. Nie można zapominać, że dobrobyt każdej populacji ludzkiej zależy całkowicie i bezpośrednio właśnie od usług ekosystemowych. Różnorodność biologiczna jest jednak w kryzysowej sytuacji. Dane Komisji Europejskiej pokazują, że prawie jedna czwarta dzikich gatunków w Europie jest zagrożona wyginięciem, a większość ekosystemów uległa degradacji do takiego stopnia, że nie są już w stanie świadczyć wartościowych usług. Jeżeli nie wdrożymy skutecznych metod ochrony środowiska i bioróżnorodności to, jak wynika z badań przygotowanych na Kongres Bioróżnorodności w 2010 roku, do 2050 aż 11% terenów naturalnych może zniknąć z powierzchni Ziemi. Tempo spustoszeń w środowisku jest zaskakujące. Badania wykazują np., że liczba gatunków ptaków w Polsce w ostatnim 30 - leciu spadła o 25%. Degradacja bioróżnorodności oznacza ogromne straty społeczne i gospodarcze dla UE.

Rozmaitość wielogatunkowych układów przyrodniczych, tj. ekosystemów i krajobrazów pełni funkcje zarówno genetyczne, zachowując gatunki zagrożone wyginięciem, ale też rolnicze i ekologiczne. Człowiek musi chronić bioróżnorodność, ponieważ wpływa ona na jakość powietrza, reguluje klimat, reguluje obieg wody, utrzymuje jakość gleby, wpływa na zapylenie, obieg składników pokarmowych, ma funkcje zaopatrzeniowe i kulturowe (etyczne, edukacyjne, duchowe) a w zakresie rolnictwa jest niezbędna do podtrzymania funkcji procesów ekologicznych, które zapewniają żywność i produktywność ekosystemów rolniczych.

Egzystencjalna potrzeba kontaktu człowieka z przyrodą warunkuje wiele zachowań ludzkich. W związku z tym następuje nieunikniona ingerencja człowieka w środowisko naturalne. Najbardziej spektakularnymi przejawami tego oddziaływania na środowisko naturalne są procesy urbanizacji obszarów, które wcześniej nie podlegały procesom zabudowy. W wyniku działań ludzi zmieniane są koryta rzek, budowane są konstrukcje piętrzące cieków wodnych, tworzone są ciągi dróg i autostrad oraz wiele innych konstrukcji zmieniających obraz krajobrazu i środowiska naturalnego. Dokonujący się od końca XIX wieku i trwający niemal nieprzerwanie proces industrializacji doprowadził do trwałych i nieodwracalnych zmian w środowisku naturalnym. Dziś, w XXI wieku, na skutek działalności ludzkiej mówi się o postępującym procesie zmian klimatycznych prowadzących do efektu cieplarnianego.

Prowadzone badania i obserwacje środowiska naturalnego wskazują na postępujący proces antropopresji środowiska naturalnego. Można na ten proces patrzeć w skali globalnej, ale dotyczy on również skali lokalnej, którą można obserwować niemal w zasięgu ręki. **Rosnące w okolicach jezior, rzek i nad wybrzeżem Bałtyku wysypiska śmieci i dzikich miejsc palenia ognisk, niszczone roślinność przy okazji szukania coraz bardziej atrakcyjnych miejsc plażowania i biwakowania powodują często nieodwracalne szkody w cennych obszarach.**

Ogólny wzrost zainteresowania wypoczynkiem na łonie natury oraz brak bazy turystycznej dla potrzeb społeczeństwa powoduje przypadkowe niszczenie miejsc cennych przyrodniczo.

Ludzie, zgodnie z wpisana w swą naturę ciekawością świata, od zawsze poszukiwali przygód, niezwykłych miejsc lub możliwości kontemplacji piękna. Kiedyś turystyka była przywilejem nielicznych. Od niedawna coraz dostępnejsze stają się oferty turystyczne zorientowane na wypoczynek i regenerację sił. Czas wolny od pracy, dzięki rozwojowi gospodarczemu, przekształcił się w szeroko rozumianą konsumpcję. Turystyka zaczęła przyjmować charakter masowy. Niekontrolowany rozwój różnych form turystyki powoduj degradację miejsc cennych przyrodniczo.

Dlatego wskazana jest koncentracja ruchu turystycznego na wydzielonych i odpowiednio przygotowanych miejscach, które poprzez swoje zagospodarowanie ograniczą nielegalny i dziki wypoczynek. Tylko kontrolowany ruch turystyczny, przekierowywany z miejsc narażonych na największą i niekontrolowaną presję turystów, w miejsca do tego przygotowane, pozwoli nam chronić zasoby i walory przyrodnicze oraz ograniczyć zgubną dla środowiska antropopresję.

Niezbędnym warunkiem w tej perspektywie, w osiągnięciu zrównoważonego rozwoju jest tworzenie atrakcyjnej turystycznie i rekreacyjnie infrastruktury, która będzie równocześnie przyjazna środowisku naturalnemu. Zastosowanie kanalizowania ruchu turystów oraz osób wypoczywających na cennych środowiskowo obszarach na z góry wyznaczone przestrzenie oraz prowadzona edukacja w tym zakresie, przyczyni się do znaczącego ograniczenia negatywnego oddziaływania ludzi na te obszary.

Dlatego też konieczne jest wykreowanie wartości dodanej w postaci infrastruktury, która swoją atrakcyjnością będzie przyciągać potencjalnych użytkowników. Dzięki stworzonym warunkom sprzyjającym wypoczynkowi, zostanie oddalona potrzeba szukania alternatywnych, mniej atrakcyjnych przestrzeni na wypoczynek. W procesie tym konieczny będzie również proces edukacji i wychowania społeczeństwa, które będzie korzystać z powstałej infrastruktury. Niewystarczająca edukacja ekologiczna oraz złe nawyki doprowadzały przez lata do zdeformowania, a często do zniszczenia cennych obszarów. Zmiana postaw oraz zachowań wymaga podjęcia działań edukacyjnych, które w otwartej formule w przyswajalny sposób będą przekazywały wiedzę o cennych środowiskowo obszarach, gatunkach oraz siedliskach stanowiących nieocenioną wartość terenów objętych projektem.

Podejmowane do chwili obecnej działania zmierzające do tworzenia przyjaznej infrastruktury, z uwagi na ograniczone środki oraz zakres, nie były w stanie sprostać oczekiwaniom i nie spełniły swojej roli.

Budowana infrastruktura oraz mała architektura z biegiem lat utraciła swoją funkcjonalność, a przez wpływ czasu oraz czynniki środowiskowe często również atrakcyjność. Brak rozwiniętej infrastruktury oraz niszcząca z biegiem czasu istniejąca zabudowa o charakterze wypoczynkowym nie jest w stanie ograniczyć nieuporządkowanego wpływu antropogenicznego na obszary cenne środowiskowo.

Prowadzone badania i obserwacje wskazują również na potrzebę podejmowanie działań związanych z ograniczaniem rozwoju – rozprzestrzeniania się obcych i inwazyjnych gatunków. Gatunki inwazyjne, nie tylko fauna ale i flora stają się poważnym zagrożeniem dla rodzimych gatunków, ale mogą również wprost prowadzić najpierw do ograniczenia różnorodności biologicznej, a w dalszej perspektywie do nieodwracalnych zmian w ekosystemach. Taki ciąg zdarzeń może prowadzić w konsekwencji do poważnego zagrożenia również zdrowia i życia ludzi.

Dlatego też konieczne jest podejmowanie intensywnych działań, które ograniczą rozprzestrzenianie się gatunków inwazyjnych, szczególnie na obszarach cennych jako siedliska i gatunki chronione, lub też zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie.

W tej perspektywie ważną kwestią jest również troska o zwiększanie różnorodności biologicznej w perspektywie różnorodnych zagrożeń płynących ze strony człowieka oraz samej natury.

Diagnoza stanu aktualnego oraz prowadzone inwentaryzacje i bezpośrednie obserwacje pozwoliły na identyfikację potrzeb w poszczególnych lokalizacjach:

Na obszarze Gminy Dębica Kaszubska:

- W otoczeniu Jeziora Wiejskiego w Gałęzowie zidentyfikowano potrzebę oraz konieczność ograniczenia antropopresji na cenny obszar Natura 2000 Dolina Słupi (PLB220002) oraz teren Parku Krajobrazowego Dolina Słupi. Ważne jest przekierowanie ruchu turystycznego w celu ochrony cennych obszarów, w tym Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140), zlokalizowanego w otoczeniu jeziora Głębokiego położonego w pobliżu jeziora wiejskiego. Istotne jest też zwiększenie miejsc lęgu, wykaszenie obszaru z wywiezieniem biomasy od ostoi gatunku chronionego Derkacza (*Crex crex* A122),
- W otoczeniu jeziora Rybiec w Podwilczynie konieczne będą działania zmierzające do zwiększenia ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Słupi (PLB220002) oraz Parku Krajobrazowego Dolina Słupi. Szczególnej troski wymaga również siedlisko – Torfowisko przejściowe (7140) oraz chroniony gatunek – Gągoł (*Bucephala clangula*), który objęty jest w Polsce ochroną czynną. Identyfikacja rozprzestrzeniającego się gatunku inwazyjnego z rodziny rdestowców w otoczeniu tego cennego przyrodniczo obszaru determinuje potrzebę ingerencji w przestrzeni otoczenia samego jeziora ale również na obszarze zabudowań wiejskich, gdzie mieszkańcy sami przynosili do swoich ogródków gatunek inwazyjny,
- Dla zachowania gatunku wskaźnikowego dla cennych i bardzo czystych jezior lobeliowych - brzeżycy jednokwiatowej *Littorella uliflora*, konieczne będzie podjęcie działań, które ograniczą rozprzestrzenianie się użytkowników jeziora po całej jego przestrzeni. Znaczącą potrzebą jest wspomaganie rozmnażania poprzez zwiększenie ilości atrakcyjnych i przyjaznych miejsc lęgowych, których ilość znacząco się zmniejsza poprzez prowadzoną gospodarkę leśną oraz zmniejszanie się ilości drzew, w których mogą gniazdować w naturalnych warunkach ptaki chronione.

Na obszarze Gminy Damnica:

Analiza obszaru, który ma być objęty interwencją, wskazuje na stale rosnące wykorzystanie obszaru Natura 2000 Dolina Łupawy PLH 220036, jako przestrzeni turystycznej, szczególnie do uprawiania sportów wodnych – kajakarstwa. Rosnące zainteresowanie tą formą wypoczynku i rekreacji niesie za sobą również rosnące zagrożenie dla zasobów środowiskowych. Rozprzestrzenianie się stale rosnącej grupy turystów – kajakarzy niesie za sobą postępujący proces ubożenia siedlisk i gatunków szczególnie cennych. Dlatego zidentyfikowano potrzebę przekierowania turystów w wyznaczone i atrakcyjne dla nich przestrzenie.

Również istotne będzie podjęcie działań, dzięki którym naturalne lokalizacje gniazdowania i żerowania ptaków chronionych, ograniczone turystycznym wykorzystaniem obszaru rzeki, zostaną zrekompensowane przez zwiększenie miejsc przystosowanych do lęgu i żerowania.

Na obszarze Gminy Kobylnica:

Przeprowadzona inwentaryzacja przyrodnicza obszaru Gminy Kobylnica wskazała, że barszcz Sosnowskiego zajmuje powierzchnię przeszło 6,5 hektara na obszarze całej gminy. Roślina została sprowadzona w latach 70-tych do byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych (PGR) w celu sprawdzenia zastosowania jej w rolnictwie jako pasza dla zwierząt gospodarskich. Zamiast wysoko energetycznej paszy otrzymano bardzo agresywny chwast, który parzy przewody pokarmowe zwierząt gospodarskich, a oprócz tego stanowi duże zagrożenie dla całego środowiska naturalnego i ekosystemów oraz dla ludzi. Barszcz Sosnowskiego zwany również *Heracleum* stanowi ogromne zagrożenie dla fauny i flory. Rozprzestrzenia się, pochłaniając coraz większą przestrzeń, a duże szybko rosnące liście zasłaniają cenne światło

słoneczne, bez którego inne rośliny po prostu giną. W ten sposób barszcz może rozprzestrzenić się na setki hektarów tworząc zwarte łąny jednogatunkowych monokultur eliminując wszystkie inne gatunki roślin i wpływając w znaczny sposób na populację gatunków zwierząt.

Powyższe zagrożenia wskazują bezpośrednio na pilną potrzebę bezpośrednich działań związanych z ograniczeniem rozprzestrzeniania się tego gatunku inwazyjnego przez likwidację jego stanowisk oraz konieczność edukowania społeczeństwa w zakresie zagrożeń związanych z bezpośrednim kontaktem z tą rośliną.

Równie istotną potrzebą, która została zidentyfikowana jest konieczność ukierunkowania ruchu turystycznego, który związany jest z użytkowaniem tras turystycznych przebiegających przez obszary chronione. Zdiagnozowane obszary najbardziej zagrożone antropopresją na cenne siedliska i gatunki chronione zostały wytypowane do podjęcia działań inwestycyjnych związanych z utworzeniem atrakcyjnych przestrzeni zachęcających turystów do ich wykorzystywania a przez to do ograniczenia ich ekspansji na obszary cenne przyrodniczo.

Podjęte działania ukierunkowane zostaną na ochronę następujących walorów przyrodniczych:

Na obszarze miejscowości Ściegnica:

Obszar - Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Dolna Wieprzy i Studnicy” (PLH220038)
siedlisko 7140 torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio – Caricetea Nigrae)

Na obszarze miejscowości Łosino:

Obszar - Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Dolina Słupi” (PLH220052), Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Dolina Słupi” (PLB220002)
Gatunek - Podkolan zielonawy (Platanthera chlorantha)

Na obszarze miejscowości Lubuń:

Obszar - Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Dolina Słupi” (PLH220052)
Gatunek – Ols źródliskowy łęg olszowy 91EO

Na obszarze Gminy Słupsk

Podobnie, jak w przypadku Gminy Kobylnica, na obszarze Gminy Słupsk zidentyfikowano znaczne rozprzestrzenianie się gatunku inwazyjnego – barszczu Sosnowskiego. Zidentyfikowane lokalizacje tego gatunku wskazały na potrzebę zapobiegania rozprzestrzeniania się barszczu Sosnowskiego na obszary chronione w Gminie Słupsk tj, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Bruszkowskie Bagno, otulina Parku Krajobrazowego Dolina Słupi oraz obszar Natura 2000 PLB220002, obszar ptasi w granicach parku, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Kraina w Kratę w Dolinie Moszczeniczki oraz obszar siedliskowy Natura 2000 Dolina Słupi PLH220052.

Specjalny obszar ochrony siedlisk "Dolina Słupi" PLH220052 obejmuje rzekę Słupię od Sulęczyna do jej ujścia do morza w Ustce oraz większość jej dopływów, którym w Głobinie na terenie Gminy Słupsk jest rzeka Głaźna. W samym korycie rzeki oraz na jej brzegach występują siedliska wymienione w Dyrektywie Siedliskowej.

Kolejną potrzebą, która zdynamizowała działania ochronne, jest ochrona gatunkowa Bruszkowskiego Bagna poprzez niedopuszczenie do zarośnięcia pobliskiego stawu i w konsekwencji utrzymanie stanu i ilości wody na odpowiednim poziomie. Bruszkowskie Bagno zgodnie z decyzją Wojewody Pomorskiego jest terenem chronionym, w formie zespołu przyrodniczo – krajobrazowego „Bruszkowskie Bagno”. Obecnie priorytetem jest utrzymanie tego terenu w niezmienionym stanie i działania zmierzające do zatrzymania wody. Notowane są co roku jej ubytki, więc istnieje niebezpieczeństwo, że obszar ten, z braku dostatecznej ilości wody jest zagrożony wysychaniem. Zarastanie i wysychanie pobliskiego zbiornika

wodnego, który pełni funkcje retencyjną dla miejscowości Bruskowo Wielkie oraz bufor środowiskowy dla Bruskowskiego Bagna będzie procesem niekorzystnym z punktu widzenia ochrony siedlisk i gatunków w zespole przyrodniczo – krajobrazowym.

Na obszarze Gminy Ustka

Miejscowości Dębina i Poddąbie są małymi miejscowościami na terenie Gminy Ustka, które w trakcie sezonu letniego stają się obszarami o znaczącym obłożeniu turystycznym. Chęć wypoczynku nad morzem, kontaktu z przyrodą oraz szeroko rozumianą rekreacją powoduje masowy napływ ludności do tych małych miejscowości. Skutkiem tego jest zwiększenie ruchu w przestrzeni pomiędzy miejscowością a brzegiem morskim. Z uwagi na brzeg morski, o charakterystycznej formie klifów, wysiłkiem władz samorządowych zbudowane zostały wydzielone zejścia na plażę, które umożliwiają pokonanie znacznych różnic poziomów w celu dotarcia do plaży. Jednak aby dojść do tych miejsc konieczne jest przemieszczanie się przez tereny, które objęte są ochroną w formie obszaru Natura 2000 „Klify Poddębskie”(PLH220100).

W chwili obecnej istotnym problemem, identyfikowanym na obszarze objętym projektem, jest znaczące rozproszenie turystów i mieszkańców przemieszczających się w kierunku plaży. Niesie to za sobą powolne i stałe niszczenie cennych obszarów przyrodniczych. W wielu przypadkach, ze względu na brak świadomości, następuje niszczenie siedlisk cennych i chronionych roślin. Ostoje, w których gnieźdzą się, rozmnażają i żerują ptaki chronione w wyniku coraz większego przemieszczania się ludzi ulegają zmniejszeniu. Antropopresja na te obszary, z uwagi na rosnące zainteresowanie atrakcyjnymi obszarami w celach turystyczno – rekreacyjnych, jest coraz większa i wpływająca negatywnie na te obszary. Dlatego też konieczne jest podjęcie działań, które ograniczą niekontrolowany przepływ ludzi przez obszary cenne przyrodniczo. Skanalizowanie ruchu, poprzez utworzenie atrakcyjnych i przyjaznych dla ruchu ciągów pieszych, ograniczy niekontrolowany przepływ ludzi. Przełoży się to bezpośrednio na poprawę stanu środowiska naturalnego oraz na zwiększenie bezpieczeństwa ludzi, którzy zostaną skierowani do bezpiecznych zejść na plażę poprzez klify nadmorskie o znacznym zróżnicowaniu wysokości terenu.

Istotną kwestią w zakresie czynnej ochrony przyrody, również dla administracji morskiej odpowiedzialnej za ochronę brzegów morskich, jest potrzeba wzmocnienia różnorodności biologicznej w pasie nadmorskim, a szczególnie w przestrzeni linii brzegowej i wydm. Z uwagi na charakter brzegu morskiego w obszarze realizacji projektu – brzeg klifowy, zidentyfikowana została potrzeba podejmowania działań, które z jednej strony zwiększą różnorodność biologiczną a przy okazji będą prowadzić do zwiększenia stabilizacji tej formy brzegu morskiego. Dlatego istotne jest aby przez nasadzenia rodzimych gatunków roślin – np. rokitnika zwyczajnego. Roślina ta, która występuje tu w naturalnej formie, spełnia powyższe wymagania.

Na podstawie dokonanej diagnozy obszaru objętego projektem oraz w oparciu o doświadczenia Wnioskodawcy i Partnerów zidentyfikowano problemy, których wyeliminowanie bądź przynajmniej zmniejszenie przyniesie realizacja niniejszego projektu. Skala zaistniałych problemów wynika z wieloletnich zaniedbań w sferze infrastruktury oraz działań skierowanych na czynną ochronę przyrody, które mają swoje źródło w ograniczonych środkach budżetowych.

Poniżej przedstawiono analizę problemów Interesariuszy projektu w kontekście przedmiotu niniejszego projektu.

Tabela 13. Analiza interesariuszy

L.p.	Grupy Interesariuszy	Opis potrzeb i problemów
1.	Gminy uczestniczące w projekcie	<p>Z uwagi na nałożone zadania związane z obowiązkiem dbania o środowisko naturalne, ład przestrzenny oraz zrównoważony rozwój terenu gmin, problemy, z którymi borykają się gminy w kontekście omawianego projektu to:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Utrudnienia w realizacji zadań z zakresu ładu przestrzennego, 2. Obciążenia, w tym finansowe płynące z obowiązku ochrony przyrody i środowiska, 3. Obniżająca się atrakcyjność osiedleńcza 4. Konieczność podejmowania działań ograniczających niszczenie środowiska naturalnego, 5. Zagrożenia płynące z rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych, 6. Zniszczona ogólnodostępna infrastruktura turystyczno – rekreacyjna, 7. Niewystarczająca infrastruktura ukierunkowująca ruch turystyczny na określone ścieżki i tereny 8. Groźba utraty cennych środowiskowo siedlisk i obszarów.
2	Mieszkańcy	<p>Środowisko naturalne, szczególnie to o najwyższych walorach wśród których obszary leśne są dominującymi, stanowi nieocenioną wartość dobro narodowe, o które wszyscy powinni dbać oraz starać się działać w jego ochronie. W związku z powyższym dla mieszkańców gmin, którzy żyją w jego otoczeniu zidentyfikowane problemy w kontekście omawianego projektu to:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Niedostateczna wiedza w zakresie cennych walorów środowiska naturalnego otaczających terenów, 2. Ograniczona wiedza na temat sposobów ochrony środowiska naturalnego, 3. Utrudniony dostęp do atrakcyjnych przestrzeni rekreacyjnych, 4. Złe nawyki w zakresie korzystania z dóbr natury, 5. Niewystarczająca ilość wyznaczonych miejsc rekreacyjnych, 6. Niski stopień świadomości mieszkańców na temat zrównoważonego rozwoju i sposobów zapobiegania degradacji środowiska naturalnego.
3.	Organy odpowiedzialne za ochronę środowiska	<p>Z uwagi na nałożone zadania związane z ochroną środowiska naturalnego, edukacją przyrodniczą jak również dbałością o stan powierzonej infrastruktury, zidentyfikowano następujące problemy i potrzeby w kontekście omawianego projektu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Utrudnienia w realizacji zadań statutowych w zakresie prowadzenia działań ochronnych przyrody, 2. Postępująca degradacja cennych środowiskowo obszarów, 3. Niszczenie cennych gatunków roślin oraz siedlisk,
4.	PGL LP	<p>Z uwagi na nałożone zadania związane z prowadzoną gospodarką leśną, edukacją przyrodniczą jak również dbałością o stan powierzonej infrastruktury, problemy, z którymi borykają się Nadleśnictwa w kontekście omawianego projektu to:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Utrudnienia w realizacji zadań statutowych w zakresie prowadzenia edukacji przyrodniczej, 2. Znaczące straty w środowisku naturalnym lasów wynikające z presji ludzkiej, 3. Generowanie dodatkowych kosztów związanych z odtwarzaniem zniszczonej infrastruktury, 4. Znaczące straty w uprawach leśnych wynikające z pożarów, których źródłem jest nieodpowiedzialny użytkownik lasu,

		<ol style="list-style-type: none"> 5. Zaśmiecanie lasów, 6. Niszczenie runa leśnego, 7. Wprowadzanie obcych, dla danego środowiska gatunków roślin.
5.	Turyści	<p>Dynamiczny rozwój turystyki krajowej oraz zapotrzebowanie na usługi związane z wypoczynkiem w kontekście uwarunkowań geopolitycznych stawia wymagania z tym związane. Z tego tytułu, w kontekście niniejszego projektu, zidentyfikowane zostały następujące problemy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rosnące oczekiwania turystów w zakresie dostępu do atrakcyjnych przestrzeni pod kątem turystyczno - rekreacyjnym, 2. Niedostateczna informacja o cennych walorach środowiskowych obszaru gmin, 3. Niedostosowana infrastruktura wypoczynkowa, 4. Zanieczyszczane środowiska w wyniku nadmiernej antropopresji.
6.	RZGW/Urząd Morski w Słupsku	<p>Z uwagi na zarządzanie obszarem jezior i rzek i wód terytorialnych Morza Bałtyckiego oraz pasem technicznym leżących na terenie gmin uczestniczących w projekcie, organy te dotyczą następujące problemy związane z projektem:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Postępujący proces eutrofizacji jezior i stawów, 2. Postępujący proces niszczenia brzegów rzek oraz Morza Bałtyckiego, 3. Niszczenie i zaśmiecanie pasa wydmowego oraz technicznej linii brzegowej, 4. Konieczność podejmowania kosztownych zadań związanych z utrzymaniem gospodarki wodnej i ochrony brzegów w obszarze projektu, 5. Zwiększające się zagrożenie zanieczyszczenia wód,
7.	Szkoły i przedszkola	<p>Z uwagi na podstawy programowe poszczególnych jednostek edukacyjnych zidentyfikowane zostały następujące problemy związane z projektem:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ograniczony dostęp do pozaformalnych zajęć dotyczących wiedzy przyrodniczej i ekologicznej, 2. Utrudniony dostęp do ogólnodostępnej infrastruktury edukacji ekologicznej i przyrodniczej, 3. Niska świadomość o siedliskach i gatunkach chronionych,

Źródło: Opracowanie własne.

Zidentyfikowane problemy usystematyzowano według ich znaczenia i zakresu tematycznego, nadając im odpowiednio rangę: **problemu kluczowego, problemów głównych i szczegółowych.**

Na tej podstawie uznano, że **kluczowym problemem** jest: „**Degradacja środowiska naturalnego**”. Jego źródłem są „**Niezabezpieczone obszary przyrodnicze i krajobrazowe**”.

Nierozwiązanie problemu kluczowego w dłuższym okresie czasu niesie różne zagrożenia:

- Niszczenie miejsc cennych przyrodniczo – utrata częściowa lub całkowita siedlisk i gatunków,
- Zmniejszanie się obszarów o cennych walorach przyrodniczych (o cennych siedliskach i gatunkach),
- Utrata całych ekosystemów,
- Zachwianie równowagi biologicznej mogącej w dalszej perspektywie oddziaływać negatywnie na stan zdrowotny społeczeństwa.

Z problemu kluczowego wynikają **problemy główne**:

- Antropogeniczny proces niszczenia środowiska,
- Niska świadomość ekologiczna,

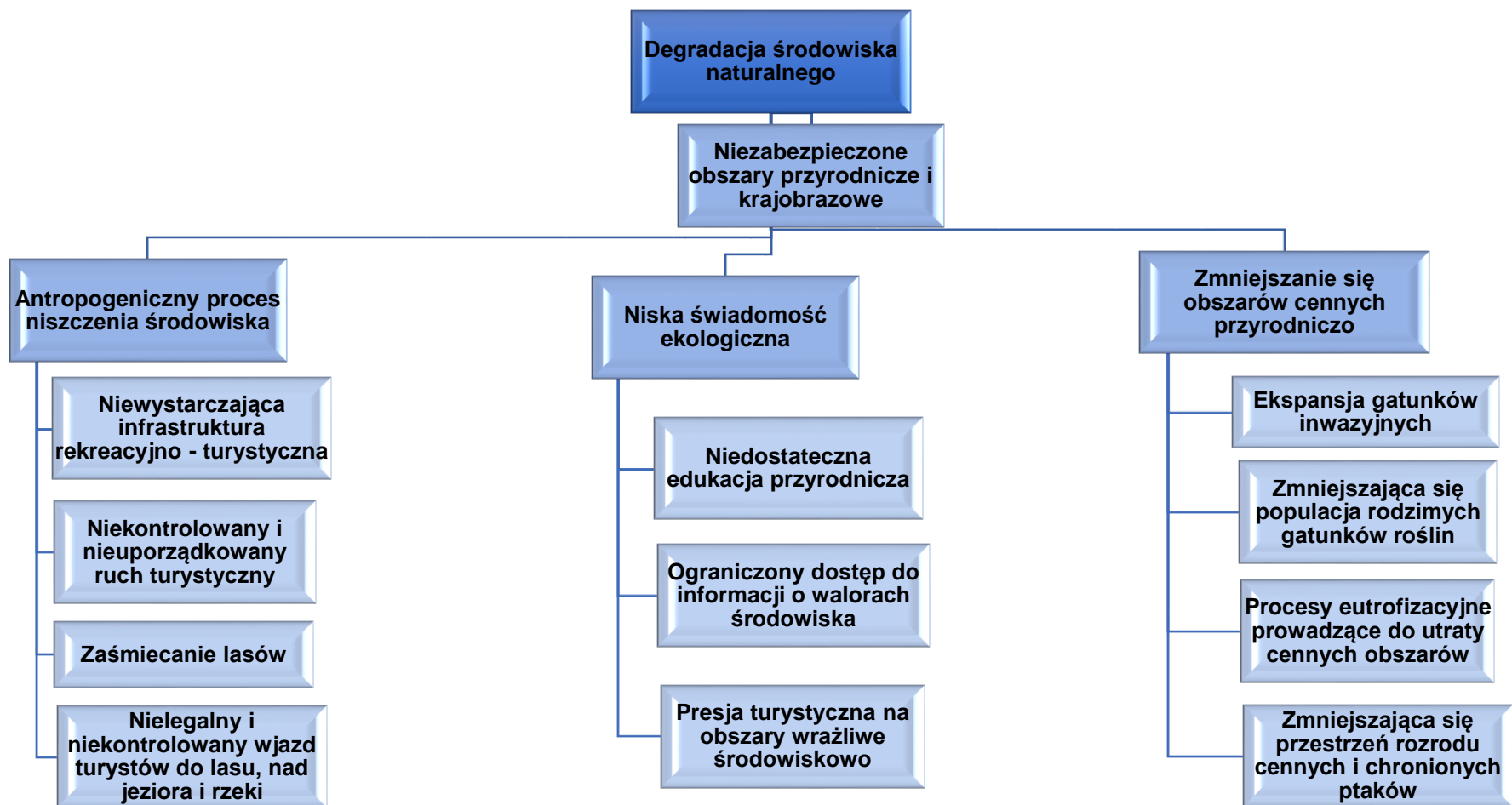

- Zmniejszanie się obszarów cennych przyrodniczo.

Problemy szczegółowe to:

- Niewystarczająca infrastruktura rekreacyjno - turystyczna,
- Niekontrolowany i nieuporządkowany ruch turystyczny,
- Złe nawyki w zakresie korzystania z dóbr natury,
- Zaśmiecanie lasów,
- Nielegalny i niekontrolowany wjazd turystów do lasu, nad jeziora i rzeki,
- Presja turystyczna na obszary wrażliwe środowiskowo,
- Niszczenie siedlisk o szczególnych walorach,
- Wysoka penetracja turystyczna obszarów chronionych.
- Niedostateczna edukacja przyrodnicza,
- Ograniczony dostęp do informacji o walorach środowiska,
- Ekspansja gatunków inwazyjnych,
- Zmniejszająca się populacja rodzimych gatunków roślin,
- Procesy eutrofizacyjne prowadzące do utraty cennych obszarów,
- Zmniejszająca się przestrzeń rozrodu cennych i chronionych ptaków.

Syntetyczne zestawienie problemów zamieszczono poniżej w formie tzw. „**drzewa problemów**”. **Projekt prowadzi do całkowitego i trwałego rozwiązania problemu.**

Rycina 24. Drzewo problemów.
 Źródło: Opracowanie własne.

1.3. Przedmiot projektu

Przedmiotem projektu partnerskiego jest:

- Czynna ochrona przyrody i siedlisk przyrodniczych,
- Budowa i rozbudowa infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny z obszarów cennych przyrodniczo, w miejscach narażonych na największą i niekontrolowaną presję turystów,
- Cykl warsztatów przyrodniczo – ekologicznych dla mieszkańców, jako działania edukacyjne wspierające czynną ochronę.

1.3.1. Analiza różnych wariantów realizacji rozwiązania zidentyfikowanych problemów

Cenne pod kątem przyrodniczym obszary, które charakteryzują tereny gmin uczestniczących w projekcie, wymagają podejmowania działań, które skierowane będą na czynną ochronę przyrody. W wielu przypadkach chronione siedliska i gatunki, które występują w obszarach, na których przewidziana jest realizacja projektu, podlegają niekorzystnemu wpływowi antropogenicznemu. Bardzo duży, negatywny wpływ, na stan cennych walorów środowiskowych mają również gatunki inwazyjne, które z uwagi na rozprzestrzenianie się, często tworzą jednogatunkowe agregacje, zmieniając skład dotychczasowych fitocenozy. Zagrożenie ze strony roślin inwazyjnych (np. barszcz Sosnowskiego, rdestowce) jest bardzo duże i wszechstronne. Stanowią one zagrożenie dla rodzimej flory - tworząc w miejscu występowania zwarte łany eliminując inne gatunki roślin. Ponadto powstają jednogatunkowe monokultury, które w sprzyjających warunkach opanowują znaczne powierzchnie. W ten sposób zmieniany jest krajobraz naturalny, co negatywnie wpływa na walory przyrodnicze środowiska. Barszcz Sosnowskiego, jak i wiele innych inwazyjnych roślin kwiatowych obcego pochodzenia, stanowi również zagrożenie dla wszystkich roślin zapylanych przez owady, występujących w pobliżu, ponieważ odciąga od nich owady zapylające kwiaty (kwiaty barszczu ze względu na ich ilość i wielkość kwiatostanów stanowią istotną konkurencję dla wielu rodzimych roślin kwiatowych). Oprócz tego rośliny barszczu Sosnowskiego wpływają często na zmniejszenie dostępności wody i powodują degradację gleby.

Niekontrolowane i nieuporządkowane oddziaływanie ludzi na obszary cenne pod kątem przyrodniczym, skutkujące niszczeniem cennych gatunków oraz siedlisk, wymaga przeprowadzenia przemyślanego skanalizowania ruchu turystycznego. Ta forma obecności człowieka w środowisku naturalnym, w otoczeniu obszarów cennych przyrodniczo przejawia się postępującym procesem niszczenia cennych walorów środowiskowych, w tym siedlisk i gatunków chronionych.

W związku z tym przeprowadzono dogłębną analizę, która wskazała nie tylko potrzebę ale również pomogła zidentyfikować problemy, które wymagają podjęcia odpowiednio dostosowanych działań. Dlatego też przeprowadzono analizę możliwych rozwiązań, które będą odpowiadały nie tylko na zidentyfikowane potrzeby i problemy, ale również będą uwzględniały możliwości realizacyjne pod kątem wykonalności technicznej, oddziaływania na cenne walory środowiskowe oraz efektywności kosztowej.

Poniżej przedstawione zostały wyniki przeprowadzonej analizy wariantów branych pod uwagę w ramach planowanych działań inwestycyjnych.

Wariant alternatywny 1.

W wariacie tym realizowany byłby zakres prac związanych z tzw. czynną ochroną przyrody, które w poszczególnych obszarach przyjęłyby następujące formy:

- Na obszarze Gminy Dębica Kaszubska działania czynnej ochrony przyrody miałyby eliminację gatunku inwazyjnego z rodziny rdestowców, montaż budek lęgowych dla ptaków, nasadzenia roślinności rodzimej oraz wykaszanie łąk w otoczeniu jeziora Wiejskiego w Gałęzowie.

- Na obszarze Gminy Damnica czynna ochrona przyrody polegać będzie na montażu budek lęgowych i kramików dla ptaków oraz przeprowadzenie nasadzeń roślinności rodzimej,
- Na obszarze Gminy Kobylnica czynna ochrona przyrody polegać będzie na działaniach związanych z usuwaniem gatunków inwazyjnych w postaci barszczu Sosnowskiego,
- Na terenie Gminy Słupsk czynna ochrona przyrody związana będzie z usuwaniem barszczu Sosnowskiego oraz utrzymaniem właściwych stosunków gruntowo – wodnych Bruskowskiego Bagna, jako obszaru chronionego poprzez zabiegi utrzymujące odpowiedni poziom wód w pobliskich stawach,
- Na terenie Gminy Ustka czynna ochrona przyrody polegać będzie na zwiększeniu populacji cennego i chronionego w naturalnych siedliskach rokitnika zwyczajnego, które przeprowadzone będzie we współpracy i pod nadzorem Urzędu Morskiego w Słupsku, nasadzenia będą prowadzone w pasie wydmowym linii brzegowej Bałtyku w celu zwiększenia stabilizacji brzegu morskiego oraz w celu zainicjowania procesów wydmotwórczych.

Wariant alternatywny 2.

W wariantcie tym przewidziane zostały do zrealizowania działania dotyczące jedynie skanalizowania ruchu turystycznego, które w poszczególnych obszarach przyjęłyby następujące formy:

- Na obszarze Gminy Dębica Kaszubska działania związane ze skanalizowaniem ruchu turystycznego związane będą z zagospodarowaniem miejsc zlokalizowanych nad cennymi obszarami jezior,
- Na obszarze Gminy Damnica skanalizowanie ruchu turystycznego polegać będzie na utworzeniu atrakcyjnej przestrzeni – wiaty rekreacyjnej z tarasem jako platformą widokową na cenny obszar zlokalizowany nad rzeką Łupawą,
- Na obszarze Gminy Kobylnica zaplanowano utworzenie atrakcyjnych przestrzeni zlokalizowanych w przebiegu szlaków i tras turystycznych na obszarach cennych przyrodniczo,
- Na terenie Gminy Słupsk w tym wariantcie nie byłyby realizowane żadne działania, co wpływa na ograniczenie podmiotowe i terytorialne wariantu realizacji,
- Na terenie Gminy Ustka skanalizowanie ruchu turystycznego, w przestrzeni nadmorskiej, przewidziano w formie utwardzenia ciągów pieszych prowadzących do istniejących zejść na plażę w obszarze wybrzeża klifowego.

Wariant alternatywny 3.

W wariantcie tym przewidziano realizację działań dotyczących czynnej ochrony cennych walorów środowiskowych obszaru gmin uczestniczących w projekcie oraz działań dotyczących skanalizowania ruchu turystycznego, które to działania będą wzmocnieniem czynnej ochrony przyrody. W wariantcie tym przewidziano również przeprowadzenie warsztatów edukacyjnych. Biorąc pod uwagę powyższe alternatywne rozwiązania oraz zakładając, że inwestycja powinna odpowiedzieć na potrzeby i problemy interesariuszy projektu **zasadne jest wybranie wariantu 3**. Wariant ten kompleksowo doprowadzi do całkowitego i trwałego rozwiązania problemów. Jednocześnie podjęte w projekcie działania sprawią, iż różnorodność biologiczna będzie doceniona, zachowana i mądrze użytkowana, przynosząc znaczące korzyści dla przyrody, siedlisk przyrodniczych oraz ludzi.

Należy odrzucić **wariant 1**, który zakłada realizację zadania w ograniczonym zakresie, które dotyczą działań związanych z czynną ochroną przyrody. Nakłady poniesione w trakcie realizacji przedsięwzięcia w tym wariantcie doprowadzą do rozwiązania jedynie części zidentyfikowanych problemów. nierozwiązana w pełni pozostanie kwestia postępującego procesu niszczenia cennych obszarów środowiskowych z chronionymi siedliskami i gatunkami.

Podobnie należy na tym etapie odrzucić **wariant 2**, jako rozwiązanie, które skupione jest jedynie na przekierowaniu ruchu turystycznego, mającego na celu zmniejszenie antropopresji

na siedliska i gatunki chronione i cenne. Wariant ten, pomimo trwałych rozwiązań konstrukcyjnych również nie rozwiązuje w pełni kwestii ochrony siedlisk i gatunków, które zostały zidentyfikowane jako zagrożone.

Dlatego też Inwestor wybrał **wariant 3**, którego realizacja przyczyni się do rozwiązania zidentyfikowanych wcześniej potrzeb i problemów. W szczególności projekt spowoduje rozwiązanie problemów interesariuszy oraz stanowić będzie instrument zachęcający do podejmowania działań zmierzających do większej troski o cenne i chronione siedliska i gatunki.

Wariant ten przewiduje wykonanie działań związanych z czynną ochroną walorów przyrodniczych, z cennymi siedliskami i gatunkami, działania związane z przekierowaniem ruchu turystycznego – pomosty, wiaty, ławki, ścieżki itp. Ponadto zaplanowano przeprowadzenie cyklu warsztatów edukacyjnych dla mieszkańców.

Poniżej przedstawiono wartościowanie poszczególnych rozwiązań alternatywnych.

Tabela 14. Wartościowanie wariantów alternatywnych

Kryteria oceny	Liczba punktów (max.)	Waga	Przyznana punktacja			Wartość końcowa		
			W1	W2	W3	W1	W2	W3
1. Kompleksowość działań	3	5	2	1	3	10	5	15
2. Zwiększenie różnorodności biologicznej	3	5	3	1	3	15	5	15
3. Zmniejszenie antropopresji na przyrodę	3	4	1	3	3	4	12	12
4. Udział wszystkich partnerów w projekcie	3	4	3	2	3	12	8	12
Suma punktów						41	30	54

Źródło: Opracowanie własne.

Realizacja operacji w wybranym wariantcie umożliwi ograniczenie antropogenicznego wpływu na cennych obszary i siedliska zlokalizowane na terenie gmin uczestniczących w projekcie. W wyniku realizacji wybranego wariantu realizacji projektu osiągnięty zostanie również efekt w postaci podnoszenia wiedzy i w konsekwencji również zmiana postaw mieszkańców i turystów w odniesieniu do środowiska naturalnego w wyniku działań edukacyjnych. Ingerencja działań inwestycyjnych w środowisko naturalne będzie minimalna a oczekiwany efekt powinien rekompensować ewentualne straty w środowisku przyrodniczym.

1.3.2. Szczegółowy opis wybranego wariantu

Na podstawie przeprowadzonych analiz oraz uzgodnień określony został zakres planowanych działań inwestycyjnych. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w karcie zadań, opracowanej dla wszystkich lokalizacji.

Przedmiotem projektu partnerskiego jest:

- Czynna ochrona przyrody i siedlisk przyrodniczych,
- Budowa i rozbudowa infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny z obszarów cennych przyrodniczo, w miejscach narażonych na największą i niekontrolowaną presję turystów,
- Cykl warsztatów przyrodniczo – ekologicznych dla mieszkańców, jako działania edukacyjne wspierające czynną ochronę.

Zakres działań w poszczególnych obszarach:

Obszar Gminy Dębica Kaszubska:

- Czynna ochrona przyrody związana z usuwaniem gatunku inwazyjnego – rdestowca sachalińskiego, montażem budek lęgowych dla ptaków, nasadzeniem rdzennych gatunków roślin oraz wykaszaniem biomasy dla ochrony ptaków.
- Przekierowanie ruchu turystycznego przez zagospodarowanie terenów wokół trzech jezior, położonych w obszarach chronionych,
- Działania edukacyjne w formie warsztatów przyrodniczo – ekologicznych.

Obszar Gminy Damnica

- Czynna ochrona przyrody skoncentrowana będzie na nasadzeniu rdzennej roślinności, montażu budek lęgowych i karmników dla ptaków.
- Przekierowanie ruchu turystycznego poprzez budowę wyniesionej na gruncie wiaty rekreacyjnej z tarasem, zagospodarowanie terenu, budowę ciągów komunikacyjnych oraz małej architektury. W ramach projektu założono również oznakowanie szlaku turystycznego przez montaż tablic informacyjnych.

Obszar Gminy Kobylnica

- Czynna ochrona przyrody związana będzie z usuwaniem gatunku inwazyjnego – barszczu Sosnowskiego.
- Przekierowanie ruchu turystycznego związane będzie z budową infrastruktury przewidzianej w przebiegu 7 szlaków turystycznych znajdujących się na obszarach chronionych.
- W ramach działań edukacyjnych przewidziano opracowanie wytycznych oraz informatorów dotyczących gatunków inwazyjnych.

Obszar Gminy Słupsk

- Zakres projektu dotyczy czynnej ochrony przyrody poprzez usuwanie gatunku inwazyjnego – barszczu Sosnowskiego oraz działań związanych z ochroną gatunkową Bruszkowskiego Bagna przez zabezpieczenie odpowiedniego poziomu wód w bagnisku przez niedopuszczenie do zarośnięcia pobliskiego stawu.

Obszar Gminy Ustka

- Czynna ochrona przyrody realizowana będzie przez prowadzenie nasadzeń rdzennej roślinności – rokitnika zwyczajnego w obszarze brzegowym Morza Bałtyckiego – u podstaw klifu w celu wzmocnienia stabilizacji form inicjalnych wydmy oraz jako elementów wydmytwórczych – w porozumieniu z Urzędem Morskim w Słupsku.
- Przekierowanie ruchu turystycznego polegające na budowie ciągów pieszych prowadzących w kierunku zejść na plażę z brzegu klifowego.

Koszt całkowity operacji wynosi: 2 617 444,12 zł, koszty kwalifikowane projektu wynoszą: 2 617 444,12 zł. Poniżej przedstawiono syntetyczne zestawienie zakresu rzeczowo – finansowego projektu.

Planowana inwestycja realizowana będzie na terenie województwa pomorskiego, powiatu słupskiego, gmin: Dębica Kaszubska, Damnica, Kobylnica, Słupsk oraz Ustka.

Obszar Gminy Dębica Kaszubska

Projekt realizowany będzie na terenie Gminy Dębica Kaszubska w miejscowościach Dobra, Gałęzów i Podwilczyn. Wszystkie lokalizacje, poza Dobrą, znajdują się na obszarze Parku Krajobrazowym Dolina Słupi oraz sieci obszarów objętych ochroną przyrody na terytorium Unii Europejskiej - Natura 2000. Miejscowość Dobra znajduje się w otulinie parku. W obszarze Jeziora Dobrskiego stwierdzono występowanie gatunku wskaźnikowego dla cennych i bardzo czystych jezior lobeliowych - brzeżycy jednokwiatowej *Littorella uliflora*.

W ramach projektu planuje się:

- Czynną ochronę przyrody przewidzianą jako działania związane z usuwaniem gatunku inwazyjnego – rdestowca sachalińskiego *Reynoutria sachalinensis*, budową sztucznych miejsc lęgowych dla ptaków (budki lęgowe w celu wspomaganie rozmnażania się gatunków), nasadzenia roślin z gatunków rodzimych, koszenie obszarów z usunięciem biomasy w celu ochrony ptaków chronionych,

- Skanalizowanie ruchu turystycznego poprzez zagospodarowanie terenów wokół trzech jezior, znajdujących się na obszarach chronionych, polegające na budowie i rozbudowie infrastruktury ukierunkowującej i skupiającej ruch turystyczny – pomosty, wiaty, ławki, ścieżki dydaktyczno – przyrodnicze, tablice edukacyjne z informacjami o cennych gatunkach, siedliskach i sposobach ich ochrony jako działanie wspierające czynną ochronę przyrody i siedlisk przyrodniczych,
- Cykl warsztatów przyrodniczo – ekologicznych dla mieszkańców, jako działania edukacyjne wspierające czynną ochronę.

Planowane działania w poszczególnych lokalizacjach:

Jezioro Wiejskie w Gałęzowie

Przedmiot inwestycji realizowany będzie na działkach nr **1 i 11/1** przy jeziorze Wiejskim w miejscowości Gałęzów, gm. Dębica Kaszubska. Właścicielem działki nr 1 jest Starosta Powiatu Słupskiego, z kolei działki nr 11/1 Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Bytów.

Zakres prac budowlano - montażowych obejmie:

- Budowę wiaty edukacyjnej o powierzchni 25 m² wyposażonej w 2 zestawy stołów z ławkami na działce nr 11/1,
- Wykonanie pomostu o długości 25 m na działce nr 1,
- Wykonanie tablic informacyjnych i edukacyjnych na działce nr 11/1 - 6 szt.,
- Ustawienie pojemników na odpady na działce nr 11/1 – 6 szt.,
- Wykonanie ścieżki o długości 310 m z ławkami na działce nr 11/1 – 9 szt.,
- Montaż stojaków na rowery na działce nr 11/1 - 2 szt.,
- Wykonanie i montaż budek lęgowych- 15 szt.,
- Coroczne koszenie z usunięciem biomasy.

Jezioro Rybiec w Podwilczynie

Zakres przewidzianej do realizacji infrastruktury obejmuje działki nr **148, 236, 146/1** przy jeziorze Rybiec w miejscowości Podwilczyn, gmina Dębica Kaszubska.

Działka nr 236 o pow. 0,46 ha oraz działka nr 148 o pow. 1,13 ha są własnością Gminy Dębica Kaszubska, z kolei działka nr 146/1 stanowi jezioro Rybiec, którego właścicielem jest Marszałek Województwa Pomorskiego.

Zakres prac budowlano - montażowych obejmie:

- Wykonanie pomostu o długości 25 m na działce nr 146/1,
- Oznakowanie ścieżki przyrodniczo – edukacyjnej o długości 560 m za pomocą tablic informacyjnych i edukacyjnych na działce nr 236,
- Wykonanie tablic informacyjnych i edukacyjnych na działkach nr 236 i 148 – łącznie 5 szt.,
- Ustawienie pojemników na odpady – 8 szt.,
- Wykonanie ławek wzdłuż ścieżki – 8 szt.,
- Usuwanie gatunku inwazyjnego z rodziny rdestowców na obszarze 50m².

Jezioro Dobrskie w miejscowości Dobra

Inwestycja realizowana będzie na działkach nr **187, 186, 176** przy jeziorze Dobrskim w miejscowości Dobra, gmina Dębica Kaszubska.

Działka nr 176 o pow. 0,91 ha oraz działka nr 186 o pow. 2,03 ha są własnością Gminy Dębica Kaszubska, działka nr 187 stanowi jezioro Dobrskie, którego właścicielem jest Marszałek Województwa Pomorskiego.

Jezioro Dobrskie to prawdziwa perełka przyrodnicza - z gatunkiem wskaźnikowym dla cennych i bardzo czystych jezior lobeliowych - brzeźnicą jednokwiatową *Littorella uliflora*. Jezioro częściowo użytkowane jest jako kąpielisko. Dla zachowania specyfiki jeziora należy podjąć działania ochronne poprzez zagospodarowanie części terenu na potrzeby rekreacyjno - edukacyjne, zwłaszcza w okresie letnim. Planuje się zagospodarowanie terenu poprzez

realizację pomostu pływającego oraz wiat edukacyjnych, elementów małej architektury oraz nasadzenia roślin rodzimych.

Zakres prac budowlano - montażowych obejmie:

- Budowę dwóch wiat edukacyjnych o powierzchni 25 m² wyposażonych w 4 zestawy stołów z ławkami na działce nr 176,
- Wykonanie pomostu o długości całkowitej do 25 m i wysokości od korony pomostu do dna akwenu 2,5 m, na działce nr 187 obręb Dobra,
- Oznakowanie ścieżki przyrodniczo – edukacyjnej o długości 385 m, na działce nr 186,
- Wykonanie tablic informacyjnych i edukacyjnych na działkach nr 176 i 186 - 7 szt.,
- Ustawienie pojemników na odpady – 10 szt.,
- Wykonanie ławek wzdłuż ścieżki – 8 szt.,
- Wyrównanie terenu przy wschodniej części działki nr 176,
- Nasadzenia roślinnością rodzimą z rodziny olszy- 50 szt.,
- Wykonanie i montaż budek lęgowych- 15 szt.

Technologia wykonania poszczególnych elementów oparta została na materiałach przyjaznych środowisku naturalnemu, architektura będzie wpisująca się w krajobraz lokalny i odnosiła się do form występujących w regionie. Poszczególne elementy małej architektury określone zostały w programie funkcjonalno – użytkowym w następujący sposób:

- stoły z ławkami (wyposażenie wiaty) - drewniane o wymiarach 1400x1610x750, przytwierdzone do stóp betonowych;

Zdjęcie 10. Przykładowy stół z ławkami.

Źródło: Program funkcjonalno - użytkowy

- pojemniki na odpady - drewniane o pojemności 50l, zamontowane za pomocą elementów stalowych do stóp betonowych;

Zdjęcie 11. Przykładowy pojemnik na odpady.
Źródło: Program funkcjonalno - użytkowy

- tablice informacyjne i edukacyjne - na drewnianym stelażu przymocowanym za pomocą kotew do stóp fundamentowych; pokryte drewnianym daszkiem,

Zdjęcie 12. Przykładowa tablica informacyjna i edukacyjna.
Źródło: Program funkcjonalno – użytkowy.

- ławki z bali - bez oparcia, o długości 150 cm, przymocowane za pomocą kotew do stóp betonowych;

Rycina 25. Przykładowa ławka bez oparcia
Źródło: Program funkcjonalno – użytkowy.

- pomost pływający - w kształcie litery T (jeziro Dobra), w kształcie litery L (jeziro Rybiec i Wiejskie), o długości całkowitej do 25 m i wysokości liczonej od korony pomostu do dna akwenu 2,50 m, o szerokości 2,5 m, na pływakach siatkobetonowych (hydrotechniczny siatkobeton B45 wypełniony styropianem) gwarantujący wysoką odporność i wieloletnie bezobsługowe użytkowanie; pomost o konstrukcji drewnianej (sosna impregnowana ciśnieniowo), zbrojenie i części metalowe pomostu ze stali cynkowanej ogniowo, pomost wyposażony zostanie w knagi ze stali ocynkowanej oraz odbijacze z PCV, montaż i wykonanie pomostów zlecone zostanie firmie specjalizującej się w produkcji i montażu tego typu urządzeń wodnych;

Zdjęcie 13. Przykładowy pomost pływający.
Źródło: Program funkcjonalno – użytkowy.

- ścieżka (j. Wiejskie) o nawierzchni żwirowej w obrzeżu betonowym o szerokości 1,2 m długości 310 m, z zatokami o szerokości 1,8 (łącznie ze ścieżką) w miejscu posadowienia ławek;
- wiaty edukacyjne.
Parametry:
  - ✓ Powierzchnia zabudowy: 25,00 m²,
  - ✓ Szerokość konstrukcji: 600 x 600 cm,
  - ✓ Wysokość do płatwi: 230 cm,
  - ✓ Wysokość do kalenicy szczytowej: 400 cm,
  - ✓ Nachylenie dachu: 35°,
  - ✓ Materiał na zadanie: strzecha.

Zdjęcie 14. przykładowa wiaty.
Źródło: Program funkcjonalno – użytkowy.

Zaplanowano wiaty o konstrukcji drewnianej (sosna, świerk) zaimpregnowanej dwukrotnie preparatem pleśnio - i grzybobójczym oraz preparatem ognioochronnym. Podstawa wiaty w kształcie kwadratu, z balustradami krzyżowymi, dachem kopertowym wspartym na dziewięciu słupach o grubości 16x16 cm zakotwionych elementami stalowymi do stóp betonowych. Konstrukcja dachu składa się z:

- ✓ Płatwi o grubości 16x16 cm i długości 500 cm każda tworząc podwalinę w kształcie kwadratu,
- ✓ Mieczy o grubości 10x12,
- ✓ 4 szt. Krokwi narożnych oraz 24 krokwi pośrednich o grubości 18 x 7 cm.

Dach będzie pokryty strzechą, a elementy konstrukcyjne przykryte zostaną drewnianą nadbitką. Posadzkę wiaty należy wykonać z kostki betonowej wykończonych obrzeżami betonowymi – wszystko na podsypce cementowo-piaskowej.

W ramach instrumentu elastyczności zaplanowano organizację warsztatów dla mieszkańców.

W celu kształtowania i umacniania pożądanych postaw proekologicznych mieszkańców, co w konsekwencji będzie miało bezpośrednie przełożenie na zachowanie cennych walorów i terenów przyrodniczych, zaplanowano cykl wykładów dla mieszkańców. Będą to trzy spotkania tematyczne. Szczegółowy zakres merytoryczny warsztatów przygotowuje i opracuje

osoba znająca specyfikę tematu. Udział w warsztatach będzie bezpłatny. Zaplanowano następujące warsztaty:

- **Formy ochrony przyrody** - celem warsztatu będzie przybliżenie tematyki związanej z formami ochrony przyrody i zwiększenie świadomości społeczności dotyczącej walorów przyrodniczych lokalnych obszarów. Przekazywane treści to m.in.
  - ✓ podstawy prawne funkcjonowania różnych form ochrony przyrody w Polsce,
  - ✓ metodyka różnicowania poszczególnych form,
  - ✓ tereny objęte ochroną prawną na terenie gminy Dębница Kaszubska,
  - ✓ antropopresja a formy ochrony przyrody,
  - ✓ metody i techniki ochrony (ochrona gatunkowa i obszarowa).
- **Gatunki inwazyjne** – celem warsztatu będzie zapoznanie uczestników z problematyką gatunków inwazyjnych i wypieraniem przez nie gatunków rodzimych oraz przedstawienie skali zagrożeń z tym związanych. Przekazywane treści to m.in. wskazanie gatunków inwazyjnych, zdefiniowanie zagrożeń, charakterystyka wybranych gatunków inwazyjnych oraz sposoby i strategie zwalczania,
- **Tradycyjne ogrody przydomowe sposobem na zachowanie bioróżnorodności** – celem warsztatu będzie pokazanie uczestnikom korzyści z zachowanie tradycyjnych ogrodów i sadów przydomowych. Przekazywane treści to m.in. pielęgnacja starych drzew, praktyczne aspekty zakładania tradycyjnych ogrodów i sadów, rozmnażanie drzew, sadzenie gatunków rodzimych itp

Obszar Gminy Damnica:

Przedmiotem projektu jest:

- Budowa wyniesionej na gruncie wiaty rekreacyjnej z tarasem, która stanowić będzie platformę widokową w pobliżu rzeki Łupawy,
- Zagospodarowanie terenu w postaci budowy dojść pieszych o nawierzchni żwirowo – piaskowej,
- Budowa dojazdów utwardzonych materiałem w pełni przepuszczalnym i przyjaznym dla środowiska,
- Wykonanie dodatkowych nasadzeń krzewów liściastych – derenia rozłogowego *Cornus sericea*, kaliny koralowej *Viburnum opulus*, ostrokrzewu, trzmielina pospolita *Euonymus europaeus*, głóg jednoszyjkowy *Crataegus monogyna*.
- Oznaczenie szlaku turystycznego prowadzącego do szlaku pieszego PTTK Doliny Łupawy przez montaż tablic informacyjnych o formach ochrony przyrody i gatunkach chronionych, montaż ławek a także karmników i budek lęgowych dla ptaków.

W ramach realizacji operacji przewidziano przeprowadzenie prac rozbiórkowych istniejącej wiaty o łącznej powierzchni zabudowy 75,07 m² i wymiarach 10,85 x 8,55 x 4,06 m. W ramach prowadzenia prac rozbiórkowych objęty zostanie również plac o nawierzchni betonowej o powierzchni zabudowy 97,3 m². Istniejąca wiata wykonana jest z kratownic o rozpiętości 8,5 m i 3,5 m opartych na słupach stalowych, których fundamenty wykonane zostały z betonu jako stopy kielichowe.

Rycina 26. Istniejąca wiata przeznaczona do rozbiórki wraz z placem betonowym.
Źródło: dokumentacja projektowa.

W ramach realizacji operacji wykonana zostanie, w miejscu rozebranej wiaty o konstrukcji stalowej, wyniesiona na gruncie wiata rekreacyjna z tarasem, która stanowić będzie platformę widokową w pobliżu rzeki Łupawy.

Planowana wiata wykonana zostanie jako konstrukcja drewniana, na fundamencie, pokryta dachem dwuspadowym, krytym blachodachówką, wraz z tarasem naziemnym.

Rozwiązania konstrukcyjne zakładają wykonanie fundamentów, w technologii klasycznej: podbudowa wykonana zostanie w zagęszczonej pospółki, na której zostanie wykonana łąwa fundamentowa z betonu zbrojonego. Na ławie wymurowana zostanie ściana fundamentowa z bloczków betonowych. Fundamenty zwieńczone zostaną wieńcem, wykonanym z betonu zbrojonego. Fundamenty słupów głównych wejść do wiaty przewidziane zostały jako fundamenty kielichowe, wykonane z betonu zbrojonego.

Konstrukcja wiaty przewidziana została do wykonania jako drewniana – słupowo – ryglowa, z wypełnieniem dolnych części krzyżakiem z krawędziaków lub cegłą ceramiczną. Drewniane elementy konstrukcji łączone będą za pomocą połączeń ciesielskich: czopów, wrębów i kołków. Podwalina konstrukcji będzie mocowana do ławy fundamentowej za pomocą śrub fundamentowych. Słupy głównych wejść do wiaty łączone będą z fundamentami za pomocą stalowych uchwytów i śrub. Szachulce balustrad zewnętrznych mogą być wypełnione siatką PCV lub przezroczystą płytą z poliwęglanu.

Obiekt zwieńczony zostanie dachem dwuspadowym, pokrytym blachodachówką, w kolorze czerwonym.

Powierzchnia posadzki projektowanej wiaty wykonana zostanie z betonowej kostki brukowej, niefazowanej, o gr. 6 cm w kolorze czerwonym i szarym. Posadzka wykonana zostanie na podsypce piaskowej (gr. 3 cm), i podbudowie z kruszywa łamanego, stabilizowanego

mechanicznie (gr. 10 cm). Pod warstwą podbudowy wykonana zostanie warstwa zagęszczonej pospółki o gr. 30 cm.

Powierzchnie pochylni i schodów wykonane zostaną w tej samej technologii, jak w przypadku nawierzchni wiaty (z betonowej kostki brukowej na podsypce cementowo – piaskowej i podbudowie betonowej).

Balustrady pochylni i schodów wykonane zostaną z elementów stalowych, malowanych proszkowo.

Wszystkie ciągi komunikacyjne: dojścia piesze oraz dojazdy do wiaty, wykonane zostaną z materiałów przepuszczalnych, umożliwiających swobodne przenikanie wód opadowych.

Konstrukcja nawierzchni:

- Mieszanka optymalna, żwirowo – piaskowa, gr. 5 cm,
- Podbudowa z kruszywa łamanego, stabilizowanego mechanicznie, gr. 10 cm,
- Warstwa pospółki, gr. 30 cm,
- Geowłóknina.

Ciągi ograniczone będą obrzeżami betonowymi, na ławie cementowo – piaskowej. Ława posadowiona zostanie na warstwie pospółki i geowłókninie.

Planowane skarpy wiaty zostały zaprojektowane jako nasypy ziemne, obsadzone roślinnością.

Rycina 27. Planowana wiaty wraz z tarasem rekreacyjnym.

Źródło: dokumentacja projektowa.

Rycina 28. Planowane zagospodarowanie terenu.

Źródło: dokumentacja projektowa.

Elementy małej architektury: tablice informacyjne o formach ochrony przyrody i gatunkach chronionych, ławki, karmiki i budki lęgowe dla ptaków zostaną posadowione w przebiegu planowanego szlaku turystycznego, prowadzącego do szlaku pieszego PTTK Doliny Łupawy, jako elementy powtarzalne, wykonane z materiałów ekologicznych, przyjaznych środowisku.

Obszar Gminy Kobylnica:

Przedmiotem projektu jest:

- Ochrona różnorodności biologicznej na terenie Gminy Kobylnica poprzez budowę infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny na obszarach cennych przyrodniczo narażonych na niekontrolowaną negatywną presję turystów oraz skanalizowanie ruchu turystycznego poprzez zagospodarowanie terenów 7 turystycznych szlaków rowerowych i pieszych, znajdujących się na obszarach chronionych,
- Czynna ochrona obszarów cennych przyrodniczo na terenie Gminy Kobylnica przed inwazją barszczu Sosnowskiego, na obszarze następujących miejscowości: Kobylnica, Słonowice, Łosino, Dobrzęcino, Komorczyń i Sycevice,
- Przeprowadzenie akcji edukacyjno – promocyjnej.

Planowane przedsięwzięcie obejmuje budowę 8 miejsc postojowych (w m. Kobylnica, Słonowice, Zagórki, Kuleszewo, Ścięgnica, Łosino, Lubuń) na istniejących trasach

turystycznych poprzez wyposażenie ich w elementy małej architektury celem skanalizowania ruchu turystycznego oraz ochrony obszarów cennych przyrodniczo przez które przedmiotowe szlaki przebiegają, narażonych na niekontrolowaną negatywną presję turystów.

Miejscowość Kobylnica

Przedmiotowa inwestycja realizowana będzie na działce nr 710 obręb Kobylnica. Działka nr 710 o pow. 0,11 ha jest własnością Gminy Kobylnica.

Zakres prac budowlano-montażowych obejmie:

- Budowę drewnianej wiaty wyposażonej w ławostół – 1 szt.
- Montaż ławek – 10 szt.
- Montaż ławostolów – 5 szt.
- Montaż pojemników na odpady – 6 szt.
- Montaż stojaków na rowery – 10 szt.
- Wykonanie tablicy informacyjnej (1 szt.) i tablicy edukacyjnej (1 szt.)- 2 szt.

Miejscowość Słonowice

Przedmiotowa inwestycja realizowana będzie na działce nr 25/1 obręb Słonowice. Działka nr 25/1 o pow. 0,59 ha jest własnością Gminy Kobylnica.

Zakres prac budowlano-montażowych obejmie:

- Budowę drewnianej wiaty wyposażonej w ławostół – 1 szt.
- Montaż ławek – 8 szt.
- Montaż ławostolów – 4 szt.
- Montaż pojemników na odpady – 3 szt.
- Montaż stojaków na rowery – 3 szt.
- Montaż oświetlenia zasilanego przy wykorzystaniu energii odnawialnej (lampy solarne) – 3 szt.
- Wykonanie tablicy informacyjnej (1 szt.) i tablicy edukacyjnej (1 szt.)- 2 szt.

Miejscowość Lubuń

Przedmiotowa inwestycja realizowana będzie na działce nr 163 obręb Lubuń. Działka nr 163 o pow. 0,15 ha jest własnością Gminy Kobylnica.

Zakres prac budowlano-montażowych obejmie:

- Budowę drewnianej wiaty wyposażonej w ławostół – 1 szt.
- Montaż ławek – 8 szt.
- Montaż ławostolów – 4 szt.
- Montaż pojemników na odpady – 3 szt.
- Montaż stojaków na rowery – 3 szt.
- Montaż oświetlenia zasilanego przy wykorzystaniu energii odnawialnej (lampy solarne) – 2 szt.
- Wykonanie tablicy informacyjnej (1 szt.) i tablicy edukacyjnej (1 szt.)- 2 szt.

Miejscowość Zagórki

Przedmiotowa inwestycja realizowana będzie na działce nr 111/12 obręb Zagórki. Działka nr 111/12 o pow. 0,66 ha jest własnością Gminy Kobylnica.

Zakres prac budowlano-montażowych obejmie:

- Budowę drewnianej wiaty wyposażonej w ławostół – 1 szt.
- Montaż ławek – 12 szt.
- Montaż ławostolów – 4 szt.
- Montaż pojemników na odpady – 4 szt.
- Montaż stojaków na rowery – 3 szt.
- Montaż oświetlenia zasilanego przy wykorzystaniu energii odnawialnej (lampy solarne) – 2 szt.
- Wykonanie tablicy informacyjnej - 1 szt.

Miejscowość Kuleszewo

Przedmiotowa inwestycja realizowana będzie na działce nr 5/36 obręb Kuleszewo. Działka nr 5/36 o pow. 2,9849 ha jest własnością Gminy Kobylnica.

Zakres prac budowlano-montażowych obejmuje:

- Montaż ławek – 10 szt.
- Montaż pojemników na odpady – 3 szt.
- Montaż stojaków na rowery – 3 szt.
- Montaż oświetlenia zasilanego przy wykorzystaniu energii odnawialnej (lampy solarne) – 2 szt.
- Wykonanie tablicy informacyjnej - 1 szt.

Miejscowość Ściegnica

Przedmiotowa inwestycja realizowana będzie na działce nr 14/21 i 14/24 obręb Ściegnica. Działka nr 14/21 o pow. 0,09611 oraz działka nr 14/24 o pow. 0,1260 ha są własnością Gminy Kobylnica.

Zakres prac budowlano-montażowych obejmuje:

- Budowę drewnianej wiaty wyposażonej w ławostół – 1 szt.
- Montaż ławek – 10 szt.
- Montaż ławostoi – 3 szt.
- Montaż pojemników na odpady – 3 szt.
- Montaż stojaków na rowery – 3 szt.
- Montaż oświetlenia zasilanego przy wykorzystaniu energii odnawialnej (lampy solarne) – 3 szt.
- Wykonanie tablicy informacyjnej (1 szt.) i tablicy edukacyjnej (1 szt.) - 2 szt.

Miejscowość Łosino - działka nr 227

Przedmiotowa inwestycja realizowana będzie na działce nr 227 obręb Kuleszewo. Działka nr 227 o pow. 0,58 ha jest własnością Gminy Kobylnica.

Zakres prac budowlano-montażowych obejmuje:

- Budowę drewnianej wiaty wyposażonej w ławostół – 1 szt.
- Montaż ławek – 8 szt.
- Montaż ławostoi – 4 szt.
- Montaż pojemników na odpady – 3 szt.
- Montaż stojaków na rowery – 3 szt.
- Montaż oświetlenia zasilanego przy wykorzystaniu energii odnawialnej (lampy solarne) – 3 szt.
- Wykonanie tablicy informacyjnej (1 szt.) i tablicy edukacyjnej (1 szt.) - 2 szt.

Miejscowość Łosino - działka nr 643/6

Przedmiotowa inwestycja realizowana będzie na działce nr 643/6 obręb Łosino. Działka nr 643/6 o pow. 0,6,41 ha jest własnością Skarbu Państwa (Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Leśny Dwór).

Zakres prac budowlano-montażowych obejmuje:

- Budowę drewnianej wiaty wyposażonej w ławostół – 1 szt.
- Montaż ławek – 8 szt.
- Montaż ławostoi – 4 szt.
- Montaż pojemników na odpady – 3 szt.
- Montaż stojaków na rowery – 3 szt.
- Montaż oświetlenia zasilanego przy wykorzystaniu energii odnawialnej (lampy solarne) – 3 szt.
- Wykonanie tablicy informacyjnej (1 szt.) i tablicy edukacyjnej (1 szt.) - 2 szt.

Wszystkie obiekty winny nawiązywać do tego samego stylu. Elementy drewniane należy impregnować preparatami pleśnio- i grzybobójczym oraz preparatem ognioochronnym.

Czynna ochrona przyrody, w postaci **likwidacji stanowisk Barszczu Sosnowskiego**, która realizowana będzie jako proces wieloletni.

Barszcz Sosnowskiego zlokalizowano w pięciu obrębach geodezyjnych tj. Dobrzęcino, Komorczyń, Kobylnica, Słonowice, Sycewice, na terenie 82 działek. **Obecnie barszcz Sosnowskiego zajmuje przeszło ok. 6,6 ha na obszarze całej Gminy Kobylnica.**

Na podstawie posiadanych doświadczeń w prowadzeniu działań związanych z likwidacją barszczu w przedsięwzięciu planuje się wykorzystanie dwóch metod na przemian. Jest to metoda mechaniczna polegająca na koszeniu. Ta metoda nie daje całkowitego efektu niszczenia rośliny. Koszenie jest metodą stosowaną na większych arealach, barszcz szybko odrasta – musi być więc powtarzane 3-4 razy w trakcie sezonu wegetacyjnego, aby nie dopuścić do zmagazynowania w korzeniach i liściach składników potrzebnych do zakwitnięcia i wydania nasion.

Kolejną proponowaną metodą niszczenia barszczu jest metoda mazakowania polegająca na punktowym smarowaniu roślin herbicydem. Pozwala to selektywnie eliminować okazy, nie narażając innych roślin. Herbicyd наносzony na niewielką powierzchnię liścia, przy pomocy specjalnego urządzenia - mazacza, wnika do rośliny, niszcząc ją. Ważnym elementem takich zabiegów jest okres ich prowadzenia oraz powtarzalność w tym samym sezonie (jest to metoda opracowana przez dr Lecha Krzysztofiaka).

Biorąc pod uwagę wysoką szkodliwość opisanego gatunku gmina zamierza w ramach projektu przeprowadzić akcję informacyjno-edukacyjną wśród społeczności lokalnej, dzieci i młodzieży uświadamiającą zagrożenia, jak i propagującą instrukcje, przepisy i zasady dotyczące postępowania z rośliną jaką jest barszcz Sosnowskiego.

W ramach realizacji akcji informacyjno – edukacyjnej planuje się wydruk i kolportaż ulotek informacyjnych. Materiały zostaną opracowane przed przystąpieniem do realizacji inwestycji w zakresie likwidacji barszczu Sosnowskiego i rozpowszechnione za pomocą m.in. szkół, świetlic wiejskich wśród lokalnej społeczności, dzieci i młodzieży. Dodatkowo w trakcie realizacji inwestycji w przedmiotowym zakresie, instrukcje, przepisy i zasady dotyczące postępowania z rośliną jaką jest barszcz Sosnowskiego zostaną umieszczone na stronie internetowej Gminy Kobylnica (www.kobylnica.pl) jak również w lokalnej prasie (Kurier Sołecki).

Obszar Gminy Słupsk:

Przedmiotem projektu jest:

- Ochrona obszarów cennych przyrodniczo na terenie Gminy Słupsk przed inwazją barszczu Sosnowskiego. W ramach zadania planowane jest usuwanie barszczu Sosnowskiego poprzez zabiegi mechaniczno – chemiczne. Zabiegi będą wykonywane przez wykwalifikowane osoby przez okres 5 lat na obszarze następujących miejscowości: Bruskowo Wielkie, Swołowo, Redęcin, Głobino, Stanięcino, Warblewo, Strzelino, Wieszyno, Redzikowo,
- Czynna ochrona gatunkowa Bruskowskiego Bagna poprzez niedopuszczenie do zarośnięcia pobliskiego stawu i w konsekwencji utrzymanie stanu i ilości wody na odpowiednim poziomie. W ramach zadania planowane jest wyregulowanie i umocnienie skarp, nasadzenie zieleni, utrzymanie odpowiedniej retencji stawu na pobliskim terenie.

Planowane działania związane z usuwaniem barszczu Sosnowskiego realizowane będą przez okres 5 lat. **Powierzchnia terenów objętych zabiegami obejmować będzie obszar 5,3 ha**, na których zidentyfikowano występowanie tego gatunku inwazyjnego.

Coroczne zabiegi obejmować będą: działania mechaniczne, polegające na wykaszaniu stanowisk barszczu Sosnowskiego, oraz zabiegi chemiczne, wykonywane również 4 krotnie w ciągu roku, polegające na opryskach herbicydami, w sposób selektywny, ograniczający wpływ herbicydów na pozostałą szatę roślinną.

W bezpośrednim otoczeniu Bruskowskiego Bagna zlokalizowane są, na działce 13/3 w obrębie geodezyjnym Bruskowo Wielkie dwa stawy połączone ze sobą ciekim o szerokości 2,0 m. Po północno – zachodniej stronie działki znajduje się większy z dwóch stawów o powierzchni ok. 2000 m². Mniejszy staw po południowo – wschodniej stronie zajmuje powierzchnię ok. 590 m². Stawy wzdłuż linii brzegowej porośnięte są trzcina. Pozostała część działki jest porośnięta roślinnością trawiastą. Teren działki jest częściowo ogrodzony.

W ramach projektu przewidziano wykonanie:

- Częściowe zasypianie stawu zmniejszając jego powierzchnię,
- Oczyszczanie stawu i profilowanie istniejących skarp,
- Wykonanie przepustu rurowego z blachy falistej o długości 7m,
- Chodnik nad przepustem rurowym, wykonany z wodoprzepuszczalnej nawierzchni mineralnej,
- Mnicha monilitycznego do regulacji poziomu wody w stawie,
- Wykonanie skarp o nachyleniu 1:1,5,
- Umocnienie skarpy kiszka faszynową,
- Umocnienie skarpy z płyt betonowych ażurowych typu meba,
- Umocnienie skarpy z kamienia polnego na zaprawie cementowej,
- Wykonanie przykanalika z rury pcv $\varnothing$ 200 mm,
- Rozbiórkę istniejącego przykanalika,
- Humusowanie i obsianie trawą projektowanej zieleni.

Umocnienie wlotu/wylotu przepustu i przykanaliku wykonane zostanie w następujący sposób:

- Zabruk z kamienia polnego na zaprawie cementowej o gr. 15 cm,
- Podsyпка cementowo – piaskowa o gr. 10 cm,
- Palisada z palików $\varnothing$ 2 – 4 cm, o dł. 35 cm.

Nawierzchnia chodnika zaprojektowana została w oparciu o następującą konstrukcję:

- Nawierzchnia z kruszywa mineralnego – gr. 3 cm,
- Warstwa dynamiczna, z kruszywa – gr. 5 cm,
- Podbudowa zasadnicza z kruszywa łamanego, stabilizowanego mechanicznie o gr. 12 cm.

Przepust rurowy, łączący oba stawy zaprojektowany został z blachy falistej o średnicy 200 cm i długości 7 m. Przepust ułożony zostanie na fundamencie z kruszywa o gr. 30 cm. Ostatnie 5 – 15 cm fundament wykonane zostanie z podsyпки żwirowo – piaskowej. Nad przepustem, na zasypce o gr. 10 – 15 cm, ułożony zostanie ekran z geowłókniny, jako membranę odcinającą dopływ wody. Wlot i wylot przepustu umocniony zostanie kamieniem polnym na zaprawie cementowej, zgodnie z przedstawionym rozwiązaniem powyżej.

Planowany chodnik, przebiegający ponad przepustem rurowym, wykonany zostanie z materiałów mineralnych, umożliwiających przepięk wody. Konstrukcja nawierzchni chodnika będzie ograniczona betonowymi obrzeżami chodnikowymi, posadowionymi na ławach betonowych.

Obszar Gminy Ustka:

Przedmiotem projektu jest budowa infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny na obszarach cennych przyrodniczo narażonych na największą i niekontrolowaną presję turystów w miejscowości Dębina i Poddąbie poprzez budowę dojsć do plaży.

- W miejscowości Dębina planowana jest budowa/przebudowa dojsć do plaży (ciągów pieszych) o długości ok. 315 m,
- W miejscowości Poddąbie planowana jest budowa/przebudowa dojsć do plaży (ciągów pieszych) o łącznej długości ok 2825 m,
- Wykonanie nasadzeń rodzimej roślinności, w postaci rokitnika, która degradowana jest przez obce gatunki. W ramach projektu przewidziano nasadzenia sadzonek rokitnika w ilości 200 szt. w pasie wydmowym. Działanie to będzie realizowane z udziałem lokalnej społeczności jako edukacyjne zajęcia dzieci i młodzieży lokalnych szkół, realizowane we współpracy i pod nadzorem Urzędu Morskiego w Słupsku.

Planowana inwestycja związana z utwardzeniem ciągów pieszych, ma charakter liniowy dla każdej ze ścieżek. W ramach projektu przewidziano realizację ciągów o dwóch szerokościach, zależnych od istniejących dojsć na plaże.

- Ścieżka 1 - od ul. Plażowa do plaży w kierunku Orzechowa dz. nr 30/1, 226 i 29/3 obręb Poddąbie, gm. Ustka

Ścieżka wykonana z kruszywa łamanego na geokracie.

Mała architektura – tablice informacyjno-edukacyjna drewniane - 1 szt.

- Ścieżka 2 - od ul. Promenada Słońca bezpośrednio do plaży

dz. nr 30/1 i 225 obręb Poddąbie, gm. Ustka

Ścieżka wykonana z kruszywa łamanego na geokracie.

- Ścieżka 3 - od ul. Spacerowej

dz. nr 29/3 i 225 obręb Poddąbie, gm. Ustka

Ścieżka wykonana z kruszywa łamanego na geokracie

- Ścieżka 4 - od ul. Plażowa

dz. nr 29/3 i 224 obręb Poddąbie, gm. Ustka

Ścieżka wykonana z kruszywa łamanego na geokracie

- Ścieżka 5 - od ul. Nadmorska

dz. nr 7/10, 7/9 i 222 obręb Rowy, gm. Ustka

Ścieżka wykonana z kruszywa łamanego na geokracie.

Ścieżka o nawierzchni utwardzonej, o szerokości 2 m – długość 1720m, realizowana na dz. nr 30/1, 225, 29/3, 224, 7/10, 7/9, 222

materiał/parametry: jeżeli będzie taka możliwość zastosowane zostanie korytowanie, wykonanie 10 cm warstwy odsączającej, 6 cm geokrata wypełniona 10 cm warstwą kruszywa łamanego.

Ścieżka o nawierzchni utwardzonej, o szerokości 3 m – długość 1420m, realizowana na dz. nr 30/1, 226, 29/3,

materiał/parametry: jeżeli będzie taka możliwość zastosowane zostanie korytowanie, wykonanie 10 cm warstwy odsączającej, 6 cm geokrata wypełniona 10 cm warstwą kruszywa łamanego

mała architektura – tablice informacyjno-edukacyjne drewniane - 2 szt. – dz. nr 30/1, 7/10.

materiał/parametry: wysokiej jakości drewno sosnowe o powierzchni gładko struganej, łączenia trwałe, drewno impregnowane oraz lakierowane, montaż na trwale do podłoża.

Sadzonki Rokitnika zwyczajnego, *Hippophae rhamnoides* – 200 sztuk. Materiał szkółkarski ma spełniać następujące wymogi:

- Forma krzaczasta,
- Pędy równomiernie rozmieszczone wokół szyjki korzeniowej,
- Kora i pędy bez uszkodzeń, prawidłowo zabarwiona (zgodnie z cechami gatunku lub odmiany),
- Wielkość i barwa liści oraz kwiatów - charakterystyczna dla określonego gatunku lub odmiany,
- Sadzonki z odpowiednio ukształtowaną bryłą korzeniową dzięki uprawie w specjalnych pojemnikach (sadzonki pojemnikowe),
- Wysokość materiału od 1m - 1,5 m,
- Sadzonki męskie i żeńskie.

Przewidziane w wybranym wariantcie technologii oraz materiały, będą cechować się odpowiednimi certyfikatami oraz będą opatrzone gwarancją jakości. Zapewni to odpowiednio wysoką jakość oraz trwałość powstałej infrastruktury. Planowane technologie są ogólnie stosowane w budownictwie i stanowią gwarancję, że nie będą wymagały ciągłych napraw oraz poprawek.

Zastosowanie stali, drewna, kamienia i betonu gwarantuje odpowiednio długą żywotność planowanej konstrukcji.

Rozwiązania techniczno – technologiczne biorą pod uwagę starzenie się ekonomiczne powstałych obiektów. Konstrukcję można zakwalifikować jako bezpieczną i wytrzymałą, a trwałość obiektów z uwagi na charakter konstrukcji i użyte materiały zapewnią przynajmniej w trakcie trwania okresu referencyjnego, tj. 15 lat. W związku z tym założono nakłady

odtworzeniowe celem utrzymania infrastruktury technicznej. Zapewni to funkcjonowanie osiągniętych rezultatów w okresie referencyjnym.

Zastosowane rozwiązania w ramach Projektu są w pełni zgodne z zasadami równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także podejmowane działania w ramach Projektu będą miały na celu zapobieganie wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną zgodnie zapisami art. 7 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

Przeprowadzona analiza techniczno – technologiczna, po uwzględnieniu alternatywnych rozwiązań i wybraniu ostatecznego wykazuje efektywny charakter planowanej inwestycji. **Został on oparty na wyborze optymalnego wariantu zapewniającego osiągnięcie pożądanej trwałości technologicznej.**

1.4. Opis stanu po realizacji projektu – logika interwencji

1.4.1. Oddziaływanie projektu – cele

Ochrona przyrody to zachowanie bioróżnorodności, ale także ogół działań zmierzających do ocalenia zagrożonych gatunków zwierząt i roślin, oraz zachowania naturalnych ekosystemów. Dziś coraz więcej ekosystemów jest przekształconych, a zachwianie delikatnej równowagi świata przyrody skutkuje tym, że duża część różnych gatunków może bezpowrotnie zniknąć z naszej planety. Na szczęście wraz z rozwojem świadomości powoli zmienia się nastawienie ludzi do przyrody. Dzięki wysiłkowi przyrodników, naukowców, czy aktywistów sytuacja wielu gatunków jest znacznie lepsza, niż jeszcze kilka lat temu.

Celem nadrzędnym projektu „Ochrona różnorodności biologicznej na terenie powiatu słupskiego” jest ochrona stanu środowiska naturalnego i ochrona różnorodności biologicznej.

Celem głównym przedmiotowej inwestycji jest zabezpieczenie zasobów i walorów przyrodniczych oraz krajobrazowych.

Różnorodność biologiczna oznacza bogactwo wszystkich żyjących populacji, różnorodność ekosystemów i krajobrazów. Według postanowień Konwencji o różnorodności biologicznej **konieczne jest zachowanie całego środowiska przyrodniczego, na wszystkich jego poziomach organizacji**, czyli zarówno ekosystemów bogatych i zróżnicowanych, jak i ubogich, a także tych elementów, które do tej pory były niedocenione lub nawet świadomie niszczone.

Gminy wykorzystują już instrumenty polityki unijnej wspierające bioróżnorodność, tj., zalesianie, zazielenianie. Obszary Natura 2000 i Park Krajobrazowy "Dolina Słupi" jako obszary szczególnie atrakcyjne są jednak zbyt intensywnie eksploatowane przez turystów i mieszkańców gmin, co sprzyja degradacji ich zasobów naturalnych. **Poprzez czynną ochronę przyrody, wspartą przekierowaniem ruchu turystycznego w wyznaczone miejsca i ograniczenie antropopresji, projekt ma na celu ochronę obszarów cennych środowiskowo, zachowanie siedlisk o wysokich walorach przyrodniczych, ochronę zagrożonych gatunków, ptaków, siedlisk, gleb i wód.**

Realizacja niniejszego projektu, dzięki zaplanowanym działaniom, z jednej strony ma zabezpieczyć obszary cenne przyrodniczo przed nadmierną penetracją przez człowieka, a z drugiej strony umożliwi społeczeństwu obcowanie i kontakt z przyrodą poprzez przygotowanie odpowiednich miejsc.

W wyniku realizacji przedsięwzięcia zachowana zostanie różnorodność biologiczna oraz walory przyrodnicze i krajobrazowe obszaru. Ograniczona zostanie antropopresja, w szczególności związana z nasilającym się ruchem turystycznym oraz prowadzonymi inwestycjami.

Interwencja będzie skierowana na czynną ochronę przyrody przede wszystkim na obszarach chronionych, a w szczególności na terenie Parku Krajobrazowego i obszarach Natura 2000, co będzie prowadziło do ograniczenia degradacji środowiska oraz utraty zasobów różnorodności biologicznej.

Ogólny wzrost zainteresowania wypoczynkiem na łonie natury oraz brak bazy turystycznej dla potrzeb społeczeństwa powoduje przypadkowe niszczenie miejsc cennych przyrodniczo. Dlatego wskazana jest koncentracja ruchu turystycznego na wydzielonych i odpowiednio przygotowanych miejscach, które poprzez swoje zagospodarowanie ograniczą nielegalny i dziki wypoczynek.

Dzięki stworzeniu takich miejsc nastąpi:

- Ograniczenie nielegalnych i niekontrolowanych wjazdów do lasu i nad jeziora,
- Stworzenie zaplecza do prowadzenia edukacji ekologicznej – ścieżki dydaktyczne,
- Ochrona miejsc cennych przyrodniczo poprzez ukierunkowanie ruchu turystycznego na obszary mniej wrażliwe, a ciekawe przyrodniczo.

Wymierne efekty przeprowadzonych procesów, które nastąpią w wyniku realizacji projektu, określone zostały w skali bezpośredniego oddziaływania projektu oraz w perspektywie dalszych skutków interwencji:

- Zachowanie zróżnicowania rzeźby terenu,
- Poprawa potencjału i stanu jednolitych części wód, osiągnięcie i utrzymanie celów środowiskowych poszczególnych jednolitych części wód podziemnych i powierzchniowych,
- Zachowanie lasów, w szczególności łęgów i olsów oraz borów i brzezin bagiennych,
- Wspomaganie rozmnażania się gatunku na stanowiskach naturalnych,
- Zachowanie stanowisk chronionych, rzadkich gatunków roślin i zwierząt,
- Ochrona jezior lobeliowych, źródeł oraz torfowisk wysokich i przejściowych,
- Zachowanie bogactwa fauny parku, zapewnienie ochrony biotopów ważnych dla rozrodu gatunków zagrożonych, w szczególności tarlisk ryb i łęgów ptaków,
- Zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone,
- Podniesienie świadomości ekologicznej,
- Eliminacja gatunków roślin inwazyjnych,
- Stworzenie miejsc przyjaznych środowisku i turystom,
- Utrzymanie oraz zapewnienie niezakłóconego przebiegu procesów ekologicznych,
- Utrzymanie ciągłości istnienia oraz trwałości ekosystemów,
- Zachowanie różnorodności biologicznej,
- Zapewnienie ciągłości istnienia oraz trwałości gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wraz z ich siedliskami, poprzez ich utrzymanie lub przywrócenie do właściwego stanu ochrony,
- Utrzymanie walorów krajobrazowych oraz zadrzewień,
- Kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody.

Działania projektowe mają na celu ograniczenie czynników wpływających na utratę różnorodności biologicznej na obszarach gmin i mają zmniejszyć zagrożenia dla przyrody i usług ekosystemowych, które mają znaczącą wartość gospodarczą i społeczną. Dzięki temu zostaną zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się

szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Obszary chronione są atrakcją dla turystów, badaczy naukowych i osób pragnących przebywać w zdrowym i pięknym krajobrazie. Walory stanu środowiska i wartości estetyczne krajobrazu są obecnie coraz bardziej cenione i pożądane. Warto zauważyć, że głównym powodem ochrony zasobów naturalnych, w tym tworzenia obszarów chronionych, jest dobro człowieka, który będąc częścią przyrody, potrzebuje do życia środowiska przyrodniczego w dobrym stanie. **Obszary chronione i systemy tych obszarów są niezbędne do zachowania równowagi ekologicznej w skali kraju i kontynentów.** Są one również formą zabezpieczenia dla człowieka warunków do wypoczynku i do zaspokojenia potrzeb estetycznych. Warto przy tym podkreślić, że warunkiem koniecznym istotnego wzrostu skuteczności ochrony krajobrazów szczególnie cennych przyrodniczo jest również właściwe kształtowanie struktury ekologicznej i funkcjonowania na pozostałych terenach znajdujących się poza systemem obszarów chronionych.

W założenia te wpisują się działania zamierzone w ramach niniejszej inwestycji. Zakres planowanych prac związanych z czynną ochroną przyrody oraz wytworzeniem wartości dodanej w architekturze krajobrazu w postaci zagospodarowania miejsc w celu przekierowania ruchu turystycznego, ukierunkowany jest na przeprowadzenie trudnego zadania – zabezpieczenie miejsc cennych i skanalizowania ruchu turystycznego.

Przygotowanie atrakcyjnej, nowej przestrzeni, w której turyści oraz osoby wypoczywające odnajdą lokalizację sprzyjającą wypoczynkowi prowadzić będzie do zahamowania dalszej penetracji obszarów o bardzo cennych walorach środowiskowych.

Ponadto przekaz edukacyjny, który zostanie umieszczony w nowej zorganizowanej przestrzeni, będzie uświadamiał użytkowników o szczególnej wadze zachowań ludzkich w środowisku naturalnym. Pokonanie bariery niewiedzy, która występuje w sporej części społeczeństwa, spowoduje zmianę zachowań i nawyków na bardziej świadome i ekologiczne.

Ważnym elementem projektu są zaplanowane nasadzenia roślin, jako gatunki rodzime typowe dla danego ekosystemu. Pozwoli to zwiększyć ich populację oraz zminimalizować wypieranie przez obce gatunki. Sadzenie roślin naturalnie występujących na danym obszarze, jest korzystne dla przyrody. Gatunki rodzime znikają z wielu terenów. Poprzez dokonanie nasadzeń przyczyniamy się do ich ochrony. Na obszarach, gdzie znajduje się wiele gatunków uprawnych oraz obcych, sadzenie różnych roślin naturalnie występujących w danym miejscu, przyczynia się do zachowania bioróżnorodności. **Wybór gatunków rodzimych redukuje zagrożenie związane z wprowadzaniem do ekosystemu gatunków inwazyjnych.**

Kolejny element projektu to ograniczenie rozprzestrzeniania się oraz zmniejszenie ilości gatunków inwazyjnych - barszcz Sosnowskiego i rdestowca Sachalińskiego. Działanie to ma na celu zabezpieczenie siedlisk przyrodniczych, ochronę stanu środowiska naturalnego i przywrócenie różnorodności biologicznej.

Barszcz Sosnowskiego i rdestowiec to rośliny inwazyjne, mocno rozprzestrzeniające się na terenie Województwa Pomorskiego i w tym również na terenie gmin objętych projektem. Występuje na polach, nieużytkach, nad brzegami cieków wodnych itp. Rośliny powodują zanikanie roślinności endemicznej stanowiącej element rodzimej bioróżnorodności i stanowią zagrożenie dla siedlisk i gatunków przyrodniczych.

Realizacja niniejszego przedsięwzięcia spowoduje ograniczenie niebezpieczeństwa rozprzestrzeniania się i inwazji gatunków obcych w środowisku przyrodniczym, w tym na siedliskach przyrodniczych oraz zachowaniu wartości rodzimej różnorodności biologicznej.

W celu wspomaganie rozmnażania się gatunków na stanowiskach naturalnych, jako jednej z metod czynnej ochrony in situ zaplanowano montaż budek lęgowych

stanowiących sztuczne miejsca lęgowe dla ptaków. Dzięki tym działaniom zwiększy się obszar przystosowany do lęgu chronionych gatunków ptaków.

Ponadto w celu podniesienia świadomości ekologicznej społeczeństwa zaplanowano w ramach instrumentu elastyczności cykl warsztatów przyrodniczo – ekologicznych dla mieszkańców, w ramach których mieszkańcy będą mieli możliwość poznania tematyki związanej z formami ochrony przyrody, zwiększenia świadomości dotyczącej walorów przyrodniczych obszarów, poznania problematyki gatunków inwazyjnych oraz korzyści z zachowania tradycyjnych ogrodów i sadów przydomowych

„Ochrona różnorodności biologicznej na terenie powiatu słupskiego” realizuje cel działania 11.4. Ochrona różnorodności biologicznej, tj.: zabezpieczone zasoby i walory przyrodnicze oraz krajobrazowe.

Niniejszy projekt poprzez czynną ochronę oraz działania powodujące ukierunkowanie ruchu turystycznego, ograniczenie antropopresji w sposób bezpośredni przyczyni się do zabezpieczenia zasobów i walorów przyrodniczych oraz krajobrazowych.

Przedmiot inwestycji jest zgodny z typem projektów kwalifikowanych do dofinansowania w ramach niniejszego działania, tj.:

- Finansowanie ochrony i restytucji różnorodności gatunkowej i siedliskowej, w tym m.in. Czynnej ochrony gatunkowej, monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych, opracowania i wdrażania programów odtwarzania i renaturalizacji ekosystemów, rewitalizacji siedlisk, przywracanie ciągłości korytarzy ekologicznych itp. Między innymi ekosystemów strefy przybrzeżnej morza bałtyckiego,
- Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu ochrony, rewaloryzacji i zabezpieczania obszarów chronionych, obejmujące, np. Budowę, rozbudowę, przebudowę lub remont infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny w wyznaczone miejsca (szlaki turystyczne: trasy rowerowe, szlaki piesze, szlaki wodne, ścieżki dydaktyczne; pomosty komunikacyjne; platformy widokowe; wieże obserwacyjne; parkingi itp.).

Ponadto projekt znajduje się wśród grupy projektów preferowanych do wsparcia poprzez:

- Projekt będzie realizowany w partnerstwie z jednostkami samorządu terytorialnego, tj.: Gminy Dębica Kaszubska, Damnica, Kobylnica, Słupsk i Ustka,
- Projekt sprzyja tworzeniu warunków dla wysokiej aktywności mieszkańców, w tym kształtowania i umacniania pożądanych postaw proekologicznych poprzez cykl warsztatów edukacyjnych, akcją promocyjno - edukacyjną oraz stworzenie stref umożliwiających aktywność mieszkańców,
- Projekt będzie redukował negatywne oddziaływania wywołane działalnością człowieka oraz przyczyni się w największym stopniu do poprawy stanu środowiska,
- Projekty obejmuje działania w obszarze ekologicznych korytarzy województwa pomorskiego, a jednocześnie dotyczy jezior wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych,
- Projekt jest kompleksowy - łączy ochronę siedlisk i gatunków, ukierunkowanie ruchu turystycznego, sprzyja edukacji ekologicznej i kreuje pożądane postawy ekologiczne.

Realizacja niniejszego projektu poprzez czynną ochronę, przekierowanie ruchu turystycznego oraz edukację przyczyni się do zachowania różnorodności biologicznej oraz zabezpieczenia obszarów chronionych przed nadmierną i niekontrolowaną presją turystów, zatem **doprowadzi do całkowitego i trwałego rozwiązania zidentyfikowanych problemów przy znacznej skali oddziaływania.**

Założone w projekcie cele, rezultaty i przedmiotowy zakres wpisują się w cele, rezultaty i kierunki Osi Priorytetowej 11 i stanowią odpowiedź na zidentyfikowane w Programie wyzwania dotyczące ograniczenia antropopresji na środowisko, poprawy środowiskowych warunków życia mieszkańców oraz wzrostu odporności regionu na zmiany klimatu poprzez działania związane z czynną ochroną oraz działania przekierowujące ruch turystyczny, których realizacja będzie miała bezpośredni wpływ na ochronę różnorodności biologicznej.

Planowane efekty projektu wpisują się w spodziewane efekty realizacji Osi priorytetowej 11. Środowisko, tj.:

- Zabezpieczenie zasobów i walorów przyrodniczych i krajobrazowych,
- Poprawa jakości wód powierzchniowych.

Realizacja przedsięwzięcia poprzez czynną ochronę oraz przekierowanie ruchu turystycznego oraz działania edukacyjne w sposób kompleksowy przyczyni się do rozwiązania problemów. Doprowadzi do całkowitego i trwałego rozwiązania zidentyfikowanych problemów przy znacznej skali oddziaływania. Efekty są trwałe i realne do osiągnięcia.

1.4.2. Wskaźniki i efekty projektu

Bezpośrednie, mierzalne efekty, które przyniesie realizacja niniejszego projektu przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 15. Wskaźniki produktu

Lp.	Nazwa	Jednostka	Wartość wskaźnika
1	Liczba wspartych form ochrony przyrody	szt.	4
2	Długość utworzonych szlaków turystycznych	km	4,39

Źródło: Opracowane własne na podstawie danych beneficjenta.

Rezultaty możemy zdefiniować, jako korzyści, wynikające dla beneficjenta bezpośrednio po zakończeniu projektu w związku ze zrealizowanymi działaniami. Korzyści związane z realizacją niniejszego projektu przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 16. Wskaźniki rezultatu

Lp.	Nazwa	Jednostka	Wartość wskaźnika
1	Powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony	ha	1 840,69
2	Powierzchnia terenów zabezpieczonych kontrolowanym ruchem turystycznym	ha	779,96

Źródło: Opracowanie własne.

1.4.3. Kompleksowość i komplementarność projektu

Planowane przedsięwzięcie, z uwagi na dobór działań w świetle zdefiniowanego problemu oraz ich wieloaspektowość, jest projektem kompleksowym. Przedmiotem projektu jest czynna ochrona przyrody i siedlisk przyrodniczych (zwalczanie gatunków inwazyjnych, nasadzenia rodzimej roślinności, wykaszanie, montaż budek lęgowych, ochrona gatunkowa), budowa i rozbudowa infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny w sposób zabezpieczający walory przyrodnicze przed nadmierną presją oraz kształtowanie i umacnianie pożądaných postaw proekologicznych.

Zatem czynna ochrona przyrody jest uzupełniona o ukierunkowanie ruchu turystycznego pomagające zabezpieczyć i zachować jej efekty oraz o czynnik edukacyjny, który jest czynnikiem wpływającym na oczekiwane postawy i zachowania społeczeństwa.

Wszystkie powyższe czynniki stanowią o kompleksowości planowanego przedsięwzięcia.

W świetle zdefiniowanego, kluczowego problemu, jakim jest degradacja środowiska przyrodniczego oraz niezabezpieczone obszary cenne przyrodniczo, działania związane

z czynną ochroną przyrody wsparte przekierowaniem ruchu turystycznego jest trwałym i skutecznym rozwiązaniem problemu.

Niniejszy projekt jest projektem komplementarnym wobec innych działań realizowanych na obszarze poszczególnych gmin. Projekty komplementarne należy rozpatrywać w kontekście prowadzonych działań w zakresie ochrony środowiska. Każda gmina, jako zadanie własne, ma ustawowy obowiązek ochrony środowiska i przyrody na swoim terenie. Zatem projekt nie jest działaniem oderwanym od innych. Jest powiązany z innymi działaniami z zakresu ochrony środowiska realizowanymi przez poszczególne samorządy.

Gminy na przestrzeni ostatnich lat porządkowały gospodarkę ściekową, co wpłynęło w znaczny sposób na ochronę zasobów przyrodniczych oraz wód. Działania z zakresu efektywności energetycznej oraz odnawialnych źródeł energii poprzez zmniejszenie emisyjności również wpływają na poprawę środowiska. Każda z gmin partnerskich realizowała lub jest w trakcie realizacji projektu z zakresu termomodernizacji, oświetlenia energooszczędnego czy OZE.

Ponadto, z uwagi na fakt, że tereny objęte projektem to obszary cenne przyrodniczo wiele działań z zakresu ochrony przyrody, głównie czynnej realizowanych jest przez Park Krajobrazowy Dolina Słupi, Zarząd Melioracji oraz poszczególne Nadleśnictwa.

Wnioskodawca, tj. Gmina Dębica Kaszubska, wraz z gminami partnerskimi, sukcesywnie, w miarę dostępnych środków, realizuje przedsięwzięcia, które wzmacniają lub czasem warunkują przewidziane w niniejszym projekcie rozwiązania. Projekty komplementarne przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 17. Komplementarność projektu.

Lp.	Tytuł projektu	Opis	Wartość projektu	Źródło finansowania
Gmina Dębica Kaszubska – Partner Wiodący				
1	Organizacja koła ochrony przyrody w Niepogłędziu 2014 rok	Przedmiotem projektu jest wyposażenie spichlerza w Niepogłędziu poprzez zakup wyposażenia świetlicy wiejskiej, Sali komputerowej, szatni, zakup kamery, aparatu i komputerów w celu utworzenia i funkcjonowania koła ochrony przyrody	50 565	Program Operacyjny RYBY 30 832
2	Energia Odnawialna – instalacje solarne i geotermalne dla mieszkańców Gminy Dębica Kaszubska 2011	W ramach projektu zamontowano instalacje solarne na 14 budynkach użyteczności publicznej, 149 budynkach mieszkalnych oraz dokonano montażu solarów wraz z ogrzewaniem geotermalnym w budynku pałacu w Niepogłędziu. Projekt realizowany w partnerstwie ze Stowarzyszeniem AVANTI i Stowarzyszeniem SPERANDA	2 780 830	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2013 2 026 808
3	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i	Przedmiotem projektu była budowa sieci	7 532 802	Regionalny Program

	wodociągowej wraz z przyłączami w m. Krzynia, Niemczewo, Goszczyno, Motarzyno, Kotowo, gm. Dębica Kaszubska I etap 2009-2010	kanalizacyjnej i wodociągowej w m. Krzynia, Niemczewo, Goszczyno, Motarzyno i Kotowo. W ramach przedsięwzięcia wybudowano 24 985 m sieci kanalizacji sanitarnej, 160 szt. przyłączy kanalizacyjnych, 9 774 m sieci wodociągowej, 154 szt przyłączy wodociągowych oraz stację uzdatniania wody w Krzyni.		Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2013 4 653 578 / 300 000 ANR
4	Budowy sieci kanalizacyjnej i wodociągowej wraz z przyłączami w m. Budowo, Niepogłędzie i Gałęzów II etap 2010-2012	W ramach inwestycji wybudowano 16 km sieci kanalizacyjnej, 4,2 km sieci wodociągowej, wykonano 132 przyłącza kanalizacyjne i 159 przyłączy wodociągowych. Ścieki doprowadzone zostały do centralnej oczyszczalni ścieków w Dębicy Kaszubskiej.	5 332 561	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 3 000 041 / 300 000 ANR
5	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej wraz z przyłączami w gminie Dębica Kaszubska – III etap 2013 – 2015	Przedmiotem jest budowa 23,87 km kanalizacji. Sanitarnej i 11,08 km wodociągu z przyłączami w m. Dębica Kasz., Starnice, Borzęcino, Łabiszewo, Dobieszewo, Troszki (tranzyt), Dobieszewko, Podole Małe i Żarkowo(tranzyt), 11 przepompowni, 2 stacji uzdatniania wody, 90m kanalizacji deszczowej, remont 2 ujęć wody oraz przeprowadzenie kampanii informacyjnej	11 429 026	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2013 6 822 420
Gmina Damnica – Partner nr 1				
1	Zagospodarowanie terenu w Strzyżynie – mała infrastruktura rekreacyjna i turystyczna z uwzględnieniem walorów przyrodniczych rzeki Łupawy	Projekt miał na celu poprawę jakości życia mieszkańców miejscowości Strzyżyno i zwiększenie jej atrakcyjności turystycznej poprzez budowę małej infrastruktury pełniącej funkcje rekreacyjne i turystyczne, służącej zarówno mieszkańcom jak i turystom.	Wartość całkowita 178 609,01 Koszty kwalifikowane 145 792,53	PROW na lata 2007-2013 W ramach działania 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju Odnowa i rozwój wsi Wysokość pomocy 116 634,00
Gmina Kobylnica – Partner nr 2				

1	<p>Budowa przystani wędkarskich w miejscowości Ściegnica</p> <p>Lata realizacji 2014 rok</p>	<p>Przedmiotem inwestycji było zagospodarowanie działki nr 52/2 znajdującej się w Ściegnicy. Głównym założeniem inwestycji był zamiar, aby w wyniku zagospodarowywania terenu działki nr 52/2 zapewnić mieszkańcom i turystom dostęp do nowej infrastruktury rekreacyjnej, zapewnienie ciekawej formy spędzania wolnego czasu oraz miejsce postoju dla osób korzystających z przebiegających w bezpośrednim sąsiedztwie miejscowość tras turystycznych. W ramach zadania wybudowano trzy pomosty wędkarskie według typowego projektu elementów małej architektury zagospodarowania jezior - typowy projekt budowlany pomost drewniany oraz zamontowano elementy małej architektury w postaci dwóch altan drewnianych, tablicy informacyjnej, ławek i koszy na odpady.</p>	114 384,00 zł	<p>PROW w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” "Odnowa i rozwój wsi" kwota dofinansowania: 55 342,00 zł</p>
2	<p>Budowa innowacyjnej małej infrastruktury turystycznej – realizator Fundacja Partnerstwo Dorzecza Słupi</p> <p>Lata realizacji 2015 rok</p>	<p>W ramach realizowanej operacji powstały dwa elementy infrastruktury turystycznej, charakteryzujące się oryginalnością, tzn. wykonane w taki sposób, aby nie odbiegały formą od otaczającej je przyrody. Zaprojektowana mała architektura przypomina wyglądem naturalne elementy występujące w przyrodzie. Dlatego sztywne piony i poziomy zastąpiono skosami, wypukłościami i niedoskonałościami naturalnego, nieobrobionego drewna.</p>	433 374,00 zł	<p>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 w ramach Programu Leader</p> <p>Dofinansowanie 431 755,10 zł</p>
Gmina Słupsk – Partner nr 3				
1	<p>Likwidacja barszczu na terenie Gminy Słupsk</p>	<p>Celem głównym projektu jest ograniczenie wielkości populacji barszczu Sosnowskiego</p>	25 000,00	<p>WFOŚiWG w Gdańsku</p>

		<p>na terenie gminy Słupsk, które korzystnie wpłynę na ochronę rodzimych gatunków roślin i siedlisk przyrodniczych.</p> <p>Celami szczegółowymi są:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększenie świadomości ekologicznej lokalnej społeczności dotyczącej inwazyjnych gatunków roślin i ich zagrożeń; ▪ wzrost zaangażowania w walce z tymi gatunkami; ▪ kształtowanie świadomości, wrażliwości oraz postaw prośrodowiskowych,. 		
2	Zabezpieczenie przed degradacją obszaru chronionego Doliny Moszczeniczki	<p>Operacja polegała na:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zarybieniu wraz oczyszczeniem rzeki Moszczeniczki; ▪ udrożnieniu szlaku pieszo-rowerowego przez teren obszaru chronionego „Zespołu przyrodniczo-krajobrazowego”, który ma na celu ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych terenów objętych ochroną prawną; ▪ wykonaniu oznakowania. <p>Celem projektu była ochrona cennych fragmentów tradycyjnego krajobrazu wiejskiego z doskonale zachowanymi zespołami architektury regionalnej oraz wysokich walorów przyrodniczych doliny rzeki Moszczeniczki.</p>	305 975,56	<p>Program Operacyjny „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013”</p> <p>192 000,00 zł</p>
Gmina Ustka – Partner nr 4				
1	Przebudowa z rozbudową oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej w Gminie Ustka	<p>W ramach projektu przeprowadzona została przebudowa wraz z rozbudową oczyszczalni ścieków w miejscowości Rowy. W wyniku przeprowadzonych prac nastąpiło zwiększenie przepustowości</p>	26 881 182	<p>POIS 2007 – 2013 12 839 846</p>

		oczyszczalni ścieków oraz nastąpiła zmiana procesów technologicznych na bardziej wydajne. Wykonano również rozbudowę sieci kanalizacyjnej na dł.		
2	Zabezpieczenie przed degradacją Krajobrazu Pas Pobrzeża na wschód od Ustki poprzez montaż kładki stalowej dla pieszych w miejscowości Poddąbie	W ramach projektu zamontowano stalową kładkę dla pieszych umożliwiającą bezpieczne przemieszczanie się pieszych w kierunku brzegu morskiego ponad głębokim jarem, na klifowym wybrzeżu, ponad ciekami wodnymi.	487 393	PO RYBY 2007-2013 337194
3	Zabezpieczenie przed degradacją Obszaru Chronionego Krajobrazu Pas pobrzeża na wschód od Ustki	Wykonano ciąg pieszo – rowerowy wraz z oświetleniem od ul. Armii Krajowej do zejścia na plażę w Przewłocze	795 588	PO RYBY 2007-2013 607 885
Projekty partnerskie				
1	Poprawa efektywności systemów oświetlenia zewnętrznego na terenie Obszaru Funkcjonalnego Miasta Słupska	Projekt realizowany w partnerstwie zawartym przez Miasto Słupsk, Miasto Ustka oraz Gminy: Dębica Kaszubska, Kobylnica i Słupsk. W ramach projektu przewidziana jest modernizacja oświetlenia zewnętrznego na energooszczędne na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Słupska. Projekt złożony został w ramach RPO WP 2014 – 2020.	28 860 795 zł	RPO WP 2014 – 2020 23 674 510,13 zł
2	Poprawa efektywności energetycznej Obszaru Funkcjonalnego Miasta Słupska poprzez termomodernizację budynków	Projekt realizowany w partnerstwie zawartym przez Miasto Słupsk, Powiat Słupski, Miasto Ustka oraz Gminy: Dębica Kaszubska, Kobylnica, Damnica i Słupsk. W ramach projektu przewidziana jest kompleksowa termomodernizacja 49 obiektów użyteczności publicznej na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Słupska. Projekt złożony został w ramach RPO WP 2014 – 2020.	40 031 342,68 zł	25 588 425,54 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Partnerów projektu.

1.4.4. Matryca logiczna projektu

	Logika interwencji	Wskaźniki realizacji	Źródła informacji o wskaźniku	Założenia
Cel nadrzędny	<ol style="list-style-type: none"> Ochrona stanu środowiska naturalnego i ochrona różnorodności biologicznej. Zabezpieczenie zasobów i walorów przyrodniczych i krajobrazowych 	<ol style="list-style-type: none"> Wzrastać będzie naturalne zróżnicowanie biosfery, Poprawa jakości życia mieszkańców, Ożywienie gospodarcze regionu. 	<ol style="list-style-type: none"> Dane Głównego Urzędu Statystycznego, Dane samorządów, Dane organizacji turystycznych. 	
Cel bezpośredni projektu	<ol style="list-style-type: none"> Zachowanie zróżnicowania rzeźby terenu łąką, Zachowanie lasów, w szczególności łągów i olsów oraz borów i brzezin bagiennych, Zachowanie stanowisk chronionych, rzadkich gatunków roślin i zwierząt, Eliminacja gatunków roślin inwazyjnych, Poprawa stanu środowiska naturalnego, Utrzymanie oraz zapewnienie niezakłóconego przebiegu procesów ekologicznych, Kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody, Podniesienie świadomości ekologicznej. 	<ol style="list-style-type: none"> Zmniejszona ilość miejsc występowania gatunków inwazyjnych, Zmniejszone zanieczyszczenie cennych obszarów i siedlisk, Zwiększenie różnorodności biologicznej, Odradzające się stanowiska gatunków rodzimej roślinności i gatunków, Bardziej uświadomione i wyedukowane ekologicznie społeczeństwo. 	<ol style="list-style-type: none"> Dane Urzędu Marszałkowskiego, Dane samorządów Monitoring projektu, Dane Głównego Urzędu Statystycznego. 	<ol style="list-style-type: none"> Wspierane będą inicjatywy związane z reintrodukcją rodzimych gatunków, Nastąpi wczesne rozpoznawanie siedlisk gatunków inwazyjnych, Ochrona siedlisk i gatunków stanie się potrzebą mieszkańców i turystów a nie tylko obowiązkiem i nakazem.
Rezultaty	<ol style="list-style-type: none"> Zmniejszona antropopresja na cenne siedliska i gatunki chronione, Zachowane bogactwo flory i fauny, Zwiększenie atrakcyjności terenów, Poprawa potencjału i stanu jednolitych części wód, 	<ol style="list-style-type: none"> Powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony – 1 842,69 ha Powierzchnia terenów zabezpieczonych kontrolowanym ruchem turystycznym – 779,96 ha. 	<ol style="list-style-type: none"> Dane RDOŚ, Dane WIOŚ, Dane UMŚL, Dane RDL LP, Dane PZPK. 	<ol style="list-style-type: none"> Wzrastać będzie poczucie odpowiedzialności za cenne obszary, Ograniczona zostanie degradacja środowiska naturalnego,

	<ol style="list-style-type: none"> 5. Osiągnięcie i utrzymanie celów środowiskowych, 6. Ograniczenie zagrożeń ekologicznych. 			<ol style="list-style-type: none"> 3. Ulegnie poprawie różnorodność biologiczna obszaru, 4. Zwiększy się świadomość ekologiczna mieszkańców i turystów.
Produkty	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zrealizowane działania związane z czynną ochroną przyrody, 2. Wybudowana infrastruktura przekierowująca ruch turystyczny, 3. Przeprowadzone działania edukacyjne, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Długość utworzonych szlaków turystycznych – 4395 m, 2. Liczba wspartych form ochrony przyrody - 4, 3. Ilość warsztatów ekologicznych – 3 szt., 4. Liczba kampanii ekologicznych – 1 szt., 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inwentaryzacja powykonawcza, 2. Protokoły odbiorcze, 3. Zapłacone Faktury, 4. Dokumentacja fotograficzna, 5. Dzienniki budowy. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prace budowlano - montażowe wykonano zgodnie z obowiązującymi normami i standardami, 2. Zgodność wykonanych prac z decyzjami administracyjnymi, 3. Prace zostaną wykonane przez wyspecjalizowaną w tej dziedzinie kadre, 4. Inspektor Nadzoru o odpowiednich kwalifikacjach.
Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykonanie działań czynnej ochrony, 2. Wykonanie Działań dotyczących przekierowania ruchu turystycznego, 3. Przeprowadzenie działań edukacyjnych, 4. Wykonanie tablic pamiątkowych projektu, 5. Zakończenie prac budowlano montażowych i ich odbiór końcowy, 6. Oddanie do użytkowania. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zespoły Zadaniowe, 2. SIWZ na zaprojektowanie i wykonanie – zaprojektuj i wybuduj oraz wykonanie zadań inwestycyjnych, 3. Wybór wykonawców, 4. Wybór Inspektorów Nadzoru, 5. Umowy z wykonawcami, 6. Umowa z Inspektorami Nadzoru, 7. Zaangażowanie dodatkowych zasobów ludzkich. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koszt opracowania dokumentacji – 27 525,00 zł, 2. Koszt robót budowlanych – 2 544 898,76 zł, 3. Koszt Inspektorów Nadzoru– 22 618,36 zł, 4. Koszt promocji – 17 712,00 zł, 5. Koszt instrumentu elastyczności– 4 690,00 zł. <p>Koszty razem: 2 617 444,12 zł Źródła finansowania: Wkład własny: 392 616,62 zł, Udział EFRR: 2 224 827,20 zł.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zachowanie założeń pierwotnych aplikacji, 2. Zrealizowanie zadań zgodnie z dokumentacją, 3. Przestrzeganie harmonogramu rzeczowo – finansowego, 4. Zachowanie procedur zgodnie z obowiązującym prawem.

Źródło: Opracowane własne na podstawie danych beneficjenta.

2. Uwarunkowania realizacji projektu

2.1. Opis wnioskodawcy

Niniejszy projekt został uzgodniony w ramach **Zintegrowanego Porozumienia Terytorialnego MOF Miasta Słupska**. Liderem projektu, zgodnie z kartą przedsięwzięcia, będącą częścią Porozumienia, jest Gmina Dębica Kaszubska, natomiast Partnerami Gmina Damnica, Kobylnica, Słupsk i Ustka.

Powyższe jednostki samorządu terytorialnego zawarły **Umowę Partnerską** na rzecz wspólnej realizacji Projektu pn. „Ochrona różnorodności biologicznej na terenie powiatu słupskiego” planowanego do złożenia w ramach działania 11.4. Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020. Przedmiotem umowy jest ustalenie reguł funkcjonowania partnerstwa pomiędzy Partnerem Wiodącym a Partnerami, praw i obowiązków stron, zasad partycypacji w działaniach i kosztach oraz zakresu współpracy Partnera Wiodącego i Partnerów przy realizacji Projektu. Na potrzeby realizacji Projektu strony wyznaczyły na Partnera Wiodącego Projektu Gminę Dębica Kaszubska.

Zatem wnioskodawcą przedsięwzięcia jest jednostka samorządu terytorialnego Gmina Dębica Kaszubska. Gmina Dębica Kaszubska stanowi lokalną wspólnotę samorządową.

Od dnia 1 stycznia 1999r., czyli od dnia wejścia w życie reformy administracyjnej, Gmina Dębica Kaszubska należy do powiatu słupskiego w województwie pomorskim.

Status prawny gminy, jako podstawowej jednostki podziału terytorialnego państwa, reguluje **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z dnia 2 kwietnia 1997r. Zgodnie z art. 164 Konstytucji RP gmina jest podstawową jednostką samorządu terytorialnego, ma osobowość prawną, przysługują jej prawa własności i inne prawa majątkowe. Samodzielność jednostek samorządu terytorialnego podlega ochronie sądowej.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady działania samorządu gminnego jest **ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym**. Do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, nie zastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów. Podstawowym celem działania gminy jest zaspokojenie zbiorowych potrzeb gminnej wspólnoty samorządowej oraz umożliwienie pełnego uczestnictwa mieszkańców w jej życiu. Następuje to poprzez tworzenie i realizację polityki rozwoju gminy. Do zadań własnych Gminy należą m.in. sprawy:

- **Ładu przestrzennego**, gospodarki nieruchomościami, **ochrony środowiska i przyrody** oraz gospodarki wodnej,
- Gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- Wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych,
- Ochrony zdrowia i pomocy społecznej,
- Zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz, lokalnego transportu zbiorowego, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych, gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- Edukacji publicznej, kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, a także terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych, targowisk i hal targowych, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych,
- Porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli.

Zgodnie z Art. 3 ustawy o samorządzie gminnym o ustroju gminy stanowi statut. Rada Gminy Dębica Kaszubska, Uchwałą Nr XXI/154/2012 z dnia 17 października 2012 roku uchwaliła Statut Gminy Dębica Kaszubska.

Celem działania Gminy jest zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty oraz umożliwienie pełnego uczestnictwa mieszkańców w jej życiu. Gmina działa przy pomocy dwóch organów:

- Organ stanowiący i kontrolny - Rada Gminy, na czele z przewodniczącym – Krzysztofem Badowskim,
- Organ wykonawczy – na czele z Wójtem – Iwoną Warkocką.

Wójt wykonuje swoje zadania przy pomocy Urzędu Gminy. Organizację i zasady funkcjonowania Urzędu określa „Regulamin Organizacyjny Urzędu Gminy” zatwierdzany przez Wójta w drodze zarządzenia Nr 8/2015 z dnia 01.06.2015 roku.

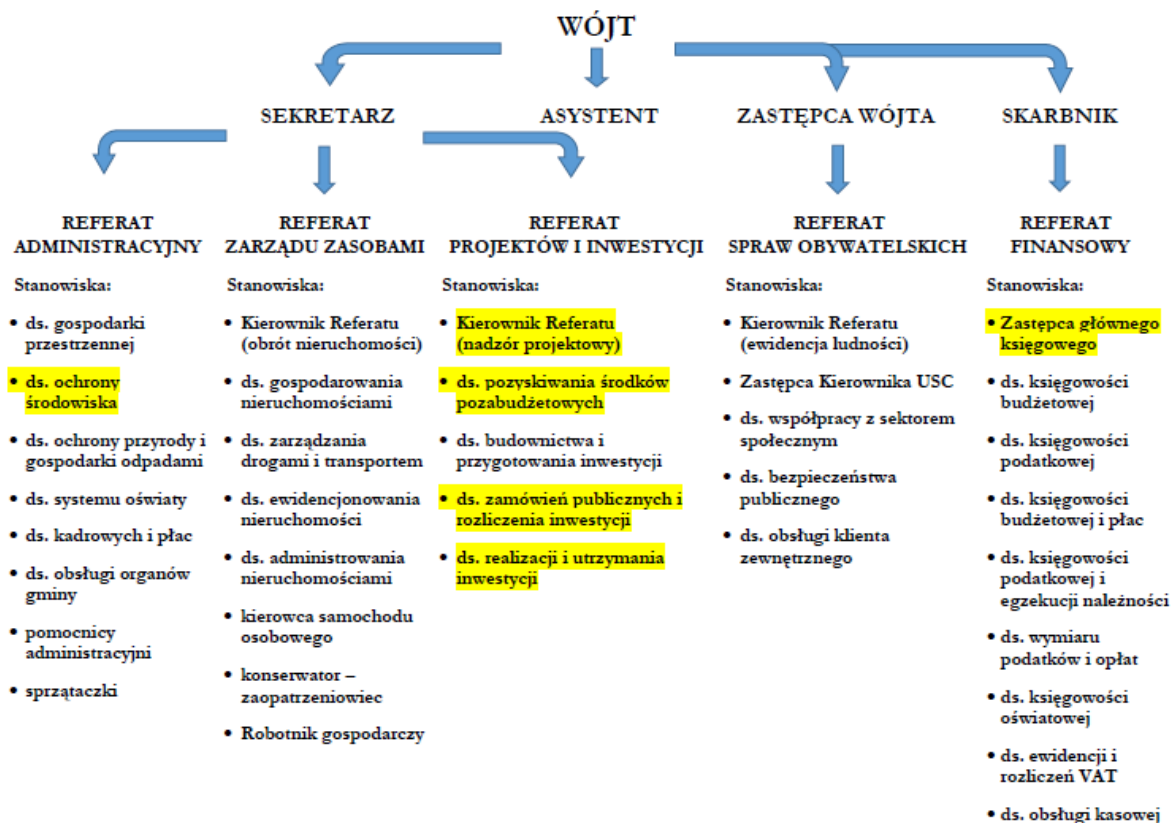
Zgodnie z Regulaminem, Urzędem kieruje Wójt przy pomocy Zastępcy, Sekretarza i Skarbnika.

Tabela 18. Dane adresowe Partnera Wiodącego

Nazwa projektodawcy	Gmina Dębica Kaszubska
Forma prawna	Jednostka samorządu terytorialnego – gmina
NIP	8392192397
REGON	770979803
Adres	ul. Zjednoczenia 16a, 76-248 Dębica Kaszubska
Strona www	http://www.debnica.pl/
Telefon, fax, e-mail	Tel.: (59) 81 31 623; fax.: (59) 81 31 634; e-mail: sekretariat@post.pl
Osoba reprezentująca Partnera	Iwona Warkocka – Wójt Gminy
Osoba upoważniona do kontaktów	Aneta Chudy – inspektor ds. pozyskiwania środków pozabudżetowych Referatu Projektów i Inwestycji; tel.: (59) 81 32 336, fax.: (59) 81 31 634, e-mail-a.chudy@debnicakaszubska.eu

Źródło: Opracowanie własne.

W celu realizacji niniejszego projektu Wójt powołał specjalny zespół. W jego skład weszli kompetentni i odpowiednio dobrani ludzie. Poniżej przedstawiono schemat organizacyjny z zaznaczonymi wydziałami zaangażowanymi w projekt.

Rycina 29. Schemat organizacyjny Gminy Dębica Kaszubska.

Źródło: Dane Gminy Dębica Kaszubska.

Zgodnie z Umową partnerską:

- Partnerem nr 1 jest Gmina Damnica,
- Partnerem nr 2 jest Gmina Kobylnica,
- Partnerem nr 3 jest Gmina Słupsk,
- Partnerem nr 4 jest Gmina Ustka.

Partnerzy to jednostki samorządu terytorialnego. Zasady funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego reguluje prawodawstwo Unii Europejskiej oraz prawodawstwo krajowe. Podstawowe akty prawne obejmują:

- Europejską Kartę Samorządu Terytorialnego,
- Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej,
- Ustawę o samorządzie gminnym.

Opis poszczególnych Partnerów znajduje się w podrozdziale 1.1.1. niniejszego opracowania.

Partnerzy – Gmina Dębica Kaszubska, Gmina Słupsk, Miasto Słupsk oraz Miasto Ustka to jednostki samorządu terytorialnego. Zasady funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego reguluje prawodawstwo Unii Europejskiej oraz prawodawstwo krajowe. Podstawowe akty prawne obejmują:

- Europejską Kartę Samorządu Terytorialnego,
- Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej,
- Ustawę o samorządzie gminnym.

Europejska Karta Samorządu Terytorialnego sporządzona w Strasburgu, dnia 15 października 1985 r. Polska stała się stroną Europejskiej Karty 1 marca 1994 roku. Karta określa ideę autonomii terytorialnej i stanowi zbiór zasad dotyczących statusu samorządności lokalnej. Zgodnie z zapisem art. 2 zasada samorządności lokalnej musi być uznana w prawie wewnętrznym oraz w miarę możliwości, w Konstytucji.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. W konstytucji zawarte są podstawowe zasady określające instytucję samorządu terytorialnego, którego podstawową jednostką jest gmina (art. 164). Posiada ona osobowość prawną, przysługują jej prawa własności i inne prawa majątkowe. Samodzielność jednostek samorządu terytorialnego podlega ochronie sądowej.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Zgodnie z ustawą, podstawowym zadaniem gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. Zadania własne są wykonywane przez gminę w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność w sposób określonych w ustawach, korzystając przy tym z samodzielności, która jest chroniona na drodze sądowej. Można utworzyć kilka kategorii zadań własnych gminy, a mianowicie zadania z zakresu:

- Infrastruktury technicznej gminy (dotyczące nadzorowania i tworzenia gminne dróg, ulic, placów, mostów, kanalizacji, wodociągów, utrzymywanie czystości, tworzenie wysypisk oraz utylizacji odpadów komunalnych oczyszczania i usuwania ścieków komunalnych, utrzymywania urządzeń sanitarnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą; regulujące komunalne budownictwo mieszkaniowe, targowiska i hale targowe, lokalny transport zbiorowy, obiekty i urządzenia użyteczności publicznej a także obiekty administracyjne na terenie gminy),
- Infrastruktury społecznej (dotyczące ochrony zdrowia, kultury, oświaty, kultury fizycznej i pomocy społecznej),
- Bezpieczeństwa i porządku publicznego (realizowane przez organizację ruchu drogowego, porządek publiczny, ochronę przeciwpożarową, bezpieczeństwo sanitarne),
- Ładu przestrzennego i ekologicznego (dotyczące planowanie przestrzennego, gospodarki terenami oraz ochrony środowiska).

Partner nr 1 Gmina Damnica

Zgodnie z Art. 3 ustawy o samorządzie gminnym o ustroju gminy stanowi statut. Rada Gminy Damnica, Uchwałą Nr XXXVIII/277/09 z dnia 24 czerwca 2009r roku uchwaliła Statut Gminy Damnica.

Celem działania Gminy jest zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty oraz umożliwienie pełnego uczestnictwa mieszkańców w jej życiu. Gmina działa przy pomocy dwóch organów:

- Organ stanowiący i kontrolny - Rada Gminy, na czele z przewodniczącym – Kazimierzem Kozina,
- Organ wykonawczy – na czele z Wójtem – Grzegorzem Jaworskim.

Wójt wykonuje swoje zadania przy pomocy Urzędu Gminy. Organizację i zasady funkcjonowania Urzędu określa „Regulamin Organizacyjny Urzędu Gminy” zatwierdzany przez Wójta w drodze zarządzenia Nr 93/2015 z dnia 11 sierpnia 2015 roku.

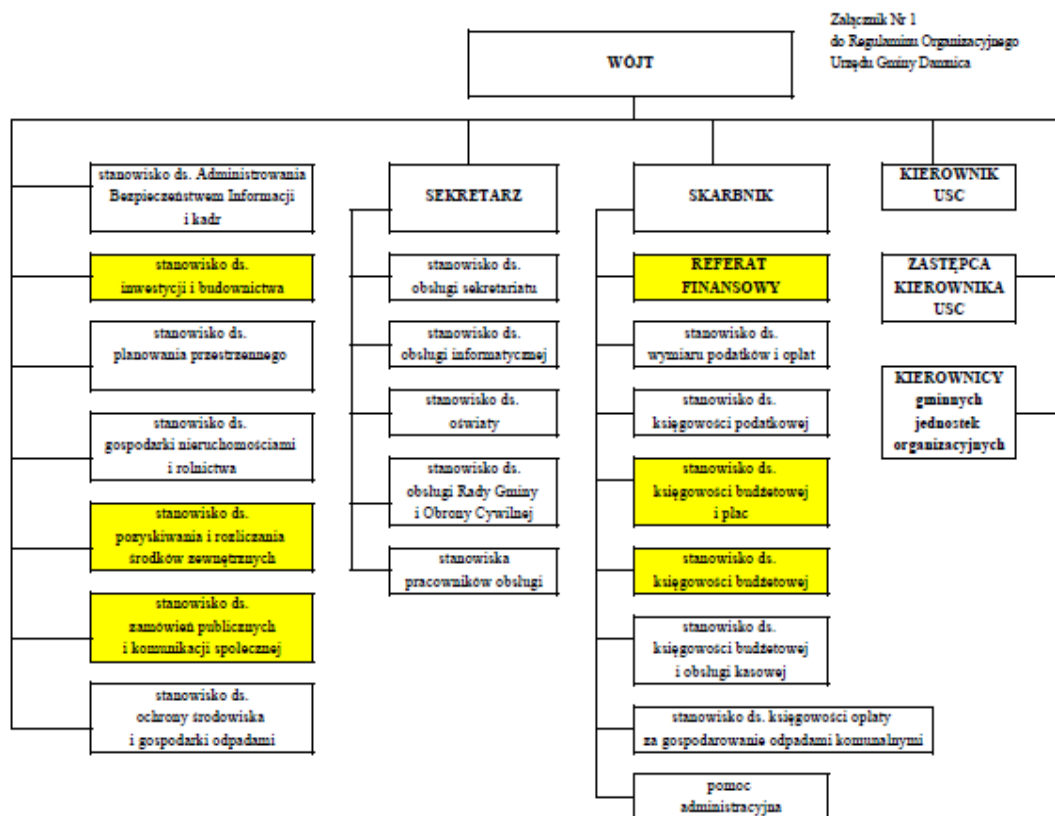
Zgodnie z Regulaminem, Urzędem kieruje Wójt przy pomocy Sekretarza i Skarbnika.

Tabela 19. Dane adresowe Partnera 1 projektu

Nazwa	Gmina Damnica
Forma prawna	Jednostka samorządu terytorialnego - gmina
NIP	8392016476
REGON	770979795
Siedziba	ul. Górna 1, 76-231 Damnica
Strona www	http://ug.damnica.pl
Telefon, fax, e-mail	Tel. (59) 811-30-46, Fax. (59) 848-44-35, e-mail: ug@damnica.pl
Osoba upoważniona do reprezentowania	Grzegorz Jaworski – Wójt Gminy
Osoba upoważniona do kontaktów	Ludmiła Wiczowska – inspektor ds. pozyskiwania i rozliczania środków zewnętrznych, tel. 59 848 44 49, fax (59) 848-44-35, e-mail: ue@damnica.pl

Źródło: Opracowanie własne.

W celu realizacji niniejszego projektu Wójt powołał specjalny zespół. W jego skład weszli kompetentni i odpowiednio dobrani ludzie. Poniżej przedstawiono schemat organizacyjny z zaznaczonymi wydziałami zaangażowanymi w projekt.

Rycina 30. Schemat organizacyjny Gminy Damnica.
Źródło: Dane Gminy Damnica.

Partner nr 2 Gmina Kobylnica

Zgodnie z Art. 3 ustawy o samorządzie gminnym o ustroju gminy stanowi statut. Rada Gminy Kobylnica, Uchwałą Nr VIII/93/2011 z dnia 26 maja 2011 roku uchwaliła Statut Gminy Kobylnica.

Celem działania Gminy jest zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty oraz umożliwienie pełnego uczestnictwa mieszkańców w jej życiu. Gmina działa przy pomocy dwóch organów:

- Organ stanowiący i kontrolny - Rada Gminy, na czele z przewodniczącym – Leonem Kiziukiewicz,
- Organ wykonawczy – na czele z Wójtem – Leszkiem Kulińskim.

Wójt wykonuje swoje zadania przy pomocy Urzędu Gminy. Organizację i zasady funkcjonowania Urzędu określa „Regulamin Organizacyjny Urzędu Gminy” zatwierdzany przez Wójta w drodze zarządzenia Nr 204/2016 z dnia 29 grudnia 2016 roku.

Zgodnie z Regulaminem, Urzędem kieruje Wójt przy pomocy Zastępcy, Sekretarza i Skarbnika.

Tabela 20. Dane adresowe Partnera nr 2 projektu

Nazwa	Gmina Kobylnica
Forma prawna	Jednostka samorządu terytorialnego - gmina
NIP	839-17-19-997
REGON	770979832
Siedziba	ul. Główna 20, 76-251 Kobylnica
Strona www	http://www.kobylnica.pl/
Telefon, fax, e-mail	tel: 59 842 90 70, 59 842 90 71, fax: 59 842 90 72. e-mail: kobylnica@kobylnica.pl
Osoba reprezentująca Partnera	Leszek Kuliński – Wójt Gminy

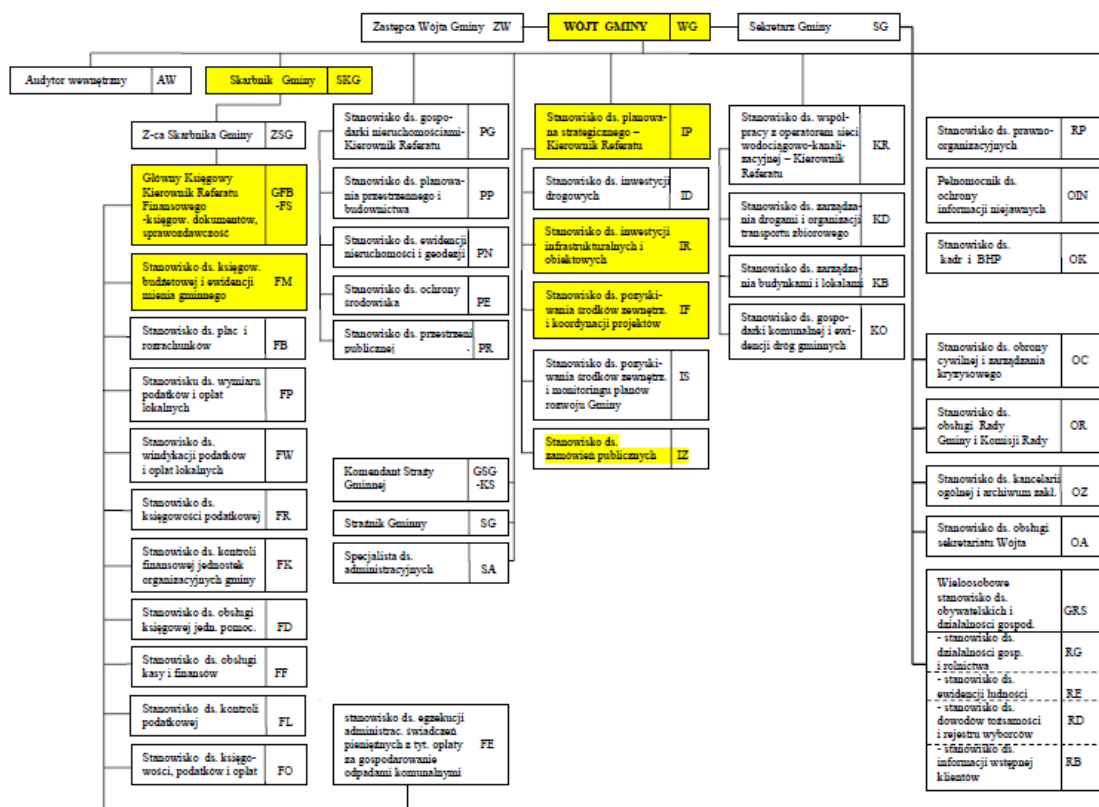
Osoba upoważniona do kontaktów

Karolina Dalszewska – Inspektor ds. pozyskiwania dotacji zewnętrznych i koordynacji projektów w Referacie Inwestycji i Funduszy Europejskich, tel. 059 842 90 70, fax. 059 842 90 72, e-mail: k.dalszewska@kobylnica.eu

Źródło: Opracowanie własne.

W celu realizacji niniejszego projektu Wójt powołał specjalny zespół. W jego skład weszli kompetentni i odpowiednio dobrani ludzie. Poniżej przedstawiono schemat organizacyjny z zaznaczonymi wydziałami zaangażowanymi w projekt.

SCHEMAT STRUKTURY ORGANIZACYJNEJ URZĘDU GMINY KOBYLNICA

Rycina 31. Schemat organizacyjny Urzędu Gminy Kobylnica.

Źródło: Dane Urzędu Gminy Kobylnica.

Partner nr 3 Gmina Słupsk

Zgodnie z Art. 3 ustawy o samorządzie gminnym o ustroju gminy stanowi statut. Rada Gminy Słupsk, Uchwałą Nr IV/35/2003 z dnia 14 lutego 2003 roku uchwaliła Statut Gminy Słupsk.

Celem działania Gminy jest zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty oraz umożliwienie pełnego uczestnictwa mieszkańców w jej życiu. Gmina działa przy pomocy dwóch organów:

- Organ stanowiący i kontrolny - Rada Gminy, na czele z przewodniczącym – Mirosławem Klemiato,
- Organ wykonawczy – na czele z Wójtem – Barbarą Dykier.

Wójt wykonuje swoje zadania przy pomocy Urzędu Gminy. Organizację i zasady funkcjonowania Urzędu określa „Regulamin Organizacyjny Urzędu Gminy” zatwierdzany przez Wójta w drodze zarządzenia Nr 171/2015 z dnia 22 września 2015 roku.

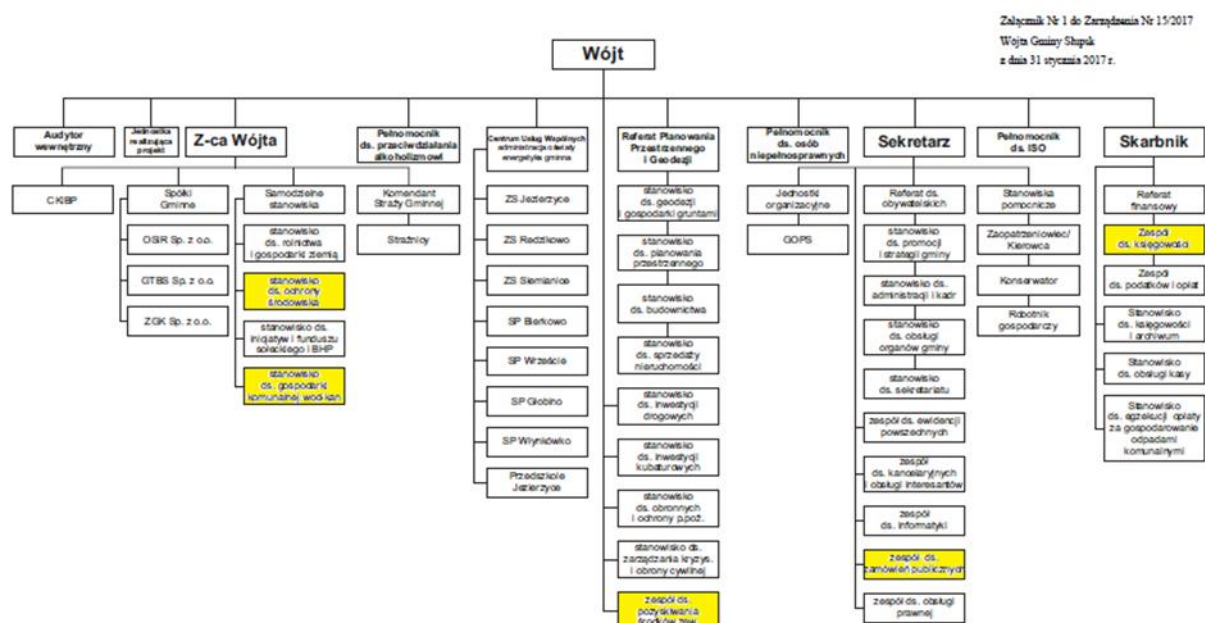
Zgodnie z Regulaminem, Urzędem kieruje Wójt przy pomocy Zastępcy, Sekretarza i Skarbnika.

Tabela 21. Dane adresowe Partnera 3 projektu

Nazwa projektodawcy	Gmina Słupsk
Forma prawna	Jednostka samorządu terytorialnego – gmina
NIP	8391006582
REGON	770979855
Adres	ul. Sportowa 34, 76-200 Słupsk
Strona www	http://www.slupsk.ug.gov.pl/
Telefon, fax, e-mail	Tel.: (59) 842 84 60; fax.: (59) 59 842 92 54; e-mail: info@gminaslupsk.pl
Osoba reprezentująca Partnera	Barbara Dykier – Wójt Gminy
Osoba upoważniona do kontaktów	Ewelina Walkowiak - Inspektor ds. pozyskiwania środków zewnętrznych; tel.: (59) 842 84 60, fax.: (59) 842 92 54, e-mail- ewelinaw@slupsk.ug.gov.pl

Źródło: Opracowanie własne.

W celu realizacji niniejszego projektu Wójt powołał specjalny zespół. W jego skład weszli kompetentni i odpowiednio dobrani ludzie. Poniżej przedstawiono schemat organizacyjny z zaznaczonymi wydziałami zaangażowanymi w projekt.

Rycina 32. Schemat organizacyjny Gminy Słupsk.

Źródło: Dane Gminy Słupsk.

Partner nr 4 Gmina Ustka

Zgodnie z Art. 3 ustawy o samorządzie gminnym o ustroju gminy stanowi statut. Rada Gminy Ustka, Uchwałą Nr VII/57/2007 z dnia 27 kwietnia 2007 roku uchwaliła Statut Gminy Ustka.

Celem działania Gminy jest zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty oraz umożliwienie pełnego uczestnictwa mieszkańców w jej życiu. Gmina działa przy pomocy dwóch organów:

- Organ stanowiący i kontrolny - Rada Gminy, na czele z przewodniczącym – Wacławem Laskowskim,
- Organ wykonawczy – na czele z Wójtem – Anną Sobczuk-Jodłowską.

Wójt wykonuje swoje zadania przy pomocy Urzędu Gminy. Organizację i zasady funkcjonowania Urzędu określa „Regulamin Organizacyjny Urzędu Gminy Ustka” zatwierdzany przez Wójta w drodze zarządzenia Nr 120.45.2015 z dnia 28 lipca 2015 roku.

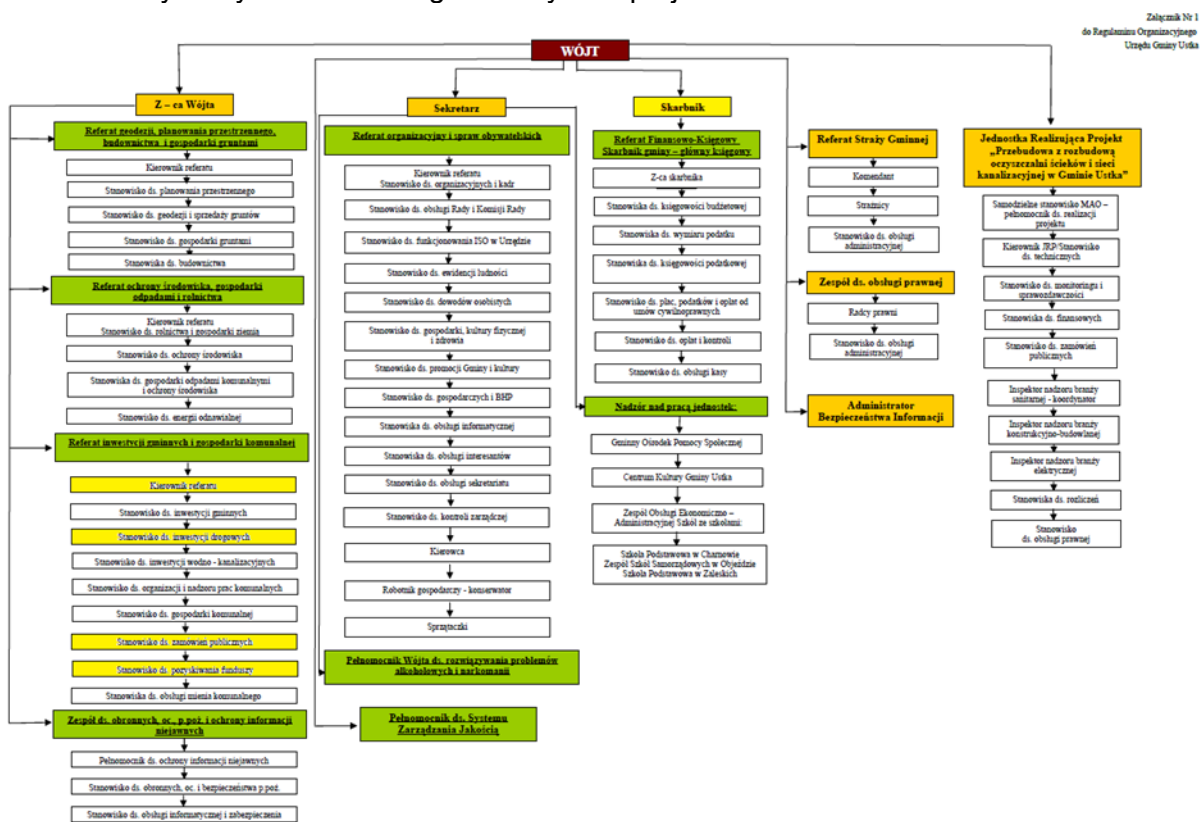
Zgodnie z Regulaminem, Urzędem kieruje Wójt przy pomocy Zastępcy Wójta, Sekretarza i Skarbnika.

Tabela 22. Dane adresowe Partnera 4 projektu

Nazwa	Gmina Ustka
Forma prawna	Jednostka samorządu terytorialnego - gmina
NIP	8390030153
REGON	770979878
Siedziba	ul. Dunina 24, 76-270 Ustka
Strona www	http://www.ustka.ug.gov.pl
Telefon, fax, e-mail	tel. (059) 814 60 44, fax. (059) 814 42 57, Email: urzad@ustka.ug.gov.pl
Osoba reprezentująca Partnera	Anna Sobczuk-Jodłowska - Wójt
Osoba upoważniona do kontaktów	Aleksander Duszny – Główny specjalista ds. funduszy europejskich, tel. 59 815 24 53, fax: 59 514 42 57 e-mail: duszny@ustka.ug.gov.pl

Źródło: Opracowanie własne.

W celu realizacji niniejszego projektu Wójt powołał specjalny zespół. W jego skład weszli kompetentni i odpowiednio dobrani ludzie. Poniżej przedstawiono schemat organizacyjny z zaznaczonymi wydziałami zaangażowanymi w projekt.

Rycina 33. Schemat organizacyjny Urzędu Gminy Ustka.

Źródło: Dane Urzędu Gminy Ustka.

Wnioskodawca i partnerzy posiadają doświadczenie w przygotowaniu, realizacji i rozliczaniu podobnych projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej oraz w realizacji projektów partnerskich. Doświadczenie projektodawcy i partnerów obrazuje poniższa tabela.

Tabela 23. Doświadczenie Beneficjenta i Partnerów projektu.

Lp.	Podmiot realizujący inwestycję	Opis przedsięwzięcia	Wartość projektu	Źródła finansowania/ wartość dofinansowania
1	Gmina Dębница Kaszubska	Energia odnawialna solarne instalacje	2 781 074,22 zł	EFRR w ramach RPO WP

	Jako Lider projektu	geotermalne dla mieszkańców gminy Dębica Kaszubska Projekt realizowany w partnerstwie z dwoma stowarzyszeniami. W ramach projektu zakupiono i zamontowano instalacje solarne na 14 budynkach użyteczności publicznej, 149 budynkach mieszkalnych i budynku Pałacu w Niepogłędziu wraz z ogrzewaniem geotermalnym niniejszego obiektu.		2007 – 2013 – 2 026 365,12 zł
2	Gmina Dębica Kaszubska	Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Dębica Kaszubska W ramach projektu wykonano prace termomodernizacyjne w 8 obiektach (6 obiektów edukacyjnych, budynek urzędu gminy oraz budynek GOK) wraz z wymianą źródła ciepła.	2 225 728,90 zł	EFRR w ramach RPO WP 2007 – 2013 – 1 072 380,17 zł
3	Gmina Damnica	Adaptacja budynku administracyjnego i rozbudowa na przedszkole gminne w Zespole Szkół w Damnicy Poprawa dostępu do lepszej jakości oferty edukacyjnej na poziomie przedszkolnym w Gm. Damnica, podwyższenie poziomu życia mieszkańców i redukcja dysproporcji miasto – wieś.	591 581,90 zł	EFRR w ramach RPO WP 2007 - 2013 502 844,61 zł
4	Gmina Damnica	Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowościach Dąbrówka i Wiszno Poprawa warunków życia mieszkańców miejscowości Dąbrówka i Wiszno poprzez budowę kanalizacji sanitarnej (tłocznej i grawitacyjnej wraz z dwoma przepompowniami). Nowa kanalizacja umożliwiła podłączenie ludności lokalnej do wiejskiej sieci kanalizacyjnej i odprowadzenie ścieków powstających w domostwach i podmiotach gospodarczych do oczyszczalni ścieków w Bobrownikach.	1 866 525,06 zł	PROW 2007-2013 1 137 840,00 zł
5	Gmina Kobylnica	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej z terenu powiatu słupskiego W ramach projektu wykonano termomodernizację obiektów na terenie Gminy Kobylnica w tym: - Zespołu Szkół Samorządowych w Sycewicach, Ośrodek Zdrowia w Kobylnicy, Szkoła Podstawowa w Słonowicach, Ośrodek Zdrowia	7 711 968,46 zł	EFRR w ramach RPO WP 2007 – 2013 – 1 151 586 zł; NFOŚiGW 110 400 zł;

		w Słonowicach, Szkoła Podstawowa w Kobylnicy, Szkoła Podstawowa w Kończewie, Szkoła Podstawowa w Kwakowie, Sala gimnastyczna w Kwakowie		
6	Gmina Kobylnica	Rewitalizacja starej części wsi Łosino poprzez przebudowę ulicy Starowiejskiej – etap I W ramach projektu przebudowano ulice Starowiejską w Łosinie celem wyeksponowanie charakteru istniejącej drogi brukowej poprzez odpowiednie dobranie nowej nawierzchni ulicy oraz oświetlenia drogowego.	2 461 436,00 zł	Europejski Fundusz Rybacki w ramach PO RYBY – 1 000 000,00 zł
7	Gmina Słupsk	Uzbrojenie terenów pod inwestycje gospodarcze w ramach SSSE Redzikowo-Wieszyno etap I. Przedmiotem inwestycji było kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje gospodarcze w ramach Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Redzikowo –Wieszyno, w obrębie Redzikowo. Wykonanie kanalizacji deszczowej - 2250m, sieci wodociągowej - 2336m, hydroforni - 1 szt. oraz dróg wraz z chodnikami następującej.	3 983 280,33	EFRR w ramach RPO WP 2007 – 2013 3 309 898,89
8	Gmina Słupsk	Uzbrojenie terenów pod inwestycje gospodarcze w ramach SSSE Redzikowo - Wieszyno etap II. Przedmiotem inwestycji było kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje gospodarcze w ramach Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Redzikowo –Wieszyno, w obrębie Redzikowo. Wykonanie kanalizacji deszczowej -1793,5 m, sieci wodociągowej - 1423,5 m, kanalizacji sanitarnej–315 m oraz dróg wraz z chodnikami następującej–1200 m. Powierzchnia terenu objętego uzbrojeniem wyniesie 13,38ha.	3 116 944,08	EFRR w ramach RPO WP 2007 – 2013 2 026 013,65
9	Gmina Ustka	Przebudowa z rozbudową oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej w Gminie Ustka W ramach projektu przeprowadzona została przebudowa wraz z rozbudową oczyszczalni ścieków w miejscowości Rowy. W wyniku przeprowadzonych prac nastąpiło	26 881 182 zł	POIS 2007 – 2013 12 839 846 zł

		zwiększenie przepustowości oczyszczalni ścieków oraz nastąpiła zmiana procesów technologicznych na bardziej wydajne. Wykonano również rozbudowę sieci kanalizacyjnej na dł.		
10	Gmina Ustka	Zabezpieczenie przed degradacją Krajobrazu Pas Pobreża na wschód od Ustki poprzez montaż kładki stalowej dla pieszych w miejscowości Poddąbie W ramach projektu zamontowano stalową kładkę dla pieszych umożliwiającą bezpieczne przemieszczanie się pieszych w kierunku brzegu morskiego ponad głębokim jarem, na klifowym wybrzeżu, ponad ciekami wodnymi.	487 393 zł	PO RYBY 2007-2013 337194 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Partnerów.

Wnioskodawcą projektu jest Gmina Dębica Kaszubska, który wraz z partnerami projektu Gminą Damnica, Kobylnica, Słupsk oraz Ustka stanowią jednostki administracji samorządowej. Zgodnie z ustawą o finansach publicznych podstawę gospodarki finansowej jednostki samorządu terytorialnego stanowi budżet. W kontekście realizowanej inwestycji budżet gmin w latach 2017-2022 roku winien zabezpieczać wydatki dotyczące kosztów finansowania inwestycji.

Gmina Dębica Kaszubska i partnerzy zabezpieczyli niezbędne środki na realizację przedsięwzięcia w ramach Wieloletniego Programu Finansowego, do czasu otrzymania refundacji poniesionych wydatków. Gmina Dębica Kaszubska jako i partnerzy projektu są jednostkami samorządu terytorialnego posiadającymi stabilną pozycję finansową, którą potwierdzają opinie Regionalnej Izby Obrachunkowej z wykonania budżetu za 2016 rok (zob. *analiza trwałości finansowej, pkt. 3.2 studium*).

Podsumowując, **wnioskodawca i partnerzy projektu to jednostki wiarygodne, pewne i wypłacalne**, zatem z powodzeniem **zapewnią niezbędne środki na realizację zadania**.

2.2. Opis sposobu wdrażania projektu

Niniejszy projekt został uzgodniony w ramach Zintegrowanego Porozumienia Terytorialnego MOF Miasta Słupska. W wyniku wspólnej identyfikacji i uzgodnień wybrano pakiet przedsięwzięć priorytetowych najważniejszych dla MOF Miasta Słupska, którymi zainteresowane są podmioty tworzące Wspólną Reprezentację, a które są możliwe do realizacji w świetle priorytetów i wymogów związanych z wydatkowaniem środków finansowych dostępnych w nowej perspektywie finansowej, w tym w szczególności w ramach RPO WP 2014-2020. Jednym z projektów wybranych do realizacji w ramach ZPT jest właśnie niniejszy projekt „Ochrona różnorodności biologicznej na terenie powiatu słupskiego”. Liderem projektu, zgodnie z kartą przedsięwzięcia, będącą częścią Porozumienia, jest Gmina Dębica Kaszubska, natomiast Partnerami Gminy: Damnica, Kobylnica, Słupsk i Ustka.

Gmina Dębica Kaszubska jest podmiotem zdolnym do wdrożenia i realizacji przedmiotowego projektu. Osobą reprezentującą projektodawcę jest Wójt Gminy Dębica Kaszubska – Iwona Warkocka. Osobą upoważnioną do kontaktów w sprawach związanych z niniejszym projektem jest Marta Łomża-Duszny - Kierownik referatu projektów i inwestycji.

Status prawny Gmin, jako podstawowej jednostki podziału terytorialnego państwa, reguluje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, z dnia 2 kwietnia 1997r. Gmina jest jednostką samorządu terytorialnego, ma osobowość prawną, przysługują jej prawa własności i inne prawa majątkowe. Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady działania samorządu gminnego jest ustawa z dnia, 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym. O ustroju gmin stanowi ich statut. Jednostki te działają przy pomocy dwóch organów, zadania wykonują przy pomocy urzędów, a organizację i zasady funkcjonowania urzędów określa Regulamin Organizacyjny. *Szerzej zostało omówione to w poprzednim podrozdziale, tj.: 2.1.*

Poniżej przedstawiono strukturę organizacyjną każdego z Partnerów.

Gmina Dębica Kaszubska – Partner Wiodący

Urzędem Gminy kieruje Wójt przy pomocy Zastępcy, Sekretarza i Skarbnika.

W Urzędzie Gminy Dębica Kaszubska funkcjonują następujące referaty i samodzielne stanowiska:

- Referat Finansowy, podporządkowany bezpośrednio Skarbnikowi, o następującej strukturze stanowisk:
  - Zastępca głównego księgowego,
  - stanowisko ds. księgowości budżetowej,
  - stanowisko ds. księgowości podatkowej,
  - stanowisko ds. księgowości budżetowej i plac,
  - stanowisko ds. księgowości podatkowej i egzekucji należności,
  - stanowisko ds. wymiaru podatków i opłat,
  - stanowisko ds. księgowości oświatowej,
  - stanowisko ds. obsługi kasowej.
- Referat Administracyjny podporządkowany bezpośrednio Sekretarzowi, o następującej strukturze stanowisk:
  - stanowisko ds. gospodarki przestrzennej,
  - stanowisko ds. ochrony środowiska,
  - stanowisko ds. ochrony przyrody i gospodarki odpadami,
  - stanowisko ds. organizacyjnych i kadrowych,
  - stanowisko ds. obsługi organów gminy,
  - stanowiska ds. systemu oświaty (2 etaty),
  - pomocnicy administracyjni (2 etaty), S) sprzątaczk (2 etaty).
- Referat Zarządu Zasobami podporządkowany Sekretarzowi, o następującej strukturze stanowisk:
  - Kierownik Referatu oraz sprawy dotyczące obrotu nieruchomościami,
  - stanowisko ds. gospodarowania nieruchomościami,
  - stanowisko ds. zarządzania drogami i transportem,
  - stanowisko ds. gospodarki lokalowej,
  - kierowcy samochodów osobowych,
  - pracownicy interwencyjni i robotnicy publiczni (wg. odrębnych porozumień).
- Referat Projektów i Inwestycji podporządkowany Sekretarzowi, o następującej strukturze stanowisk:
  - Kierownik Referatu oraz sprawy dotyczące nadzoru projektowego,
  - stanowisko ds. pozyskiwania środków pozabudżetowych,
  - stanowisko ds. budownictwa i przygotowania inwestycji,
  - stanowisko ds. zamówień publicznych i rozliczenia inwestycji,
  - stanowisko ds. realizacji i utrzymania inwestycji.
- Referat Spraw Obywatelskich podporządkowany Zastępcy Wójta, o następującej strukturze stanowisk:
  - Kierownik Referatu oraz sprawy dotyczące ewidencji ludności,
  - Zastępca Kierownika USC,
  - stanowisko ds. współpracy z sektorem społecznym,
  - stanowisko ds. bezpieczeństwa publicznego,

- stanowisko ds. obsługi klienta zewnętrznego.

Gmina Damnica – Partner nr 1

Urzędem Gminy kieruje Wójt przy pomocy Sekretarza i Skarbnika.

W Urzędzie Gminy Damnica funkcjonują następujące referaty i samodzielne stanowiska:

- Kierownik Urzędu Stanu Cywilnego,
- Zastępca Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego,
- Referat finansowy,
- Samodzielnie stanowisko ds. obsługi sekretariatu,
- Samodzielnie stanowisko ds. obsługi informatycznej,
- Samodzielnie stanowisko ds. obsługi Rady Gminy i Obrony Cywilnej,
- Samodzielnie stanowisko ds. oświaty,
- Samodzielnie stanowisko ds. Administrowania Bezpieczeństwem Informacji i kadr,
- Samodzielnie stanowisko ds. gospodarki nieruchomościami i rolnictwa,
- Samodzielnie stanowisko ds. pozyskiwania i rozliczania środków zewnętrznych,
- Samodzielnie stanowisko ds. zamówień publicznych i komunikacji społecznej,
- Samodzielnie stanowisko ds. planowania przestrzennego,
- Samodzielnie stanowisko ds. inwestycji i budownictwa,
- Samodzielnie stanowisko ds. ochrony środowiska i gospodarki odpadami,
- Stanowiska obsługi.

Gmina Kobylnica Partner nr 2

Urzędem Gminy kieruje Wójt przy pomocy Zastępcy, Sekretarza i Skarbnika.

W Urzędzie Gminy Kobylnica funkcjonują następujące referaty i samodzielne stanowiska:

- Referat Finansowy,
- Referat Budownictwa, Gospodarki Przestrzennej i Ochrony Środowiska,
- Referat Inwestycji i Funduszy Europejskich,
- Referat Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej,
- Wieloosobowe stanowisko ds. Obywatelskich i Działalności Gospodarczej,
- Straż Gminna,
- Pełnomocnik d/s ochrony informacji niejawnych,
- Audytor wewnętrzny,
- Stanowisko ds. prawno-organizacyjnych,
- Stanowisko ds. obrony cywilnej i zarządzania kryzysowego,
- Stanowisko ds. obsługi i zabezpieczenia informatycznej bazy danych,
- Stanowisko ds. kadr i bhp,
- Stanowisko ds. obsługi Rady Gminy i Komisji Rady,
- Stanowisko ds. kancelarii ogólnej i archiwum zakładowego,
- Stanowisko ds. obsługi sekretariatu Wójta.

Gmina Słupsk – Partner nr 3

Urzędem Gminy kieruje Wójt przy pomocy Zastępcy, Sekretarza i Skarbnika.

W Urzędzie Gminy Słupsk funkcjonują następujące referaty i samodzielne stanowiska:

- Samodzielne stanowiska podporządkowane Wójtowi:
  - Audytor wewnętrzny,
  - Stanowisko ds. Planowania przestrzennego,
  - Wieloosobowe stanowisko ds. Geodezji i gospodarki gruntami,
  - Stanowisko ds. Budownictwa,
  - Stanowisko ds. Obrony cywilnej i zarządzania kryzysowego,
  - Stanowisko ds. Obronnych i ochrony przeciwpożarowej,
  - Stanowisko ds. Obsługi prawnej,
  - Stanowisko ds. Inwestycji,
  - Stanowisko ds. Inwestycji drogowych,

- Wieloosobowe stanowisko ds. Sprzedaży nieruchomości,
- Wieloosobowe stanowisko ds. Pozyskiwania środków zewnętrznych,
- Samodzielne stanowiska podporządkowane Zastępcy Wójta:
  - Stanowisko ds. Inicjatyw, funduszu sołectkiego i BHP,
  - Stanowisko ds. Rolnictwa i gospodarki ziemią,
  - Wieloosobowe stanowisko ds. Ochrony środowiska,
  - Stanowisko ds. Gospodarki komunalnej,
- Referat Finansowy podporządkowany Skarbnikowi o strukturze stanowisk:
  - Wieloosobowe stanowisko ds. Księgowości budżetowej,
  - Stanowisko ds. Księgowości i kontroli,
  - Wieloosobowe stanowisko ds. Wymiaru podatku,
  - Stanowisko ds. Księgowości podatkowej,
  - Wieloosobowe stanowisko ds. Księgowości,
  - Stanowisko ds. Księgowości i archiwum,
  - Stanowisko ds. Obsługi kasy,
  - Stanowisko ds. Egzekucji opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi,
- Referat Spraw Obywatelskich podporządkowany Sekretarzowi o strukturze stanowisk; Zespół ds. Ewidencji powszechnych podporządkowany Sekretarzowi o strukturze stanowisk:
  - Wieloosobowe stanowisko ds. Ewidencji powszechnych; Zespół ds. Kancelaryjnych i obsługi interesantów,
  - Stanowisko ds. Obsługi interesantów,
  - Wieloosobowe stanowisko ds. Kancelaryjnych; Stanowiska w Referacie Organizacyjnym i Spraw Obywatelskich podporządkowane Sekretarzowi Gminy,
  - Stanowisko ds. Obsługi organów gminy,
  - Stanowisko ds. Administracji i kadr,
- Zespół ds. Informatyki podporządkowany Sekretarzowi o strukturze stanowisk:
  - Stanowisko ds. Informatyki,
  - Stanowisko ds. Obsługi informatycznej urzędu,
- Samodzielne stanowiska podporządkowane Sekretarzowi Gminy:
  - Stanowisko ds. Obsługi sekretariatu,
  - Stanowisko ds. Promocji i sprzedaży nieruchomości,
  - Wieloosobowe stanowisko ds. Zamówień publicznych ,
- Stanowiska pomocnicze podporządkowane Sekretarzowi Gminy:
  - Konserwator; pracownik gospodarczy (sprzątaczką).

Gmina Ustka – Partner nr 4

Urzędem Gminy kieruje Wójt przy pomocy Zastępcy, Sekretarza i Skarbnika.

W Urzędzie Gminy Ustka funkcjonują następujące referaty i samodzielne stanowiska:

- Referat Finansowo - Księgowy:
  - Skarbnik gminy – główny księgowy budżetu,
  - Zastępca skarbnika,
  - Stanowiska ds. Księgowości budżetowej,
  - Stanowiska ds. Wymiaru podatku,
  - Stanowiska ds. Księgowości podatkowej,
  - Stanowisko ds. Płac, podatków i opłat od umów cywilnoprawnych,
  - Stanowisko ds. Opłat i kontroli,
  - Stanowisko ds. Obsługi kasy.
- Referat organizacyjny i spraw obywatelskich:
  - Stanowisko ds. Organizacyjnych i kadr – kierownik referatu,
  - Stanowisko ds. Obsługi Rady i Komisji Rady,
  - Stanowisko ds. Funkcjonowania ISO w Urzędzie,
  - Stanowisko ds. Ewidencji ludności,
  - Stanowisko ds. Dowodów osobistych,

- Stanowisko ds. Gospodarki, kultury fizycznej i zdrowia,
- Stanowisko ds. Promocji Gminy i kultury,
- Stanowisko ds. Gospodarczych i BHP,
- Stanowisko ds. Obsługi informatycznej,
- Stanowisko ds. Obsługi interesantów,
- Stanowisko ds. Obsługi sekretariatu,
- Stanowisko ds. Kontroli zarządczej,
- Kierowca,
- Robotnik gospodarczy – konserwator,
- Sprzątaczkę.
- Referat geodezji, planowania przestrzennego, budownictwa i gospodarki gruntami:
  - Stanowisko kierownika referatu,
  - Stanowisko ds. Planowania przestrzennego,
  - Stanowisko ds. Geodezji i sprzedaży gruntów,
  - Stanowisko ds. Gospodarki gruntami,
  - Stanowisko ds. Budownictwa,
- Referat ochrony środowiska, gospodarki odpadami i rolnictwa:
  - Stanowisko ds. Rolnictwa i gospodarki ziemią – kierownik referatu,
  - Stanowisko ds. Ochrony środowiska,
  - Stanowisko ds. Gospodarki odpadami komunalnymi i ochrony środowiska,
  - Stanowisko ds. Energii odnawialnej,
- Referat inwestycji gminnych i gospodarki komunalnej:
  - Stanowisko kierownika referatu,
  - Stanowisko ds. Inwestycji gminnych,
  - Stanowisko ds. Inwestycji drogowych,
  - Stanowisko ds. Inwestycji wodno – kanalizacyjnych,
  - Stanowisko ds. Organizacji i nadzoru prac komunalnych,
  - Stanowisko ds. Gospodarki komunalnej,
  - Stanowisko ds. Zamówień publicznych,
  - Stanowisko ds. Pozyskiwania funduszy zewnętrznych,
  - Stanowiska ds. Obsługi mienia komunalnego Gminy Ustka
- Referat Straży Gminnej, zwany Strażą Gminną:
  - Stanowisko Komendanta,
  - Stanowiska strażników gminnych,
  - Stanowisko ds. Obsługi administracyjnej ,
- Zespół ds. Obronnych, oc., p.poż. i ochrony informacji niejawnych:
  - Stanowisko ds. Obronnych, obrony cywilnej i bezpieczeństwa p.poż.,
  - Stanowisko pełnomocnika ds. Ochrony informacji niejawnych,
  - Stanowisko ds. Obsługi informatycznej i zabezpieczenia.
- Zespół ds. Obsługi prawnej Urzędu
  - Stanowiska radców prawnych,
  - Stanowisko obsługi administracyjnej,
- Samodzielne stanowisko ds. rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii – pełnomocnik,
- Administrator Bezpieczeństwa Informacji – pełnomocnik,
- Jednostka Realizująca Projekt „Przebudowa z rozbudową oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej w Gminie Ustka:
  - Samodzielne stanowisko Measure Authorising Officer (MAO) – Pełnomocnik ds. realizacji Projektu,
  - Stanowisko Kierownika Jednostki Realizującej Projekt – stanowisko ds. technicznych,
  - Stanowisko ds. monitoringu i sprawozdawczości,
  - Stanowisko ds. finansowych,
  - Stanowisko ds. obsługi prawnej,
  - Stanowisko ds. zamówień publicznych,

- Inspektor nadzoru branży sanitarnej – koordynator,
- Inspektor nadzoru branży konstrukcyjno – budowlanej,
- Inspektor nadzoru branży elektrycznej,
- Stanowisko ds. rozliczeń.

W celu wspólnej realizacji niniejszego projektu zawarta została Umowa o partnerstwie.

Strony przyjęły scentralizowany model partnerstwa, co oznacza przyjęcie przez Gminę Dębica Kaszubska obowiązków partnera wiodącego, odpowiadającego wobec IZ RPO WP za przygotowanie projektu oraz podpisanie umowy o dofinansowanie projektu.

Przedmiotem Umowy jest ustalenie reguł funkcjonowania partnerstwa pomiędzy Partnerem wiodącym a Partnerami, praw i obowiązków Stron, zasad partycypacji w działaniach i kosztach oraz zakresu współpracy Partnera wiodącego i Partnerów przy realizacji Projektu.

Strony umowy zobowiązują się do wspólnej realizacji Projektu w pełnym zakresie, z należytą starannością, w szczególności ponosząc wydatki celowo, rzetelnie, racjonalnie i oszczędnie z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów oraz z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i wspólnotowego oraz w sposób, który zapewni prawidłową i terminową realizację Projektu oraz osiągnięcie celów (produktów i rezultatów) zakładanych we wniosku o dofinansowanie. Strony umowy zobowiązują się również do promocji Projektu, w tym m.in. do umieszczania na stronach internetowych informacji nt. realizowanego Projektu, zakupu i montażu tablic pamiątkowych w miejscach objętych przedmiotowym projektem.

W Umowie partnerskiej **ustalono odpowiedzialność Stron umowy**. Zgodnie z umową **Strony odpowiedzialne są za:**

- 1) Zabezpieczenie środków w budżecie na pokrycie wkładu własnego niezbędnego do realizacji działań w części Projektu przypadającej na każdą ze Stron.
- 2) Przeprowadzenie na podstawie ustawy Prawo zamówień publicznych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego na działania w części dotyczącej każdej ze Stron.
- 3) Zarządzanie środkami finansowymi Projektu, w tym:
  - a) wskazanie konta transferowego, za pomocą którego obsługiwane będą płatności związane z Projektem,
  - b) prowadzenie wyodrębnionej ewidencji księgowej dotyczącej realizacji Projektu, zgodnie z zasadami wynikającymi z ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości,
  - c) prowadzenie ewidencji zdarzeń księgowych w sposób umożliwiający jednoznaczną identyfikację kosztów ponoszonych na realizację Projektu oraz powiązanie płatności z dokonywanymi wydatkami Projektu, a także identyfikację dowodów, na podstawie których dokonywano płatności,
  - d) rzetelne dokumentowanie wydatków za pomocą oryginałów rachunków, faktur i innych dokumentów stanowiących podstawę dokonywanych płatności w części dotyczącej działań każdej ze Stron.
- 4) Zachowanie celów Projektu zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie.
- 5) Zabezpieczenie trwałości Projektu, w tym finansowanie kosztów utrzymania Projektu po zakończeniu jego realizacji.

W ramach podpisanej umowy partnerskiej **Partner Wiodący – Gmina Dębica Kaszubska odpowiedzialny jest za:**

- 1) Przygotowanie i złożenie wniosku aplikacyjnego wraz z załącznikami.
- 2) Podpisanie umowy o dofinansowanie Projektu w imieniu Partnerów i na ich rzecz.
- 3) Realizacja zadań wskazanych w swoim zakresie zgodnie z dokumentacją aplikacyjną
- 4) Rozliczenie finansowe i rzeczowe Projektu, w tym zatwierdzanie częściowych wniosków o płatność i przedkładanie sprawozdań z realizacji rzeczowej i finansowej Projektu (wnioski o płatność w systemie SL2014) do IZ RPO WP celem rozliczenia

wydatków w Projekcie, przy czym refundacja poniesionych wydatków będzie odbywała się na rachunek Partnera Wiodącego.

- 5) Przekazanie w terminie 14 dni po otrzymaniu refundacji poniesionych wydatków odpowiednio poszczególnym Partnerom Projektu na wskazany wcześniej rachunek.
- 6) Reprezentowanie Partnerów przed IZ RPO WP.
- 7) Zlecenie wykonania tablic pamiątkowych w miejsca realizacji projektu - teren działania każdego z Partnerów (teren gminy), przy czym Strony zobowiązują się na podstawie przedstawionej, zapłaconej faktury przez Partnera Wiodącego do refundacji wkładów własnych proporcjonalnie do ceny jednostkowej wykonania tablicy pamiątkowej na rachunek Partnera Wiodącego.
- 8) Monitorowanie i nadzorowanie prawidłowości działań projektu, w tym również w części realizowanej przez Partnerów.
- 9) Zapewnienie sprawnego systemu komunikacji z Partnerami oraz IZ RPO WP.
- 10) Informowanie IZ RPO WP o problemach w realizacji Projektu, jeżeli wystąpią.
- 11) Współpracę z podmiotami zewnętrznymi, realizującymi badanie ewaluacyjne na zlecenie Instytucji Zarządzającej lub innego podmiotu, który zawarł porozumienie z Instytucją Zarządzającą na realizację ewaluacji, poprzez udzielanie każdorazowo na wnioski tych podmiotów dokumentów i informacji na temat realizacji Projektu, niezbędnych do przeprowadzenia badania ewaluacyjnego.
- 12) Powołanie na potrzeby zarządzania Projektem zespołu ds. realizacji Projektu, w skład którego wejdą przedstawiciele Partnerów i Partnera Wiodącego.

Do obowiązków Partnerów należy:

- 1) Aktywne uczestnictwo i współpraca w działaniach Partnerstwa mających na celu realizację Projektu.
- 2) Wytypowanie swojego przedstawiciela do udziału w pracach zespołu ds. realizacji Projektu.
- 3) Informowanie Partnera wiodącego celem uzyskania akceptacji o planowanych zmianach w zakresach Partnera realizowanych w ramach Projektu.
- 4) Stosowanie przyjętego systemu przepływu informacji i komunikacji między Partnerami określonego w umowie.
- 5) Realizacja zadań wskazanych w swoim zakresie zgodnie z dokumentacją aplikacyjną.
- 6) Ponoszenie wydatków na realizację zadań w ramach Projektu na warunkach określonych w Wytycznych dotyczących kwalifikowalności wydatków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020.
- 7) Przygotowywanie częściowych wniosków o płatność w terminach ustalonych przez zespół ds. realizacji Projektu, tj. wprowadzanie danych do systemu SL2014 przez osoby uprawnione ze strony każdego z Partnerów dotyczących poniesionych wydatków wraz ze skanami dokumentów finansowych i innych związanych z poniesionym wydatkiem.
- 8) Przedkładanie do Partnera Wiodącego corocznie, z pierwszym wnioskiem o płatność pośrednią składanym w danym roku, oświadczenia o kwalifikowalności podatku VAT wraz z zaświadczeniem właściwego Urzędu Skarbowego o statusie podatnika VAT, w sytuacji gdy VAT zaliczony jest do kosztów kwalifikowanych.
- 9) Prowadzenie wyodrębnionej ewidencji finansowo-księgowej wydatków Projektu, w sposób umożliwiający identyfikację poszczególnych operacji związanych z Projektem, zarówno w okresie realizacji, jak i trwałości projektu, z wyłączeniem wydatków rozliczanych w oparciu o metody uproszczone.
- 10) Udzielanie zamówień w ramach Projektu zgodnie z ustawą Pzp lub zasadą konkurencyjności na warunkach określonych w Wytycznych dotyczących udzielania zamówień publicznych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020, które dostępne są na stronie internetowej RPO WP 2014-2020 www.rpo.pomorskie.eu.

- 11) Gromadzenie i archiwizacja dokumentacji Projektu w terminach określonych w umowie.
- 12) Przekazywanie Partnerowi Wiodącemu na każde jego wezwanie, informacji i wyjaśnień na temat realizacji zadania, w tym także do przedkładania dokumentów lub ich kopii poświadczonych za zgodność w terminie przez niego wskazanym.

Ponadto, zgodnie z umową:

- Każda ze Stron zobowiązuje się do pokrycia kosztów niekwalifikowanych, w tym m.in. powstałych w wyniku nałożenia korekt finansowych za stwierdzone w wyniku kontroli i zawinione przez Stronę nieprawidłowości, dotyczących jej części Projektu, jeśli wystąpią,
- Każdy z Partnerów, w przypadku nałożenia przez IZ RPO WP korekty finansowej na wydatki przez niego poniesione, zobowiązany jest do zwrotu środków związanych z nałożoną korektą na rachunek Partnera Wiodącego w terminie co najmniej dwa dni krótszym od wskazanego przez IZ RPO WP,
- Wydatki związane z realizacją zadań przypisanych Stronom będą pokrywane samodzielnie przez Strony bez wzajemnego przekazywania środków finansowych.

Rozpatrując względy instytucjonalne, w/w Gminy są podmiotami zdolnymi do realizacji niniejszego projektu. Posiadają doświadczenie w tym zakresie oraz wyspecjalizowaną kadrę.

Czynnikiem sukcesu są odpowiednio dobrani, kompetentni ludzie. Daje to możliwość sprawnego i efektywnego zarządzania projektem. **Gminy dysponują własnymi zasobami kadrowymi przygotowanymi do planowania, realizacji i zarządzania projektami infrastrukturalnymi realizowanymi z udziałem środków Unii Europejskiej.**

W celu stworzenia warunków dla zarządzania projektem powołany został zespół ds. realizacji Projektu. Do zespołu ds. realizacji Projektu oddelegowani zostali przedstawiciele partnerów. Przewodniczącym Zespołu został przedstawiciel Partnera Wiodącego - pracownik Urzędu Gminy w Dębnie Kaszubska. Zespół ds. realizacji Projektu podejmuje decyzje zwykłą większością głosów. Każdy z członków Zespołu posiada jeden głos. W przypadku równości głosów decyduje głos Przewodniczącego. Największy ciężar wdrożenia i realizacji projektu spoczywać będzie na tym zespole.

Na poziomie poszczególnych Partnerów również powstały zespoły zadaniowe odpowiedzialne za przygotowanie, realizację i rozliczenie projektu w zakresie przypadającym na każdego z nich. Analiza zasobów ludzkich oraz poszczególnych stanowisk pracy w poszczególnych jednostkach wskazała na oddelegowanie pracowników odpowiedzialnych za inwestycje, pozyskiwanie środków zewnętrznych, zamówienia publiczne itp.

Członkowie zespołów to osoby kompetentne o odpowiedniej wiedzy i doświadczeniu, znające specyfikę projektu. **Cały zespół pracuje w ramach swoich obowiązków, wynikających z zakresu prac.** W poniższej tabeli przedstawiono podział obowiązków.

Tabela 24. Osoby odpowiedzialne za realizację projektu oraz ich obowiązki.

Lp.	Gmina	Stanowisko	Zakres obowiązków
Gmina Dębnie Kaszubska – Partner Wiodący			
1	Dębnie Kaszubska	Kierownik Referatu Projektów i Inwestycji Marta Łomża-Duszny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpowiedzialność za całość projektu – osiągnięcie celów ▪ zarządzanie projektem w fazie przygotowawczej i na etapie jego realizacji ▪ koordynacja działań na poziomie całego projektu ▪ opracowanie szczegółowego harmonogramu prac ▪ odpowiedzialność za przepływ informacji

2	Dębica Kaszubska	Inspektor ds. pozyskiwania środków pozabudżetowych Aneta Chudy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontakt z Partnerami ▪ odpowiedzialność za prawidłowe przygotowanie materiałów do wniosku i studium wykonalności ▪ monitorowanie budżetu projektu ▪ przygotowywanie sprawozdań z realizacji projektu ▪ odpowiedzialność za promocję i informację o projekcie ▪ przygotowywanie dokumentów do wniosków o płatność ▪ praca w systemie SL2014
3	Dębica Kaszubska	Specjalista ds. realizacji i utrzymania inwestycji Adam Gardzielewski	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpowiedzialność za proces inwestycyjny projektu ▪ uczestnictwo w naradach technicznych ▪ czuwanie nad stroną branżową projektu ▪ koordynacja rzeczowej realizacji projektu ▪ odpowiedzialność za osiągnięcie zakładanych produktów i rezultatów ▪ bezpośredni kontakt z wykonawcą ▪ odpowiedzialność za nadzór i eksploatację inwestycji
4	Dębica Kaszubska	Inspektor ds. ochrony środowiska Agnieszka Żukowska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowanie danych i opisów środowiskowych i przyrodniczych ▪ przygotowanie opisu projektu – Karta Informacyjna Przedsięwzięcia ▪ nadzorowanie procedury środowiskowej ▪ przygotowanie załącznika 2.1. ▪ w fazie realizacji czuwanie nad zadaniami z zakresu czynnej ochrony przyrody oraz tematyką szkoleń ▪ nadzorowanie wszelkich opisów przyrodniczych na tablicach informacyjnych
5	Dębica Kaszubska	Zastępca głównego księgowego Teresa Łukasiak	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpowiedzialność za zabezpieczenie środków na realizację projektu ▪ prowadzenie księgowości projektu ▪ przygotowywanie raportów finansowych ▪ monitorowanie i wewnętrzna ocena finansowa ▪ dokonywanie płatności dla wykonawców
6	Dębica Kaszubska	Inspektor ds. zamówień publicznych i rozliczania projektów Joanna Krajewska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizacja komisji przetargowej i regulaminu jej pracy ▪ przygotowanie specyfikacji istotnych warunków zamówienia ▪ przeprowadzenie procedur na wyłonienie wykonawcy zgodnie z PZP ▪ rozliczenie projektu, wnioski o płatność ▪ praca w systemie 2014
Gmina Damnica – Partner nr 1			
1	Damnica	Ds. pozyskiwania i rozliczania środków zewnętrznych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontakt z Partnerem Wiodącym ▪ odpowiedzialność za prawidłowe przygotowanie materiałów do wniosku i studium wykonalności ▪ monitorowanie budżetu projektu ▪ przygotowywanie sprawozdań z realizacji projektu ▪ przygotowywanie dokumentów do wniosków o płatność ▪ praca w systemie SL2014

2	Damnica	Ds. inwestycji i budownictwa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpowiedzialność za proces inwestycyjny projektu ▪ uczestnictwo w naradach technicznych ▪ czuwanie nad stroną branżową projektu ▪ koordynacja rzeczowej realizacji projektu ▪ odpowiedzialność za osiągnięcie zakładanych produktów i rezultatów ▪ bezpośredni kontakt z wykonawcą ▪ odpowiedzialność za nadzór i eksploatację inwestycji ▪ odpowiedzialność za promocję i informację o projekcie ▪ wnioski o płatność, rozliczenie projektu ▪ praca w systemie SL
3	Damnica	ds. zamówień publicznych i komunikacji społecznej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizacja komisji przetargowej i regulaminu jej pracy ▪ przygotowanie specyfikacji istotnych warunków zamówienia ▪ przeprowadzenie procedur na wyłonienie wykonawcy zgodnie z PZP ▪ odpowiedzialność za promocję i informację o projekcie
4	Damnica	Skarbnik Gminy/Ds. księgowości budżetowej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpowiedzialność za zabezpieczenie środków na realizację projektu ▪ prowadzenie księgowości projektu ▪ przygotowywanie raportów finansowych ▪ monitorowanie i wewnętrzna ocena finansowa ▪ dokonywanie płatności dla wykonawców
Gmina Kobylnica – Partner nr 2			
1	Kobylnica	Kierownik Referatu Inwestycji i Funduszy Europejskich Stanowisko ds. planowania strategicznego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpowiedzialność za całość projektu-osiągnięcie celów ▪ zarządzanie projektem w fazie przygotowawczej i na etapie jego realizacji ▪ koordynacja działań na poziomie gminy ▪ opracowanie szczegółowo harmonogramu prac ▪ odpowiedzialność za przepływ informacji
2	Kobylnica	Stanowisko ds. pozyskiwania środków zewnętrznych i koordynacji projektów	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontakt z Partnerem Wiodącym ▪ odpowiedzialność za prawidłowe przygotowanie materiałów do wniosku i studium wykonalności ▪ monitorowanie budżetu projektu ▪ przygotowywanie sprawozdań z realizacji projektu ▪ odpowiedzialność za promocję i informację o projekcie ▪ przygotowywanie dokumentów do wniosków o płatność ▪ praca w systemie SL2014
3	Kobylnica	Stanowisko ds. inwestycji infrastrukturalnych i obiektowych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpowiedzialność za proces inwestycyjny projektu ▪ czuwanie nad stroną branżową projektu ▪ koordynacja rzeczowej realizacji projektu ▪ odpowiedzialność za osiągnięcie zakładanych produktów i rezultatów ▪ bezpośredni kontakt z wykonawcą ▪ odpowiedzialność za nadzór inwestycji
4	Kobylnica	Główny Księgowy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prowadzenie księgowości projektu

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowywanie raportów finansowych ▪ monitorowanie i wewnętrzna ocena finansową ▪ dokonywanie płatności dla wykonawców
5	Kobylnica	Stanowisko ds. zamówień publicznych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizacja komisji przetargowej i regulaminu jej pracy ▪ przygotowanie specyfikacji istotnych warunków zamówienia ▪ przeprowadzenie procedur na wyłonienie wykonawcy zgodnie z PZP
6	Kobylnica	Centrum Usług Wspólnych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpowiedzialność za eksploatację inwestycji ▪ czuwanie nad stroną branżową projektu ▪ bezpośredni kontakt z wykonawcą ▪ odpowiedzialność za nadzór inwestycji
Gmina Słupsk – Partner nr 3			
1	Słupsk	Podinspektor ds. pozyskiwania środków zewnętrznych Ewelina Walkowiak	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontakt z Partnerem Wiodącym ▪ odpowiedzialność za prawidłowe przygotowanie materiałów do wniosku i studium wykonalności ▪ monitorowanie budżetu projektu ▪ przygotowywanie sprawozdań z realizacji projektu ▪ odpowiedzialność za promocję i informację o projekcie ▪ przygotowywanie dokumentów do wniosków o płatność ▪ praca w systemie SL2014 ▪ koordynacja działań na poziomie gminy
2	Słupsk	Inspektor ds. ochrony środowiska Marcin Leśniak	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpowiedzialność za proces inwestycyjny projektu ▪ uczestnictwo w naradach technicznych ▪ czuwanie nad stroną branżową projektu ▪ koordynacja rzeczowej realizacji projektu ▪ odpowiedzialność za osiągnięcie zakładanych produktów i rezultatów ▪ bezpośredni kontakt z wykonawcą ▪ odpowiedzialność za nadzór i eksploatację inwestycji
3	Słupsk	Inspektor ds. gospodarki komunalnej i wodnokanalizacyjnej Józef Duszny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpowiedzialność za proces inwestycyjny projektu ▪ uczestnictwo w naradach technicznych ▪ czuwanie nad stroną branżową projektu ▪ koordynacja rzeczowej realizacji projektu ▪ odpowiedzialność za osiągnięcie zakładanych produktów i rezultatów ▪ bezpośredni kontakt z wykonawcą ▪ odpowiedzialność za nadzór i eksploatację inwestycji
4	Słupsk	Inspektor ds. zamówień publicznych Katarzyna Lisiewicz	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizacja komisji przetargowej i regulaminu jej pracy ▪ przygotowanie specyfikacji istotnych warunków zamówienia ▪ przeprowadzenie procedur na wyłonienie wykonawcy zgodnie z PZP
5	Słupsk	Inspektor ds. księgowości budżetowej Barbara Maczuga	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prowadzenie księgowości projektu ▪ przygotowywanie raportów finansowych ▪ monitorowanie i wewnętrzna ocena finansowa ▪ dokonywanie płatności dla wykonawców

Gmina Ustka – Partner nr 4			
1	Ustka	Kierownik Referatu ds. inwestycji gminnych i gospodarki komunalnej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpowiedzialność za całość projektu – osiągnięcie celów ▪ zarządzanie projektem w fazie przygotowawczej i na etapie jego realizacji ▪ koordynacja działań na poziomie gminy ▪ opracowanie szczegółowego harmonogramu prac ▪ odpowiedzialność za przepływ informacji
2	Ustka	Stanowisko ds. funduszy unijnych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontakt z Partnerem Wiodącym ▪ odpowiedzialność za prawidłowe przygotowanie materiałów do wniosku i studium wykonalności ▪ monitorowanie budżetu projektu ▪ przygotowywanie sprawozdań z realizacji projektu ▪ odpowiedzialność za promocję i informację o projekcie ▪ przygotowywanie dokumentów do wniosków o płatność ▪ praca w systemie SL2014
3	Ustka	Stanowisko ds. inwestycji drogowych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpowiedzialność za proces inwestycyjny projektu ▪ uczestnictwo w naradach technicznych ▪ czuwanie nad stroną branżową projektu ▪ koordynacja rzeczowej realizacji projektu ▪ odpowiedzialność za osiągnięcie zakładanych produktów i rezultatów ▪ bezpośredni kontakt z wykonawcą ▪ odpowiedzialność za nadzór i eksploatację inwestycji
4	Ustka	Stanowisko ds. zamówień publicznych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizacja komisji przetargowej i regulaminu jej pracy ▪ przygotowanie specyfikacji istotnych warunków zamówienia ▪ przeprowadzenie procedur na wyłonienie wykonawcy zgodnie z PZP
5	Ustka	Skarbnik Gminy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpowiedzialność za zabezpieczenie środków na realizację projektu ▪ prowadzenie księgowości projektu ▪ przygotowywanie raportów finansowych ▪ monitorowanie i wewnętrzna ocena finansowa ▪ dokonywanie płatności dla wykonawców

Źródło: Opracowanie własne.

Realizacja niniejszego projektu przewidziana jest na lata 2018 – 2022. W roku 2017 mają miejsce prace przygotowawcze. Rozpoczęcie rzeczowe przedsięwzięcia nastąpi w 2018 roku i zakończone zostanie w 2022 roku. Przez cały okres trwania prac będzie odbywała się promocja projektu, a nad pracami czuwać będzie inspektor nadzoru. W poniższej tabeli przedstawiono harmonogram wdrażania projektu.

Tabela 25. Harmonogram wdrażania projektu.

Lp.	Rodzaj prac	2017	2018	2019	2020	2021	2022
PRACE PRZYGOTOWAWCZO – ORGANIZACYJNE							
1	Powołanie zespołu projektowego						
2	Opracowanie dokumentacji technicznej oraz uzgodnień administracyjnych						
3	Podpisanie umowy partnerskiej w zakresie wspólnej realizacji projektu						
4	Przygotowanie dokumentacji aplikacyjnej						
5	Przygotowanie procedur przetargowych						
6	Przetarg i wybór wykonawców						
ZAKRES RZECZOWY PROJEKTU							
Gmina Dębica Kaszubska – Partner Wiodący							
7	Działania dotyczące przekierowania ruchu turystycznego						
8	Działania związane z czynną ochroną przyrody						
9	Warsztaty dla mieszkańców						
Gmina Darnica – Partner 1							
10	Działania dotyczące przekierowania ruchu turystycznego						
11	Działania związane z czynną ochroną przyrody						
Gmina Kobylnica – Partner 2							
12	Działania dotyczące przekierowania ruchu turystycznego						
13	Działania związane z czynną ochroną przyrody						
14	Działania edukacyjne dla mieszkańców						
Gmina Słupsk – Partner 3							
15	Działania związane z czynną ochroną przyrody – prace przy zabezpieczeniu siedliska Bruskowskie Bagno						
16	Działania związane z czynną ochroną przyrody – zwalczanie Barszczu Sosnowskiego						
Gmina Ustka – Partner 4							
17	Działania dotyczące przekierowania ruchu turystycznego						
18	Działania związane z czynną ochroną przyrody						
PRACE OKOŁOPROJEKTOWE							
19	Promocja projektu						
20	Inspektor nadzoru						

PRACE ZAKOŃCZENIOWE							
21	Rozliczenie projektu i sprawozdawczość						
22	Zakończenie projektu						

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Projektodawcy.

Legenda:

	Oznaczenie realizacji zadania
--	-------------------------------

Projekt „Ochrona różnorodności biologicznej na terenie powiatu słupskiego” realizowany będzie przez poszczególnych Partnerów w ramach następujących postępowań:

Przetargi nieograniczone:

- Gmina Dębica Kaszubska – Partner Wiodący
  - Przetarg nieograniczony na wybór wykonawcy prac związanych z przekierowaniem ruchu turystycznego wraz z dokumentacją techniczną – „zaprojektuj – wybuduj”.
- Gmina Damnica – Partner 1
  - Przetarg nieograniczony na wybór wykonawcy prac związanych z przekierowaniem ruchu turystycznego wraz z dostawą i wykonaniem nasadzeń.
- Gmina Kobylnica – Partner 2
  - Przetarg nieograniczony na wybór wykonawcy prac związanych z przekierowaniem ruchu turystycznego wraz z dokumentacją techniczną – „zaprojektuj – wybuduj”,
  - Przetarg nieograniczony na wybór wykonawcy działań związanych z usuwaniem gatunku inwazyjnego.
- Gmina Słupsk – Partner 3
  - Przetarg nieograniczony na wybór wykonawcy prac związanych z zabezpieczeniem cennych obszarów przyrodniczych,
  - Przetarg nieograniczony na wybór wykonawcy działań związanych z usuwaniem gatunku inwazyjnego.
- Gmina Ustka – Partner 4
  - Przetarg nieograniczony na wybór wykonawcy prac związanych z przekierowaniem ruchu turystycznego (łącznie z dostawą nasadzeń) wraz z dokumentacją techniczną – „zaprojektuj – wybuduj”.

Biorąc pod uwagę wartość postępowania dla całego projektu, postępowania nie przekraczają progów wskazany w dyrektywach unijnych (dyrektywy: 2014/24/UE i 2014/25/UE), a co za tym idzie, progów ustalony w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy Prawo zamówień publicznych. **Zamawiający (poszczególni Partnerzy Projektu) dokonają wyboru ofert w trybie przetargu nieograniczonego na podstawie art. 10 ust. 1 oraz art. 39-46 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1020).** Każdy z partnerów samodzielnie przeprowadzi na podstawie ustawy Prawo zamówień publicznych postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na działania w części dotyczącej każdej ze stron.

Zapytania ofertowe:

- Gmina Dębica Kaszubska – Partner Wiodący
  - Zapytanie ofertowe na wybór inspektora nadzoru,
  - Zapytanie ofertowe na usługi związane z nasadzeniami, usuwaniem rdestowca i wykaszaniem,
  - Zapytanie ofertowe na dostawę i montaż budek lęgowych,
  - Zapytanie ofertowe na przeprowadzenie szkoleń,

- Zapytanie ofertowe na dostawę tablic promocyjnych.
- Gmina Damnica – Partner 1
  - Zapytanie ofertowe na wybór inspektora nadzoru.
- Gmina Kobylnica – Partner 2
  - Zapytanie ofertowe na wybór wykonawcy akcji edukacyjnej,
  - Zapytanie ofertowe na wybór inspektora nadzoru.
- Gmina Słupsk – Partner 3
  - Zapytanie ofertowe na wybór inspektora nadzoru.

Wartość niniejszych postępowań nie przekracza kwoty 30 000 euro, w związku z tym **wybór ofert zostanie przeprowadzony zgodnie z wytycznymi w zakresie udzielania zamówień publicznych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego z zachowaniem zasady konkurencyjności.**

Niniejszy projekt będzie miał wpływ na całą społeczność Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Słupska, w szczególności na:

- Mieszkańców Gminy Dębica Kaszubska,
- Mieszkańców Gminy Damnica,
- Mieszkańców Gminy Kobylnica,
- Mieszkańców Gminy Słupsk,
- Mieszkańców Gminy Ustka,
- Turystów,
- Miłośników przyrody,
- Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”,
- Przedszkola i Szkoły,
- Organizacje pozarządowe i stowarzyszenia,
- Nadleśnictwa,
- Europejskie Centrum Ekologiczne,
- Koła przyrodnicze,
- PZW.

Realizacja powyższego przedsięwzięcia została poparta przez różne instytucje i środowiska, m.in.:

- Park Krajobrazowy Dolina Słupi,
- Urząd Morski w Słupsku,
- Nadleśnictwo Damnica,
- Stowarzyszenie SPERANDA - Europejskie Centrum Ekologiczne,
- Stowarzyszenie Królestwo Natury.

Powyższe instytucje i organizacje widzą potrzebę planowanych działań i deklarują chęć współpracy.

Po zakończeniu prac związanych z realizacją projektu **właścicielem infrastruktury będą poszczególne samorządy uczestniczące w projekcie. Administratorami odpowiedzialnymi za utrzymanie i eksploatację będą, poza Gminą Kobylnica, również gminy realizujące projekt. Środki na ten cel będą zabezpieczone corocznie w budżecie poszczególnych gmin.**

W przypadku Gminy Kobylnica podmiotem odpowiedzialnym za utrzymanie i eksploatację zmodernizowanej na terenie Gminy Kobylnica infrastruktury będzie jednostka organizacyjna gminy Centrum Usług Wspólnych powołana Uchwałą NR XXX/252/2016 Rady Gminy Kobylnica z dnia 19 września 2016 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXIX/248/2016 Rady Gminy Kobylnica z dnia 2 sierpnia 2016 r. w sprawie likwidacji Gminnego Zespołu Ekonomiczno – Administracyjno - Gospodarczego Szkół w Kobylnicy i utworzenia Centrum Usług Wspólnych w Kobylnicy oraz nadania mu statutu.

Jednostka będzie odpowiedzialny za utrzymanie, eksploatację i konserwację zmodernizowanej infrastruktury. Środki na ten cel pochodzą z budżetu gminy.

Przekazanie jednostce w administrowanie zmodernizowanej infrastruktury nastąpi na podstawie protokołu zdawczo – odbiorczego.

2.3. Uwarunkowania prawne realizacji projektu

Obecnie zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy reguluje ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej, w tym uchwalanie studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy do zadań własnych jednostki samorządu terytorialnego.

Gminy uczestniczące w projekcie posiadają Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Studium obejmuje kompleksowy zakres informacji o gminie, zawiera diagnozę sytuacji oraz precyzuje uwarunkowania jej rozwoju. Jest to podstawowy dokument rozpatrujący w możliwie najszerszy sposób, problemy zagospodarowania przestrzennego gminy. Przedmiotowa inwestycja jest zgodna z zamierzeniami publicznymi Gmin i spełnia przesłania zawarte w Studiach Uwarunkowań dotyczących poprawy infrastruktury turystycznej przy zachowaniu zrównoważonego rozwoju.

Ustalenie przeznaczenia terenu, rozmieszczenie inwestycji celu publicznego oraz określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku jego braku w decyzji o warunkach zabudowy bądź decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Obszar Gminy Dębica Kaszubska

Operacja realizowana będzie w trybie zaprojektuj i wybuduj. Jedynie w przypadku jednej działki ewidencyjnej, położonej w miejscowości Dobra, uchwalony został miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Dla pozostałych terenów, które objęte będą interwencją, Wójt Gminy Dębica Kaszubska wydał decyzje o warunkach zabudowy. Dla planowanej inwestycji sporządzone zostały operaty wodno – prawne oraz Gmina uzyskała decyzje pozwoleń wodnoprawnych na budowę pomostów.

Na etapie realizacji, w oparciu o przygotowaną dokumentację – program funkcjonalno – użytkowy – wykonawca prac inwestycyjnych dotyczących przekierowania ruchu turystycznego uzyska niezbędne decyzje i uzgodnienia umożliwiające prowadzenie robót budowlano – montażowych.

Obszar Gminy Damnica

Dla obszaru realizacji projektu w zakresie budowy wyniesionej wiaty wraz z tarasem widokowym Wójt Gminy Damnica wydał decyzję o warunkach zabudowy. Projekt wykonywany będzie w oparciu o przygotowaną dokumentację projektową oraz wydane decyzje zezwalające na realizację robót budowlanych – decyzję pozwolenia na budowę oraz zgłoszenie robót budowlanych.

- Starosta Słupski, Decyzją Nr 189/2017, z dnia 10 marca 2017 roku, zatwierdził projekt budowlany oraz udzielił pozwolenia na budowę wiaty rekreacyjnej z tarasem oraz rozbiórkę istniejącej wiaty z nawierzchnią utwardzoną.
- Zgłoszenie zamiaru rozpoczęcia robót budowlanych, wobec którego nie wniesiono sprzeciwu z dnia 26.04.2017 roku polegających na montażu 10 ławek i 5 tablic informacyjnych w Strzyżynie.

Obszar Gminy Kobylnica

Z uwagi na charakter operacji Gmina Kobylnica posiada przygotowany program funkcjonalno – użytkowy dla zakresu inwestycyjnego oraz inwentaryzację lokalizacji barszczu Sosnowskiego. Na etapie realizacji, w oparciu o przygotowaną dokumentację – program funkcjonalno – użytkowy – wykonawca prac inwestycyjnych dotyczących przekierowania ruchu turystycznego uzyska niezbędne decyzje i uzgodnienia umożliwiające prowadzenie robót budowlano – montażowych.

Obszar Gminy Słupsk

W zakresie planowanych robót budowlanych, związanych z czynną ochroną Bruszkowskiego Bagna, Gmina Słupsk uzyskała stosowne decyzje uzgadniające oraz umożliwiające prowadzenie robót budowlanych, w oparciu o przygotowaną dokumentację budowlaną.

- Wójt Gminy Słupsk Decyzją z dnia 20 lipca 2015 roku, znak sprawy: GB.6730.101.2015 ustalił warunki zabudowy przebudowy stawów w Bruszkowie Wielkim.
- Starosta Słupski, Decyzją Nr 452/2015, z dnia 18 września 2015 roku, znak sprawy: ŚR-II.6341.96.2015 udzielił pozwolenia wodnoprawnego na wykonanie urządzeń wodnych – stawu, wylotu doprowadzalnika i odprowadzalnika wody ze stawu w Bruszkowie Wielkim.
- Starosta Słupski Decyzją Nr 264/2017, z dnia 10 kwietnia 2017 roku, zatwierdził projekt budowlany i udzielił pozwolenia na budowę dotyczącego przebudowy stawu wraz z zagospodarowaniem terenu w Bruszkowie Wielkim.

Obszar Gminy Ustka

Planowany zakres działań związanych z przekierowaniem ruchu turystycznego w obszarze miejscowości Dębina jest zgodny z zapisami Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w obrębie geodezyjnym Rowy Gmina Ustka.

Natomiast dla zakresu prac zlokalizowanych w miejscowości Poddąbie wykonawca prac budowlanych, na podstawie przygotowanego programu funkcjonalno – użytkowego uzyska niezbędne uzgodnienia umożliwiające prowadzenie prac dla obszaru nie objętego miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

Z uwagi na charakter operacji Gmina Kobylnica posiada przygotowany program funkcjonalno – użytkowy dla zakresu inwestycyjnego oraz inwentaryzację lokalizacji barszczu Sosnowskiego. Na etapie realizacji, w oparciu o przygotowaną dokumentację – program funkcjonalno – użytkowy – wykonawca prac inwestycyjnych dotyczących przekierowania ruchu turystycznego uzyska niezbędne decyzje i uzgodnienia umożliwiające prowadzenie robót budowlano – montażowych.

W świetle obowiązujących przepisów, w celu realizacji inwestycji konieczne jest uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia.

Zgodnie z art. 59 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko procedurę ocen oddziaływania na środowisko przeprowadza się tylko w przypadku inwestycji będących przedsięwzięciami mogącymi zawsze znacząco oddziaływać na środowisko i inwestycji będących przedsięwzięciami mogącymi potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Każda gmina indywidualnie, jako beneficjent projektu, na podstawie przygotowanego opisu projektu oraz obowiązujących przepisów prawa, wydała oświadczenie o braku konieczności uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

- **Wójt Gminy Dębica Kaszubska**, pismem z dnia 24 kwietnia 2017 roku, znak sprawy: RA.6220.4.2017.AŻ, na podstawie przedłożonych informacji, zawartych w opisie projektu oraz obowiązujących przepisów prawa, stwierdził, że zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć

mogących znacząco oddziaływać na środowisko, z uwagi na fakt, iż w żadnej z lokalizacji, objętych planowanymi działaniami, nie jest kwalifikowalna do przedsięwzięć określonych w ww. rozporządzeniu, przedmiotowe zamierzenie nie kwalifikuje się do przedsięwzięć mogących znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i nie podlega procedurze oceny oddziaływania na środowisko.

- **Wójt Gminy Damnica**, pismem z dnia 25 kwietnia 2017 roku, znak sprawy: UE.041.7.2017, na podstawie przedłożonych informacji, zawartych w opisie projektu oraz obowiązujących przepisów prawa, stwierdził, że zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, z uwagi na fakt, iż w żadnej z lokalizacji, objętych planowanymi działaniami, nie jest kwalifikowalna do przedsięwzięć określonych w ww. rozporządzeniu, przedmiotowe zamierzenie nie kwalifikuje się do przedsięwzięć mogących znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i nie podlega procedurze oceny oddziaływania na środowisko.
- **Wójt Gminy Kobylnica**, pismem z dnia 25 kwietnia 2017 roku, na podstawie przedłożonych informacji, zawartych w opisie projektu oraz obowiązujących przepisów prawa, stwierdził, że zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, z uwagi na fakt, iż w żadnej z lokalizacji, objętych planowanymi działaniami, nie jest kwalifikowalna do przedsięwzięć określonych w ww. rozporządzeniu, przedmiotowe zamierzenie nie kwalifikuje się do przedsięwzięć mogących znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i nie podlega procedurze oceny oddziaływania na środowisko.
- **Wójt Gminy Słupsk**, pismem z dnia 24 kwietnia 2017 roku, na podstawie przedłożonych informacji, zawartych w opisie projektu oraz obowiązujących przepisów prawa, stwierdził, że zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, z uwagi na fakt, iż w żadnej z lokalizacji, objętych planowanymi działaniami, nie jest kwalifikowalna do przedsięwzięć określonych w ww. rozporządzeniu, przedmiotowe zamierzenie nie kwalifikuje się do przedsięwzięć mogących znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i nie podlega procedurze oceny oddziaływania na środowisko.
- **Wójt Gminy Ustka**, pismem z dnia 24 kwietnia 2017 roku, znak sprawy: OŚR.604.6.2017, na podstawie przedłożonych informacji, zawartych w opisie projektu oraz obowiązujących przepisów prawa, stwierdził, że zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, z uwagi na fakt, iż w żadnej z lokalizacji, objętych planowanymi działaniami, nie jest kwalifikowalna do przedsięwzięć określonych w ww. rozporządzeniu, przedmiotowe zamierzenie nie kwalifikuje się do przedsięwzięć mogących znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i nie podlega procedurze oceny oddziaływania na środowisko.

Przedmiotowa inwestycja posiada dokumentację budowlaną. W poniższej tabeli przedstawiono wykaz posiadanej dokumentacji projektowej.

Tabela 26. Zestawienie dokumentacji.

Lp.	Tytuł opracowania	Autor opracowania	Data sporządzenia
Gmina Dębica Kaszubska			
1.	Program funkcjonalno – użytkowy dla inwestycji: „Ochrona różnorodności biologicznej na terenie Gminy Dębica Kaszubska”	Kamila Wogiel – inspektor ds. budownictwa i przygotowania inwestycji	Kwiecień 2017
Gmina Damnica			

1.	Projekt budowlany Budowa wiaty rekreacyjnej z tarasem, rozbiórka istniejącej wiaty z nawierzchnią utwardzoną	mgr inż. Arch. Aleksandra Ingielewicz nr upr. 43/POOKK/IV/2014 mgr inż. Grzegorz Lachowicz, nr upr. POM/0087/PWOK04	Grudzień 2016
Gmina Kobylnica			
1.	Program funkcjonalno – użytkowy zadania Ochrona różnorodności biologicznej na terenie Gminy Kobylnica	Karolina Dalszewska Marek Rzepczyński	Kwiecień 2016r.
Gmina Słupsk			
1.	Projekt budowlany „Zagospodarowanie stawu na dz. Nr 13/3 w m. Bruskowo Wielkie, Gmina Słupsk”	mgr inż. Marcin Wąchnicki upr. nr ZAP/0040/POOD/08	Sierpień 2016
Gmina Ustka			
1.	Program funkcjonalno – użytkowy zadania „Przebudowa pięciu ścieżek pieszych, dojść do plaży, w miejscowości Poddąbie i Dębina w ramach projektu „Ochrona różnorodności biologicznej na terenie Powiatu Słupskiego”	Biuro Projektowe Termo Projekt Piotr Mnich ul. Zjednoczenia 42C 76-248 Dębica Kaszubska	Kwiecień 2017

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Projektodawcy.

Gmina Dębica Kaszubska, Gmina Damnica, Gmina Kobylnica, Gmina Słupsk oraz Gmina Ustka, wystąpiła indywidualnie do **Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku** o wydanie Zaświadczenia organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000.

Tabela 27. Status prawny nieruchomości.

Lp.	Nr działki/ nr i nazwa obrębu ewidencyjnego	Właściciel działki	Prawo do dysponowania nieruchomością
Obszar Gminy Dębica Kaszubska			
1	Działka nr 186, obręb Dobra nr 0022	Gmina Dębica Kaszubska	Własność
2	Działka nr 187, obręb Dobra nr 0022	Marszałek Województwa Pomorskiego	Zgoda właściciela
3	Działka nr 176, obręb Dobra nr 0022	Gmina Dębica Kaszubska	Własność
4	Działka nr 179/1, obręb Gogolewo nr 0024	Państwowe Gospodarstwo Leśne, Lasy Państwowe Nadleśnictwo Łupawa	W trakcie uzyskiwania
5	Działka nr 148, obręb Podwilczyn nr 0018	Gmina Dębica Kaszubska	Własność
6	Działka nr 146/1, obręb Podwilczyn nr 0018	Marszałek Województwa Pomorskiego	Zgoda właściciela
7	Działka nr 236, obręb Podwilczyn nr 0018	Gmina Dębica Kaszubska	Własność
8	Działka nr 11/1, obręb Niepogłędzie nr 0015	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Bytów	Zgoda właściciela
9	Działka nr 1, obręb Niepogłędzie nr 0015	Starosta Słupski	Zgoda właściciela
Obszar Gminy Damnica			
1	Działka nr 158, obręb Strzyżyno nr 0014	Gmina Damnica	Własność
Obszar Gminy Kobylnica			

1	Działka nr 710, obręb Kobylnica nr 0005	Gmina Kobylnica	Własność Trwały zarząd Centrum Usług Wspólnych
2	Działka nr 25/1, obręb Słonowice nr 0020	Gmina Kobylnica	Własność Trwały zarząd Centrum Usług Wspólnych
3	Działka nr 163, Obręb Lubuń nr 0012	Gmina Kobylnica	Własność
4	Działka nr 111/12, obręb Zagórki nr 0028	Gmina Kobylnica	Własność
5	Działka nr 5/36, obręb Kuleszewo nr 0010	Gmina Kobylnica	Własność
6	Działka nr 14/21, obręb Ścięgnica nr 0010	Gmina Kobylnica	Własność
7	Działka nr 14/24, obręb Ścięgnica nr 0010	Gmina Kobylnica	Własność
8	Działka nr 277, obręb Łosino nr 0015	Gmina Kobylnica	Własność
9	Działka nr 643/6, obręb Łosino nr 0015	Skarb Państwa Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Leśny Dwór	W trakcie uzyskiwania
10	Działka nr 105/1, obręb Dobrzęcino nr 0003	SEKAM Sp. z o.o.	Zgoda właściciela
11	Działka nr 355, obręb Dobrzęcino nr 0003		
12	Działka nr 102/18, obręb Dobrzęcino nr 0003		
13	Działka nr 354/1, obręb Dobrzęcino nr 0003		
14	Działka nr 105/2, obręb Dobrzęcino nr 0003		
15	Działka nr 102/20, obręb Dobrzęcino nr 0003		
16	Działka nr 180, obręb Dobrzęcino nr 0003	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela
17	Działka nr 107/33, obręb Dobrzęcino nr 0003		
18	Działka nr 293, obręb Dobrzęcino nr 0003		
19	Działka nr 45/1, obręb Dobrzęcino nr 0003		
20	Działka nr 45/3, obręb Dobrzęcino nr 0003		
21	Działka nr 45/4, obręb Dobrzęcino nr 0003		
22	Działka nr 45/5, obręb Dobrzęcino nr 0003		
23	Działka nr 45/7, obręb Dobrzęcino nr 0003		
24	Działka nr 45/8, obręb Dobrzęcino nr 0003		
25	Działka nr 307, obręb Dobrzęcino nr 0003		
26	Działka nr 101/42, obręb Dobrzęcino nr 0003		
27	Działka nr 107/6, obręb Dobrzęcino nr 0003	Osoby prywatne	Zgoda właścicieli

28	Działka nr 45/6, obręb Dobrzęcino nr 0003	Osoby prywatne	Zgoda właścicieli
29	Działka nr 102/7, obręb Dobrzęcino nr 0003	Wodociągi Słupsk Sp. z o.o.	Zgoda właściciela
30	Działka nr 200, obręb Dobrzęcino nr 0003	Zarząd Dróg Powiatowych w Słupsku	Zgoda właściciela
31	Działka nr 299, obręb Dobrzęcino nr 0003		
32	Działka nr 629/5, obręb Dobrzęcino nr 0003		
33	Działka nr 631/2, obręb Dobrzęcino nr 0003	Nadleśnictwo Ustka	Zgoda zarządcy terenu
34	Działka nr 45/2, obręb Dobrzęcino nr 0003	Gmina Kobylnica	Własność
35	Działka nr 308, obręb Dobrzęcino nr 0003		
36	Działka nr 52/1, obręb Dobrzęcino nr 0003		
37	Działka nr 20/2, obręb Komorczyń nr 0007	osoba prywatna	Zgoda właściciela
38	Działka nr 20/1, obręb Komorczyń nr 0007		
39	Działka nr 21/2, obręb Komorczyń nr 0007		
40	Działka nr 473, obręb Kobylnica nr 0005	osoba prywatna	Zgoda właściciela
41	Działka nr 469, obręb Kobylnica nr 0005	PRO-NET MEDIA Sp. z o.o.	Zgoda właściciela
42	Działka nr 474, obręb Kobylnica nr 0005	osoba prywatna	Zgoda właściciela
43	Działka nr 472, obręb Kobylnica nr 0005		
44	Działka nr 488, obręb Kobylnica nr 0005	osoba prywatna	Zgoda właściciela
45	Działka nr 470, obręb Kobylnica nr 0005	osoba prywatna	Zgoda właściciela
46	Działka nr 471, obręb Kobylnica nr 0005	osoba prywatna	Zgoda właściciela
47	Działka nr 475, obręb Kobylnica nr 0005	osoba prywatna	Zgoda właściciela
48	Działka nr 681, obręb Kobylnica nr 0005	Gmina Kobylnica	Własność
49	Działka nr 638, obręb Kobylnica nr 0005		
50	Działka nr 3, obręb Słonowice nr 0020	Zarząd Dróg Powiatowych w Słupsku	Zgoda właściciela
51	Działka nr 5, obręb Słonowice nr 0020		
52	Działka nr 32, obręb Słonowice nr 0020		
53	Działka nr 620, obręb Sycewice PGR nr 0023	Nadleśnictwo Ustka	Zgoda zarządcy terenu
54	Działka nr 2/147, obręb Sycewice PGR nr 0023	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela
55	Działka nr 9/27, obręb Sycewice PGR nr 0023		
56	Działka nr 2/110, obręb Sycewice PGR nr 0023		
57	Działka nr 2/113, obręb Sycewice PGR nr 0023		

58	Działka nr 2/114, obręb Sycewice PGR nr 0023		
59	Działka nr 2/117, obręb Sycewice PGR nr 0023		
60	Działka nr 2/115, obręb Sycewice PGR nr 0023		
61	Działka nr 9/16, obręb Sycewice PGR nr 0023		
62	Działka nr 46, obręb Sycewice PGR nr 0023		
63	Działka nr 277/13, obręb Sycewice PGR nr 0023	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	Zgoda właściciela
64	Działka nr 30/2, obręb Sycewice PGR nr 0023		
65	Działka nr 9/18, obręb Sycewice PGR nr 0023	Tramp-Trail Sp. z o.o.	Zgoda właściciela
66	Działka nr 9/15, obręb Sycewice PGR nr 0023		
67	Działka nr 4/49, obręb Sycewice PGR nr 0023	Osoby prywatne	Zgoda właścicieli
68	Działka nr 9/20, obręb Sycewice PGR nr 0023	Osoby prywatne	Zgoda właścicieli
69	Działka nr 9/22, obręb Sycewice PGR nr 0023		
70	Działka nr 9/28, obręb Sycewice PGR nr 0023		
71	Działka nr 9/25, obręb Sycewice PGR nr 0023		
72	Działka nr 9/17, obręb Sycewice PGR nr 0023		
73	Działka nr 9/14, obręb Sycewice PGR nr 0023		
74	Działka nr 9/24, obręb Sycewice PGR nr 0023	Przedsiębiorstwo Rolne Avena	Zgoda właściciela
75	Działka nr 4/93, obręb Sycewice PGR nr 0023		
76	Działka nr 9/29, obręb Sycewice PGR nr 0023		
77	Działka nr 9/30, obręb Sycewice PGR nr 0023	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
78	Działka nr 4/53, obręb Sycewice PGR nr 0023	Osoby prywatne	Zgoda właścicieli
79	Działka nr 9/9, obręb Sycewice PGR nr 0023	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
80	Działka nr 9/31, obręb Sycewice PGR nr 0023	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
81	Działka nr 36/1, obręb Sycewice PGR nr 0023	Gmina Kobylnica	Własność
82	Działka nr 276/2, obręb Sycewice PGR nr 0023		
83	Działka nr 3/6, obręb Sycewice PGR nr 0023		
84	Działka nr 33/1, obręb Sycewice PGR nr 0023		
85	Działka nr 50/2, obręb Sycewice nr 0023		
86	Działka nr 5, obręb Sycewice PGR nr 0023		

87	Działka nr 4/68, obręb Sycewice PGR nr 0023		
88	Działka nr 4/67, obręb Sycewice PGR nr 0023		
89	Działka nr 4/66, obręb Sycewice PGR nr 0023		
90	Działka nr 34, obręb Sycewice PGR nr 0023		
91	Działka nr 37, obręb Sycewice PGR nr 0023		
Obszar Gminy Słupsk			
1	Działka nr 177/1, obręb Bruskowo Wielkie nr 0004	Osoby prywatne	Zgoda właścicieli
2	Działka nr 178, obręb Głobino nr 0009	Osoby prywatne	Zgoda właścicieli
3	Działka nr 179, obręb Głobino nr 0009	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
4	Działka nr 201/1, obręb Głobino nr 0009	Osoby prywatne	Zgoda właścicieli
5	Działka nr 251, obręb Głobino nr 0009	Zarząd Dróg Powiatowych w Słupsku	Zgoda właściciela
6	Działka nr 255, obręb Głobino nr 0009	Zarząd Dróg Powiatowych w Słupsku	Zgoda właściciela
7	Działka nr 128, obręb Swołowo nr 0028	Zarząd Dróg Powiatowych w Słupsku	Zgoda właściciela
8	Działka nr 163, obręb Warblewo nr 0029	Zarząd Dróg Powiatowych w Słupsku	Zgoda właściciela
9	Działka nr 162/1, obręb Głobino nr 0009	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
10	Działka nr 39, obręb Głobino nr 0009	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
11	Działka nr 175, obręb Głobino nr 0009	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
12	Działka nr 177/2, obręb Głobino nr 0009	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
13	Działka nr 84, obręb Redęcin nr 0020	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela
14	Działka nr 224, obręb Redęcin nr 0020	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela
15	Działka nr 83/2, obręb Redęcin nr 0020	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela
16	Działka nr 226, obręb Redęcin nr 0020	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela
17	Działka nr 252, obręb Redęcin nr 0020	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela
18	Działka nr 96, obręb Redęcin nr 0020	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela
19	Działka nr 98/9, obręb Redęcin nr 0020	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela
20	Działka nr 108/5, obręb Redęcin nr 0020	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela

21	Działka nr 79/2, obręb Redęcin nr 0020	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela
22	Działka nr 111/6, obręb Stanięcino nr 0024	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela
23	Działka nr 154, obręb Strzelino nr 0026	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela
24	Działka nr 222, obręb Swołowo nr 0028	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela
25	Działka nr 94/2, obręb Wieszyno nr 0035	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela
26	Działka nr 94/3, obręb Wieszyno nr 0035	Agencja Nieruchomości Rolnych	Zgoda właściciela
27	Działka nr 93/1, obręb Redęcin nr 0020	Osoby prywatne	Zgoda właścicieli
28	Działka nr 93/4, obręb Redęcin nr 0020	Osoby prywatne	Zgoda właścicieli
29	Działka nr 95/9, obręb Redęcin nr 0020	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
30	Działka nr 522/19, obręb Redzikowo nr 0021	Rejonowy Zarząd Infrastruktury	Zgoda właściciela
31	Działka nr 43/61, obręb Redzikowo nr 0021	Rejonowy Zarząd Infrastruktury	Zgoda właściciela
32	Działka nr 43/73, obręb Redzikowo nr 0021	„MAT – BET” - Przedsiębiorstwo Zagraniczne Sp. z o.o.	Zgoda właściciela
33	Działka nr 14/10, obręb Stanięcino nr 0024	Nadleśnictwo Leśny Dwór	Zgoda właściciela
34	Działka nr 530, obręb Stanięcino nr 0024	Osoby prywatne	Zgoda właścicieli
35	Działka nr 112/2, obręb Stanięcino nr 0024	Osoby prywatne	Zgoda właścicieli
36	Działka nr 198/6, obręb Strzelino nr 0026	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
37	Działka nr 170/19, obręb Strzelino nr 0026	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
38	Działka nr 170/15, obręb Strzelino nr 0026	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
39	Działka nr 170/3, obręb Strzelino nr 0026	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
40	Działka nr 218, obręb Swołowo nr 0028	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
41	Działka nr 227/3, obręb Swołowo nr 0028	Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna „WIOSNA”	Zgoda właściciela
42	Działka nr 2, obręb Swołowo nr 0028	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
43	Działka nr 127, obręb Swołowo nr 0028	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
44	Działka nr 228, obręb Swołowo nr 0028	Osoba prywatna	Zgoda właściciela

45	Działka nr 225, obręb Swołowo nr 0028	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
46	Działka nr 224, obręb Swołowo nr 0028	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
47	Działka nr 230, obręb Swołowo nr 0028	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
48	Działka nr 226, obręb Swołowo nr 0028	Nadleśnictwo Ustka	Zgoda właściciela
49	Działka nr 233, obręb Swołowo nr 0028	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
50	Działka nr 234, obręb Swołowo nr 0028	Osoba prywatna	Zgoda właściciela
51	Działka nr 273, obręb Głobino nr 0009	Gmina Słupsk	Właściciel
52	Działka nr 201/1, obręb Głobino nr 0009	Gmina Słupsk	Właściciel
53	Działka nr 15/4, obręb Głobino nr 0009	Gmina Słupsk	Właściciel
54	Działka nr 196, obręb Strzelino nr 0026	Gmina Słupsk	Właściciel
55	Działka nr 188, obręb Strzelino nr 0026	Gmina Słupsk	Właściciel
56	Działka nr 128/1, obręb Swołowo nr 0028	Gmina Słupsk	Właściciel
57	Działka nr 128/2, obręb Swołowo nr 0028	Gmina Słupsk	Właściciel
58	Działka nr 221, obręb Swołowo nr 0028	Gmina Słupsk	Właściciel
59	Działka nr 229, obręb Swołowo nr 0028	Gmina Słupsk	Właściciel
60	Działka nr 13/3, obręb Bruskowo Wielkie nr 0004	Gmina Słupsk	Właściciel
Obszar Gminy Ustka			
1	Działka Nr 7/9 obręb Rowy nr 0020 m. Dębina	Skarb Państwa PGL LP	W trakcie uzyskiwania
2	Działka Nr 7/10 obręb Rowy nr 0020 m. Dębina	Skarb Państwa PGL LP	W trakcie uzyskiwania
3	Działka Nr 222 obręb Rowy nr 0020 m. Dębina	Skarb Państwa Starosta Słupski	W trakcie uzyskiwania
4	Działka Nr 29/2 obręb Poddąbie nr 0018	Skarb Państwa PGL LP	W trakcie uzyskiwania
5	Działka Nr 29/3 obręb Poddąbie nr 0018	Skarb Państwa PGL LP	W trakcie uzyskiwania
6	Działka Nr 30/1 obręb Poddąbie nr 0018	Skarb Państwa PGL LP	W trakcie uzyskiwania
7	Działka Nr 224 obręb Poddąbie nr 0018	Skarb Państwa Starosta Słupski	W trakcie uzyskiwania
8	Działka Nr 225 obręb Poddąbie nr 0018	Skarb Państwa Starosta Słupski	W trakcie uzyskiwania

9	Działka Nr 226 obręb Poddąbie nr 0018	Skarb Państwa Starosta Słupski	W trakcie uzyskiwania
---	---------------------------------------	--------------------------------	-----------------------

Źródło: Opracowanie własne.

2.4. Występowanie pomocy publicznej

Pod pojęciem pomocy publicznej rozumie się wszelką pomoc przyznaną przez państwo pojedynczemu podmiotowi gospodarczemu, bądź sektorowi gospodarki prowadząca do zakłócenia konkurencji na wolnym rynku. Jednocześnie, aby uznać wsparcie z pomocy publiczną łącznie muszą być spełnione następujące warunki:

- Pomoc jest przyznawana przez państwo lub pochodzi ze środków publicznych,
- Pomoc dotyczy przedsiębiorstwa w rozumieniu unijnego prawa konkurencyjności,
- Pomoc udzielane jest na warunkach korzystniejszych niż oferowane na rynku,
- Pomoc ma charakter selektywny, czyli uprzywilejowuje określone przedsiębiorstwo lub przedsiębiorstwa, bądź produkcję określonych towarów,
- Pomoc zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencyjności,
- Pomoc wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi Unii Europejskiej.

Planowane do realizacji przedsięwzięcie polega na budowie i rozbudowie infrastruktury ukierunkowanej na ruch turystyczny na obszarach cennych przyrodniczo jak i czynną ochronę przyrody, w miejscach narażonych na największą i niekontrolowaną presję turystów w celu ochrony środowiska naturalnego oraz zasobów i walorów przyrodniczych. Realizowane jest przez podmiot nie będący przedsiębiorcą – jednostką samorządu terytorialnego, przy wsparciu partnerów z sektora finansów publicznych. W wyniku realizacji projektu nie powstanie żaden towar lub usługa, tym samym nie powstanie ryzyko zakłócenia konkurencyjności i jej wpływu na wymianę handlową pomiędzy państwami członkowskimi. Z tych względów, należy uznać iż realizacja przedsięwzięcia jest zgodna z zapisami rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014, z dnia 17 czerwca 2014 roku, uznającej niektóre rodzaje pomocy za zgodne z wewnętrznym rynkiem w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu.

3. Analiza finansowa projektu

3.1. Określenie założeń do analizy finansowej projektu

Analiza finansowa dla projektu wykonana została na podstawie informacji źródłowych udostępnionych przez Urząd Gminy Dębicy Kaszubskiej, Urząd Gminy Ustka, Urząd Gminy Kobylnica, Urząd Gminy Damnicy oraz Urząd Gminy Słupsk. Analizę sporządzono zgodnie z metodologią opracowania studiów wykonalności inwestycji w oparciu o:

- Przewodnik do analizy kosztów i korzyści projektów inwestycyjnych Komisji Europejskiej z grudnia 2014 roku,
- Wytyczne Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, z dnia 17 lutego 2017r. w zakresie zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód i projektów hybrydowych na lata 2014-2020,
- Wytyczne do studiów wykonalności w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020.

Analiza finansowa uwzględnia następujące założenia:

- Właścicielem i operatorem powstałej infrastruktury będzie Gmina Dębica Kaszubska oraz partnerzy projektu Gmina Ustka, Gmina Kobylnica, Gmina Damnica i Gmina Słupsk. Utrzymanie powstałego majątku należeć będzie do zadań właściciela. Mając na uwadze powyższe, koszty funkcjonowania infrastruktury zostaną pokryte w przypadku gminy z budżetu w poszczególnych latach,
- Analiza odzwierciedla wyłącznie przepływy pieniężne tzn. rzeczywistą kwotę pieniężną otrzymywaną lub wypłacaną w ramach projektu,

- Analiza odzwierciedla zmianę wartości pieniądza w czasie opierając się na współczynniku dyskontowym, zgodnie z wytycznymi dla RPO WP poziom stopy dyskonta określony jest w wysokości 4%,
- Analiza sporządzona jest w cenach stałych,
- Analiza sporządzona jest przy użyciu różnicowego modelu finansowego,
- Analiza oparta została na założeniach makroekonomicznych zgodnie z zaktualizowanymi wariantami rozwoju Polski wytycznych zakresie zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód i projektów hybrydowych na lata 2014-2020,
- Okres realizacji projektu obejmuje lata 2017-2022,
- Okres referencyjny analizy obejmuje 15 lat gospodarczego życia projektu zgodnie z wytycznymi dla RPO WP,
- Amortyzacja wg. metody liniowej środków trwałych określona na poziomie 4,5% w skali roku zgodnie ze stawką odpisów wskazanych w Klasyfikacji Środków Trwałych dla infrastruktury wodnej i zagospodarowania terenu,
- Wartość rezydualna projektu określona jest na podstawie wartości księgowej środków trwałych na koniec okresu referencyjnego przyjętego dla projektu w oparciu o przepisy ustawy o rachunkowości z dnia 29 września 1994 roku,
- Podatek od towarów i usług dla beneficjenta i partnerów stanowi koszt kwalifikowany, ponieważ zgodnie z ustawą o podatku od towarów i usług, z dnia 11 marca 2004 roku, beneficjentowi i partnerom nie przysługuje prawo żądania zwrotu podatku. Prawo żądania zwrotu przysługuje jedynie podatnikowi, zgodnie z art. 86 pkt 1 ustawy o vat, tylko w takim zakresie w jakim nabywane towary i usługi wykorzystywane są do wykonywania czynności opodatkowanych, a niniejsza infrastruktura zostanie udostępniona korzystającym nieodpłatnie.

3.2. Analiza finansowa

Pierwszy etap analizy finansowej obejmuje oszacowanie całkowitych nakładów inwestycyjnych projektu.

Szacunki nakładów inwestycyjnych odzwierciedlają wydatki, niezbędne do przeprowadzania ukierunkowania ruchu turystycznego oraz zabiegów czynnej ochrony siedlisk gatunków chronionych w rozumieniu ustawy o ochronie przyrody. Wydatki te mogą zostać uznane za kwalifikowane do dofinansowania, ponieważ są:

- Planowane w okresie realizacji projektu,
- Niezbędne do realizacji projektu,
- Określone jako kwalifikowalne lub niekwalifikowane,
- Dozwolone na mocy obowiązujących przepisów.

Nakłady inwestycyjne projektu zostały określone w oparciu o informacje i dokumenty źródłowe udostępnione przez Urząd Gminy Dębnicy Kaszubskiej, Urząd Gminy Ustka, Urząd Gminy Kobylnica, Urząd Gminy Damnica oraz Urząd Gminy Słupsk. Poszczególne wielkości nakładów inwestycyjnych zostały oszacowane zgodnie z następującymi założeniami:

- Koszty robót budowlano-montażowych wynikają z dokumentacji technicznej (projekty budowlane, PFU) dla planowanego przedsięwzięcia. Na podstawie kosztorysów inwestorskich określono wielkości poszczególnych nakładów budowlano-montażowych,
- Koszty zabiegów czynnej ochrony przyrody zostały określone szacunkowo przez beneficjenta,
- Nakłady na opracowanie dokumentacji zostały określone przez beneficjenta na podstawie zawartych umowy zlecającej opracowanie studium wykonalności,
- Nakłady na nadzór inwestorski bez kontroli form rozliczeń określono szacunkowo na poziomie 1,22% nakładów budowlano-montażowych projektu,
- Nakłady na realizację instrumentu elastyczności zostały określone szacunkowo na poziomie 0,18% wartości całkowitych nakładów kwalifikowanych projektu,

- Nakłady na promocje projektu zostały określone przez beneficjenta szacunkowo na poziomie 0,68% wartości całkowitych nakładów kwalifikowanych projektu.

W oparciu o powyższe założenia i zasady wdrożenia RPO WP sporządzono zestawienie całkowitych nakładów inwestycyjnych projektu z podziałem na koszty kwalifikowalne i niekwalifikowalne (zob. tab. 28). Za koszty kwalifikowane projektu uznano wydatki obejmujące:

- Koszt opracowania dokumentacji technicznej,
- Koszt opracowania studium wykonalności,
- Koszt robót budowlano – montażowych,
- Koszt nadzoru inwestorskiego,
- Koszt instrumentu elastyczności,
- Koszt promocji.

W projekcie nie zidentyfikowano kosztów niekwalifikowanych.

Tabela 28. Zestawienie całkowitych nakładów inwestycyjnych

Wyszczególnienie	Faza inwestycyjna projektu						Podsumowanie	
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	zł	%
Koszty kwalifikowalne	21 525,00	1 921 864,65	287 321,47	134 733,00	126 000,00	126 000,00	2 617 444,12	100,00 %
A. Prace przygotowawcze	21 525,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	27 525,00	1,05%
1. Koszt opracowania dokumentacji technicznej	0,00	6 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6 000,00	0,23%
2. Koszt opracowania studium wykonalności inwestycji	21 525,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	21 525,00	0,82%
B. Roboty budowlano-montażowe:	0,00	1 872 504,50	285 661,26	134 733,00	126 000,00	126 000,00	2 544 898,76	97,23%
1. Koszt działań związanych z przekierowaniem ruchu turystycznego wraz z czynną ochroną przyrody w Gminie Dębica Kaszubska	0,00	434 841,91	8 733,00	8 733,00	0,00	0,00	452 307,91	17,28%
2. Koszt działań związanych z przekierowaniem ruchu turystycznego wraz z czynną ochroną przyrody w Gminie Damnica	0,00	464 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	470 000,00	17,73%
3. Koszt działań związanych z przekierowaniem ruchu turystycznego wraz z czynną ochroną przyrody w Gminie Kobylnica	0,00	229 011,44	216 928,26	66 000,00	66 000,00	66 000,00	643 939,70	24,60%
4. Koszt działań związanych z przekierowaniem ruchu turystycznego wraz z czynną ochroną przyrody w Gminie Słupsk	0,00	245 000,00	60 000,00	60 000,00	60 000,00	60 000,00	485 000,00	18,53%
5. Koszt działań związanych z przekierowaniem ruchu turystycznego wraz z czynną ochroną przyrody w Gminie Ustka	0,00	499 651,15	0,00	0,00	0,00	0,00	499 651,15	19,09%
C. Wyposażenie, zakup urządzeń	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
D. Nadzór inwestorski, autorski, inżynier kontraktu	0,00	20 958,15	1 660,21	0,00	0,00	0,00	22 618,36	0,86%
1. Nadzór inwestorski Gminy Dębica Kaszubska	0,00	4 765,02	0,00	0,00	0,00	0,00	4 765,02	0,18%
2. Nadzór inwestorski Gminy Damnica	0,00	9 400,00	0,00	0,00	0,00	0,00	9 400,00	0,36%
3. Nadzór inwestorski Gminy Kobylnica	0,00	1 793,13	1 660,21	0,00	0,00	0,00	3 453,34	0,13%
4. Nadzór inwestorski Gminy Słupsk	0,00	5 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	5 000,00	0,19%
5. Nadzór inwestorski Gminy Ustka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
E. Instrument elastyczności	0,00	4 690,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4 690,00	0,18%
F. Wynagrodzenia - personel pośredni (zarządzanie, rozliczenia itp.)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
G. Promocja projektu	0,00	17 712,00	0,00	0,00	0,00	0,00	17 712,00	0,68%
Koszty niekwalifikowalne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
A. Prace przygotowawcze	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
1. Koszt opracowania dokumentacji technicznej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
2. Koszt opracowania studium wykonalności inwestycji	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
B. Roboty budowlano-montażowe:	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%

1. Koszt działań związanych z przekierowaniem ruchu turystycznego wraz z czynną ochroną przyrody w Gminie Dębica Kaszubska	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
2. Koszt działań związanych z przekierowaniem ruchu turystycznego wraz z czynną ochroną przyrody w Gminie Damnica	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
3. Koszt działań związanych z przekierowaniem ruchu turystycznego wraz z czynną ochroną przyrody w Gminie Kobylnica	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
4. Koszt działań związanych z przekierowaniem ruchu turystycznego wraz z czynną ochroną przyrody w Gminie Słupsk	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
5. Koszt działań związanych z przekierowaniem ruchu turystycznego wraz z czynną ochroną przyrody w Gminie Ustka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
C. Wyposażenie, zakup urządzeń	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
D. Nadzór inwestorski, autorski, inżynier kontraktu	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
1. Nadzór inwestorski Gminy Dębica Kaszubska	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
2. Nadzór inwestorski Gminy Damnica	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
3. Nadzór inwestorski Gminy Kobylnica	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
4. Nadzór inwestorski Gminy Słupsk	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
5. Nadzór inwestorski Gminy Ustka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
E. Instrument elastyczności	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
F. Wynagrodzenia - personel pośredni (zarządzanie, rozliczenia itp.)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
G. Promocja projektu	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
RAZEM KOSZTY KWALIFIKOWANE I NIEKWALIFIKOWANE	21 525,00	1 921 864,65	287 321,47	134 733,00	126 000,00	126 000,00	2 617 444,12	100,00	%

Źródło: Opracowanie własne.

Drugi etap analizy finansowej obejmuje oszacowanie przychodów i kosztów generowanych przez projekt.

W wyniku realizacji operacji nie zostaną wygenerowane żadne przychody u beneficjanta i partnerów pomocy. Natomiast zwiększą się koszty utrzymania nowopowstałej infrastruktury. Poniżej przedstawiono planowane zmiany kosztów w wyniku realizacji operacji zgodnie z założeniami kosztów eksploatacyjnych wskazanych w analizie wykonalności przedsięwzięcia strategicznego.

Tabela 29. Kalkulacja kosztów operacyjnych projektu.

Wyszczególnienie	Szacunkowy roczny koszt
Usługi obce w tym:	29 400,00
1. Usługi utrzymania porządku	10 800,00
2. Usługi konserwatorskie	18 600,00

Źródło: Opracowanie własne.

Trzeci etap analizy finansowej obejmuje kalkulację rachunku zysków i strat oraz rachunku przepływów pieniężnych dla projektu.

Zgodnie z przeprowadzoną analizą w latach funkcjonowania infrastruktury w wyniku realizacji operacji zmianie ulegną koszty działalności operacyjnej a w szczególności pozycje:

- Amortyzacji,
- Koszty usług obcych.

Oszczędności kosztów eksploatacyjnych generowanych przez projekt powodują iż w latach 2019-2033 rachunek zysków i strat wykazuje ujemne saldo (*zob. plik excel, zakładka obliczenia*).

Zestawienie przepływów pieniężnych dla projektu sporządzono metodą pośrednią zgodnie z ustawą o rachunkowości. Za punkt wyjścia przyjęto wynik finansowy projektu określony w rachunku zysków i strat, obejmujący wyłącznie zmiany poszczególnych wartości kosztów i przychodów pomiędzy wariantem realizacji zadania (W1), a wariantem jego zaniechania (W0). Ujęta w ten sposób różnicowa wielkość zysku poddana została korektom tak, aby wynik finansowy w ujęciu memoriałowym przekształcić na ujęcie kasowe. Podstawowe kategorie korekt dla niniejszego projektu objęły koszty amortyzacji, wyłączenia odpisów amortyzacyjnych od majątku sfinansowanego z dotacji EFRR. Korekta wyniku finansowego z ujęcia memoriałowego na kasowe uwzględnia zmiany zapotrzebowania na kapitał obrotowy netto.

Rachunek przepływów pieniężnych w latach 2017-2022 wykazuje dodatnie saldo przepływów pieniężnych dla inwestycji. Następnie w latach 2023-2033 osiąga wartości ujemne. Ostatecznie skumulowane saldo przepływów pieniężnych dla inwestycji osiąga wartość ujemną rzędu -286 222,86 zł (*zob. plik excel, zakładka obliczenia*). Sytuacja taka sugeruje brak wystarczających środków zapewniających sprawne funkcjonowanie powstałej infrastruktury. Jednak ujemne saldo przepływów pieniężnych w badanych latach ma stosunkowo niewielką wysokość, a szczegółowa analiza wskazuje, że generowane są one głównie poprzez koszty bieżącego utrzymania infrastruktury. Wydatki te bezpośrednio związane są z realizacją zadań własnych beneficjanta i partnerów projektu i zostaną pokryte z dochodów bieżących jst w przyszłych budżetach, jako wydatki bieżące. W konsekwencji powstały deficyt jest uzasadniony charakterem realizowanej inwestycji, która nie generuje wystarczających wpływów na pokrycie zwiększonych kosztów eksploatacyjnych w 15-letnim okresie referencyjnym.

Ujemne salda przepływów pieniężnych zostaną pokryte ze źródeł własnych beneficjanta i partnerów projektu zgodnie z zapisami umowy partnerskiej. Realizacja inwestycji w latach 2017 - 2022 nie jest zagrożona brakiem wystarczającej płynności finansowej. WPF beneficjanta oraz partnerów projektu zostanie zabezpieczona kwota 392 616,62 złotych, tytułem pokrycia wkładu własnego. Beneficjent wraz z partnerami trakcie realizacji inwestycji

wykorzysta możliwość zaliczkowania dofinansowania na zadania obejmujące wydatki budowlano-montażowe.

Mając powyższe na uwadze, realizacja niniejszej inwestycji i jej późniejsza eksploatacja nie jest zagrożona ryzykiem utraty płynności finansowej, co zostanie udowodnione w dalszej części opracowania w zakresie analizy trwałości finansowej projektu.

Czwarty etap analizy finansowej obejmuje ustalenie wysokości dofinansowania.

Wysokość dofinansowania nie podlega ograniczeniu przy zastosowaniu luki w finansowaniu przedsięwzięcia z uwagi na fakt, iż **wartość całkowitych kosztów kwalifikowanych przedmiotowej inwestycji nie przekracza 1 mln Euro**. Zgodnie z tym projekt nie jest zaliczany do generujących dochód **w rozumieniu art. 61 ust. 7 lit. b rozporządzenia Rady Europejskiej (UE) nr 1303/2013, z dnia 17 grudnia 2013 roku**.

Piąty etap analizy finansowej obejmuje ustalenie wskaźników efektywności projektu.

Ocena efektywności finansowej przedsięwzięcia potwierdzającej zasadność pozyskania dofinansowania ze środków unijnych przeprowadzono w oparciu o wskaźniki efektywności tj.:

- Finansowa bieżąca wartość netto inwestycji (FNPV/C),
- Finansowa wewnętrzna stopa zwrotu z inwestycji (FRR/C).

Tabela 30. Zestawienie wskaźników efektywności inwestycji

Wyszczególnienie	Wartość
Finansowa zdyskontowana wartość netto z inwestycji FNPV/C	-2 344 567,48
Finansowa wewnętrzna stopa zwrotu z inwestycji FRR/C	-9,76%

Źródło: Opracowanie własne.

Efektywność finansowej projektu z punktu widzenia inwestora jest nieopłacalna. Finansowa bieżąca wartość netto inwestycji (FNPV/C) w 25-letnim okresie eksploatacji osiąga wartość ujemną rzędu – **2 344 567,48** złotych przy założeniu 4% stopy dyskonta. Ponadto finansowa wewnętrzna stopa zwrotu z inwestycji (FRR/C) osiąga wartość ujemną rzędu - **9,76%**.

Podsumowując projekt ze względu na swoją specyfikę jest nieefektywny i nie ma charakteru komercyjnego. W związku z tym, projekt wymaga dofinansowania w postaci bezzwrotnego dofinansowania ze środków EFRR.

Szósty etap analizy finansowej obejmuje określenie struktury finansowania.

Tabela 31. Struktura finansowania.

Wyszczególnienie	Faza inwestycyjna projektu						Podsumowanie	
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	zł	%
Koszty kwalifikowane	21 525,00	1 921 864,65	287 321,47	134 733,00	126 000,00	126 000,00	2 617 444,12	100,00%
A. Dofinansowanie, w tym:	18 296,25	1 633 584,95	244 223,25	114 523,05	107 100,00	107 100,00	2 224 827,50	85,00%
Środki wspólnotowe	18 296,25	1 633 584,95	244 223,25	114 523,05	107 100,00	107 100,00	2 224 827,50	85,00%
Budżet państwa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
B. Krajowe środki publiczne, w tym:	3 228,75	288 279,70	43 098,22	20 209,95	18 900,00	18 900,00	392 616,62	15,00%
Budżet państwa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
Budżet jednostek samorządu terytorialnego	3 228,75	288 279,70	43 098,22	20 209,95	18 900,00	18 900,00	392 616,62	15,00%
Inne krajowe środki publiczne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
C. Prywatne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
Koszty niekwalifikowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
B. Krajowe środki publiczne, w tym:	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
Budżet państwa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
Budżet jednostek samorządu terytorialnego	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
Inne krajowe środki publiczne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
C. Prywatne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
Ogółem	21 525,00	1 921 864,65	287 321,47	134 733,00	126 000,00	126 000,00	2 617 444,12	100,00%

Źródło: Opracowanie własne.

Zgodnie z zestawieniem nakładów inwestycyjnych dla inwestycji, w okresie jej realizacji nakłady obejmują wydatki kwalifikowalne i niekwalifikowane do wsparcia. Poziom dofinansowania z EFRR do 85% kosztów kwalifikowalnych. W wyniku realizacji inwestycji **dofinansowanie wyniesie 2 224 827,50 złotych**, a wielkość **wkładu własnego wyniesie 392 616,62 złotych** pokrywając 15% udział w kosztach kwalifikowalnych projektu.

Siódmy etap analizy finansowej obejmuj analizę trwałości finansowej.

Analiza trwałości finansowej projektu sprowadza się do wskazania zdolności finansowej projektodawcy do realizacji inwestycji oraz jej utrzymania w okresie eksploatacji.

Niniejsze przedsięwzięcie realizowane jest w oparciu zawartą umowę partnerstwa Liderem projektu jest Gmina Dębica Kaszubska będąca jednostką administracji samorządowej. Partnerami projektu jest Gmina Słupsk, Gmina Kobylnica, Gmina Damnica oraz Gmina Ustka.

Zgodnie z ustawą o finansach publicznych podstawę gospodarki finansowej jednostki samorządu terytorialnego stanowi budżet. Obejmuje on roczny plan dochodów i wydatków oraz rozchodów i przychodów. W kontekście realizowanej inwestycji budżet jednostek samorządu terytorialnego (lidera i partnerów) w latach 2017-2022 roku winien zabezpieczać wydatki dotyczące kosztów finansowania inwestycji. Wynika to z konieczności zabezpieczenia wystarczających środków na realizację zadań własnych jednostki samorządu terytorialnego w budżecie. Zatem bezsporny pozostaje fakt, że bieżące koszty o charakterze inwestycyjnym i odtworzeniowym przedmiotowej inwestycji ujmowane są w budżecie danego roku. Natomiast wydatki wieloletnie ujmowane są w załączniku nr 1 do budżetu w postaci Wieloletnich Prognoz Finansowych. WPF określa planowane nakłady inwestycyjne i źródła ich pokrycia.

Analiza finansowej trwałości projektu zakłada:

- Zabezpieczenie środków własnych dla realizacji zadania zgodnie z zawartym porozumieniem przez lidera i partnerów projektu w wysokości 392 616,62 złotych w latach realizacji projektu,
- Zabezpieczenia środków własnych przez lidera i partnerów projektu na pokrycie zmiany zapotrzebowania na kapitał obrotowy netto w wyniku realizacji przedsięwzięcia,
- Uzyskanie i rozliczanie miesięcznych zaliczek na realizację zadań budowlano-montażowych projektu,
- Uzyskanie rokrocznie w terminie do końca roku budżetowego refundacji poniesionych wydatków.

Analiza trwałości finansowej projektu (*zob. plik excel, zakładka obliczenia*) wykazuje we wszystkich latach jej realizacji dodatnie przepływy pieniężne.

Lider projektu Gmina Dębica Kaszubska posiada stabilną pozycję finansową, którą potwierdza opinia Regionalnej Izby Obrachunkowej z wykonania budżetu za 2016 rok. Stwierdza ona, iż na koniec 2016 roku:

- Dochody wykonano w kwocie 42 375 094,48 zł, co stanowi 99,1% planu,
- Wydatki ogółem wykonano w kwocie 41 011 237,92 zł, co stanowi 97,6% planu w tym wydatki bieżące w kwocie 37 524 088,41 zł, a wydatki majątkowe w wysokości 3 487 149,51 zł,
- Nadwyżka budżetu za 2016 rok wyniosła 1 363 856,56 zł wobec planowanej na poziomie 737 278 zł,
- Dług publiczny jednostki obejmujący zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek wyniósł 20 766 404,62 zł i stanowi 49,01% wykonanych dochodów ogółem.

W oparciu o powyższe ustalenia RIO pozytywnie zaopiniowała sprawozdanie z wykonania budżetu jednostki samorządu terytorialnego²³.

Gmina Słupsk posiada również stabilną pozycję finansową, którą potwierdza opinia Regionalnej Izby Obrachunkowej z wykonania budżetu za 2016 rok. Stwierdza ona, iż na koniec 2016 roku:

- Dochody wykonano w kwocie 96 791 646,09 zł, co stanowi 101,2% planu,
- Wydatki ogółem wykonano w kwocie 97 630 991,41 zł, co stanowi 95,9% planu w tym wydatki bieżące w wysokości 72 338 065,09 zł, a wydatki majątkowe w wysokości 25 292 926,32 zł,

---

²³ Uchwała nr 034/g221/R/II/17 składu orzekającego RIO w sprawie opinii o sprawozdaniu z wykonania budżetu.

- Deficyt budżetu za 2016 rok wyniósł 839 345,32 zł,
- Dług publiczny jednostki obejmujący zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek wynosi 34 844 184,45 zł, co stanowi 36,00% wykonanych dochodów ogółem.

W oparciu o powyższe ustalenia RIO pozytywnie zaopiniowała sprawozdanie z wykonania budżetu jednostki samorządu ²⁴.

Gmina Kobylnica, również posiada stabilną sytuację finansową co potwierdza opinie RIO z wykonania budżetu za 2016, mówiąca iż:

- Dochody wykonano w kwocie 60 477 297,09 zł, co stanowi 92,8% planu,
- Wydatki ogółem wykonano w kwocie 61 816 683,37 zł, co stanowi 88,4% planu, a w tym wydatki bieżące w wysokości 51 475 195,20 zł, a wydatki majątkowe w wysokości 10 341 488,17 zł,
- Deficyt budżetu za 2016 rok wyniósł 1 339 386,28 zł, przy zaplanowanym na poziomie 4 725 588 zł,
- Dług publiczny jednostki obejmujący zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek wyniósł 31 641 148 zł i stanowi 52,32% wykonanych dochodów ogółem.

W oparciu o powyższe ustalenia RIO pozytywnie zaopiniowała sprawozdanie z wykonania budżetu jednostki samorządu terytorialnego²⁵.

Gmina Damnica posiada stabilną pozycję finansową, którą potwierdza opinia Regionalnej Izby Obrachunkowej z wykonania budżetu za 2016 rok. Stwierdza ona, iż na koniec 2016 roku:

- Dochody wykonano w kwocie 29 583 444,37 zł, co stanowi 98,9%,
- Wydatki ogółem wykonano w kwocie 27 149 790,58 zł, co stanowi 95,3% planu w tym wydatki bieżące w kwocie 24 147 189,74 zł, co stanowi 95,5% planu oraz wydatki majątkowe w wysokości 3 002 600,84 zł, co stanowi 93,6% planu,
- Budżet za 2016 rok zamknął się nadwyżką w kwocie 2 433 653,79 zł,
- Dług publiczny jednostki obejmujący zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek wyniósł 3 929 501,13 zł i stanowi 13,28% wykonanych dochodów ogółem.

W oparciu o powyższe ustalenia RIO pozytywnie zaopiniowała sprawozdanie z wykonania budżetu jednostki samorządu terytorialnego, stwierdzając iż na koniec roku wydatki bieżące nie przekroczyły wysokości wykonanych dochodów bieżących powiększonych o nadwyżkę z lat ubiegłych i wolne środki, co jest zgodne z wymogiem wynikającym z art. 242 ust. 2 ustawy o finansach publicznych²⁶.

Gmina Ustka posiada stabilną pozycję finansową, którą potwierdza opinia Regionalnej Izby Obrachunkowej z wykonania budżetu za 2016 rok. Stwierdza ona, iż na koniec 2016 roku:

- Dochody wykonano w kwocie 48 646 225,18 zł, co stanowi 105,7% planu,
- Wydatki ogółem wykonano w kwocie 40 472 408,82 zł, co stanowi 93,1% planu w tym wydatki bieżące w kwocie 34 688 002,43 zł, co stanowi 93,0% planu oraz wydatki majątkowe w wysokości 5 784 406,39 zł, co stanowi 93,6% planu,
- Budżet za 2016 rok zamknął się nadwyżką w kwocie 8 173 816,36 zł,
- Dług publiczny jednostki obejmujący zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek wyniósł 17 440 000,00 zł i stanowi 35,85% wykonanych dochodów ogółem.

W oparciu o powyższe ustalenia RIO pozytywnie zaopiniowała sprawozdanie z wykonania budżetu jednostki samorządu terytorialnego, stwierdzając iż na koniec roku wydatki bieżące nie przekroczyły wysokości wykonanych dochodów bieżących powiększonych o nadwyżkę z lat ubiegłych i wolne środki, co jest zgodne z wymogiem wynikającym z art. 242 ust. 2 ustawy o finansach publicznych²⁷.

²⁴ Uchwała nr 018/g267/R/III/17 składu orzekającego RIO w sprawie opinii o sprawozdaniu z wykonania budżetu.

²⁵ Uchwała nr 029/g228/R/II/17 składu orzekającego RIO w sprawie opinii o sprawozdaniu z wykonania budżetu.

²⁶ Uchwała nr 047/g220/R/II/17 składu orzekającego RIO z dnia 18 kwietnia 2016r.

²⁷ Uchwała nr 039/g288/R/V/17 składu orzekającego RIO z dnia 18 kwietnia 2016r.

Podsumowując, zarówno lider projektu Gmina Dębница Kaszubska jak i partnerzy projektu, posiadają wystarczające zdolności finansowe do realizacji przedsięwzięcia i utrzymanie jego efektów.

W związku, z tym należy jednoznacznie stwierdzić, iż **realizacja i utrzymanie powstałej infrastruktury nie jest zagrożona utratą wymaganej płynności finansowej. Beneficjent wraz z partnerami jest w stanie zabezpieczyć niezbędne środki na sfinansowanie inwestycji i jej późniejszą eksploatację.**

4. Analiza kosztów i korzyści

Zgodnie z wytycznymi RPO WP dla projektów nie zaliczanych do dużych nie przewiduje się konieczności przeprowadzania analizy kosztów i korzyści w pełnym zakresie zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, z dnia 18 marca 2015 r., w zakresie zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód i projektów hybrydowych na lata 2014-2020. W związku z tym, analiza kosztów i korzyści przeprowadzona została w sposób uproszczony wskazując istotne środowiskowe, gospodarcze i społeczne efekty projektu tj.:

- Zachowanie cennych gatunków i siedlisk na terenie gminy Dębница Kaszubskiej, Kobylnicy, Słupska, Damnicy i Ustki,
- Zachowanie zróżnicowania rzeźby terenu,
- Zachowanie lasów, w szczególności łągów i olsów oraz borów i brzezin bagiennych,
- Zachowanie bogactwa fauny, zapewnienie ochrony biotopów ważnych dla rozrodu gatunków zagrożonych, w szczególności tarlisk ryb i łągowisk ptaków,
- Poprawa potencjału i stanu jednolitych części wód, osiągnięcie i utrzymanie celów środowiskowych poszczególnych jednolitych części wód podziemnych i powierzchniowych,
- Ograniczenie antropopresji związanego z niekontrolowanym ruchem turystycznym na powierzchni 779,96 ha,
- Ograniczenie zagrożeń ekologicznych obszarów chronionych na powierzchni 1 840,69 ha,
- Wspomaganie rozmnażania się gatunku na stanowiskach naturalnych na obszarze oddziaływania projektu,
- Przywrócenia pierwotnego stanu ekosystemu obszarów objętych interwencją w zakresie działań obejmujących czynną ochronę przyrody w szczególności zawalczenie gatunków inwazyjnych,
- Poprawa stanu flory i fauny w obszarze oddziaływania projektu,
- Przywrócenie walorów krajobrazowych i estetycznych obszarów objętych interwencją,
- Przywrócenie potencjału osadniczego gminy Dębница Kaszubskiej, Kobylnicy, Słupska, Damnicy i Ustki,
- Wzrost konkurencyjności gmin powiatu słupskiego i regionu dzięki ukierunkowaniu ruchu turystycznego oraz czynnej ochronie przyrody,
- Wzrost potencjału turystycznego gminy powiatu słupskiego w wyniku realizacji przedsięwzięcia,
- Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców i turystów gminy Dębница Kaszubskiej i Kobylnicy,
- Poprawa jakości życia mieszkańców i turystów poprzez ochronę wód jezior objętych interwencją i ukierunkowaniu ruchu turystycznego,
- Poprawa warunków do rozwoju agroturystyki w wyniku zwiększenia ruchu turystycznego.

Podsumowując, projekt przynosi niewątpliwie korzyści dla użytkowników i środowiska spełniając **kryterium ekonomicznej efektywności**. Zasadne jest zatem wsparcie projektu ze środków EFRR.

5. Analiza ryzyka i wrażliwości

Zgodnie z wytycznymi RPO WP analiza ryzyka i wrażliwości nie jest wymagana dla projektów nie będących dużymi projektami. Przedmiotowe przedsięwzięcie nie jest dużym projektem zgodnie z art. 100 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013, z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu u Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego. Zgodnie z art. 100 rozporządzenia za duży projekt uważa się projekt, którego całkowity koszt kwalifikowany przekracza wartość 50 mln euro, a wartość całkowitych kosztów kwalifikowanych niniejszej operacji nie przekracza kwoty 1 mln euro.

6. Trwałość projektu

Beneficjent i partnerzy projektu zobowiązuje się do **zachowania celów projektu** i utrzymania powstałej infrastruktury zgodnie z jej przeznaczeniem przez okres co najmniej 5 lat od zakończenia rzeczowego i finansowego projektu, zgodnie z art. 71 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. **Gmina Dębница Kaszubska** oraz partnerzy **Gmina Kobylnica, Gmina Słupsk, Gmina Damnica i Gmina Ustka** pozostaną właścicielami projektowanej infrastruktury oraz będą odpowiedzialne za jej utrzymanie w okresie trwałości projektu.

Lider i partnerzy zapewniają **trwałość instytucjonalną** przedmiotowego projektu. Posiadają prawo do dysponowania nieruchomościami, na których zostanie zrealizowana inwestycja, w okresie wymaganym dla utrzymania trwałości projektu, w związku z czym nie ma ryzyka ograniczającego dostępność do nieruchomości. Należy również podkreślić, iż działalność Gmin jest regulowana Konstytucją RP z 2 kwietnia 1997 roku, ustawą o samorządzie gminnym z dn. 8 marca 1990 roku oraz innymi odpowiednimi ustawami i rozporządzeniami, które gwarantują sprawne funkcjonowanie beneficjenta i partnerów w ciągu najbliższych lat.

Lider i Partnerzy posiadają strukturę organizacyjną, która pozwoli na zachowanie **trwałości organizacyjnej** projektu. Dysponują odpowiednimi zasobami kadrowymi, sprzętowymi i organizacyjnymi, które pozwolą utrzymać produkty projektu przez co najmniej 5 lat od chwili zakończenia realizacji inwestycji. Partnerzy mają również duże doświadczenie w ubieganiu się o dofinansowanie projektów ze środków strukturalnych, a znajomość procedur unijnych przyczyni się do efektywnego wdrażania inwestycji. Sprawnie działająca struktura organizacyjna i system zarządzania u Lidera i Partnerów zapewnią sprawny przepływ informacji i prawidłową realizację projektu. Podsumowując, w projekcie zostanie zapewniona trwałość organizacyjna zarówno w fazie realizacji, jak i w 5-letnim okresie trwałości projektu.

Trwałość finansowa projektu zostanie zagwarantowana poprzez coroczne zabezpieczenie środków na realizację przedmiotowego projektu w budżecie Lidera i Partnerów projektu w wysokości wystarczającej do sfinansowania kosztów realizacji projektu. Za utrzymanie inwestycji po jej realizacji, w tym ponoszenie kosztów eksploatacji wytworzonego majątku, będzie odpowiadać beneficjent oraz partnerzy, którzy zapewnią środki finansowe na bieżące utrzymanie powstałej infrastruktury w okresie 5 lat od zakończenia realizacji projektu. Środki te będą zabezpieczane corocznie w budżetach gmin biorących udział w projekcie na mocy uchwał Rad Gmin.

Projektowana infrastruktura będzie wykorzystywana przez turystów oraz mieszkańców regionu objętego interwencją. Należy podkreślić, że będzie ona udostępniana nieodpłatnie. Koszty generowane przez projekt w czasie trwałości będą dotyczyć utrzymania projektowanej infrastruktury: usług obcych.

Spis rycin

Rycina 1. Podział administracyjny województwa pomorskiego.....	3
Rycina 2. Zasoby wodne województwa pomorskiego.....	8
Rycina 3. Formy ochrony środowiska przyrodniczego województwa pomorskiego.....	10
Rycina 4. Położenie MOF Miasta Słupska na tle województwa pomorskiego.....	14
Rycina 5. Lokalizacja Gminy Dębica Kaszubska na tle województwa pomorskiego.....	15
Rycina 6. Mapa Gminy Dębica Kaszubska.....	17
Rycina 7. Położenie Gminy Damnica na tle województwa pomorskiego.....	20
Rycina 8. Mapa Gminy Damnica.....	22
Rycina 9. Położenie Natura 2000 „Dolina Łupawy” PLH 220036 na terenie Gminy Damnica.....	23
Rycina 10. Lokalizacja Gminy Kobylnica na tle województwa pomorskiego.....	24
Rycina 11. Mapa Gminy Kobylnica.....	26
Rycina 12. Położenie Gminy Słupsk na tle województwa pomorskiego.....	29
Rycina 13. Mapa Gminy Słupsk.....	31
Rycina 14. Lokalizacja Gminy Ustka na tle województwa pomorskiego.....	33
Rycina 15. Mapa Gminy Ustka.....	35
Rycina 16. Formy ochrony środowiska przyrodniczego województwa pomorskiego.....	38
Rycina 17. Formy ochrony środowiska przyrodniczego gminy Dębica Kaszubska.....	43
Rycina 18. Formy ochrony środowiska przyrodniczego gminy Dębica Kaszubska.....	47
Rycina 19. Formy ochrony środowiska przyrodniczego gminy Kobylnica.....	50
Rycina 20. Formy ochrony środowiska przyrodniczego gminy Słupsk.....	52
Rycina 21. Formy ochrony środowiska przyrodniczego gminy Ustka.....	54
Rycina 22. Lokalizacja operacji w Dębinie.....	68
Rycina 23. Lokalizacja operacji w Poddąbiu.....	69
Rycina 24. Drzewo problemów.....	78
Rycina 25. Przykładowa ławka bez oparcia.....	86
Rycina 26. Istniejąca wiata przeznaczona do rozbiórki wraz z placem betonowym.....	89
Rycina 27. Planowana wiata wraz z tarasem rekreacyjnym.....	90
Rycina 28. Planowane zagospodarowanie terenu.....	91
Rycina 29. Schemat organizacyjny Gminy Dębica Kaszubska.....	110
Rycina 30. Schemat organizacyjny Gminy Damnica.....	113
Rycina 31. Schemat organizacyjny Urzędu Gminy Kobylnica.....	114
Rycina 32. Schemat organizacyjny Gminy Słupsk.....	115
Rycina 33. Schemat organizacyjny Urzędu Gminy Ustka.....	116

Spis tabel

Tabela 1. Podmioty gospodarcze wg. rejestru REGON w województwie pomorskim.....	4
Tabela 2. Stopa bezrobocia w Polsce i województwie pomorskim.....	5
Tabela 3. Liczba ludności Gminy Dębica Kaszubska.....	16
Tabela 4. Liczba bezrobotnych w Gminie Dębica Kaszubska.....	16
Tabela 5. Liczba ludności Gminy Damnica.....	21
Tabela 6. Liczba bezrobotnych w Gminie Damnica.....	21
Tabela 7. Liczba ludności Gminy Kobylnica.....	25
Tabela 8. Liczba bezrobotnych w Gminie Kobylnica.....	25
Tabela 9. Liczba ludności Gminy Słupsk.....	30
Tabela 10. Liczba bezrobotnych w Gminie Słupsk.....	30
Tabela 11. Liczba ludności Gminy Ustka.....	34
Tabela 12. Liczba bezrobotnych w Gminie Ustka.....	34
Tabela 13. Analiza interesariuszy.....	75
Tabela 14. Wartościowanie wariantów alternatywnych.....	81
Tabela 15. Wskaźniki produktu.....	101
Tabela 16. Wskaźniki rezultatu.....	101
Tabela 17. Komplementarność projektu.....	102
Tabela 18. Dane adresowe Partnera Wiodącego.....	110
Tabela 19. Dane adresowe Partnera 1 projektu.....	112
Tabela 20. Dane adresowe Partnera nr 2 projektu.....	113
Tabela 21. Dane adresowe Partnera 3 projektu.....	115
Tabela 22. Dane adresowe Partnera 4 projektu.....	116

Tabela 23. Doświadczenie Beneficjenta i Partnerów projektu.	116
Tabela 24. Osoby odpowiedzialne za realizację projektu oraz ich obowiązki.	126
Tabela 25. Harmonogram wdrażania projektu.	131
Tabela 26. Zestawienie dokumentacji.	136
Tabela 27. Status prawny nieruchomości.	137
Tabela 28. Zestawienie całkowitych nakładów inwestycyjnych	147
Tabela 29. Kalkulacja kosztów operacyjnych projektu.	149
Tabela 30. Zestawienie wskaźników efektywności inwestycji.	150
Tabela 31. Struktura finansowania.	151

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Rezerwat przyrody „Źródłiskowe Torfowisko”	40
Zdjęcie 2. <i>Jeziro Wiejskie i jezioro Głębokie</i>	56
Zdjęcie 3. Jezioro Głębokie.	57
Zdjęcie 4. Jezioro Wiejskie w Gałęzowie.	58
Zdjęcie 5. Jezioro Rybiec.	60
Zdjęcie 6. Jezioro Rybiec.	61
Zdjęcie 7. Jezioro Dobra.	62
Zdjęcie 8. Jezioro Dobra.	62
Zdjęcie 9. Lokalizacja operacji w Strzyżynie.	63
Zdjęcie 10. Przykładowy stół z ławkami.	84
Zdjęcie 11. Przykładowy pojemnik na odpady.	85
Zdjęcie 12. Przykładowa tablica informacyjna i edukacyjna.	85
Zdjęcie 13. Przykładowy pomost pływający.	86
Zdjęcie 14. przykładowa wiata.	87